

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
«ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ»

Βραβευθὲν δις ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ
ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗ - ΜΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 34

1974

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗ - ΜΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
Προοίμιον	3-4
Ἀφιέρωμα	5-6
Πρόλογος † Ἄντων. Γιαννακάκη	7-8
» Καθηγητοῦ Dr. Walter Bußmann	9-10
» » » » (Μετάφραση)	11-12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α' Τὸ Πληθυσμιακὸν Δυναμικὸν τῆς Θράκης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν	35
» Β' Δραστηριότης τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Θράκης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν	53
» Γ' Πλουτοπαραγωγικαὶ Πηγαὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν	104
» Δ' Βιοτεχνία καὶ Ἐμπόριον	141
» Ε' Ἐμποροπανηγύρεις καὶ Ἀγοραὶ εἰς Θράκην	179
» ΣΤ' Νόμιμα, Τραπεζικὴ Πίστις, Μέτρα καὶ Σταθμὰ	184
» Ζ' Συμβολὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Οἰκονομικὴν καὶ Κοινωνικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Θράκης	200
» Η' Ἀνατολ. Ρωμυλία, ἡμιαυτόνομος Ἐπαρχία	226
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	239
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ εἰς τὴν Γερμανικὴν	245
» εἰς τὴν Ἀγγλικὴν	255
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ἑλληνικὴ - Ξένη)	261
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ὀνομάτων καὶ λέξεων	269
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ Εἰκόνων, Χαρτῶν καὶ Πινάκων	273
Π α ρ ο ρ ά μ α τ α	275

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω θερμότατα, τὸν Πρόεδρο, κ. Θ. Παπαδόπουλο τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καθὼς καὶ τὰ Μέλη τοῦ Ὁρακικοῦ Κέντρον ποὺ μὲ ἐτίμησαν μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ συνέβαλαν στὴ δημοσίευση τῆς μελέτης μου: «Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ζωὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Θράκης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν».

Ἡ λύπη μου ὅμως εἶναι ἀπέραντη γιὰτὶ δὲν εἶναι πιά ἀνάμεσά μας γιὰ νὰ δῆ τὸν 47ο Τόμο τῶν ΘΡΑΚΙΚΩΝ, Ἐκεῖνος ποὺ ἐπρωτοστάτησε γιὰ τὴν ἔκδοση, ὁ ἐξαίρετος Ἐπιστήμονας καὶ ἀκέραιος Ἄνθρωπος, ὁ αἰώνηστος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Κέντρον, **Ἀντώνιος Γ. Γιαννακάκης**.

Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ εὐχαριστήσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά τὸν ἀξιότιμο Καθηγητὴ μου Dr. Walter Bussmann Πρώταν τῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καρλσρούης, γιὰ τὴν ἀμέριστη ἐποικοδομητικὴ του συμπαράσταση, καὶ τὴν μεγάλη τιμὴ, ποὺ μοῦ ἔκαμε νὰ προλογίσῃ τὴν ἐργασία μου αὐτή.

Η ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΣΤΗΝ

ΙΕΡΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Α. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τὸ ἀμυδρὸν φῶς πού, μέχρι τελευταίως ἀκόμη, ἐφώτιζε τὸν σπουδαιότατον χῶρον τῶν γνώσεών μας περὶ οἰκονομικῆς ζωῆς ἐν Θράκῃ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, διελύθη ἀντικατασταθὲν ὑπὸ σχετικῶς ἀπλέτου τοιοῦτου καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὸ παρὸν περισπούδαστον σύγγραμμα τῆς κ. Κ. Παπαθανάση - Μουσιοπούλου, τὸ στηριχθὲν εἰς ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως Ἀδριανουπόλεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου, εἰς ἄλλα τὰ ὁποῖα ἢ προμνησθεῖσα Ἐρίτιμος Κυρία, ἣτις τυγχάνει νὰ εἶναι καὶ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἠρώσθη ἐκ τοῦ πολυτίμου ἀρχείου τοῦ πατρὸς της, ὡς καὶ τοῦ πάππου της, ἀειμνήστου Χαρισίου Βαμβακᾶ, ἑνὸς διακεκριμένου δημοσίου ἀνδρὸς καὶ στενοῦ συνεργάτου τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, διαδραματίσαντος ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Δυτικῆς Θράκης, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ Ἀρχείου Μιλιτιάδου Α. Σταμούλη. Ἀλλά, δὲν ἠρκέσθη αὕτη μόνον εἰς αὐτά. Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν γραφομένων της ἀναφέρεται καὶ εἰς ἄλλας ὑπαρχούσας πηγὰς, ἡμετέρας καὶ ξένας, κάμνει συγκρίσεις, ἐπανορθώνει ἐσφαλμένους ἀπόψεις τῶν κατὰ καιροὺς ἀσχοληθέντων, γενικῶς εἴτε ἐν μέρει, μὲ τὸ ἴδιον θέμα, παρατάσσει σωρεῖαν στατιστικῶν πινάκων μὲ ἀδιάσειστα ἀριθμητικὰ δεδομένα καὶ ἄλλας πληροφορίας, μὴ φειδομένη οὔτε κόπων οὔτε χρήματος, μὲ σκοπὸν τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀριτίαν ἐμφάνισιν τοῦ ἔργου της, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Σημειωτέον ὅτι περιλαμβάνει αὐτὸ καὶ εὐρυτάτην περίληψιν εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ Ἀγγλικὴν.

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι, τὸ βιβλίον τῆς κ. Κ. Παπαθανάση - Μουσιοπούλου, ἀποτελεῖ ὀρόσημον διὰ τὰς μέχρι τούδε ἐκδοτικὰς δραστηριότητας τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ λόγῳ ποιότητος, πρόκλησιν γονίμου ἀμίλλης μεταξὺ τῶν ἀπὸ τὴν χώραν λοιπῶν Θρακικῶν Σωματείων ἐπ' ἀγαθῶ ὅλων. Ἄλλωστε, εἰς οὐδένα ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ διαφεύγη τὸ γεγονός ὅτι, τὴν στιγμὴν ταύτην, διανύομεν μιὰν περιόδον ἀληθοῦς κοσμογονίας εἰς τὴν ἀγαπητὴν μας Θράκην πρὸς τὴν ὁποῖαν στρέφεται ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ὅπου, ἐκτὸς ἄλλων ἔργων οἰκονομικῆς φύσεως, συντελουμένων ἐκεῖ, ἰδρύεται καὶ Πανεπιστήμιον.

† Α. Γ. Γιαννακάκης

V O R W O R T

Der Verfasserin ist es gelungen, ein anschauliches Bild der wirtschaftlich-politischen Entwicklung in Thrazien zu entwerfen. Zu den Vorzügen des Buches gehört die Zusammenschau wirtschaftlicher, kultureller und religiöser Faktoren. Es kommt sehr deutlich zum Ausdruck, auf welche Weise das Griechentum in Thrazien unter der türkischen Herrschaft die Identität der hellenischen Nation hat bewahren helfen. Das griechische Volkstum wird in dieser Arbeit niemals isoliert behandelt, sondern vielmehr in Beziehung sowohl zu Russland als auch zu Mittel- und Westeuropa dargestellt. Die Schilderungen von Kaufleuten und Diplomaten stellen für diesen Zusammenhang eine ergiebige Quelle dar. Je stärker sich die Schifffahrt entfaltete, desto intensiver wurde der Kontakt der Griechen mit der europäischen Aufklärung. Unter den Wirtschafts- bzw. Handelskreisen widmet die Verfasserin den Gilden ihre besondere Aufmerksamkeit. Die Funktionen dieser Korporationen waren mannigfaltig und sind nicht nur im wirtschaftlichen, sondern vornehmlich auch im kulturellen und humanitären Bereich zu suchen. Dass die Bedeutung der Kirche in diesem Buche nicht zu kurz kommt, versteht sich geradezu von selbst. Indem sie den christlichen Glauben bewahrte, förderte sie gleichzeitig das nationale Selbstgefühl. Die wissenschaftliche Untersuchung der Verfasserin umfasst einen breiten Zeitraum der thrazischen Geschichte und ist erfüllt von einem wohltemperierten Patriotismus.

Karlsruhe

Dec. 1974

Professor Dr. **Walter Bußmann**

Leiter des Instituts für Geschichte
Universität Fridericiana, Karlsruhe

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Ἑλληνικὴ μετάφρασις)

Ἡ Συγγραφεὺς ἐπέτυχε νὰ ἀπεικονίσῃ παραστατικὰ τὴν πολιτικοοικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Θράκης. Τὸ βιβλίον ἔχει τὸ προσὸν νὰ φωτίσῃ συγχρόνως τοὺς οικονομικοὺς, πολιτιστικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς τομεῖς. Οὕτω διαγράφεται σαφῶς πόσον συνέβαλεν ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς Ἐθνικῆς Συνειδήσεως ὑπὸ Τουρκικὸν Ζυγόν.

Εἰς τὴν Μελέτην αὐτὴν ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἐξετάζεται αὐτοτελῶς, ἀλλὰ ἐν σχέσει τόσοσιν μὲ τὴν Ρωσίαν, ὅσον καὶ μὲ τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην. Αἱ περιγραφαὶ, αἱ σχετικαὶ μὲ τοὺς Ἐμπόρους καὶ τοὺς Διπλωμάτας ἀποτελοῦν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν μίαν ἀποδοτικὴν πηγὴν. Ὅσον ἀνεπτύσσετο ἡ Ναυσιπλοΐα, τόσοσιν στενωτέρα καθίστατο ἡ ἐπαφὴ τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν Διαφωτισμόν. Σχετικῶς μὲ τὴν Οἰκονομίαν καὶ μὲ τὸ Ἐμπόριον, ἡ Συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν σημασίαν τῶν Συντεχνιῶν, τῶν ὁποίων οἱ σκοποὶ ἦσαν πολυσχιδεῖς, ἀναφερόμενοι ὄχι μόνον εἰς θέματα οικονομικὰ ἀλλ' ἐπίσης καὶ κυρίως εἰς πολιτιστικὰ καὶ ἀνθρωπιστικὰ τοιαῦτα. Ἐξυπακούεται ὅτι εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ἐγένετο ἰδιαιτέρως ἐκτενὴς μνεῖα τῆς συμβολῆς τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὴν τόνωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ αἰσθηματος.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς Συγγραφῆς περιλαμβάνει μίαν εὐρείαν χρονικὴν περίοδον τῆς Ἱστορίας τῆς Θράκης καὶ διαπνέεται ἀπὸ λελογισμένον πατριωτισμόν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*Αὐτοί τε Θρηϊκὲς ἀπίρονα γαίαν ἔχοντες
οἱ μὲν ἐπὶ προβλήσει Προποντίδος ἀμφιτρίτης
οἱ δ' ὑπὲρ Ἑλλάσποντον ἀγάρρουν, οἱ δ' ὑπὲρ αὐτῆς
Αἰγαίης βαθὺν κῶμα πολυφλοίσβιο θαλάσσης.
Διονύσιος (Οἰκουμένης Περιήγησις στ. 323 - 326)*

Ὁ κῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐγκατεστάθησαν, ἀνεπιύχθησαν καὶ ἤκμασαν οἱ Θραῖκες, οἱ κατὰ Ἡρόδοτον: «... ἔθνος μέγιστον μετὰ γε Ἰνδοὺς πάντων Ἑθνέων... ὀνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσιν κατὰ χώρας ἔκαστον»,¹ κεῖται εἰς τὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία ὀρίζεται βορειῶς ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, νοτίως ὑπὸ τοῦ Βορείου Αἰγαίου, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Στρυμῶνος ποταμοῦ.

Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς ὀνομασίας «Θράκη» ὑπάρχουν πολλαὶ δοξασίαι καὶ ἀπόψεις: Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον, ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος μυθικοῦ τινος Βασιλέως, ἡ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Τιτανίδος, θυγατρὸς τοῦ Δολόγκου. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον Φλάβιον, ἱστορικὸν τοῦ Ιου μ.Χ. αἰῶνος, ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἀπὸ τὸν Θεΐραν, ἐγγονὸν τοῦ Νῶε. «Θεΐρης δὲ Θεΐρας ἐκάλεσεν ὧν ἤρξεν, Ἑλληνες δὲ αὐτοὺς Θραῖκες ὠνόμασαν».² Ἐτέρα ἐκδοκὴ εἶναι ὅτι ἡ λέξις Θράκη προῆλθεν ἀπὸ τὴν Σημιτικὴν Thragh, σημαίνουσαν «πόρος».³ Πολλοὶ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ποιηταί, ὡς ὁ Πίνδαρος καὶ ὁ Αἰσχύλος, καθὼς καὶ ὁ Πλάτων, ἐπίστευον ὅτι ἡ ὀνομασία Θράκη εἶχε συμβολικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐσήμαινε τὴν χώραν, ὅπου ἡ δωρικὴ ποίησις (εὐγενεστέρα ἐκδήλωσις τοῦ Ἀρείου πνεύματος), ἀνεφάνη τὸ πρῶτον.⁴ Πιθανολογεῖται ἐπίσης ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τὸν χρυσόν, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις Θράκη, προερχομένη ἐκ τῆς ρίζης drā, σημαίνει: «ἔχειν

1. Ἡροδότου Ἱστορία, Ε παρ. 3 τομ. Ι ἔκδ. ΠΑΠΥΡΟΣ.

2. 3. Θρακικὰ Τόμος Α (1928) σελ. 374. Βλ. Α. Σαμοθράκη Λεξικόν, σ. 215.

4. E. Schuré, Les Grands Initiateurs, μετάφ. ἑλλην. Κ. Δ. Κτίστη, Κεφ. ΟΡΦΕΥΣ

χρυσόν». Σχέσιν μὲ τὸν χρυσόν καὶ τὰ μέταλλα ἔχει καὶ ἐκ τῆς προελεύσεώς της ἐκ τοῦ «Κτηρεὺς ἢ Θήρας» ἢ ἐκ τῆς νύμφης «Θράκη ἢ Τιτανίς». Ἐξ ἄλλου οἱ Θραῖκες καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν προελθόντες Κάρες καὶ Φρύγες ἦσαν κατ' ἐξοκὴν χρυσοθήραι.⁵

Οἱ Θραῖκες ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς φυλάς. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν ἦσαν: Οἱ Ὀδρῦσαι, οἱ Τριβαλλοί, οἱ Κίκονες, οἱ Βίστονες, οἱ Βισάλται, οἱ Σαπαῖοι, οἱ Σίθωνες, οἱ Ὀδόμαντες, οἱ Δαιτηνοί, οἱ Παῖονες, οἱ Παιόπλαι, οἱ Σάτραι, οἱ Βέσσοι, οἱ Ἀγριῖνες, οἱ Ὀρέσκοι, οἱ Λααῖοι, οἱ Μύγδονες, οἱ Ἡδωνοί, οἱ Τρηῆρες, οἱ Μαῖδοι, οἱ Πίερες, οἱ Ἴασται, οἱ Θύνοι, οἱ Δόλογγοι, οἱ Ἀψίνθιοι, οἱ Τρωγλοδύται, οἱ Κρόβυζοι, οἱ Μοισοί, οἱ Γέται, οἱ Δάκοι, οἱ Τραυσοί, οἱ Τράλλεις, οἱ Δανθηληται, οἱ Βιθυνοί, οἱ Δόβηρες, οἱ Παναῖοι, οἱ Δρῦοι, οἱ Παῖτοι, οἱ Βρένοι, οἱ Καινοί, οἱ Κόραλλοι, οἱ Τρανίψαι, οἱ Γραῖοι, οἱ Λασσαρηται, οἱ Δῖοι, οἱ Μαιδοβιθυνοὶ καὶ ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἄλλα ἔθνη καὶ λαοὶ κατοικοῦντες εἰς Θράκην.⁶ Ἡ ἰσχυροτέρα φυλὴ πιστεύεται ὅτι ἦτο ἡ τῶν Ὀδρυσῶν. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, οἱ Ὀδρῦσαι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων.⁷

Τὰ Θρακικὰ παράλια διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν πῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκαίρως ἀνεπτύχθησαν εἰς τὰ μέρη αὐτά, ὡς ἡ Ἀμφίπολις, τὰ Ἰθάκη, ἡ Μαρώνεια, ἡ Αἴνος, ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους, ἡ Καρδία, ἡ Ἐλαιούσα, ἡ Καλλιπόλις, ἡ Πακτύη, ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ἡ Ἡράκλεια, ἡ Βισάνθη, ἡ Πέρινθος, τὸ Βυζάντιον ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἡ Ἀπολλωνία, ἡ Μεσημβρία, ἡ Τόμις ἢ Τόμοι, ἡ Ὀδησσὸς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.⁸ Αἱ περισσότεραι τῶν ὡς ἄνω πόλεων ὑπετάγησαν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δαρείου Α' εἰς τοὺς Πέρσας.

Ἐκ διαφόρων πηγῶν (κεῖμενα ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα), ἀποδεικνύεται ἡ ἑλληνικότης τῶν Θρακῶν. Ὁ Ξενοφῶν⁹ ἀναφέρει διὰ τοῦ στόματος τοῦ Σεύθη, βασιλέως τῶν Θρακῶν: «Ὅτι οὐδενὶ ἂν ἐπιστήσειεν Ἀθηναίων καὶ γὰρ συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εὖνους ἔφη νομίζειν».

5. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Ἱστορ. καὶ Γεωγρ. τῆς Θράκης (1963) σελ. 248.

6. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 233 - 239, βλ. ἐπίσης Erich Bayer, die Griechen eis Saeculum Weltgeschichte Herder, Freiburg Wien 1962, τ. 3 σελ. 107 ἐπ.

7. Θουκυδίδης, II 29, βλ. ἐπίσης W. Helck der Ostmittelmeerraum eis Saeculum Weltgeschichte Herder BD 1, 1965 σελ. 451 ἐπ.

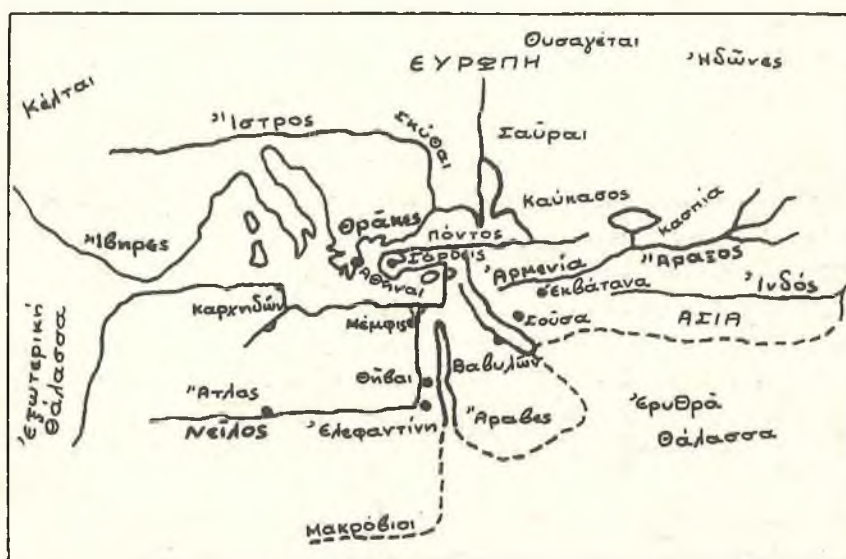
8. Ἀχ. Σαμοθράκη, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 239, βλ. ἐπίσης Fritz Schachermeyr Ursprung und Hintergrund der Griechischen Geschichte eis Propyläen Weltgeschichte, Berlin - Frankfurt - Wien 1962, τ. 3 σελ. 28 καὶ ἐπ., ὡς καὶ Alfred Heuss, Hellas eis Propyläen Weltgeschichte τ. 3 σελ. 112 καὶ ἐπ.

9. Ξενοφῶν, Κύρου Ἀνάβασις VII 231.

Ὁ Αἰλιανὸς ἀναφέρει¹⁰ ὅτι οἱ Βόρειοι Θραῖκες ὄχι μόνον δὲν ἐγνώριζαν τὴν γραφήν, ἀλλὰ καὶ ἐνόμιζαν «αἰσχιντον εἶναι οἱ τὴν Εὐρώπην οἰκοῦντες βάρβαροι, χρῆσθαι γράμμασιν». Κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην, μερικαὶ Θρακικαὶ φυλαὶ δὲν ἠδύναντο ν' ἀριθμήσουν πέραν τοῦ τέσσαρα «... μόνον δ' ἀριθμοῦσι τῶν Θρακῶν γένος τι εἰς τέσσαρα, διὰ τὸ ὥσπερ τὰ παιδιά μὴ δύνασθαι μνημονεύειν ἐπὶ πολὺ, μηδὲ χρῆσθαι μηδενὸς εἶναι πολλοῦ αὐτοῖς».¹¹

Ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν ἦτο ἡ πελασγική, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπι-

Ἡ γῆ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον

Ὁ χάρτης ἐλήφθη ἀπὸ τὸ Wissen im Überblick, Die Weltgeschichte, Herder Freiburg - Basel - Wien 1972 σελ. 214.

κιωτῶν τοῦ Ἑλλαδικοῦ Χώρου. Ἐνῶ ὅμως εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα (καὶ ἰδίως εἰς τὸν νότιον), ἡ γλῶσσα ἐκαλλιεργήθη καὶ ἔφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον κάλλος, εἰς Θράκην δὲν ἀνεπύχθη.

Κατὰ τὸ 1912, εὐρέθη εἰς Ἐζέροβον, παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν, χρυσοῦς δακτύλιος (τῆς ἐποχῆς 400 π.Χ. περίπου), τὸ πρῶτον γραπτὸν μνη-

10. Αἰλιανοῦ, Ποικίλη Ἱστορία VII.

11. Ἀριστοτέλους, Προβλήματα 3. — Ἐπίσης E. B. Taylor, la Civilisation Primitive, Μεταφρ. Γαλλ. ὑπὸ Pauline Brunet, Τόμ. Α σελ. 277 καὶ ἐξῆς.

μείον Θρακικῆς γλώσσης, ἀποδοθὲν δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων.¹²

Ἀργότερον εἰς τὴν Σαμοθράκην ἢ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων ἔφε-
ρεν εἰς φῶς 75 πλάκας ἐκ κεράμου, μὲ ἐπιγραφὰς εἰς τὴν Θρακικὴν
γλῶσσαν, ἢ ὅποια εἶναι κλάδος τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς. Τὸ γλωσσικὸν
ιδίωμα τόσον τῶν Δακῶν, ὅσον καὶ τῶν Μοισῶν, προήλθεν ἐξ αὐτῆς.
Πολλὰ ὀνόματα προσώπων εἶχον τὰς καταλήξεις -ζέσης, καὶ -λόρης· ἐπί-
σης μεγάλος ἀριθμὸς λέξεων εἰς -παρα, -βρία, ἢ -δίσος.¹³

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρωταρχικὴν σημασίαν τῆς γλώσσης διὰ τὴν ἐξ-
ακρίβωσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ἑνὸς λαοῦ,
ἀναφέρεται σχετικῶς ἡ γνώμη τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου J. G.
Herder, ὅστις ὑπεστήριξεν ὅτι δι' αὐτῆς «διαγράφονται τὰ βασικὰ χαρα-
κτηριστικὰ γνωρίσματα ἥτοι: Νοημοσύνη, καλλιτεχνικαὶ κλίσεις, συν-
αισθήματα, ὡς καὶ φιλοσοφικαὶ τάσεις τοῦ χρησιμοποιούντος αὐτὴν
Ἕθνους».¹⁴

Λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας των, οἱ Θραῖκες ἦλθον
εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Τροίαν, τὰς Μυκήνας, τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Κρήτην.
Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει διὰ τοὺς Θραῖκας «ὄσους Ἑλλησποντος ἀγάρρους ἐν-
τὸς ἔεργει».¹⁵ Ἀργότερον, διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας μὲ

12. Μ. Ἀποστολίδου, εἰς τὴν «Περὶ τῆς Γλώσσης τῶν Θρακῶν» Μελέτην τοῦ
Θρακικῶν Τ. 3ος, σελ. 181 καὶ ἐπ. ἀναφέρεται τὸ κείμενον τοῦ δακτυλίου, ἔχον οὕτω :

ΡΟΛΙΣΤΕΝΕΑ ΣΝ

ΕΡΕΝΕΑΤΙΑ

ΤΕΑΝΙΣΚΟΑ

ΡΑΙΒΑΔΟΜ

ΕΑΝΤΙΑΕΙΥ

ΠΤΑΜΙΗΕ

ΡΑΙ

ΠΑΤΑ

13. Lexikon der Alten Welt, Artemis Verlag Zurich & Stuttgart 1965 σελ.
3074, βλ. ἐπίσης Κοραῆ Ἄδαμ. Πτωχοπρόδρομος, σελ. 112 ὡς καὶ Τόμον ὑπ' ἀριθμ.
22 τοῦ Ἀρχείου Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ σελ. 317, ἐπίσης βλ.
Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς Γλώσσης τῶν Θρακῶν, Θρακικὰ τ. 3ος σελ. 181 - 235,
ὅπου ἀναφέρονται λέξεις θρακικαὶ περισωθεῖσαι ἀπὸ Ἑλλήνας συγγραφεῖς π.χ. ἀργίλος,
βασάρα (ἀλώπηξ) βίσων (εἶδος ἀγρίου βοδὸς τῆς Θράκης) βρία (πόλις) βρίζα (εἶδος σι-
τηροῦ) γάνος (οἶνος πρβλ. «γάνος κρηναῖον» Αἰσχύλου Πέρσαι, 475 — Γανόχωρα ἴσως
λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ περιοχὴ ἔχει πολλοὺς ἀμπελῶνας) πέλιτη (μικρὰ ἀσπίς) ρομ-
φαία (ξίφος) κ.λπ.

14. J. G. Herder, zur Philosophie der Geschichte (Auswahl im Bänden von
Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit 1782 - 1791) u. Berlin 1952.

15. Ὁμήρου Ὀδύσ. Ι. σελ. 40 καὶ Ἰλιάς Β. στ. 845 καὶ ἐπ.

τὰς πολυαρίθμους Ἑλληνικὰς ἀποικίας τοῦ Πόντου, ἀνemiχθήσαν μὲ ἄλλας συγγενεῖς φυλάς. Μεγάλη ἐπιμιξία ἐπραγματοποιήθη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θρακῶν. Ὁ Ἀμφικράτης ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον ἐπίγραμμα περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Θεμιστοκλέους: «Ἀβρότονον Θρήϊσα γυνὴ γένος, ἀλλὰ τεκέσθαι τὸν μέγα Ἑλλησι φημί Θεμιστοκλέα! Ἐκτὸς ὄμως τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Ἀθηναῖοι ὑπῆρξαν κατὰ τὸ ἡμῖσι Θρακῆς, ὡς ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θουκιδίδης, καὶ ὁ Κίμων.

Ἐξ ἄλλου πολλὰ Θρακικὰ πόλεις εἶναι γενέτειραι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν. Εἰς τὰ Ἀθῆναι ἐγεννήθησαν: ὁ περίφημος Δημόκριτος (440—357 π.Χ.),¹⁶ ὁ εὐφυέστατος σοφιστὴς Πρωταγόρας (485—415 π.Χ.),¹⁷ τοῦ ὁποῦ τοῦ ἀξίωμα ἦτο «πάντων κρημάτων μέτρον ἄνθρωπος», ὁ ἱστορικὸς Ἐκαταῖος, ποῦ συνώδευσε τὸν Μ. Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ μηχανικὸς Διοκλείδης,¹⁸ ὅστις ἐφεῦρε τὴν ἐλέπολιν μηχανὴν κ.ά. Ἐκ Σηλυβρίας ἦτο ὁ ἱατρὸς καὶ παιδοτρίβης Ἡρόδικος, ἐξ Αἴνου οἱ Πύθων καὶ Ἡρακλείδης, μαθητεύσαντες εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος. Ἐκ τοῦ Βυζαντίου ὁ σοφιστὴς Θεόδωρος,¹⁹ συγγραφεὺς τῆς πρώτης ἑλληνικῆς γραμματικῆς, ὁ πολυμαθὴς Διονύσιος ὁ Θραξ,²⁰ ἡ ποιήτρια Μοιρῶν ἢ Μυρῶ, ὡς καὶ ὁ Κλήμης.²¹ Ἐπίσης Θραξ ἦτο καὶ ὁ Σπάρτακος,²² ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐδραπέτευσε ἀπὸ τὴν Σχολὴν Ἐπιφορέων τῆς Καπούης, μετὰ τοῦ Κέλτου²² Κρίξου, ἠγήθη τῆς Ἐπαναστάσεως χιλιῶν οκλάδων τὸ 72 π.Χ. Παρὰ δὲ τὴν καταδίωξιν τῶν Ρωμαϊκῶν Λεγεῶνων, ὁ Σπάρτακος κατῴρθωσε μετὰ τῶν Κελτῶν καὶ Γερμανῶν ὁπαδῶν του νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἄνδρας

16. Ὁ Αἰλιανὸς εἰς τὴν Ποικ. Ἱστορ. Δ. 20 γράφει σχετικῶς «οἱ Ἀβδηρίται ἐκάλουν τὸν Δημόκριτον Φιλοσοφίαν, τὸν δὲ Πρωταγόραν Λόγον· κατεγέλα δὲ πάντων ὁ Δημόκριτος καὶ ἔλεγεν αὐτοὺς μαίνεσθαι· ὅθεν καὶ Γελασίον αὐτὸν ἐκάλουν οἱ πολῖται».

17. Φιλοστράτου Βίοι Σοφιστῶν Α. Ἐπιφάνεια δ' ὁ Ἀβδηρίτης σοφιστὴς μὲν καὶ Δημοκρίτου ἀκρατῆς οἴκοι ἐγένετο» βλ. ἐπίσης Lexikon der Alten Welt Artemis, Verlag Zürich Stuttgart, 1965 Sophist σελ. 2831 - 2833.

18. Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ περὶ Ποταμ. XXII, 2 γράφει «Διοκλείδης μὲν ὁ Ἀβδηρίτης θαυμαζέτω ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν Ροδίων πόλιν ὑπὸ Δημητρίου προσαχθείσης τοῖς τεύχεσι» ἐλεπόλει».

19. Ὁ Πλάτων εἰς τὴν Φαῖδρον τὸν ἀποκαλεῖ: «βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζαντίων ἄνδρα».

20. Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη Φαβρικίου τ. 6. σελ. 310.

21. Σπ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ Θεσμίαι Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι τ. Α. (1929) σελ. 51 καὶ ἐπ. «ὁ Κλήμης ἦτο περίφημος τῆς τραγωδίας ὑποκριτῆς».

22. Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν Βίον τοῦ Κράσσου VIII γράφει, «Σπάρτακος, ἀνὴρ Θραξ νομαδικοῦ γένους, οὐ μόνον φρόνημα μέγα καὶ ρώμην ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνέσει καὶ πραότητι τῆς τύχης ἀμείνων καὶ τοῦ γένους ἑλληνικώτερος».

του εἰς τὰς πατρίδας των καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν ἔλευθερίαν. Μετὰ ὅμως ἀπὸ ἕνα νικηφόρον ἀγῶνα κατὰ τῶν Ῥωμαίων, οἱ περισσότεροι ὀπαδοὶ τοῦ ἀπεφάσισαν νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ Σπάρτακος μὲ τὰ στρατεύματά του διέτρεξε πάλιν ὀλόκληρον τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον καὶ κατέστησεν ἕδραν του τοὺς Θουρίους. Ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Κράσσος μὲ ἰσχυρὸν στρατὸν κατήρχετο διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν κίνησιν τῶν δούλων, προσεπάθησε μὲ πλοῖα Κιλικίων πειρατῶν νὰ διαπεραιώσῃ τοὺς ἄνδρας του εἰς τὴν Σικελίαν, δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν μάχην εἰς Λουκανίαν (71 π.Χ.), ἐπεβλήθη ὁ Κράσσος, ὁ ὁποῖος ἐσταύρωσεν ἕξ χιλιάδας αἰχμαλώτους εἰς τὴν Ἀππῖαν ὁδὸν ἀπὸ Καπούης μέχρι Ρώμης.

Ὁ Σπάρτακος, ἐκτὸς τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν δούλων, ἐπεδίωξεν ἐπίσης κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις.²³

Πληθωρικὴ ἐπίσης ἱστορικὴ φυσιογνωμία ὑπῆρξεν ὁ Μαξιμῖνος ὁ Θραῖ, Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης (235—238 μ.Χ.). Γενέτειρά του ἦτο «κάποια» κωμόπολις τῆς Θράκης. Πότε ὅμως ἀκριβῶς ἐγεννήθη δὲν εἶναι γνωστόν, ἴσως τὸ 173 μ.Χ.²⁴ Ἦτο υἱὸς κτηνοτρόφου.²⁵ Ἐπὶ Σεπτ. Σεβήρου προσελήφθη εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν χάρις εἰς τὸ ἐπιβλητικόν του παράστημα,²⁶ τὸ ὁποῖον ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον καὶ εἰς τὴν μετέπειτα ραγδαίαν ἐξέλιξίν του εἰς τὴν ἱεραρχίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ.

Τὸ 215, ἐνυμφεύθη τὴν Ῥωμαίαν Κακιλίαν - Γιαυλίαν. Ἐκτοτε, τὸ ἄστρον τοῦ Μαξιμῖνου συνεχῶς ἀνέρχεται: Τὸ 231, ὑπηρετεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον ὡς διοικητὴς λεγεῶνος, τὸ 232 διορίζεται διοικητὴς τῆς Μεσοποταμίας, τὸ 234 ὁ Καῖσαρ Ἀλέξανδρος Σεβήρος (222 - 235), τοῦ ἀναθέτει τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἀλαμανῶν. Κατόπιν, ἀναγνωρίζων τὰ στρατιωτικὰ προσόντα τοῦ Θρακὸς στρατηγοῦ, τοῦ ἐμπιστεύεται τὴν διοίκησιν τῆς παρὰ τὸν Ρῆνον περιοχῆς, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Μαξιμῖνος θὰ ὑποτάξῃ τοὺς Γερμανοὺς. Ἐκεῖ τὰ ἐνθουσιασμένα ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τοῦ ἀρχηγοῦ των στρατεύματα, τὸν ἀνακηρύσσουν Αὐτοκράτορα (235). Μετὰ τὸν νικηφόρον τερματισμὸν τοῦ

23. Lexikon der Alten Welt, Artemis, Vorlag, Zürich & Stuttgart, 1965 σελ. 1965 καὶ 2854. βλ. ἐπίσης J. Muszkat - Muszkowski., Eine Stoffgeschichte, 1909 καὶ J. Vogt, Strukture D. Antiken Sklavenkriege 1957.

24. Lexikon der Alten Welt Artemis, Zürich-Stuttgart 1965, σελ. 1871.

25. Ἡρωδιανὸς 6, 8.

26. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν τῆς Θράκης σελ. 352, 353.

Γερμανικού πολέμου (Württemberg),²⁷ ὁ Μαξιμίνος ὀνομάζει Συγκαίσαρα τὸν υἱὸν τοῦ Μάξιμου.

Τὸ 237, ὁ Μαξιμίνος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σαρματῶν, φημισμένων ἰππέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οἱ Σαρμαῖται, νομάδες τῶν νοτίων σιειπῶν τῆς Ρωσίας, εἶχαν διαβῆ τὸν Δούναβιν κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους καὶ ἔκτοτε παρηνώχλουν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ Πόντου. Ὁ Μαξιμίνος κατώρθωσε νὰ τοὺς ὑποτάξῃ καθὼς καὶ τοὺς Δάκας. Διὰ τὰς προαναφερθεῖσας ἐπιτυχίας του, τὸν ἀπεκάλουν «Γερμανικὸν» καὶ «Δακικὸν». Βασικῶς ὁ Μαξιμίνος ὑπῆρξε «γεννημένος στρατιωτικὸς». Μόνον ὅμως αἱ πολεμικαὶ ἰκανότητες δὲν ἦσαν ἀρκεταί, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅταν ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία συνεκλονίζετο ἀπὸ τὰς σκοτεινὰς μηχανορραφίας τῶν συγκλητικῶν, τὰ λυσοαλέα πάθη καὶ τὰς ἀντιμαχομένας πολιτικὰς φατρίες.

Ὁ Μαξιμίνος, διὰ νὰ κολακεύσῃ τοὺς ἄνδρας του καὶ νὰ ἐξάψῃ τὴν πολεμικὴν τῶν δραστηριότητα, ἐδιπλασίασε τοὺς μισθοὺς των. Τὸ μέτρον ὅμως αὐτὸ ἀνεστάτωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Μαξιμίνου, αἱ σχετικαὶ μὲ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἦσαν σπασμωδικαί. Γενικῶς αἱ ἐνέργειά του δὲν ἐχαρακτηρίζοντο ἀπὸ διπλωματικότητα ἢ διορατικότητα. Παρασυρθεὶς ἀπὸ κακοβούλους συμβούλους, ἐπέτρεψε διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν.²⁸ Ἡ προκλητικὴ του στάσις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν διαφόρων σημαντικῶν θεμάτων καὶ ἡ αὐταρχικότης του συνετέλεσαν εἰς τὴν ραγδαίαν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀντιπάλων του. Ὁ Μαξιμίνος κατώρθωσεν ἐπανειλημμένως νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν πείσμονα ἀντίδρασιν τῆς Συγκλήτου. Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν ὅμως τῶν Γορδίων (πατὴρ καὶ υἱὸς) εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὰ πράγματα ἐχειροτέρευσαν: ἡ δημοκρατικὴ Σύγκλητος ἐπεκίρυσεν τὸν Μαξιμίνον ὡς Hostis Publicus,²⁹ ἀνέθεσεν εἰς ἐπιτροπὴν, ἀπαρτιζομένην ἀπὸ 20 συγκλητικούς, τὴν διεξαγωγὴν δίκης καὶ ἐξέλεξεν ὡς Ὑπάτους, τοὺς συγκλητικούς Βαλβίνιον καὶ Πουπένιον, ὡς Καίσαρα δὲ τὸν Γόρδιον Γ'.

Ὁ Πουπένιος ἀνέλαβε τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐκπτώτου Μαξιμίνου εἰς τὴν Ἀκυλίαν.³⁰ Ἡ μάχη ἦτο σκληρὰ καὶ ἀμφίρροπος. Ὅταν οἱ ἄνδρες τοῦ Μαξιμίνου διεπίστωσαν ὅτι ὁ ἀρχηγός των δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑποχωρήσῃ, ἐξηντλημένοι ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας καὶ τὰς αἰματηρὰς θυ-

27. Der Kleine Pauly, Stuttgart 1969 τ. 3 σελ. 1111 - 1112.

28. Εὐσέβιος 6, 28.

29. G. M. Bersanetti, Studi Sull Imperatore Massimino il Trace 1965 σελ. 56.

30. καὶ 31. Der Kleine Pauly, τ. 3 σελ. 2482.

σίας, έστασίασαν. Συνέλαβαν τὸν Μαξιμίνον καὶ τὸν υἱὸν του καὶ τοὺς ἐξετέλεσαν (Μάιος—Ἰούνιος 238).³¹

Αὐτὸ ἦτο τὸ τέλος τοῦ σκληροῦ ἀγωνιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησε ἀπὸ τὴν μακρυνὴν Θράκην «ἐκ γονέων τὸ γένος ἐνδοξοτάτων καὶ μιζοβαρβάρων, ἀπὸ τινος κώμης, ὡς ἐλέγετο...»,³² διὰ ν' ἀναρριχηθῆ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ρωμαϊκῆς ἱεραρχίας καὶ νὰ διαδραματίσῃ σύντομον, ἀλλὰ πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ζωὴν μιᾶς κραταιᾶς Αὐτοκρατορίας.

Οἱ πανάρχαιοι Θράκες εἶχον ἀναπτύξει ἀξιόλογον πολιτισμόν. Ἐκτὸς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως, ἐπεδίδοντο, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, εἰς τὴν κατασκευὴν κοιμητῶν ἀργυρῶν ξιφῶν, πηλίνων ἀγγείων μετὰ σπειροειδῶν γραφῶν, ὀστεινῶν καὶ μαρμαρίνων εἰδωλίων. Οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ συμφωνοῦν ὅτι ἡ Μουσικὴ καὶ ἡ Θρησκεία μετελαμπαδεύθησαν εἰς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Θρακῶν. Θεωρεῖται ὅτι ἡ λέξις Θρησκεία προέρχεται ἐκ τοῦ «Θρακία». Ὁ Στράβων ἀναφέρει σχετικῶς, «ἡ μουσικὴ πᾶσα Θρακίαν νενέμηται δῆλον δὲ ἐκ τε τῶν τόπων, ἐν οἷς αἱ Μοῦσαι τετίμηται Πιερία γὰρ καὶ Ὀλυμπος καὶ Πήμαλον καὶ Λαίβηθρον τὸ παλαιὸν ἦν Θράκία χωρία καὶ ὄρη, τὸν τε Ἑλικῶνα καθιέρωσαν ταῖς Μούσαις Θράκες οἱ τὴν Βοιωτίαν ἐποικίσαντες».³³

Οἱ Θράκες ἦσαν γενικῶς φιλοπόλεμοι καὶ μαχητικώτατοι, ὅπως ὅλοι οἱ βόρειοι ἐπίσης λαοί. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος, ὡς παραδέχεται ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη. Πρὸ πολλῶν αἰώνων ὁ Ἀριστοτέλης³⁴ ἔγραφε σχετικῶς: «Τὰ μὲν ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μὲν ἔστι πλήρη, διανοία δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης· διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα». Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς συμφω-

32. Ἡρωδ. 6, 8 βλ. ἐπίσης H. G. Mullens, the Revolt of the Civilians A. D. 237, 238 Ga, R. 17, 1948 σελ. 65 - 77 ὡς καὶ A. Lippold im Bonner H. A. Colloquium 1966 67, 1968 σελ. 73.

33. Στράβων 1 σελ. 662. Βλ. Τόμος 22 Ἀρχαῖον Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ὑπαστου σελ. 341. ἐπίσης J. G. Herder, zur Philosophy der Geschichte, τ. 2 Berlin 1952, ὅστις ἀναφέρει ὅτι «Ἡ Θράκη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κατοικία τῶν Μουσῶν. Ἀπὸ ἐκεῖ μετελαμπαδεύθη ἡ ἀκατάλυτος ἀνάγκη τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, ἡ ὁποία εἶναι ἡ παλαιότερα καὶ ἱερωτέρα παράδοσις ἐπὶ τῆς γῆς» σελ. 336.

34. Ἀριστοτέλους Πολιτικά VIII Βλ. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξ. Γεωγρ. καὶ Ἱστορ. Θράκης 1963 σελ. 249.

νοῦν ὅσον ἀφορᾷ τὴν μαχητικότητα τῶν Θρακῶν. Ὁ Εὐρυπίδης εἰς τὴν Ἐκάβην τοὺς ὀνομάζει «δυσμαχωτάτους».³⁵

Ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν, ὁ Ἡρόδοτος τοὺς περιγράφει ὡς ἐξῆς : «Θρήϊκες ἐπὶ μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἀλωπεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο... περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντιά τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρά...».³⁶

Ἡ ἐνδυμασία τῶν Θρακῶν ἦτο βαρεῖα, κατασκευασμένη ἐκ δερμάτων ζώων ἢ ὑφασμένη ἐκ καννάβεως. Ὡς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκρησιμοποιοῦν δέρμα ἀλώπεκος. Εἰκόνα τῆς στολῆς των μᾶς δίδει ἀτυκὸν ἀγγεῖον τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, εὐρεθὲν εἰς Γέλαν τῆς Σικελίας (Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου). Τὸ μακρὸν ἐπανωφόριόν των «Ζειρά» ἦτο κονδρὸν μάλλινον, κεκοσμημένον μὲ ὑφαντὰ ἢ κεντητὰ ποικίλαματα. Τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματά των κατεσκεύαζον ἀπὸ δέρμα ἐλάφου.

Ἀναφέρεται ὅτι οἱ Θραῖκες ἐξετίμων τοὺς πολεμιστάς, ἐνῶ ἐθεώρουν ταπεινωτικὴν τὴν ἐργασίαν τοῦ γεωργοῦ.³⁷

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἴδεν εἶχον μονίμους οἰκισμοὺς. Μόνον οἱ βασιλεῖς εἶχον μόνιμον ἔδραν. Ἐκ τῶν βασιλέων των, ὁ Σπαράδοκος καὶ ὁ Σεύθης εἰσήγαγον τὸ νομοματικὸν σύστημα τῶν Ἀθηναίων, πρὸς διευκόλυνσιν τῶν μετ' αὐτῶν συναλλαγῶν.

Ἀπὸ ἀτόψεως χαρακτῆρος ἦσαν βίαιοι, ὀρμητικοί, λαίμαργοι καὶ πόται, ἐξ οὗ καὶ ὁ Διόνυσος δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Θρακικὸς Θεός. Ἀπὸ τὴν Θράκην, ἢ λατρεία τοῦ Διονύσου μετεδόθη καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν, Κόρινθον, Σικυῶνα ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ, τὴν Λέσβον, Νάξον, κλπ., διαμορφωθεῖσα καὶ διαπλασθεῖσα ἐπὶ τὸ τελειότερον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν λατρείαν, ἐπισημαίνεται ὅτι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολυθεΐαν τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων), οἱ Θραῖκες ἐλάτρευον ὀλίγους Θεούς: τὸν Ἄρην, ὅστις ἐκαλεῖτο καὶ Ὀδρύσιος (τοῦ ὁποίου ἄλλωστε ἡ Θράκη ἐθεωρεῖτο τὸ προσφιλές ἐνδιαίτημα), τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἄρτεμιν. Οἱ βασιλεῖς τῶν Θρακῶν ἐλάτρευον ἐπὶ πλέον τὸν Ἐρμῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ὠρκίζοντο, καυχόμενοι ὅτι καιήγοντο ἐξ αὐτοῦ. Ἀπολύτως ὁμως Θρακικῆς καταγωγῆς Θεὸς εἶναι ὁ Διόνυσος,³⁸ ὁ Θεὸς τοῦ οἴνου καὶ τῆς γονιμότητος, τοῦ ὁποίου ἡ λατρεία γεννηθεῖσα

35. Ἐκ τῆς Ἐκάβης τοῦ Εὐρυπίδου, ὅταν αὕτη πρόκειται νὰ συναντηθῆ μὲ τὸν Πολυμήστορα, βασίλεα τῆς Θράκης λέγει :

Ἄλλ' ἐκποδῶν ἄπειμι κάποστήσομαι

θυμῶ ζέοντι θρηκὶ δυσμαχωτάτω (Ἐκάβη, 1055)

36. Ἡρόδοτος, κεφ. Ζ. (Πολύμνια) 75 καὶ Ε (Τερψιχόρη) 3 ἐκδ. Παπύρου.

37 καὶ 38. Ἡροδότου Ἱστορία Ε' παρ. 7 - 10 τόμ. Ι ἐκδ. «ΠΑΠΥΡΟΣ».

εἰς τὰς Θρακικὰς πεδιάδας, ἀπετέλεσεν ἀργότερον ἓνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα μυστήρια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν, οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες ἐφήρμοζον τὴν πολυγαμίαν, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἀπόκτησις ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων τέκνων.³⁹ Ὁ πατὴρ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ τὸ τέκνον του ἔναντι χρημάτων, ἢ νὰ τὸ ἀνταλλάξῃ μὲ ἀντικείμενον χρησιμον εἰς αὐτόν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἀφθονία δούλων ἐκ Θράκης.⁴⁰ Ὑπῆρχον ἐξ ἄλλου ἐγκρατεῖς Θρακικαὶ φυλαί, οἱ «κτίσται», διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι ἀπεῖχον τῆς κρεωφαγίας,⁴¹ ἐτρέφοντο μὲ γάλα, μέλι καὶ φυτὰ, ἦσαν δικαιοτάτοι, ἔζων ἄνευ γυναικῶν καὶ τοὺς ὠνόμαζον «ἀβίους».⁴²

Οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Θουκιδίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος περιγραφόμενοι Θρᾶκες διακρίνονται διὰ τὴν τραχύτητά των.

Ἐνῶ, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, οἱ προϊστορικοὶ Θρᾶκες ἀνέπτυξαν ἀξιόλογον πολιτισμόν, μετέπειτα διαπιστοῦται κατὰ πτωσις λόγῳ τῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἐπιμεξία μὲ τοὺς Σκύθας. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἀνέκαθεν ὑφίστατο διαφορὰ μεταξὺ βορείων καὶ νοτίων Θρακῶν. Οἱ τελευταῖοι ἦσαν πλεον ἐξειλιγμένοι λόγῳ τῆς διὰ θαλάσσης ἐπικοινωνίας των μὲ διαφόρους μεσογειακὰς φυλάς.

Οἱ Θρᾶκες, Ἄρειοι τὴν προέλευσιν, κατεῖχον ἤδη τὴν χώραν των ἀπὸ τῆς τρίτης π.Χ. χιλιετηρίδος,⁴³ ἀπὸ ὅπου μετηνάστευσαν εἰς Μ. Ἀσίαν. Ὁ Κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης, ἀναφέρει⁴⁴ ὅτι οἱ Θρᾶκες κατέλαβον κατ' ἀρχὰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐν συνεχείᾳ περιωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν εἰς μικρότερον χώρον. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων πολλοὶ Θρᾶκες κατῆλθον καὶ κατώκησαν εἰς νοτιώτερα μέρη, ὡς εἰς Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν, ἐπίσης μετηνάστευσαν εἰς πολλὰς νήσους, ὡς Σαμοθράκην, Θάσον, Εὐβοίαν (ἣτις ἐκαλεῖτο Ἀβαντιάς, ἀπὸ τοὺς Θρᾶκας Ἄβαντας). Ἀντιστοίχως εἰς πολλὰ παράλια τῆς Θράκης, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, ἰδρύθησαν ἀποικίαι Ἀθη-

39. Στράβων VII, Βλ. Ἀχ. Σαμοθράκη Λεξ. Γεωγρ. καὶ Ἱστορ. Θράκης σελ. 247.

40. Λ. Θ. Χουμανίδη, Μαθήματα Ἱστορίας Οἰκονομικοῦ Βίου Τομ. Α σελ. 82 (1969) ὑποσημ. 5 «Οἱ Θρᾶκες δούλοι ἐτιμῶντο 115 - 220 δραχμ.».

41. Ὀμήρου Ἰλιάς Ν. 6 - 7.

42. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Ἱστορ. καὶ Γεωγρ. τῆς Θράκης σελ. 248. Κατὰ τὸν Στράβωνα ὅμως ἡ λέξις «ἀβίος» δὲν σημαίνει τὸν ἀγαμὸν ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον, ὅστις δὲν ἔχει μόνιμον ἐστίαν.

43. Wolfgang Helck, der Ostmittelmerraum, Saeculum Weltgeschichte, Herder Freiburg-Basel-Wien Bd 1 1965 σελ. 451 καὶ ἐπ.

44. Θρακικά, τ. Α σελ. 73 καὶ ἐπ.

ναίων, Μεγαρέων, Μιλησίων, Κορινθίων κλπ., πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουσίων κοιπασμάτων χρυσοῦ⁴⁵ καὶ λατομείων μαρμάρου. Σημειώ-
τέον ὅτι «ὁ ἐπὶ Θράκης φόρος», διαλαμβανόμενος εἰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ
τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων, ἀπετέλει ἓνα ἀπὸ τὰ πέντε φορολογικὰ
τμήματα.⁴⁶

Ἐπὶ Μ. Ἀλεξάνδρου τὰ πρὸς νότον ὄρια τῆς Θράκης περιωρίσθη-
σαν, διότι μεγάλαι ἐκτάσεις κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Τότε
ἡ Ροδόπη καὶ ὁ Ἐβρος ἀπέβησαν τὰ πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς ὄρια
τῆς Θράκης.⁴⁷ Κατ' ἀρχὰς οἱ Θράκες ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Μ. Ἀ-
λεξάνδρου, ἐν συνεχείᾳ ὅμως τὸν ἐβοήθησαν εἰς τοὺς ἀγῶνας του καὶ
τὸν ἠκολούθησαν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ.⁴⁸

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Θρά-
κην ὁ στρατηγὸς Λυσιμάχος, ἰδρύσας τὸ 309 π.Χ. τὴν Λυσιμαχίαν,⁴⁹
οπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον, ὅπου ἀνεπτύχθη ἰδιαίτερος ἡ τέχνη κο-
πῆς νομισμάτων.

Ἀργότερον οἱ Θράκες ἀντίστησαν κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ Τι-
βερίου (47 μ.Χ.), πολλὰ τμήματα ὑπέκυψαν, καὶ τέλος ἐπὶ Κλαυδίου
ὑπετάγη ὀλόκληρος ἡ Θράκη εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ρωμαϊκῆς κατοχῆς, ἡ Θράκη ὑπέστη τὰς κατα-
στρεπτικὰς ἐπιδρομὰς τῶν Γότθων (ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φιλίππου
τοῦ Ἀραβος 244—249 μ. Χ. ἐπιδρομῆ τῶν Γότθων εἰς τὴν Βορ. Θράκην,
ἡ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Δεκίου, ὁπότε οἱ Γότθοι κατέλαβον τὴν Φιλιππού-
πολιν, ἡ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Δεκίου, Βαλεριανοῦ καὶ Γαλλικοῦ 251—
268 μ.Χ. κλπ.).⁵⁰ Παρὰ ταῦτα, οὐδέποτε ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ τῆς Θρά-
κης μετεβλήθη, ὥστε ὁ Ἰουλιανὸς νὰ διακηρύξῃ ὅτι, «οἱ περὶ τὴν Θρά-
κην καὶ τὴν Ἰωνίαν κατοικοῦντες Ἑλλάδος ἔσμεν ἔκγονοι».⁵¹

45. Λ. Θ. Χουμανίδη, *Μαθήματα Ἱστορίας Οἰκονομικοῦ Βίου*, τ. Α' σελ. 95
ὑποσ. 8 : «Αἱ Ἀθῆναι εἰσέπραττον 50 τάλαντα ἐκ τῶν μεταλλείων τῆς Θράκης».

46. Σπ. Σακελλαριάδου, *Πόλεις καὶ Θέσμια Θράκης & Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι*
τ. Α. (1929) σελ. 42 καὶ ἐπ.

47. Στράβων Ζ' 331 ἐνθ ἀν. σελ. 13.

48. Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, βιβλ. VI ἐκδ. ΔΕΚ ΑΣ (1971) παρ. 15
σελ. 81.

49. M. Rostovtzeff, *Gesellschafts & Wirtschaftsgeschichte der Hellenistischen*
Welt (1955) τ. 3 σελ. 1036 καὶ ἐπ.

50. Ἀχ. Σαμοθράκη, *Λεξικὸν Ἱστορικῶν & Γεωγραφικῶν τῆς Θράκης*, ἐκδ. Ἐταιρ.
Θρακικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι (1963) σελ. 255.

51. *Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς (Λόγος γ')* τ. 22 τοῦ Ἀρχείου Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ὀργάνωσιν τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐξ ἐπιγραφῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀβδήρων διαπιστοῦται ὅτι, εἰς τὰς Θρακικὰς πόλεις ἐπίσης ὑπῆρχον Νομοφύλακες, ἔργον τῶν ὁποίων ἦτο ἡ τήρησις τῶν ἐκάστοτε νόμων, ἡ μέριμνα τῆς χαράξεως τῶν ψηφισμάτων καὶ τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου ἢ εἰς περίοπτον μέρος τῆς ἀγορᾶς.⁵² Ἐπίσης ἐκ μετρολογικῶν μνημείων, ἀνακαλυφθέντων εἰς τὸν Γάνον καὶ περιγραφέντων ὑπὸ τοῦ Dumond, ἐξηκριβώθη ὅτι ὅπως καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχε καὶ εἰς Θράκην ὁ Θεσμός τῶν Ἀγορανόμων, ἔργον τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἀστυνόμευσις τῶν ἀγορῶν: ἦτοι, διασφάλισις τῶν συναλλαγῶν, ἐπαγρύπνησις ἀκριβείας τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν, ἐπιβολὴ προστίμου εἰς τοὺς παραβαίνοντας τὰς ἀγορανομικὰς διατάξεις.⁵³ Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἐξ ἄλλου τῆς Μεσημβρίας καὶ τῆς Σηλυβρίας, πληροφορούμεθα ὅτι, οἱ Ἀγορανόμοι ἦσαν πολλάκις περισσότεροι τοῦ ἑνὸς καὶ ἤσκειν καὶ ποινικὴν ἐξουσίαν: «οἱ ἀγορανόμοι ἐζημίωσαν τὸν . . . ὅτι ἐν θαλάσσῃ ἔπαυε καὶ τὰ φορτία ἐν τοῖς ἰχθύσιν ἐπώλει δραχμαῖς δέκα». Εἰς ἑτέραν ἐπιγραφὴν ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἀγορανόμοι «παρακαλοῦσι πάντας τοὺς κατεργαζομένους τὴν πόλιν ἔρχεσθαι καὶ ἀπογράφεσθαι», ἐντεῦθεν δὲ συνάγεται ὅτι εἶχον ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς πόλεις. Ἐπίσης, εἰς διαφόρους Θρακικὰς ἐπιγραφὰς ἀναγράφεται, ὅτι ὑπῆρχον οἰκονομικαὶ λειτουργοί: Ταμίαι, Ἐπιμεληταί, διὰ τὴν ἐπιστάσιαν τῶν οἰκονομικῶν,⁵⁴ ὡς καὶ Οἰκονόμοι, διὰ τὴν διοίκησιν τῶν πόρων τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐκμίσθωσιν τῶν ἱερῶν.

Ὁ οἶνος ἦτο ἐν ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν θρακικῶν προϊόντων,⁵⁵ κυρίως ὁ παραγόμενος εἰς τὰς περιοχὰς τῶν μεσημβρινῶν παραλίων. Ὅρφικὸς εἶναι ὁ μῦθος ὅτι ὁ Διόνυσος, κατ' ἐξοχὴν θρακικὴ θεότης, ἤρπασε τὸν οἶνον ἀπὸ τοῦς Τιτάνας. Δι' αὐτὸ ἀπεδόθη θρησκευτικὴ σημασία εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, μὲ τὴν ὁποίαν κυρίως ἤσοχολοῦντο οἱ Κίκονες τῆς Νοτίου Θράκης. Ὁ Διόνυσος ἐδώρησε τὴν ἀμπελον εἰς τὸν Ἰκάριον, πατέρα τοῦ Εὐρυγῶνου καὶ οὕτω διεδόθη ἡ καλλιέργειά της εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἐνῶ διὰ

καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, σελ. 317.

52. 53. Σπ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ Θέσμιμα Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι τ. Α. (1929) σελ. 206 καὶ ἐπ.

54. Ἐνθ' ἀν. σελ. 224 - 227.

55. Εἰς τὴν Ὀδύσειαν I στ. 205 ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸν Θρακικὸν οἶνον α' Ἠδόν, ἀκηράσιον, θεῖον ποτόν».

τὴν προέλευσιν τῆς καλλιέργειας ἄλλων φυτῶν ὑπάρχει ποικιλία μύθων εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀνατολικούς λαούς, ὁ προαναφερθεῖς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄμπελον, εἶναι ὁ μοναδικός.⁵⁶

Ἐξ ἄλλου, οἱ Βέσσοι, κατοικοῦντες εἰς τὸ κέντρον τῆς Θράκης, ἠσκολοῦντο μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἀπὸ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, ἐξήγοντο ἀπὸ τὴν Θράκην μεγάλα ποσότητες δερμάτων.⁵⁷ Ἀπὸ τὰ ἀπέραντα δάση, μετεφέροντο σημαντικαὶ ποσότητες οἰκοδομησίμου ξυλείας, ἐπίσης δὲ ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἤρχισεν ἡ ἐκμετάλλευσίς τῶν ὀρυκτῶν ἀργύρου καὶ σιδήρου,⁵⁸ καθὼς καὶ ἡ συλλογὴ ψηγημάτων χρυσοῦ ἐκ τῆς ἄμμου τῶν ποταμῶν.

Οἱ Θραῖκες, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας, ἠσκολοῦντο μὲ τὴν ἀλατοσυλλογὴν.

Εἰς τὴν Θράκην ἴσχυε πολλακίς ὁ ἀντιπραγματισμὸς κατὰ τὰς συναλλαγάς. Οὕτως, οἱ μεσόγειοι ἔδιδον δούλους εἰς τοὺς κατοίκους τῶν παραλίων, διὰ νὰ προμηθευθοῦν ἄλας, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἰούχιος: «ἄλας λαμβάνοντες οἱ Θραῖκες ἀνδράποδα ἐδίδουσιν».⁵⁹

Ἀπὸ τῆς μεταφορᾶς τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου (330 μ.Χ.), ἐπέπρωτο ἡ Θράκη νὰ ἀποβῆ τὸ κέντρον τῆς κραταιᾶς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχισαν καὶ ἐκεῖ ἐτελείωσαν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἅτινα συνετάραξαν τὴν ἱστορίαν ἐπὶ πλῆθια ἔτη.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐφήρμοσε νέαν διοικητικὴν διαίρεσιν εἰς τὸ ἀχανές κράτος του. Ἐδημιούργησε δύο ἐπαρχίας: Τὴν Praefectura Orientis (Ἐπαρχία Ἀνατολῆς) καὶ 2) τὴν Praefectura Illyrici (Ἐπαρχία Εὐρώπης). Ἡ πρώτη διηρεῖτο εἰς πέντε διοικήσεις: Τὴν Ἀνατολήν, τὰς πέραν τοῦ Ταύρου Κιτήσεις, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην.

Ἡ Διοίκησις Θράκης (Diocesis Thraciarum), διηρεῖτο εἰς ἕξ ἐπαρχίας: α) Τὴν Κάτω Μυσίαν ἢ Δευτέραν, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μάρκι-

56. Lexikon der Alten Welt, Artemis, Vorlag Zürich - Stuttgart, 1965. σελ. 1370, 3263, 3282 βλ. ἐπίσης J. Wiesner, die Thraker 1963 σελ. 31.

57. Σπηλ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ Θέσμιμα Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαϊότητι, Τόμος Α σελ. 250 καὶ ἐπ.

58. Ἡροδότου Ἱστορία, Κεφ. Ε' (Τερψιχόρη) 23 ... «ἐν Θρηίκῃ, ἵνα ἴδῃ τε ναυπηγήσιμος ἐστὶ ἀφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες καὶ μέταλλα ἀργύρεα». ἔκδ. Παπύρου.

59. Σπηλ. Σακελλαριάδου, ἐνθ' ἄν. σελ. 252.

ανούπολιν,⁶⁰ β) τὴν Μικρὰν Σκυθίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Τόμιν (σημερινὴν Κωνσταντιζαν),⁶¹ γ) τὴν Θράκην, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φιλίπποῦπολιν, ἐκτεινομένην ἀπὸ Αἴμου μέχρις Ἐβρου, δ) τὸ Αἰμίοντον, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐκτεινομένην ἀπὸ Ἐβρου μέχρι παραλίω τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ε) τὴν Ροδόπην, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Αἴνον, ἐκτεινομένην ἀπὸ τὸ ὄρος Ροδόπη μέχρι τῆς πρὸς νότον παραλίας, καὶ στ) τὴν Εὐρώπην, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἡράκλειαν, περιλαμβάνουσαν τὰ παράλια τῆς Προποντίδος.⁶²

60. Συνέκδ. Ἱεροκλέους 636 ἔκδ. Burchardt Λειψίας 1893.

61. Λεξικὸν Ἱστορ. καὶ Γεωγρ. τῆς Θράκης Ἀχ. Σαμοθράκη, σελ. 524.

62. Εἰς Hierocles Synecdemus, et Notitiae graecae episcopatum, ex Recognitione Gustavi Parthey, Berolini 1866 σελ. 3 - 5, ὡς καὶ Θρακικὰ τ. 14ος σελ. 11 - 12 ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς :

α) ἐπαρχία Θράκης Εὐρώπης ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις 18' : ἀρ. 632 1. Εὐδοξίου-πολις, 2. Ἡράκλεια, 3. Ἀρκαδιούπολις 4. Βιζύη, 5. Πανόνιον, 6. Ὀρνοι. ἀρ. 633 1. Γάνος, 2. Καλλιπόλις, 3. Μόριζος, 4. Σιντική, 5. Σαναδία.

ἀρ. 634 1. Ἀφροδισία, 2. Ἄπρος, 3. Κοιλία.

4. β' ἐπαρχία Ροδόπης ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις 7' :

5. Αἴνος, 6. Μαξιμιανούπολις, 7. Τρατιανούπολις, 8. Μαράνεια, 9. Τόπιρος νῦν Ρούσιον.

ἀρ. 635 1. Νικόπολις, 2. Κειρόπυργος.

3. γ' ἐπαρχία Θράκης, ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις 6' :

4. Φιλιππούπολις, 5. Βερόη, 6. Διοκλητιανούπολις, 7. Σεβαστούπολις, 8. Διόσπολις.

9. δ' ἐπαρχία Αἰμιόντου, ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις 6' :

10. Ἀδριανούπολις, 11. Ἀγγιάλος, 12. Δεβελτός, 13. Πλουτινούπολις, 14. Τζοῦδης.

Εἰς δὲ τὰς σημειώσεις :

ἀρ. 632 1. Εὐδοξίουπολις, 2. Πέρινθος ἤτοι Ἡράκλεια, 3. Βεργούλιον Ἀρκαδιούπολις, 4. Βιζώνης καὶ Βιβώνης, 5. Πάνιον Πάριον.

ἀρ. 633 1. Γάνος, 2. Καλλιούπολις καὶ Καλλιπόλεως, 3. Μήριζος, 4. Σιντική, σιλτική, Σαλτική, 5. Σαναδά — Συναδία — Σαβαδία.

ἀρ. 634 1. Ἀφροδισιάς, 2. Ἄπρος — Ἄπροι κολωνία — Ἄπρων — Θεοδοσιόπολις — Ἄσπρου, 3. Κοῖλα — Κύλας, 6. μαράνια — Μαρωνίας — μαρώνια, 9. Τόπιρος — τὸ Πυρὸς — Τοπειρὸς — Τοπιρίς, Ρώσιον — Ροδίον.

ἀρ. 635 1. Νικόπολις ἢ περὶ Νέστον, 2. Κεραϊόπυργος — Κηριοπάρων, 5. βερόν — βέρον — βερόη — Βεροία — Εἰρηνούπολις — Βερώνης, 6. Διακλητιανούπολεως, 7. Σεβαστούπολεως, Σεβαστόπολις, 8. διόπολις — ἀπὸ Διὸς πόλεως τῆς Θράκης, 9. Αἰμιόντου — ημιμόντου — Ἐμιμόντου — Ἐμιμόντου Αἰμιόντου, 11. Ἀγγιάλος — Ἀνγιάλου καὶ Ἀχιάλου, 12. δερβέτιος — δεβέρτιος — Δεβελτοῦ — Διβέρτιος, 13. Πλουτινούπολις — Πλουτινόπολις — Πλωτινόπολις — Πλωτινούπολις — 14. Τζοῦδης — Τζυειδῶν — Τζωίδων καὶ Ζωίδων.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 προσθήκην σελ. 312 - 318 «ἀναφερόμεν ὅσας τῶν πόλεων μετωνομάσθησαν εἰς ὕστερον».

Οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἀναφέρουν τὴν Θράκην ὡς «Θέμα τῆς Μακεδονίας» ἢ «ἐπὶ Θράκην Μακεδονία» ἢ «Μακεδονία τῆς Θράκης». Τὸ Θέμα τῆς Μακεδονίας εἶχεν ὡς δυτικὸν ὄριον τὸν Νέστον Ποταμόν, ἀνατολικὸν τὸν Εὐξείνιον Πόντον, νότιον ἐν μέρει τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ ἐν συνεχείᾳ περίπου τὴν γραμμὴν Διδυμοτείχου—Μηδείας ἢ Ἀγαθουπόλεως καὶ βόρειον κατ' ἄλλους μὲν τὸν Αἴμον κατ' ἄλλους δὲ τὸν Δούναβιν.⁶³ Εἶναι ἄγνωστον διατι ἐγένετο ἢ μετὰθεσις αὕτη τῆς ὀνομασίας «Μακεδονία» εἰς τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς Θράκης. Ἴσως νὰ ὑφείλετο εἰς τὴν ὑπάρχουσαν τότε πλήρη σύγχυσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωγραφίαν. Ἀπόδειξις τῆς γνώμης αὐτῆς εἶναι ἡ ἀσάφεια ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὸ περὶ «Θεμάτων»⁶⁴ βιβλίον τοῦ Κων/νου Ζ' Πορφυρογεννήτου (912—959), διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πόλεων ἐκάστου Θέματος.

Ἡ σύγχυσις προήρχετο ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς τοῦ «Συνεκδήμου τοῦ Ἱεροκλέους», ὁ ὁποῖος ὠμίλει περὶ «Ἐπαρχιῶν» καὶ ὄχι περὶ «Θεμάτων».

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογεννήτος ἀναφέρει ὅτι τὸ Θρακικὸν Θέμα περιελάμβανε 5 ἐπαρχίας, ὁ στρατηγὸς διοικητὴς του ἐλάμβανεν ἐτησίως δέκα χρυσᾶ λίτρα (ἤτοι 270 χρυσᾶ νομίσματα),⁶⁵ αἱ ἐπαρχίαι ἦσαν : «Θράκης I, Ροδόπης, Αἰμομόντου, Θράκης II καὶ Μυσίας» καὶ περιεῖχε 47 πόλεις. Γράφει ὁ Κ. Πορφυρογεννήτος : «Ἀρχὴν δὲ τῆς Εὐρώπης ἐγὼ πίθημι τὴν Θράκην ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον τῆς Θράκης

16. Θεοδοσιούπολις ἡ νῦν Ἀπρω, παρὰ τοῦ Ἀπρω πενθεροῦ Κάρου κτισθεῖσα, 17. Ὁρθογορία καὶ Στάγειρα, ἡ νῦν Μάκρη, 18. Τόπειρος τὸ νῦν Ρούσιον, 19. Πέριρινθος, ἡ νῦν Ἡράκλεια, 25. Προποντίδος δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἀβυδον, ἡ δὲ κατὰ τὸ Ἱερὸν καὶ Ψαμμάθιον, 51. Διόσπολις τὸ Ράμπελον, 57. Ροδόπη ἡ Φιλιπούπολις, 61. Ἀβδηρα τὸ νῦν Πολύστυλον.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 2. :

82. Τόπειρος τὸ νῦν Ρούσιον, 84. Πέριρινθος ἡ νῦν Ἡράκλεια ἡ πρὸς δύοσιν, 86 Ὁδρουσὸς ἡ νῦν Ἀδριανούπολις.

Καὶ εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 3. :

113. Ὁδρουσὸς καὶ Ὁρεστία ἡ νῦν Ἀδριανούπολις. 114. Ὁρθογορία ἡ νῦν Μάκρη, 119. Ροδόπη ἡ Φιλιπούπολις, 127, Κρηνίδες ἡ νῦν Φιλιπούπολις, 137. Εὐβρος ὁ νῦν Μάριτζα.

63. Ἐργασία Δ. Ζαχλῆ, Χάρτης τῶν Πόλεων τῆς Ἀρχ. Θράκης, 34ος Τόμ. Ἀρχ. Θράκης.

64. Ch. Diehl, L'Origine du Regime des Thèmes dans L'Empire Byzantine, 1905 σελ. 276, καὶ L. Houmanidis, Staatswirtschaft und Handel in Byzanz in Scripta Mercaturae, München 1972.

65. Θρακικὰ Τόμ. Α (1928) σελ. 383.

ἔστι μέρος τὸ κάλλιστον καὶ τιμιώτατον,⁶⁶ ἢ τε γὰρ Βουλγαρία καὶ αὐτὸς ὁ Ἰστρος καὶ τὸ περιώνυμον ὄρος, τὸ διήκον ἄχρι τοῦ Πόντου, τὸ καλούμενον Αἴμος τῆς Θράκης εἰσὶ μέρη...».

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 789 καὶ 902, τὸ μέγα Θέμα τῆς Θράκης κατατέμεται εἰς δύο τμήματα: εἰς τὸ τῆς Θράκης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀρκαδιούπολιν καὶ εἰς τὸ τῆς κατὰ Θράκην Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν. Οὕτως ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ 14ου αἰῶνος τὸ ἔνομα τῆς Μακεδονίας μετατίθεται εἰς τὴν δυτικωτέραν Θράκην. Ἀμφότερα τὰ Θέματα ὅμως περιελάμβανον Θρακικὰς χώρας καὶ ἀπλῶς μετετοπίσθησαν τὰ ὀνόματα μόνον, διὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν αἱ στρατιωτικαὶ ἀνάγκαι τῆς Χώρας.

Τὸ Θέμα τῆς Μακεδονίας ἐπροσάτευε τὰς κεντρικὰς καὶ δυτικὰς διαβάσεις τοῦ Αἴμου, περιελάμβανε δὲ σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν Βόρειον Θράκην, πλὴν τῆς παραλίας, ὡς καὶ τὸ παρὰ τὸν Ἐβρον καὶ Ἑλλησποντον μέρος τῆς Θράκης μέχρι τῶν στενῶν τῆς Μάκρης.

Τὸ Θέμα τῆς Θράκης ἐπροσάτευε τὰς ἀνατολικὰς διαβάσεις τοῦ Αἴμου, περιελάμβανε δὲ τὴν πρὸς τὸν Εὐξείνιον χῶραν καὶ μέρος τῆς Προποντίδος.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπδρομαὶ τῶν Ἀράβων καὶ Σλαύων, εἶχον προκαλεσεῖ εἰς τὴν Θράκην ἀρκετὰς δημογραφικὰς μεταβολὰς κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ 6ου αἰῶνος, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Θεοδόσιος εἶχε κτίσει, διὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν Βασιλεύουσαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς ἐπδρομὰς, τὸ Μακρὸν Τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἀπέειχεν ἀπὸ τὴν Κων)πολιν 50 μίλια δυτικῶς καὶ ἤρχιζεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, κατέληγε δὲ εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Τὸ τεῖχος αὐτό, κατὰ τὸν Α. Βασίλειφ, δὲν ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν του, λόγῳ τῆς ταχυτάτης πλημμυλοῦς κατασκευῆς του καὶ τῶν ρηγμάτων, τὰ ὁποῖα προεκλήθησαν ἐκ τῶν σεισμῶν.⁶⁷

Μεγάλαις ἀναστατώσεις εἰς Θράκην προεκάλεσεν ἐπίσης ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Βιταλιάνου, ὅστις μὲ πολυάριθμον στρατόν, ἀποτελούμενον ἀπὸ Ἑλλήνας, Οὐννοὺς, Βουλγάρους καὶ Σλαύους, ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν συμπαθοῦντα τοὺς Μονοφυσίτας Θεοδόσιον, καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἔξουσίαν.⁶⁸ Αἱ προαναφερθεῖσαι ἀνωμαλῖαι ἐπέφερον σοβαρὰς μεταβολὰς: Οἱ μονίμως καλλιεργοῦντες τὴν γῆν γεωργοί, ὅταν διέφευγον τὴν

66. Κ. Κυριακίδου, «Θεσσαλονίκια Μελετήματα» σελ. 24.

67. Α. Α. Βασίλειφ, Ἰστ. τῆς Βυζαντ. Αὐτοκρ., Ἑλλ. Μετάφρ. Πάπυρ. τόμ. 1ος.

68. Α. Α. Βασίλειφ, ἐνθ'. ἀν. σελ. 141, 143.

αίχμαλωσίαν ἢ τὴν σφαγὴν, μετετρέποντο εἰς ποιμένας καὶ ἔζων νομαδικὸν βίον, ἢ κατέφευγον εἰς τὰς πλησιεστέρας ὠχυρωμένας πόλεις.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7ου αἰῶνος ἐνεφανίσθησαν οἱ Βούλγαροι, ὡς ἐνιαῖον πολιτικὸν συγκρότημα εἰς τὴν Μυσίαν. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ μοιραίαν καμπὴν διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπὶ αἰῶνας ἐταλαιπωρήθη ἀπὸ τὰς Βουλγαρικὰς δηώσεις καὶ εἰσβολάς. Τὸ Βουλγαρικὸν Βασίλειον ἐσχηματίσθη εἰς τὰ βόρεια σύνορα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ κάτω Δουνάβεως. Οἱ Βούλγαροι ἦσαν Οὐννικῆς (Τουρκικῆς) προελεύσεως, συγγενῆς φυλὴ τῶν Ὀνογουνδούρων.⁶⁹ Τὴν ἐποχὴν τοῦ Κώνστα Β', μία ὄρδῃ Βουλγάρων ὑπὸ τὸν Ἀσπαρούχ, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν Χαζάρων νὰ μετακινηθῇ δυτικώτερον καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸν Δούναβιν. Ἀργότερον εἰσῆλθεν εἰς τὸ τμήμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὅπου ἡ σημερινὴ Δοβρουτσά. Ὅπως ἀναφέρει ὁ V. N. Zlatarsky, οἱ Βούλγαροι εἶχον προηγουμένως κλείσει συμφωνίαν μετὰ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν ὅτι θὰ ὑπερήσπιζον τὰ εἰς τὸν Δούναβιν σύνορα, ἀπὸ ἐπιθέσεις βαρβάρων.⁷⁰ Κατὰ τὸν Βασίλειφ, εἶναι δύσκολον νὰ ἐκφέρωμεν γνώμην, ἐὰν ἡ ἀποψις αὐτὴ εἶναι ὀρθή, διότι δὲν γνωρίζομεν πολλά, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων Βουλγάρων.⁷¹ Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὅμως ὑπῆρξε μία συμφωνία, αὕτη δὲν ἐκράτησεν ἐπὶ πολὺ.

Οἱ Βούλγαροι συνεχῶς παρηνόχλουν τὴν Αὐτοκρατορίαν. Τὸ 679, ὁ Κωνσταντῖνος Δ', ἀνέλαβεν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ἢ ὅποια ἔληξε μετὰ ἡτταν τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ τελευταῖοι ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρῶνουν ἐτήσιον φόρον εἰς τοὺς Βουλγάρους, τοὺς παρεχώρησαν δὲ ὠρισμένα ἐδάφη, ὡς τὸ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως καὶ μέρος τῶν ἀκτῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Οὕτω, τὸ νεοσχηματισθὲν βασίλειον κατέστη ἐπικίνδυνος γείτων διὰ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν, ἢ ἀκαταπόνητος ὅμως ἀγωνιστικότης τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ συνετέλεσεν ὥστε ἡ Χώρα του — τὸ προπύργιον αὐτὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ — ν' ἀντισταθῇ ἐπὶ αἰῶνας εἰς τοὺς εἰσβολεῖς.

*
* *

Ἡ Θράκη ἦτο ὁ σιτοβολῶν τοῦ Βυζαντίου. Ὑπῆρχον ἐξ ἄλλου ἐκ-

69. A. A. Βασίλειφ Ἰστ. τῆς Βυζαντ. Αὐτοκρατορίας Τόμ. 2 σελ. 88.

70. N. Zlatarsky, «Ἱστορία τοῦ Μεσαιωνικοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους» Θρακικὰ τ. Α, 19 - 122, 135 - 146.

71. A. A. Βασίλειφ, Ἰστορ. τῆς Βυζαντ. Αὐτοκρ. Ἑλλην. Μετάφρ. Παπύρου τ. 2 σελ. 88 - 89.

τεταμμένοι ἀμπελώνες καὶ ἀπέραντοι λειμῶνες, ὅπου ἐξετρέφοντο μεγάλοι ἀγέλοι ἵππων, βοῶν καὶ προβάτων. Εἰς τὰ ἀπέραντα δόση καὶ τὰς λόχμας, κατώκουν ἄρκτοι, θῶες, ἀγριόχοιροι κλπ. Τὸ κλίμα ἦτο ὑγιεινόν, ἀλλὰ τραχύ. Εἰς τὰ θρακικὰ παράλια, ὅπου τὸ κλίμα ἦτο ἡπιώτερον παρήγοντο: ἔλαιον, ἐλαῖαι, ὀπῶραι εἰς ποσότητα ὑπερπερκεῖς ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐξαγωγὴν εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐπίσης ἡ ἀλεία ἦτο ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένη.

Ὅταν ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπέβη, ὁ πυρὴν τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ Κόσμου, αἱ παλαιαὶ στρατιωτικαὶ ὁδοί, αἵτινες διέσχισαν τὴν κερσόνησον τοῦ Αἴμου καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπέκτησαν ἐμπορικὴν σπουδαιότητα. Ἡ Ἐγνατία ὁδός, ἡ ὁποία ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ Δυρράχιον, ἀφοῦ διήρχετο ἐκ Θεσσαλονίκης, διέσχιζεν ὀλόκληρον τὴν Θράκην, ἔφθανεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, προεξετείνετο δὲ ἐκεῖθεν μέσῳ Μικρᾶς Ἀσίας, μέχρι Βαγδάτης. Κατὰ συνέπειαν, ἡ Θράκη εὐρέθη ἐντὸς τῆς ἀκτίνος δράσεως τοῦ νέου κέντρου τοῦ διεθνοῦς διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἰδία προσέφερεν ἀξιόλογα προϊόντα, ἐγνώρισε πρωτοφανῆ οἰκονομικὴν εὐρωστίαν.

Αἱ πληροφορίες μας ὅμως περὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς γενικῶς ὀλοκλήρου τῆς Αὐτοκρατορίας σπανίζουν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον. Οἱ ἱστορικαὶ συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνδιαφέροντο περισσότερο διὰ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Βυζαντίου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν περισσοτέρας πληροφορίες διὰ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις τοῦ Κράτους μετὰ ξένας χώρας, κυρίως.

Ὅταν ὁ Ἀλέξιος Α΄ ὁ Κομνηνὸς ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τὸ 1081, σοβαροὶ κίνδυνοι ἠπειλοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἐξωτερικῆς βοήθειας.

Ἡ Βενετία πᾶμπλουτος, παρεῖχε μεγάλην οἰκονομικὴν βοήθειαν, προσποριζομένη ὅμως καὶ ἡ ἰδία μεγάλα κέρδη διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως ἐμπορικῶν προνομίων. Τὸ αὐτοκρατορικὸν χρυσόβουλλον ἀνεγνώρισε τὴν προνομακῶς ἐλευθέραν ἐπίσκεψιν Ἐνετῶν ἐμπόρων, εἰς πλῆθος παραθαλασσίων καὶ μεσογείων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Αὐτοκρατορίας. Μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρονται ἡ Χρυσούπολις, ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ Ἡράκλεια, ἡ Σηλύβρια τῆς Θράκης. Οἱ Ἐνετοὶ εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἐπισκέπωνται ἐμπορικὰ κέντρα χωρὶς νὰ καταβάλλουν εἰσαγωγικὸν ἢ ἐξαγωγικὸν δασμὸν διὰ τὰ ἐμπορεύματά των. Ὁ Βάϊλος (Δυτικὸς Διοικητὴς) τῆς Κων(λεως) κατέστη εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολὴν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας, προστατεύων τὸ συμφέρον καὶ τὴν τιμὴν τῆς Βενετίας. (*Proficium et Honorem Veneciarum*).

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῶν Σταυροφοριῶν ἀπέκτησαν ἐμπορικὰ προνόμια οἱ Πισῶται καὶ οἱ Γενουᾶται.⁷² Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1081, ὑπεγράφη συμφωνία μετὰ τοὺς Πισάτας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξιος Α΄ Κομνηνός, θὰ ἔστειλλεν ἐτησίως δῶρον εἰς χρῆμα καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῆς Πίζης. Οἱ Πισῶται δὲν θὰ παρηνωχλοῦντο κατὰ τοὺς πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους πλόας των. Θὰ ἐπροστατεύοντο ὅλοι οἱ Πισῶται, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ Βυζάντιον. Θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκφορτῶνουν ἐμπορεύματά των, διὰ τῆς καταβολῆς φόρου εἰσαγωγῆς 4% ἐπὶ παντὸς ἐμπορεύματος, ἐκτὸς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.⁷³ Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐμπόριον, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν τοῦ Βυζαντίου, οἱ Πισῶται ἐξωμοιοῦντο πρὸς τοὺς ἐντοπίους. Τὸ 1155, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ Κομνηνός παρεχώρησεν ἀνάλογα προνόμια εἰς τοὺς Γενουάτας. Ὅλαι αὐταὶ αἱ παροχαὶ ἐγένοντο ἔναντι τῆς ὑποχρέωσως εἰρηνικῆς διαβίωσως εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν ἄμυναν εἰς περίπτωσιν ἐξωτερικοῦ κινδύνου. Αἱ παραχωρήσεις αὐταὶ ὑπέσκαψαν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Βυζαντίου. Οἱ ἄλλοδαποὶ ἔμποροι καὶ βιοτέχναι βαθμηδὸν ἐξετόπιζον τοὺς ἐντοπίους. Οἱ ἔμποροι τῶν Ἰταλικῶν πόλεων ἐπεζήτουν τὴν ἐγκατάστασίν των εἰς ἀστικὰ κέντρα ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τμήματος. Οὕτως, ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἡ Φιλιππούπολις εἰς τὴν Θράκην, εἶχον κατακλυσθῆ ὑπὸ Λατίνων κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, ἡ δὲ Ραιδεστός ἦτο ὁ τελευταῖος σταθμὸς πρὸς τὴν Πρωτεύουσαν, ἀλλὰ καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐξαγωγῆς σιτηρῶν.

Τὸ Συνέδριον τῆς Βενετίας τοῦ 1177, εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθησαν ὁ Φρειδερίκος τῆς Γερμανίας, ὁ Πάπας καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νικηφόρων Ἰταλικῶν πόλεων, ἐπεκύρωσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν τελευταίων καὶ συνεφιλίωσε τὸν Γερμανὸν ἄρχοντα μετὰ τὸν Πάπαν. Οὕτως ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς πολιτικοὺς καὶ διπλωματικοὺς ἐλιγμούς τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος Μανουήλ.

Τὸ Συνέδριον τῆς Βενετίας ὑπῆρξε διὰ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν πλῆγμα ἐξ ἴσου ἰσχυρὸν μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Μυριοκεφάλου. Ὁ Θ. Οὐσπένσκη γράφει: «Διὰ τῆς συμφιλιώσεως τῶν παραγόντων τῆς Δύσεως, οἵτινες διετίθεντο ἐκθρικῶς πρὸς τὸ Βυζάντιον, τὸ Συνέδριον ἀπετέλεσεν ἓνα προγνωστικὸν τοῦ Συνασπισμοῦ, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ καταλάβῃ τὸ 1204 τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἰδρῦσῃ τὰ Λατινικὰ Κράτη τῆς Ἀνατολῆς».

72. Ἄνω Κομνηνὴ 1 σελ. 197.

73. L. Houtmanidis Byzantine Commerce, the Impact on it of Arab Expansion and of the Rise of the Italian cities, Τμηματικὸς Τόμος Προσφορᾶ Παναγιώτη Β. Δερτιλῆ Θεσσαλονίκη, 1968 σελ. 174.

Ἐπειδὴ οἱ Λατῖνοι ἔμποροι, διὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν των, προεκάλεσαν τὸ μῖσος τῆς κοινῆς γνώμης, φυσικὸν ἦτο νὰ ξεσπάσῃ λαϊκὴ ἐξέγερσις τῶν ἐντοπίων. Τὸ 1182 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς πολλὰ ἔμπορικὰ κέντρα, ὅπου ὑπῆρχον παροικίαι Λατίνων, ἐσημειώθησαν πολλὰ ἔκτροπα καὶ ἀγρία σφαγὴ τῶν ξένων.⁷⁴ Ὅσοι διέφυγον, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου περιέγραψαν μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὰς σκηνὰς φρίκης, ἐζήτουν δὲ ἐκδίκησιν διὰ τὰς ζημίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν. Οὕτως, ὁ Δυτικὸς κίνδυνος ἐμεγάλωνε καὶ καθίστατο ἀπειλητικώτερος διὰ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν.

Μὲ τὴν 4ην Σταυροφορίαν ἐξέσπασεν ἡ θύελλα, ἡ ὁποία ἐμελλε νὰ προετοιμάσῃ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὴν 13.4.1204, ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία κατελύθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων. Ἐδημιουργήθη μία Λατινικὴ Αὐτοκρατορία καὶ μία σειρά ἡγεμονιῶν καὶ τοπαρχιῶν, ὅπου ἐκυριάρχουν τὸ Ἴταλικὸν καὶ τὸ Γαλλικὸν στοιχεῖον. Οἱ Ἐνετοί, ἐκτὸς τῆς κυρίως Ἑλλάδος, Ἰλλυρίας, Ἠπείρου, Ἰονίων Νήσων, Δυτικοῦ Αἰγαίου, Εὐβοίας, κατέλαβον καὶ πολλὰς παραλίους Θρακικὰς πόλεις: Καλλίπολιν, Ραιδεστόν, Ἡράκλειαν, ὡς καὶ πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, π.χ. Ἀδριανούπολιν, ὅπου εἶχον ἤδη ἐξασφαλίσαι ἔμπορικὰ προνόμια. Εἰς ἐκάστην καταλαμβανομένην πόλιν ἐκτιζον ναόν, διεμόρφωνον δὲ χώρον ἀγορᾶς, πλατεῖαν, δημόσια λουτρὰ κλπ.⁷⁵ Ἡ ἐπικράτησις τῶν Ἐνετῶν εἰς τὸ ἐμπόριον ἦτο ἔκτοτε πλήρης, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες περιωρίσθησαν εἰς τὸν ρόλον τοῦ παραγωγοῦ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη μέχρι τοῦ Ἐβρου, περιήλθεν εἰς τὴν Λατινικὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς Ρωμανίας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, αὐτοκράτορα δὲ τὸν Βαλδουῖνον τῆς Φλάνδρας. Ἐνῶ εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης (μὲ τάξιν φεουδαλικῆς ὑποτελείας εἰς τὴν Λατινικὴν Αὐτοκρατορίαν), ὅπου βασιλεὺς ἦτο ὁ Βονιφάτιος ὁ Μομφερατικός, περιήλθον αἱ ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης. Ἡ ταπεινωτικὴ συμπεριφορὰ τῶν Ἐνετῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἠνάγκασε τοὺς τελευταίους νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτην, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἡγούμενος Ἑλληνικῶν καὶ Βουλγαρικῶν στρατευμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωαννίτης ἐφέρθη κατόπιν οὐκ αἰῶς: κατέστρεψε τὴν Φίλιππούπολιν καὶ ἐδήλωσε τοὺς ἀγροὺς τῶν Ἑλλήνων καλλιεργητῶν. Τότε, οἱ Θραῖκες εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγουν εἰς τοὺς Λατίνους,

74. Α. Α. Βασιλιεφ, Ἱστορ. τῆς Βυζαντ. Αὐτοκρ. Ἑλλ. Ἐκδ. Παπύρου σελ. 169 - 170.

75. Α. Χουμνίδη, Μαθήματα Ἱστορ. Οἰκον. Βίου, Τόμ. Β σελ. 307.

οἱ ὁποῖοι ἀνεγνώρισαν τὸν Θεόδωρον Βρανᾶν Κομνηνὸν κύριον τῶν ἐπαρχιῶν Ἀδριανουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου. Αἱ ἐπιδρομαὶ ὅμως τῶν Βουλγάρων δὲν ἔπαυσαν, καὶ τὸ 1230, τὸ μεγαλειότερον τμήμα τῆς Θράκης κατελήφθη ἀπὸ τὸν Ἀσάν, υἱὸν τοῦ Ἰωαννίση. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἀντέστη εἰς τὴν ξενικὴν ἐπιδρομὴν. Ἐντὸς ὀλίγου, συμπαγῆς ὁ Ἑλληνισμὸς κατῴρθωσε νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς εἰσβολεῖς ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τῆς Ὀθρυος, καὶ ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς, διεξήγαγε δὲ πείσιμονα ἀγῶνα διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἡ φθορὰ ὅμως ἦτο ἀνεπανόρθωτος, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἔπαυσε νὰ εἶναι τὸ ἐπίκεντρον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Εὐρώπης.

Μετὰ τὴν ἀνάκτισιν τῆς Κων(σταντινούπο)πόλεως ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας — τὸ 1261 — ἡ Θράκη ὑπέστη δηλώσεις ὑπὸ νέων εἰσβολέων — τῶν Καταλανῶν.

Κατὰ τὸ 1348, ὁ Σουλτάνος τῶν Τούρκων Ὀρχάν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Καλλίπολιν (ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων μεταξὺ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ καὶ τῶν Παλαιολόγων), ἀπὸ ὅπου ἐλεηλάτει τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Τὸ 1359, ὁ υἱὸς τοῦ Μουράτ κατέλαβε τὸ Διδυμότειχον, τὸ ὁποῖον καὶ κατέστησε πρώτην πρωτεύουσαν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, μετεφέρθησαν εἰς τὴν Θράκην νομάδες Ἀραβες ἀπὸ τὸ Καρασι καὶ τὸ Αἰδίνιον, μέλη δὲ ἐξεχουσῶν Ἑλληνικῶν Οἰκογενειῶν ἀπεστάλησαν διαίως εἰς Μ. Ἀσίαν. Βαθμιαίως οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπεξετάθησαν μέχρι τῆς εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Ἐβρου, διασπείροντες τὸν πανικὸν καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς ὀλόκληρον τὴν Θράκην.⁷⁶ Τὸ 1365, ὁ Μουράτ μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἣ ὁποία διετήρησε τὸν ἐπίζηλον τίτλον τῆς πρωτεύουσας μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β'.⁷⁷

76. Α. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ Τ. Α' σελ. 217 - 219.

77. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Ἱστορικὸν καὶ Γεωγραφικὸν τῆς Θράκης (1963) Ἐκδόσεις Ἐταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν σελ. 26 καὶ 152.

ΘΡΑΚΙΚΑ Τ. ΙΣΤ

Χάρτης τῆς Θράκης κατὰ τὸν Νικόλαον Σοφιανὸν 1542.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Philippe de Fresne - Canaye (1573) Voyage du Levant δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ M. H. Hausen, εἰς Παρίσιους 1897.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΝ ΔΥΝΑΜΙΚΟΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Α. Ι. Ι. Μετά τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως, οἱ κατακτηταὶ ἀπέβησαν φανατικώτεροι καὶ ἀγριώτεροι. Περιεφέροντο ἔνοπλοι καὶ μὲ τὴν πλέον ἀσήμαντον ἀφορμὴν ἐπετίθεντο καὶ ἐφόνευον πάντα ἀτυχῆ Χριστιανόν, ἤρχισαν δὲ νὰ λαμβάνουν ἀπάνθρωπα μέτρα, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ αὐξήσουν τὰς στρατιωτικὰς τῶν δυνάμεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἐξασθενήσουν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον: Ἀναφέρεται χαρακτηριστικῶς τὸ φρικτὸ παιδομάζωμα.¹ Οἱ Ἕλληνες ὑπέστησαν ποικίλους ἐξευτελισμοὺς καὶ περιορισμοὺς (π.χ. ἀπαγόρευσις χρήσεως ὅπλου, ἵππου). Ἡ περιβολή, ἡ κόμμωσις καὶ ἡ ὑπόδεσις τῶν διέφεραν ἀπὸ αὐτὰς τῶν Τούρκων.²

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῶν Σουλτάνων καὶ Βεζυρῶν ἐναντίον τῶν Οὐγγρων, Βλάχων, Πολωνῶν ἢ Γερμανῶν, οἱ ἄνδρες τῆς ὑπάθρου τῆς Θράκης ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παρακολουθοῦν τὸν τουρκικὸν στρατὸν μὲ ὑποζύγια ἢ ἀμάξας πρὸς μεταφορὰν ὀπλισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐφοδίων.

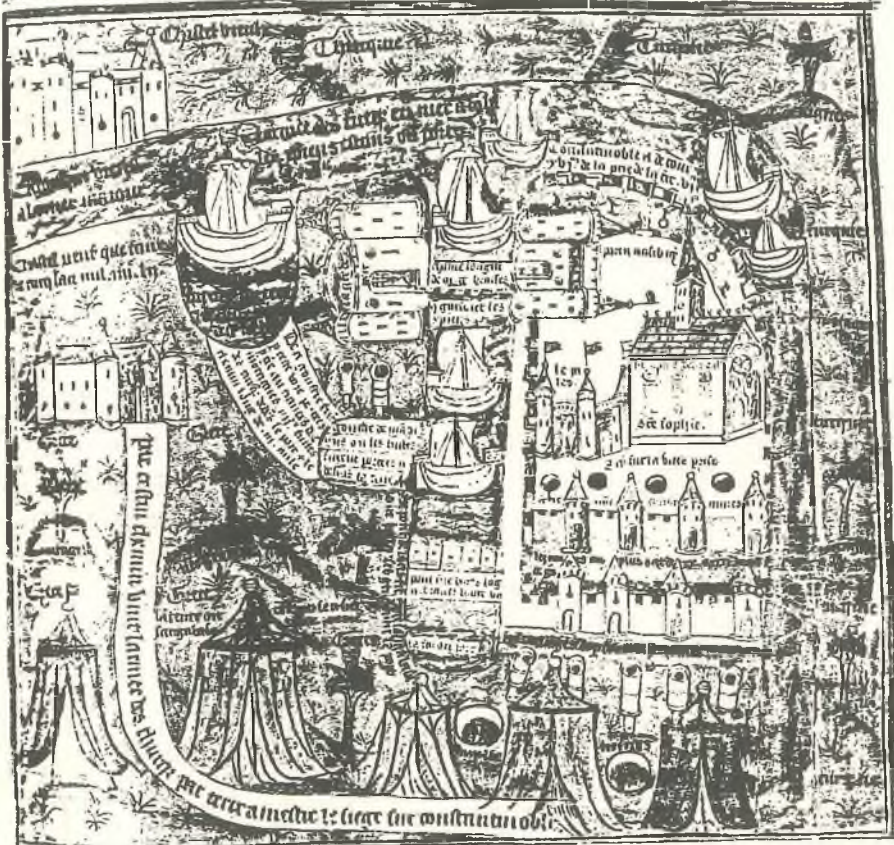
Ἡ Θράκη κατεκτήθη τμηματικῶς.³ Ἐδίδετο δὲ τὸ ἐκάστοτε κατα-

1. Α. Βαχαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, Τ. Α, σελ. 217 - 219, βλ. ἐπίσης Basilika Paroulia, Ursprung und Wesen der «Knabenlese» im osmanischen Reich, München 1963, σελ. 139.

2. Ὁ Κ. Σιμόπουλος, «Ἐνοὶ Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα», (1972) ἀναφέρει ὅτι ὁ De La Croix γράφει: «...γενικὰ οἱ Ἕλληνες εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ φορᾶνε μιὰ ἄλλη βέστα πάνην χωρὶς γόνα, βρακί τριανταφυλλί, κόκκινον σκοῦφο χωρὶς μπορντούρα καὶ κόκκινον παπούτσι. Ἀντίθετα οἱ Τούρκοι ντύνονται μὲ τὰ πιδ πολυτελῆ ὑφάσματα πού τὰ ντυμπλάφουν μὲ γουναρικὰ ἀπὸ ζιμπελίνα, κουνάβι κλπ. Ἐπίσης ράβουν μπορντούρα στὸν σκοῦφο τους, φορᾶνε βρακί ἀπὸ κόκκινον πανί καὶ παπούτσι ἀπὸ κίτρινον μαροκίνο». τ. Α. σελ. 662.

3. Γεωργίου Γιαννακάκη, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως «Θρακικά τ. 29, ἐκδ. 1958 σελ. 15 καὶ ἐπ.».

On congnoit les fais les conditions et la puissance. et quil est de laage de .xxij. a .xxij. ans. Ceste vint
 de laoy delimit a espandre lang conuentez et aidant de laquoye et triumphe tout le monde tout plus
 plus grant seigneurie et puissance que nuls de ceulx nauois eut. Et tout jours fait lire les vrs ystons.
 Et de ce conuentez eut pouce deuce. adrien long de terre ferme. comme on y puet aller par mer
 par terre. Et neit que de legice il faut faire vng pour diuant de ingrain a venue pour y adre passer la
 de terre deues. Et gaigne de vnc hille en aquilee sur la rive de la mer loing de venise a .v. de mer. J'ueille que
 de ce de vince en ce de a d'ile. Et aussi du due de milan et de o. baillans. et d'aulte d'yle ne ple fois de ceuee.
 de qui neit faire son siege a constantinoble car la il beut et puet faire merueilleuses naues ainsi d'ile que
 de ce en mer ne ce terre que d'ile. Et si puet on ne auoir quez auais que auant pour grande que l'ile
 de la d'ile ne puet surmonter. Et conuient que luy et les siens sont l'adrs et l'agayez en armes et que que
 pas il puet ce ne font estime de leus vies. D'adieu vintua die mensis decembris. Anno d'ni .m. cc. lviij.
 adriani papae p'ris transalpini p'rie ioseph columbi et ap'p'rate fuerit de constantino poli p' manū
 adriani blauchini sic signatum. 7. Columbi. Senteur la p'p'riete de la belle cite de constantinoble

'Η άλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1453.
 Μικρογραφία εἰς Γαλλικὸν χειρόγραφον τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 15ου αἰῶνος.
 Παρίσι Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη.

λαμβάνομενον τμήμα ὡς τιμάριον εἰς τὸν στρατιωτικόν, ὁ ὁποῖος τὸ ἐκυρίευε. Οὕτως εἰς κάθε τμήμα ἐγκαθίστατο καὶ ἕνας τιμαριούχος, μὲ τὸν τίτλον τοῦ Μπέη. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἰδικτήτης ὄλων τῶν ἀκινήτων τῆς περιοχῆς: Κιριίων, ἀγρῶν δασῶν, βοσκοτόπων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπέη, τόσον ὁ τίτλος, ὅσον καὶ τὸ τιμάριον περιήρχοντο εἰς τοὺς κληρονόμους του. Πρὸ τοῦ θανάτου του ὅμως ὁ Μπέης, σὰν καλὸς Μουσουλμάνος, παρεχώρει τμήμα τῆς κτηματικῆς του περιουσίας εἰς κάποιον Τεκὲ (μουσουλμανικὸν μοναστήριον) ἢ εἰς Τέμενος (τζαμί) «διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι του». Τὰ ἀφιερῶματα αὐτὰ εἰς θρησκευτικὰ ἰδρύματα ἐκαλοῦντο «βακούφια», τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἐκάλυπτον σημαντικὸν μέρος τῆς Θρακικῆς γῆς.

Ἐξ ἄλλου οἱ Τοῦρκοι διὰ νὰ διασπᾶσουν τὴν συνοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θράκης, ἐγκατέστησαν εἰς ὅλα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα, τουρκικοὺς πληθυσμούς, εὕρισκομένους εἰς ἡμιβάρβαρον κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου. Οἱ Τοῦρκοι αὐτοὶ ἦσαν κατανεμημένοι εἰς μικρὰ χωρία ἢ τοιφλίκια Μπέηδων, συνήθως δὲ προέβαινον εἰς βαιοπραγίας κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν Χριστιανὸς ἤθελε νὰ μεταβῆ εἰς ἀστικὸν κέντρον, ὅπου εἶχε τὴν ἔδραν τοῦ Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ ἐπιλύσῃ ὑπόθεσίν του, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ διασχίσῃ ὁδόν, ἐλεγχομένην ὑπὸ Τούρκων, πρᾶγμα ἐξαιρετικῶς ἐπικίνδυνον κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους. Πολλάκις πλανόδιοι Ἕλληνες ἔμποροι ἐληστεύοντο ἢ ἐφονεύοντο ὑπὸ Τούρκων.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, οἱ Τοῦρκοι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπεμακρύνοντο τῆς ἐκ τῆς νομαδικῆς ζωῆς συμπεριφορᾶς των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ πληθυσμὸς των παρέμενε στάσιμος, διότι, λόγῳ τῶν συνεχῶν πολέμων, πολλοὶ ἐφονεύοντο εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ὅσοι δὲ ἐπέστρεφον, μετέδιδον εἰς τοὺς οἰκείους των τὰ χρόνια νοσήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπασχον: φυματίωσιν, σύφιλιν κλπ.

Ἀντιθέτως οἱ Ἕλληνες, παρὰ τὰς ταλαιπωρίας τῆς σιγνῆς δουλείας συνεχῶς ἠῤῥξανον, μὲ τὸ δαμόνιον δὲ τῆς φυλῆς ἐπετύγχανον παρὰ τὰς διώξεις νὰ βελτιώσουν τὸ βιοτικόν των ἐπίπεδον. Ἡ πεῖρα ἐπίσης τοὺς ἐδίδαξε νὰ καλλιεργοῦν φιλίαν μὲ τοὺς «ἀγάδες» τῶν περιοχῶν των, τοὺς ὁποίους, εὐκαιρίας διδομένης, ἐφιλοδώρουν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν προστασίαν των.

Α. 1. 2. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων)πόλεως μέχρι τὸ 1650 περίπου ἡ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἦτο Κράτος ἀποκεκλεισμένον ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ δὲν ἐπραγματοποιοῦντο, μεταξύ Ἄ-

νατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐπειδὴ εἰς τὰς κερσαίας ὀδικὰς ἀρτηρίας οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀσφάλεια,⁴ ἐσταμάτησεν ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν μὲ καραβάνια, ὅπως ἐγένετο ἐπὶ Βυζαντίου. Ἐπὶ πλεόν, μὲ τὴν αὐξήσιν τῆς πειρατείας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, τὰ Ἑνετικὰ καὶ Γενουατικὰ πλοῖα ἀπέφευγον τὰ Ὀθωμανικὰ ὕδατα. Κατὰ συνέπειαν οἱ δύο κόσμοι ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μόνον εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ὁπόταν ἡ μὲν Τουρκία προσεπάθει νὰ ἐπεκταθῆ, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι ἠγωνίζοντο νὰ τὴν ἀπωθήσουν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, λόγῳ τῶν ὑφισταμένων κακῶν συνθηκῶν, οἱ λαοὶ οἵτινες κατώκουν εἰς τὴν ἀπεραντον Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, εἶχον παρακιάσει, τόσον παραγωγικῶς ὅσον καὶ ἐμπορικῶς.

Α. 2. 1. Ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος ὅμως, οἱ Ἕλληνες, μὲ τὸ χαρακτηριστικόν των θάρρος καὶ τὰς ἀπεριορίστους ἀγωνιστικὰς των δυνατότητας, παρὰ τὴν σκληρὰν κατοχήν, ἤρχισαν ν' ἀναλαμβάνουν. Εἰς τὴν ὑπαιθρον τῆς Θράκης ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται ἑλληνικὰ χωρία. Οἱ κάτοικοί των, διὰ τῆς ἐκκερνώσεως τῶν δασῶν, διὰ τῆς καλλιεργείας ἀδεσπότην γαιῶν, διὰ τῆς ἐνοικιάσεως βακουφικῶν κτημάτων, ἐδημιούργουν μικρὰς περιουσίας. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἀπόγονοι τῶν Μπένδων λόγῳ τῆς ἀκαταλόγιστου σπατάλης, ἢ τῆς ἀνικανότητος πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν τιμαρίων των, εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλήσουν ἢ νὰ ἐνοικιάσουν τὰ κτήματά των, σὺν τῷ χρόνῳ, οἱ Ἕλληνες ἀπέβησαν κύριοι μεγάλων ἰδιοκτησιῶν καὶ ἐπηύξησαν τὰ εἰσοδήματά των διὰ τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς εὐφυΐας των.

Α. 2. 2. Ἀπὸ τὰ μέσα, ἐξ ἄλλου, τοῦ 17ου αἰῶνος, πολλοὶ Τοῦρκοι ἀξιωματοῦχοι, ἐπιδιώκοντες τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας των, ἠγωνίσθησαν διὰ νόμων καὶ διαταγμάτων νὰ βελτιώσουν τὴν ζωὴν τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν καὶ νὰ ἐξαγάγουν ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν τοὺς Μουσουλμάνους.

Α. 2. 3. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἐμφάνισις τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσίας εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἐπιρροή της ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, προσέτι δὲ καὶ ἡ ἠύξημένη στρατιωτικὴ καὶ οἰκονομικὴ δύναμις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ὡς καὶ αἱ συχναὶ ἐπαναστάσεις τῶν ὑποδούλων ἐν Τουρκίᾳ λαῶν, ἠνάγκασαν τὰς τουρκικὰς κυβερνήσεις νὰ

4. R. De Dreux Voyage en Turquie et en Grèce ἐκδ. Pernot 1925, ὡς καὶ σχετικὸν δημοσίευμα εἰς Ἑρακικὰ τ. Α, σελ. 106.

παραχωρήσουν σχετικές ἐλευθερίας. Ἦρχισαν ἐπίσης νὰ τιμωροῦν τὰς αὐθαιρέτους παρεμπροπὰς τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν διαφόρων τιμαριούχων. Οὕτως ἐνεθαρρύνθησαν οἱ κάτοικοι νὰ παράγουν περισσότερα προϊόντα καὶ νὰ ἀναπτύσσουν ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, εἰς κέντρα δὲ οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐξειλίχθησαν αἱ πόλεις τῆς Θράκης.

Α. 3. 1. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁ πληθυσμὸς τῆς Θράκης, ἀπετελεῖτο ἀπὸ διαφόρους Ἐθνοτήτας : Ἑλληνας, Τούρκους, Ἀρμενίους, Ἰσραηλίτας κλπ. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν ἐπίσημα στοιχεῖα καθορίζοντα τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν ἐκάστης Ἐθνοτήτος. Οἱ Τούρκοι δὲν συνέτασσον στατιστικὰς. Μόνον κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, ὁπότε ἤρχισαν νὰ συγκινοῦνται ὑπὸ τοῦ δόγματος «Ἐνωσις καὶ Πρόοδος», ἀπεφάσισαν νὰ συντάσσουν ἐθνικὰς οἰκονομικὰς στατιστικὰς, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν κυρίως τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν. Αἱ στατιστικαὶ ὅμως αὐταὶ δὲν ἀντεπεκρίνοντο πρὸς τὴν πραγματικότητα, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ Τούρκοι δὲν ἤθελον νὰ ἐμφανίσουν τὴν συντριπτικὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίδοσιν των εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν βιοτεχνίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς διοικητικῆς των ἀνεπαρκείας, τὰ παρεκόμενα στοιχεῖα συνήθως δὲν ἦσαν ἀπολύτως ἠλεγμένα.

Οἱ Ἑλληνες, ἐξ ἄλλου, ἀπέφευγον νὰ ἀναφέρουν τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν ἀρρένων, πρὸς μείωσιν τοῦ ποσοῦ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου.

Μετὰ τὸ δευτέρον ἡμῖσι τοῦ 19ου αἰῶνος τὰ περὶ πληθυσμοῦ τῆς Θράκης στοιχεῖα γίνονται πλουσιώτερα καὶ περισσότερον ἀκριβῆ, μολονότι καὶ πάλιν αἱ προηγηθεῖσαι ἀλλοιώσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν δύο ἦσαν αἱ κυριαρχοῦσαι Ἐθνοτήτες εἰς τὴν Θράκην : Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Τουρκικὴ. Ἡ Βουλγαρικὴ ἦτο ἐλαχίστη, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν ἐπὶ συνολικοῦ πληθυσμοῦ 2.200.646 δὲν ἀντεπροσώπευεν αὐτὴ παρὰ μόνον 112.774 κατοίκους, ἐρχομένη μετὰ τὴν Ἀρμενικὴν μειονότητα, ἣτις ἀνήρχετο εἰς 183.253.⁵

Οἱ παρατιθέμενοι στατιστικοὶ πίνακες, ληφθέντες ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1871 τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, παρέχουν μίαν εἰκόνα τοῦ πληθυσμιακοῦ δυναμικοῦ τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Α. 3. 2. Ἀπὸ τοῦ 1877 ὁ πληθυσμὸς τῆς Θράκης ἠλλοιώθη καὶ πά-

5. A. Andreadès, La Grèce devant le Congrès de la Paix, 1919, σελ. 9 καὶ ἐπ.

Πληθυσμὸς Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως

Τμήμα Ἀδριανουπόλεως

Ο Ι Κ Ι Α Ι

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΝ

Ὄνόματα ἐπαρχιακῶν διαμερισμάτων	Χωρία	Συνοικίαι	Ὄθωμανικαὶ	μὴ Ὄθωμανικαὶ	Οἰκίαι Σύνολον	Ὄθωμανοὶ	μὴ Ὄθωμανοὶ	Ἀθίγ- γρανοὶ	Σύνολον
Ἐπαρχ. Ἀδρ/πόλεως μετὰ τῶν 4 διαμερ.	335	277	8.813	16.638	25.451	19.576	48.546	539	68.661
» Κηζιλ Ἀγάτς	33	2	562	995	1.557	1.708	3.644	—	5.352
» Διδυμοτείχου	208	10	5.918	6.807	12.725	18.522	19.890	—	38.412
» Ούζούν Κιοπρὺ	76	7	1.211	4.426	5.637	3.333	14.683	165	18.181
» Χαβσὰς	20	2	683	1.008	1.691	1.879	2.947	—	4.826
» Βαβάι Ἀτικ	25	2	374	974	1.348	838	2.658	—	3.496
» 40 Ἐκκλησιῶν	35	9	1.296	4.106	5.402	3.001	12.047	—	15.048
» Βουνάρ Χισὰρ	27	3	446	1.846	2.292	1.127	6.689	—	7.816
» Μουσταφᾶ Πασᾶ & Τσιρμέν	101	6	2.764	3.386	6.150	7.937	11.308	59	19.304
Ὄλικὰ Ποσὰ	860	318	22.067	40.186	62.253	57.921	122.412	763	181.096

Τμήμα Φιλιππουπόλεως

Ο Ι Κ Ι Α Ι

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΝ

Όνοματα επαρχιών και επαρχ. διαμερ.	Χωρία	Συνοικίαι	Όθωμα- νικαί	μη Όθωμα- νικαί	Οικίαι Τό έλον	Όθωμα- νοί	μη Όθωμα- νοί	Άθιγ- γανοί	Σύνολον
Έπαρχ. Φιλ/πόλεως μετά των διαμ/των	298	—	10.949	18.342	29.291	30.367	66.038	—	96.405
» Τατάρ Παζαρ- τζικίου	110	—	3.900	8.915	12.815	11.832	29.525	—	41.357
» Χάσκιοϊ	233	—	8.320	4.835	13.155	23.467	18.461	—	41.928
» Ζαγαρά-ϊ-ατικ	100	—	3.122	6.254	9.376	7.684	24.552	—	32.236
» Κηζανλικ	47	—	4.153	3.512	7.665	12.921	12.871	—	25.792
» Τσιρπάν	44	—	1.522	3.095	4.617	4.666	15.190	—	19.856
» Άχϊ Τσελεμπϊ	41	—	2.691	1.500	4.191	6.041	4.500	—	10.541
» Σουλτάν γερϊ	100	—	3.776	38	3.814	11.816	163	—	11.979
Ό λ ι κ ά Π ο σ ά	973	—	38.433	46.491	84.924	108.794	171.300	—	280.094

Τμήμα Συλλήνου

*Ονόματα ἐπαρχιῶν καὶ ἐπαρχ. διαμερ.	Ο Ι Κ Ι Α Ι					ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			Σύνολον
	Χωρία	Συνοικίαι	*Οθωμανικαὶ	μὴ *Οθωμανικαὶ	Οικίαι Τὸ ὅλον	*Οθωμανοὶ	μὴ *Οθωμανοὶ	*Ἀθίγγανοι	
Ἐπαρχία Συλλήνου	67	—	2.810	4.119	6.929	8.123	14.974	321	23.418
» Ὑαμπόλεως μετὰ τοῦ Καρὶν-Ἄμπάτ	88	—	3.162	2.049	5.211	8.526	7.620	453	16.599
» Ζαγαράϊ-τζεδιτ	51	—	1.286	2.031	3.317	4.345	9.239	227	13.861
» Ἄετοῦ	77	—	2.303	498	2.801	7.804	1.786	150	9.740
» Ἀγχιάλου μετὰ Μεσημβρίας	63	—	1.223	1.384	2.607	4.033	5.409	210	9.652
» Πύργου	65	—	1.427	3.376	4.805	2.746	10.209	95	13.050
Ὅλικα Ποσὰ	411	—	12.211	13.459	25.670	35.577	49.287	1.456	86.320

Τμήμα Ραιδεστού

Ο Ι Κ Ι Α Ι

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΝ

Όνοματα επαρχιακών διαμερισμάτων	Χωρία	Συνοικίαι	Όθωμανικαί	μη Όθωμα- νικαί	Οικίαι Σύνολον	Όθωμανοί	μη Όθωμα- νοί	Άθιγ- γανοί	Σύνολον
Έπαρχία Ραιδεστού και διαμέρ. Ίνετζικ	53	—	2.182	3.774	5.956	4.514	10.219	122	14.855
» Βιζύης και διαμ. Σεράϊ & Μηδείας	43	—	1.151	3.893	5.044	2.492	9.205	30	11.727
» Τσορλοῦ και δια- μέρ. Ήρακλείας	39	—	841	1.330	2.171	1.840	3.886	—	5.726
» Λουλέ Βουργάζ	33	—	912	1.472	2.384	2.056	3.429	336	5.821
» Χαριουπόλεως	46	—	1.934	417	2.351	2.566	1.530	—	4.096
» Μαλγάρων	52	—	987	2.096	3.083	1.642	5.906	—	7.548
Όλικά Ποσά	266	—	8.007	12.982	20.989	15.110	34.175	488	49.773

Τμήμα Καλλιπόλεως

Ο Ι Κ Ι Α Ι

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΝ

Όνόματα επαρχιών και επαρχ. διαμερισμάτων	Χωριά	Συνοι- κίαι	Όθωμα- νικαί	μη Όθωμα- νικαί	Σύνολον	Όθωμανοί	μη Όθω- μανοί	Άθιγ- γανοί	Σύνολον
Έπαρχία Καλλιπόλεως	14	—	1.252	2.829	4.081	2.424	6.366	—	8.790
» Φερρών μετά του Διαμ. Μάκρης	64	—	2.137	2.479	4.616	4.646	6.426	—	11.072
» Περιστάσ. μετά του Διαμ. Όρσας	56	—	979	5.463	6.442	2.141	13.391	—	15.532
» Κεοσάνης	51	—	998	2.128	3.126	2.127	5.226	—	7.353
» Αΐνου	15	—	296	1.510	1.806	617	3.196	—	3.813
» Γκιουμουλτζίνας	244	—	6.461	1.879	8.340	18.200	5.624	—	23.824
Μερικά όλικα ποσά	444	—	12.123	16.288	28.411	30.155	40.229	—	70.384
Γενικά όλικα ποσά δι' όλόκλ. τὸ Βιλ/τιον	2.954	318	92.841	129.406	222.247	247.557	417.403	2.707	667.667

λιν, λόγω τῆς ἀθρόας προσελεύσεως μουσουλμάνων προσφύγων «Μου-ατζιρ» ἐξ Ἐν. Ρωμυλίας καὶ Βοσνίας.⁶

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μουσουλμάνων προσφύγων ἐκ Βουλγαρίας, οἵτινες διῆλθον ἐκ Κων)πόλεως, Ραιδεστοῦ, Ἀλεξανδρουπόλεως (Δεδαγαῆς) καὶ Βουργάς, ὡς ἀναφέρεται εἰς ἐπίσημον ἔγγραφον τῶν Mortman, Gabuzzi καὶ Stecombi,⁷ ἀνῆλθεν εἰς πεντακοσίας χιλιάδας. Ἐξ αὐτῶν, διακόσαιοι πεντήκοντα χιλιάδες ἐγκατεστάθησαν εἰς Μ. Ἀσίαν, ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδες εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδες ἀπέθανον ταξειδεύοντες πρὸς τοὺς τόπους τοῦ προορισμοῦ των, καὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἐγκατεστάθησαν εἰς πόλεις καὶ χωρία τῆς Θράκης.

Οὕτως, ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1894 ἐνεφάνισε τὰ ἐξῆς ποσοτὰ διὰ τὸν Νομὸν Ἀδριανουπόλεως :

Μουσουλμάνοι	508.311	κάτοικοι	ἦτοι	49.50% ⁸
Ἑλληνας	366.843	»	»	35.70%
Βούλγαροι	107.843	»	»	10.50%
Ἀρμένιοι	24.060	»	»	2.40%
Ἰσραηλίται καὶ λοιποὶ	20.396	»	»	1.90%
	<hr/> 1.027.453			<hr/> 100.00%

Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο ἠθελημένη, λόγω τοῦ ἐπι-κειμένου Ἑλληνο-Τουρκικοῦ Πολέμου.

Ἐὰν ἀφαιρέσωμε τὸς 180.000 μουσουλμάνους πρόσφυγας, θὰ ἔχω-μεν τὰ κατωτέρω ποσοτὰ :

Μουσουλμάνοι	328.111	κάτοικοι	ἦτοι	38,8%
Ἑλληνας	366.363	»	»	43,3% ⁹
Βούλγαροι	107.843	»	»	12,8%
Ἀρμένιοι	24.000	»	»	2,7%
Ἰσραηλίται καὶ διάφ.	20.396	»	»	2,4%
	<hr/> 846.713			<hr/> 100.00%

6. 7. 8. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris, 1919 σελ. 3 καὶ ἐπ.

9. Ὁ ὡς ἄνω ἀριθμὸς σχετικῶς μετὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἑλλήνων ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπὸ 17/30-12-1918, ὑπόμνημα τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης τῶν Βερσαλλιών.

Ἐπίσης, διὰ τὸν πληθυσμὸν τοῦ Νομοῦ Κων)πόλεως, τὰ ποσοστὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: (Βλ. Πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφ.).

Ἕλληνες	364.459	κάτοικοι	ἦτοι	31.10%
Μουσουλμάνοι	449.114	»	»	38.20%
Ἀρμένιοι	159.193	»	»	13.50%
Βούλγαροι	4.331	»	»	0,37%
Ἰσραηλίται	46.521	»	»	4.00%
Ξένοι ὑπήκοοι	150.055	»	»	12.83%
	<hr/>			
	1.173.673			100,00%

Τὸ ποσοστὸν 38,20% δὲν εἶναι τὸ πραγματικόν, διότι εἰς αὐτὸ συμπεριλαμβάνονται, ἐκτὸς πῶν Τούρκων, Ἀλβανοὶ καὶ Σύριοι μουσουλμάνοι, καθὼς καὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι. Κατὰ τὸν Ἀλέξ. Ἀντωνιάδην, τὸ πραγματικὸν ποσοστὸν τῶν Τούρκων ἀνήρχετο εἰς 27,5%.¹⁰

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὡς ἄνω στατιστικῶν στοιχείων, παρατίθεται ἀπόσπασμα ληφθὲν ἐκ τοῦ Ἀρχείου Χαρισίου Βαμβακᾶ, Κυβερνητικοῦ Ἀντιπροσώπου - Πρώτου Γεν. Διοικητοῦ Δυτικῆς Θράκης:

... «Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Πρώτου Βαλκανικοῦ Πολέμου εἶχαν ἀρχίσει διαπραγματεύσεις προσεγγίσεως καὶ συνεργασίας μεταξὺ ὄλων τῶν ἐν τῇ τότε Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Ἐθνοτήτων. Τοιαῦται ἔλαβον χώραν καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν εἰς τὴν Τουρκικὴν Βουλὴν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν. Αἱ διαπρα-

10. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 18.

Ἐξ ἄλλου ὁ Ἄ. Ἀνδρεάδης La Grèce devant le Congrès, Paris 1919 σελ. 9, δίδει τὰ ἑξῆς στατιστικὰ στοιχεῖα διὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν κυριωτέρων Θρακικῶν πόλεων (μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῶν) τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1919 :

	Ἕλληνες	Τούρκοι
Ἀδριανούπολις	69.642	95.798
Σαράντα Ἐκκλησίαι	68.452	49.787
Ραιδεστός	55.550	63.725
Καλλίπολις	74.031	36.203
	<hr/>	
	267.675	245.513

Συνεπῶς ὑπερεῖχε τὸ Ἑλληνικὸν Στοιχεῖον. Παρατηρεῖ δὲ ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὅτι τὸ 1/3 τῶν Μουσουλμάνων ἀφεῶρα δημοσίους ὑπαλλήλους, ἕτερον 1/3 ἀπετέλουν οἱ διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισθέντες Ἕλληνες· οἱ τελευταῖοι μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

γματεύσεις αὗται εἶχαν διεξαχθῆ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ τότε Βουλγάρου βουλευτοῦ Σκοπίων Παυλώφ. Εἶχεν ἀπολύτως ἐξακριβωθῆ, ὅτι οἱ Βούλγαροι ΔΕΝ ΕΔΙΚΑΙΟΥΝΤΟ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΟΥΤΕ ΜΙΑΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΝ ΕΔΡΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ, ΔΥΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ. Δὲν εἶχαν τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν κατοίκων, τοῦλάχιστον πενήντα χιλιάδες ἀρρένων διὰ τὴν ἀνάδειξιν ἐνὸς βουλευτοῦ, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες, συμφώνως πρὸς τὸν πληθυσμὸν των δυνάμει τῆς συνεννοήσεώς των μὲ τοὺς Τούρκους Φιλελευθέρους, ἐλάμβανον πενήντα ἐννέα ἔδρας. Μετὰ πολλὰς καὶ μακρὰς συζητήσεις κατελήξαμεν ΜΕ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ εἰς τὴν χορήγησιν μιᾶς καὶ μόνης ἔδρας διὰ τὸ βόρειον τμήμα τῆς Διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Καὶ οὕτω, κατόπιν ἐγκρίσεως ἐκατέρωθεν, τὴν 11ην Μαρτίου τοῦ 1912, ὑπεγράφη τὸ Ἑλληνοβουλγαρικὸν σύμφωνον εἰς τὰ γραφεῖα τῆς παρ' ἐμοῦ ἐκδιδομένης «Tribune des Nationalités», ὅπου ἦτο καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐθνικοτήτων, εὐρισκόμενα εἰς τὸ Μέγαρον Λοράνδου εἰς τὸ Πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Φέρει δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἀφ' ἐνὸς τοῦ Κωνσταντινίδου, πρυτάνεως τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν, καὶ τῶν Καζανόβα καὶ Λιμαράκη, μελῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν Παυλώφ, βουλευτοῦ Σκοπίων, καὶ τῶν Α. Χρησιῶφ καὶ Ντήνωφ, μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ Συμβουλίου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ὅτι δὲ ΑΝΕΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΗΤΟ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΑΔΥΝΑΤΟΣ Η ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΜΟΝΟΥ Βουλγάρου βουλευτοῦ, διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὸ εἰρημένον πρωτόκολλον εἶχε προστεθῆ ὁ ὅρος ὅτι «ἐν περιπτώσει καθ' ἣν εἰς τὴν Θράκην, Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικήν, ἀνεδεικνύοντο περισσότεροι τῶν ἐν τῇ πρωτοκόλλῳ καθοριζομένων ΟΚΤΩ ΕΛΛΗΝΩΝ βουλευτῶν, τότε ΕΙΣ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΘΑ ΠΑΡΗΤΕΙΤΟ διὰ τὴν ἀνάδειξιν ἐνὸς Βουλγάρου βουλευτοῦ εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν!!!».

Οὕτω λοιπόν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ ματαιωθῆ τότε ἡ μεταξὺ τῶν Ἐθνοτήτων Συνεννόησις, ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦς ἀνωτέρω ὄρους ἡ μοναδικὴ ἐκείνη ἔδρα εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας.

Δέον νὰ ληφθῆ προσέτι ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ Ἕλληνες, παρεκτὸς τῶν ὡς ἄνω ὀκτῶ ἔδρων ἐλάμβανον καὶ μίαν ἔδραν εἰς τὴν ἀνεξάρτητον Διοίκησιν Τσατάλτζας, καὶ τρεῖς ἑτέρας εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ οὕτω οἱ Ἕλληνες ἐλάμβανον διὰ τὴν ἅλην Θράκην δώδεκα ἔδρας ἐναντι οὐδεμιᾶς Βουλγαρικῆς.

Ὅλοι αἱ ἐφημερίδες τῆς Βουλγαρικῆς Πρωτευούσης, μὲ ἐξαιρετικὸν ἐνθουσιασμὸν εἶχον ἐξαγγεῖλει τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς ἀποκτίσεως τῆς ὡς ἄνω μοναδικῆς βουλευτικῆς ἔδρας τῶν Βουλγάρων. Μεταξὺ τῶν ἐφη-

μερίδων τῆς Σόφιας, ἡ ἡμεπίσημος «Δέβνικ», ἐδημοσίευσεν ἐπὶ λέξει: «Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἔθνοτήτων ζητήσαντες τὴν συγκατάθεσιν τῶν θρησκευτικῶν Ἀρχηγῶν, μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ἔμειναν σύμφωνοι ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν. Εἰς τὴν Θράκην οἱ Βούλγαροι λαμβάνουν μίαν ἔδραν βουλευτικὴν, οἱ δὲ Ἕλληνες λαμβάνουν ὀκτώ. Ἡ συμφωνία αὐτὴ εἶναι ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ».

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερον γεγονός ὄχι ὀλιγώτερον σημαντικόν, τὸ ὁποῖον διαλαλεῖ ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶναι ξένοι πρὸς τὴν Θράκην: ΠΡΩΤΟΝ ΟΤΙ ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΕΣΧΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ἢ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΕΔΡΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ, ΔΥΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ. Καὶ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Στρατευμάτων Ἀνατολῆς Φρανσὲ Δ' Ἐσπρὲ πρὸ τῆς μεταβίβασης τῆς Διοικήσεως τῆς Δυτικῆς Θράκης εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχεν ἰδρῦσει κατὰ τὸν χρόνον τῆς Διοικήσεως τῆς Διασυμμαχικῆς Θράκης ἕνα Θρακικὸν Συμβούλιον. Εἰς τὸ Συμβούλιον αὐτὸ εἶχεν ἀναδειχθῆ κατόπιν ἀδιαβλήτου ψηφοφορίας ΕΛΛΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ὁ ἐξ Ὁρεστιάδος Ἐμμανουὴλ Σκουλαῖς, χωρὶς νὰ σημειωθῆ ΟΥΔΕΜΙΑ ΨΗΦΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ. Τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπῆρξεν ἕν τῶν σπουδαιότερων ἐρεισμάτων τῆς πανταχόθεν ἀναγνωρίσεως τῆς πλήρους Ἑλληνικότητος τῆς Θράκης».

Ἐκ τῶν προαναφερθέντων ἀποδεικνύεται ἡ ἀναμφισβήτητος ὑπεροχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς Θράκην. Δι' αὐτὸ ὁ Εἰ. Reclus, εἰς τὴν Παγκόσμιον Γεωγραφίαν του, ἔγραφεν: «Ὁ πληθυσμὸς τῶν χωρίων καὶ τῆς ὑπαίθρου ἀπαρτίζεται οχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ Ἑλλήνας. Ἡ γῆ τοὺς ἀνήκει καὶ τὴν καλλιεργοῦν... Ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἀνήκει εἰς τοὺς Ἕλληνας: ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως, εὐρίσκεται τις εἰς ἑλληνικὸν ἔδαφος».

Α. 3. 3. Κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον, ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλαὶ θρακικαὶ πόλεις, ὡς αἱ τρεῖς μεγαλύτεραι, κατὰ μῆκος τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, ἡ Φιλιππούπολις, ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἡ Αἴνος, καθὼς καὶ αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, ἡ Καλλιπόλις καὶ ἡ Ραιδεστός, ὅλον ἐν καὶ περισσότερον ἐξειλίσσοντο οἰκονομικῶς, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε καὶ ἡ γειννιάσις των μετὰ τῆς Πρωτευούσης.

Περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ὡς ἄνω μεγάλων ἀστικῶν κέντρων τῆς Θράκης, ὡς καὶ ἑτέρων μικροτέρων πόλεων καὶ κωμοπόλεων, ὑπάρχουν ἀξιόλογοι περιγραφαὶ περιγητῶν.¹¹

11. Ἀναφέρω τὸν Τοῦρκον Ἐλβεγιά Τσελεμπῆ (ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἔργου του

Σημειωτέον ὅτι, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὅλοι σχεδὸν αἱ Θρακικαὶ πόλεις ἦσαν κτισμέναι ἄνευ ρυμοτομικοῦ σχεδίου καὶ ρυθμοῦ. Οἱ δρόμοι τῶν παρουσίαζον ἀποτόμιους κλίσεις, ἦσαν δὲ ἀνώμαλοι, στενοὶ καὶ κωρὶς ὑπονόμου. Αἱ οἰκοδομαὶ ὑψοῦντο ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης, πολλάκις δὲ εἶχον ἀκαλαισθήτους προεξοχάς, αἱ ὁποῖαι περιώριζον τὸν ἀερισμὸν καὶ τὸν φωτισμὸν.¹²

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν αἱ πυρκαϊαὶ ἦσαν πολὺ συχναί. Πολλάκις αὐταὶ ὑφείλοντο εἰς ἐμπρησμούς: Κακοποιοὶ τοὺς προεκάλουν, μετὰ δέ, προσποιοῦμενοι ὅτι ἐβοήθουν διὰ τὴν κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς, προέβαινον εἰς ἀρπαγὰς.

Αἱ ἐκάστοτε Τουρκικαὶ Κυβερνήσεις ἐπέβαλλον αὐστηρὰς ποινὰς εἰς ὅσους συνελαιβάνοντο λεηλατοῦντες ἐρήμους οἰκίας: ἔρριπτον τὸν κλέπτῃν εἰς τὴν πυρὰν διὰ νὰ καῆ ζωντανός. Ἐν τούτοις τὸ κακὸν ἐσυνεχίζετο. Εἰς τὴν Κων/πολιν ὁ βεζύρης καθὼς καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἔσπευδον εἰς τὴν ἐστίαν τῆς πυρκαϊᾶς. Ἐὰν ἡ πυρκαϊὰ διήρκει πλέον τῆς ὥρας καὶ ἐπεξετείνετο, κατέφθανε καὶ ὁ Σουλτάνος διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ δώσῃ «μπαξίσια» εἰς τοὺς πυροσβέστας.¹³ Διὰ νὰ ἀναχαιτίσουν τὰς πυρκαϊὰς, πολλάκις κατεδάφιζον τὰς πέριξ οἰκίας. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς Castellan,¹⁴ ἀναφέρει ὅτι ἡ κατεδάφισις ἐγένετο ταχύτατα, διότι τὰ περισσότερα οἰκοδομήματα ἦσαν ξύλινα. Οἱ πυροσβέσταί

Seyahetname ἐδημοσιεύθησαν κατὰ μετάφρασιν I. Σπαθάρη εἰς τὰ Θρακικά, Τόμ. 4ος, 5ος, 7ος καὶ 15ος), τὸν Γάλλον R. D. Dreux (Voyage en Turquie et en Grèce, ἐκδ. Perno, 1925), τοὺς Ἄγγλους J. Covel (ἡ περιήγησις του εὐρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖο τοῦ Λονδίνου ὑπ' ἀριθ. 22912, ἀποσπάσματα δὲ αὐτῆς ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ Θρακικά τ. 12ος καὶ R. Walsh (Θρακικά τ. ΙΔ', σ. 57 - 64), τὸν Ρώσον Heinrich von Reiners) Reise im Jahre, 1793, St. Petersburg (ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν εἰς Θρακικά, τ. 13 σ. 262 & ἐπ.) τὸν Ἰταλὸν G. Carreri (Θρακικά τ. Γ', (1932), σ. 177 & ἐπ.), τὸν Γάλλον Choiseul Gouffier, Voyage Pittoresque de la Grèce Paris 1823 (ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν εἰς Θρακικά, τ. Ζ', σελ. 65). Τὸν Βυζάντιον Σκαρλάτον, ἡ Κων/πολις, 1869.

Τὸν I. Σαράφογλου, Περιγραφή Ἰσθμοῦ, Θρακικά, τ. 2 (1929) σ. 66 - 86 τὸν K. Σιμόπουλον, Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, τ. Α καὶ Β 1972-73.

12. K. Σιμοπούλου, Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, Τ. Β. 1973 ἀναφέρει τὴν περιγραφὴν τοῦ Βαρώνου Fr. Tott ἀπὸ Memoires sur les Turcs & les Tartares, 1786. ἔπει οὗ Ὀύγγρογγάλλος ἀριστοκράτης γράφει: «Συναρπαστικὸ τὸ πανόραμα τῆς Κων/πόλεως ἀπὸ τὴν θάλασσαν... Ἀλλὰ ἡ μαγεῖα διαλύεται γρήγορα. Οἱ δρόμοι κατὰστένοι, τὸ ἐπάνω τμήμα τῶν οἰκιῶν πλησιάζει τόσο πολὺ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο, ὥστε μόλις φωτίζοντα τὰ σοκάκια». Παντοῦ χαλασμένα καλντιρίμια, ρύπος». σελ. 312.

13. Ἐνθ' ἀνωτ. περιγραφή J. Griffiths, Travels in Europe, Asia, Minor & Arabia London 1805, σελ. 316.

14. Ἐνθ' ἀνωτ. βλ. A. L. Castellan, Lettres sur la Grèce, L'Hellespont et Constantinople, Paris 1811, σελ. 313 καὶ ἐπ.

ἐτύλισσον τὰς οἰκίας μὲ ἄλυσίδας, κατόπιν δὲ τὰς ἔσερνον μὲ δύναμιν διὰ νὰ πέσουν εἰς ἐρείπια. Οὕτως ἐδημιουργεῖτο μία ζώνη ἀσφαλείας, ἣ πυροσβέσται ἦσαν γυμνόποδες καὶ γυμνόστηθοι. Ἐπροστατεύοντο μόνον ἀπὸ μίαν λευκὴν μεταλλικὴν «κάσκον». Ἐπίσης, ὅταν ἡ πυρκαϊὰ ἐξηπλοῦτο ἀπειλητικῶς, ἐλάμβανον μέρος διὰ τὴν κατάσβεσίν της καὶ σώματα γεννητῶρων. Πρὸς πρόληψιν λεηλασιῶν, ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων ἐπέμβασις ἰδιωτῶν διὰ τὴν κατάσβεσιν τοῦ πυρός, πρὶν ἀφίχθουσι οἱ ἀξιωματοῦχοι τοῦ δοβλετίου.

Εἰς τὰς Θρακικὰς πόλεις, κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον, δὲν ὑπῆρχαν πλατεῖαι.¹⁵ Εἰς πολλὰς ἀφήνοντο ἀκάλυπτοι, ὑπαίθριοι κῶροι, ὅπου συνηθροίζοντο πλανόδιοι μικρέμποροι, οἵτινες προσέφερον ποικίλα εἶδη καταναλωτικῶν ἀγαθῶν.

Πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεκτὴν ρυμοτομίαν παρουσίαζον αἱ πόλεις: Ἀδριανούπολις, Φιλιππούπολις, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Δεδέαγατς (Ἄλεξ)πολις) καὶ Καραγάτς.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐξ ἄλλου, τὸ ὀδικὸν δίκτυον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης περιελάμβανεν 980 χιλιόμετρα, τῆς δὲ Δυτικῆς Θράκης 180 χιλιόμετρα. Αἱ ὁδοὶ εἶχον κυρίως κατασκευασθῆ ὑπὸ στρατευομένων ὁμογενῶν καὶ ὑπὸ Γαλλικῆς ἐργοληπτικῆς Ἑταιρείας.¹⁶

Α. 3. 4. Διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ρυμοτομικῶν ἔργων, ὑπῆρχεν εἰς Θράκην ἀρχιμηχανικὸς τῆς Νομαρχίας μὲ ἔδραν τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐπίσης ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἀρμόδιοι νομομηχανικοὶ εἰς ὅλα τὰ Νομαρχιακὰ Τμήματα. Εἰς τὸ Νομαρχιακὸν Τμήμα Ἀδριανουπόλεως ὑπῆρχε νομομηχανικὸς μὲ τρεῖς βοηθοὺς, εἰς τὸ Νομαρχ. Τμήμα Φιλιππουπόλεως, δύο νομομηχανικοὶ μὲ ἕξ βοηθεύς, εἰς τὸ Νομαρχ. Τμήμα Συλλίμνου δύο νομομηχανικοί, εἰς τὸ Νομαρχ. Τμήμα Καλλιπόλεως ὁμοίως, ὡς καὶ εἰς τὸ Νομαρχ. Τμήμα Ραιδεστοῦ.

Α. 3. 5. Λόγω τῆς ἀξιολόγου γεωγραφικῆς ἀλλὰ καὶ οἰκονομικῆς σημασίας τῆς Θράκης, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἦσαν ἐγκατεστημένοι οἱ πρόξενοι Ρωσίας, Βελγίου καὶ Ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἐπίσης δὲ οἱ ὑποπρόξενοι Ἀγγλίας, Αὐστροουγγαρίας, Ἰσπανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Πρωσσίας.¹⁷

15. 16. Ἀρχεῖον Θράκης Χαρ. Βαμβακᾶ, Πολιτικὴ Διοίκησις — Δημόσια Ἔργα Θράκης, Ἀδριανούπολις 1922 σελ. 9 - 17.

17. Ἡμερολόγιον μετὰ Στατιστικῶν Πληροφοριῶν περὶ τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως, Ἀδριανούπολις, 1871, σελ. 66 - 69.

Α. 3. 6. Διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας ὑγείας, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, ὑπῆρχεν εἰς Θράκην Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία. Ἀρμόδιοι «ὕγειονόμοι» ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς ἐξῆς πόλεις: Ραιδεστόν, Ἡράκλειαν, Καλλίπολιν, Κράκοβον, Τούζλαν, Περίσασιν, Μυριοφύτον, Δραγοδίναν, Πόρτο - Λάγο, Πύργον, Ἀγχίαλον, Σωζόπολιν, Βασιλικόν, Ἀγαθούπολιν, Τσιγκιανὲ - Ἴσκελεσεῖ καὶ Μεσημβρίαν.¹⁸

Α. 3. 7. Πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν Θράκῃ μειονοτήτων ἦσαν οἱ ἐξῆς: Εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ Μητροπολίτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀρμενίων, ὁ Ἐπίσκοπος τῶν Οὐνιτῶν, ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Ἀρχιεραβίνου, εἰς Διδυμότειχον ὁ Μητροπολίτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, εἰς Λιτίσαν ὁμοίως ὁ Μητροπολίτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλην. Ἐκκλησίας, εἰς Φιλίππουπολιν ὁ Μητροπολίτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς Σύλλημον ὁ Ἑλλην πρωθιερεὺς, εἰς Ραιδεστόν ὁ Ἅγιος Ἡρακλείας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀρμενίων καὶ ὁ πρωθιερεὺς τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν Ραιδεστοῦ· τέλος δέ, εἰς τὸ Νομαρχιακὸν Τμήμα Καλλιπόλεως ἦσαν: οἱ Μητροπολίται Γάνου καὶ Χώρας, Αἴνου, Μαρωνείας καὶ Μυριοφύτου, ὡς καὶ ὁ ἐν Κεσσάνῃ ἐπίτροπος τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας.¹⁹

18. 19. Ἡμερολόγιον μετὰ Στατιστικῶν Πληροφοριῶν περὶ τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως, Ἀδριανούπολις, 1871, σελ. 67 - 69.

Π Ι Ν Α Ε Β Ι Λ Α Ε Τ Ι Ο Υ Κ Ω Ν / Π Ο Λ Ε Ω Σ

ΕΠΑΡΧΙΑΙ	ΕΛΛΗΝΕΣ	ΤΟΥΡΚΟΙ	ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ	ΑΡΜΕΝΙΟΙ	ΙΣΡΑΗΛ.	ΔΙΑΦ. ΕΘΝΟΤ.
ΕΠΑΡΧ. ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ						
Κων/λις	45.520	213.605	2.859	78.241	10.814	7.502
Πέραν	175.200	90.178	1.472	40.989	27.877	123.656
Κιουτσουκ-Τσεκμετζέ	14.495	4.950	—	3.500	100	23.150
	235.215	308.733	4.331	122.730	38.791	154.308
ΕΠΑΡΧ. ΤΣΑΤΑΛΤΖΑΣ						
Τσατάλιτσα	32.225	7.200	—	30	25	20
Μπουγιουκ-Τσεκμετζέ	11.681	3.980	—	—	—	—
Σηλυβρία	10.881	4.920	—	873	2.010	230
	54.787	16.100	—	903	2.035	250
ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΚΟΥΤΑΡΙ						
Σκούταρι	34.640	81.117	—	30.360	5.670	17.000
Καρταλεμί	9.670	10.500	—	2.200	25	—
Κεβζέ	8.000	12.300	—	—	—	300
Πριγκηπόνησοι	10.250	670	—	300	—	800
Μπέικος	2.597	4.894	—	1.900	—	397
Χιλή	9.300	14.800	—	800	—	—
	74.457	124.281	—	35.560	5.695	18.497
ΣΥΝΟΛΟΝ	364.459	449.114	4.331	159.193	46.521	173.055

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Β. Ι. Ι. Ὁ θεσμός τῶν Κοινοτήτων ὑφίστατο ἀπὸ τοὺς Μεσαιωνικοὺς χρόνους εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἦδη, ἀπὸ τὸν 9ον αἰῶνα, ὑπῆρχαν «πρωτεύοντες καὶ πατέρες τῶν πόλεων». Εἰς τὰς Νεαρὰς τῶν Ρωμανοῦ, Κωνσταντίνου καὶ Χριστοφόρου (922) ἀναγράφεται ὁ ὄρος «μητροκωμία», ὁ ὁποῖος σημαίνει πρωτεύουσα κοινότητος. Κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, συναντῶται ἐπίσης ὁ ὀρισμός, «ὀμῆς τοῦ χωρίου», ὁ ὁποῖος σημαίνει Κοινότητα.¹

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπέτρεψαν τὴν λειτουργίαν τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, ὡς βοηθητικοῦ διοικητικοῦ θεσμοῦ, πρὸς ἴδιον ὄφελος.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁλόκληρος ἡ ἀχανὴς Ὀθωμανικὴ Ἀυτοκρατορία ἦταν διηρημένη εἰς Βιλαέτια (Γεν. Διοικήσεις), μὲ Γεν. Διοικητὴν τὸν Βαλῆν, Σαντζάκια (ἐπαρχίας), μὲ ἄρχοντα τὸν Μουτσαρίφην, Καζάδες (ὑποδιοικήσεις), ὑπὸ Καϊμακάμην, Ναχιγιέδες (Δήμους), ὑπὸ Μουδέρην καὶ Καριέδες (Κοινότητας), ὑπὸ Μουχτάρην. Ἐκ παραλλήλου, μὲ τὰς ὡς ἄνω Τουρκικὰς Διοικητικὰς Ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι εἰς πολλὰ μέρη τύποις ἐδιώκουν τὰς περιοχάς, εἶχεν ἀριστοτεχνικῶς ἀναπτυχθῆ ὁ Ἑλληνικὸς Διοικητικὸς θεσμὸς τῶν Δημογερόντων.² Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις, εἰς τὴν προσπάθειάν της ὅπως ἀποτρέψῃ τυχὸν καταχρήσεις τῶν ὑπαλλήλων της μετὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, καὶ ἰδίως τοῦ κεφαλικοῦ, (ὁ ὁποῖος εἰσπραττέτο βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρ-

1. Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλευθερουδάκη, Τ. Ε', σελ. 305.

2. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Ἐκδ. «Πυρρός» Τόμ. 10 (1934) Ἑλλάς, σελ. 802; βλ. ἐπίσης Γεωργ. Γιαννακάκη: Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, «ΘΡΑΚΙΚΑ», Τόμ. 29 (1958) σελ. 88 - 90.

ρένων ἐκάστης πόλεως ἢ χωρίου συνολικῶς), ἐπέβαλεν ὅπως οἱ Τοῦρκοι ὑπάλλληλοι συνεννοοῦνται μὲ τοὺς κατὰ τόπους Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους, διὰ τὴν σύνταξιν καταστάσεων τῶν φορολογουμένων ἀρένων.

Ἄλλὰ διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ἀπητεῖτο ἡ ὑπαρξίς καταλόγων τῶν ἐκάστοτε γεννήσεων, θανάτων, ἀποδημῶν κλπ. Οὕτω, κατέστη ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως ἐνὸς συμβουλίου, τὸ ὁποῖον νὰ ἐξυπηρετῇ τόσον τὴν πολιτικὴν ὅσον καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Οἱ ἀρχιερεῖς, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Πατριαρχείου, εἰσήγαγον εἰς τὰς ἔδρας τῶν τίτλους, τοὺς ὁποίους παρεχώρουν εἰς τοὺς εὐπορωτέρους καὶ ἐγγραμμάτους κατοίκους τῆς περιοχῆς τῶν. Παρεχωροῦντο τίτλοι, ὡς τοῦ Λογοθέτου, Ταβουλαρίου, Πρωτοσυγκέλλου, Λαμπαδαρίου, Ρεφερενταρίου κλπ.

Οἱ ἐξαγοράζοντες τοὺς τίτλους ἐθεωροῦντο ὡς μετέχοντες κάποιας ἱερότητος, καὶ δι' αὐτὸ ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ποδῆρη μέλανα κιτῶνα (τζουμπέ): ἐκαλοῦντο δὲ Τζουμπελῆδες.

Γενικῶς, αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες αὐτοδιοικοῦντο ἀπὸ Δωδεκαμελὲς Συμβούλιον (Δωδεκάρα), τὸ ὁποῖον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου ἢ ἐκπροσώπου τοῦ ἱερωμένου, συνήρχετο, ἐλάμβανε καὶ ἐξέτελει ἀποφάσεις.

Εἰς τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα τῆς Θράκης, ἡ διοίκησις πῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων ἦτο κατὰ δημοκρατικὸν καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην, ἄρτιον τρόπον ὀργανωμένη. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρεται ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Καλλιπόλεως, ὅπου, ἀνὰ τριετίαν αἱ τέσσαρες Συνοικίαι τῆς πόλεως ἐξέλεγον ἀπὸ 10 ἐκλέκτορας (ἐνοριακοὺς ἐκπροσώπους). Αὐτοὶ ἀπετέλουν τὴν Γεν. Συνέλευσιν (τοπικὴν βουλήν), ἡ ὁποία ἀκολούθως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, συνήρχετο εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐξέλεγεν 8 Δημογέροντας καὶ 4 Ἐφόρους, διὰ μίαν τριετίαν. Ἡ Ἐφοροδημογεροντία ἀπετέλει τὴν Κυβέρνησιν τοῦ τόπου. Ἐφρόντιζε μὲ ζῆλον διὰ τὴν ἐπίλυσιν πῶν σπουδαιότερων θεμάτων τῆς Κοινότητος. Ἐμερίμνα ἰδίως διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Παιδείας καὶ τὴν συντήρησιν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, κοινοτικῆς βιβλιοθήκης κλπ. Ἐρρῦθμιζε μὲ φρόνησιν καὶ διπλωματικότητα τὰς σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος μὲ τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ἐκάλει τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, ὁσάκις ἀνεφύοντο σοβαρώτατα προβλήματα, ἔθνικα ἢ διοικητικά.³

Ἀπὸ τὴν μελέτην διαφόρων Κοινοτικῶν ἐγγράφων, συνάγεται τὸ

3. † Οἰκονόμου Κων/νου Γ. Λουΐζου, Ἱστορία Καλλιπόλεως Ἄνατ. Θράκης, Θρακικὰ Τ. 25ος, σελ. 18 καὶ ἐπ.

συμπέρασμα ότι, συνήθως δικαίωμα εκλογής και εκλογιμότητας είχαν μόνον όσοι πλήρωνον κτηματικών (εμμάκ) και ἔγγειον (ἀραζι) φόρον ἄνω τῶν 50 γροσίων. Οἱ στερούμενοι ἀναλόγου κτηματικῆς περιουσίας (εἰς ἀκίνητα, ἀμπελῶνας, ἀγρούς, λαχανοκήπους), ἔστω καὶ ἐὰν οἱ ἄλλου εἶδους φόροι τῶν ὑπερέβαιναν τὰ 50 γρόσια, ἀπεκλείοντο. Ἐκατοστος ἐκλογεὺς ἐξέφραζε προφορικῶς τὴν γνώμην του.

Εἰς τὰ χωρία, ὡς εἰς τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν, μετὰ τὴν ἐκλογὴν διὰ τὴν ἀνάδειξιν δημογεροντίας, συνετάσσετο πρακτικόν, τὸ ὁποῖον ὑπεγράφετο ὑπὸ πάντων τῶν ἐκλογέων. Τοῦτο ὑπεβάλλετο εἰς τὴν Τουρκικὴν Διοίκησιν. Μετὰ τὴν επικύρωσίν του ὑπὸ τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου (Μετζλίσι Ἰντιaré), ὁ παλαιὸς «Μουχτάρης» παρέδιδε τὴν σφραγίδα τῆς Κοινότητος εἰς τὸν νεοεκλεγέντα.⁴

Ἐὰν αἱ μερίδες τῶν ἐκλογέων ἦσαν ἰσόπαλοι, τότε ὑπεβάλλοντο τὰ πρακτικὰ εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορίαν (Βεργκί Καλεμί) διὰ νὰ ἐξακριβωθῇ, ἐὰν πάντες οἱ ὑπογράψαντες πλήρωνον κτηματικὸν καὶ ἔγγειον φόρον ἄνω τῶν 50 γροσίων. Εἰς περίπτωσιν ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς, ἀπεστέλλετο Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος μετὰ τοῦ καταλόγου τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου, ἵνα ἐποπτεύσῃ κατὰ τὴν δευτέραν ἐκλογὴν.

Ἡ Μουχταροδημογεροντία ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν Μουχτάρην καὶ τέσσαρας Δημογέροντας.

Ὁ Μουχτάρης εἰσέπραττε τοὺς φόρους, κατήγγελλε τυχόν παρανόμους ἐνεργείας, ἐξέδιδε πιστοποιητικά, ἐβοήθει γενικῶς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἐλάμβανε 10—20% ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων ποσῶν. Μετὰ τὸν διορισμὸν ὅμως εἰδικῶν εἰσπρακτόρων, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πόρων τοῦ Μουχτάρη ἐξέλιπε· δι' αὐτὸ δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον ἐκάστης Κοινότητος κατέβαλλεν εἰς τὸν Μουχτάρην τῆς μηνιαῖον μισθὸν 25—30 λιρῶν. Οἱ σύμβουλοι τῆς Δημογεροντίας ἦσαν ἄμισθοι, ἐλάμβανον ὅμως ὁδοιπορικά, ἐὰν ἐταξειίδεον διὰ κοινοτικάς ὑποθέσεις.

Ἡ Δημογεροντία κατόπιν συνεννοήσεως μὲ τοὺς μεγαλύτερους γαιοκτῆμονας τῆς περιοχῆς προσελάμβανε κατὰ τὴν 26ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους ἀγροφύλακα (μπὰς—κουρτζοῦ), τοῦ ὁποῖου ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνῆρχετο εἰς 50 λίρας περίπου. Εἰς πολλὰς Κοινότητας προσελαμβάνετο καὶ βοηθὸς ἀγροφύλακος κατὰ τὸν Μάρτιον, διὰ μίαν ἑξαμηνίαν, μὲ ἀμισθὴν 15 λίρας περίπου. Εἰς περιοχάς, ὅπου ὑπῆρχον

4. Κ. Χουρμουζιάδη, Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν, Ὀρακικά Τομ. 11ος, 1939, σελ. 347 καὶ ἐπ.

πολλοὶ ἀμπελῶνες, προσελαμβάνετο κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ δεύτερος βοηθὸς διὰ τρεῖς μῆνας ἔναντι 7 λιρῶν.

Οἱ ἀγροφύλακες κατ' ἀρχὰς ἐπληρώνοντο εἰς εἶδος, ἀργότερον ὅμως ἐπεκράτησεν ἡ εἰς χρήμα ἀντιμισθία.

Ὁ διορισμὸς τοῦ ἀγροφύλακος, ἐπεκουροῦτο ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως, ἡ ὁποία τοῦ παρεῖχε καὶ ἄδειαν ὀπλοφορίας.⁵

Ὁ ἀγροφύλαξ ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς κοινοτικὸς κλημῆρ.

B. I. 2. Ἐπειδὴ εἰς τοὺς Ναούς, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν εἰς κηρόν, ἔλαιον, ἔξωραϊσμόν, μισθοὺς ἱερέων καὶ ψαλτῶν ἀπητοῦντο χρήματα, τὰ ὁποῖα συνεκεντροῦντο διὰ περιφορᾶς δίσκου, ἡ Κοινότης ἐξέλεξε τοὺς Ἐπιτρόπους τῶν Ναῶν.

Ὁ ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῶν ἀγροικῶν κοινοτήτων, ἐλάμβανε 1)2 κοιλὸν (13 ὀκ.) σίτου διὰ τὴν τέλεσιν γάμου καὶ ἓνα σινίκι (7 ὀκ.) μετὰ ἐκάστην κηδείαν.

Ὁ νεωκόρος, ἐφρόντιζε διὰ τὴν καθαριότητα τῆς ἐκκλησίας. Ἄλλα καθήκοντά του ἦσαν: Ἡ πρωϊνὴ πρόσκλησις τῶν πιστῶν κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἡ ἀναγγελία τοῦ θανάτου ἐπιλέκτου μέλους τῆς Κοινότητος. ἡ πρόσκλησις εἰς κηδείαν κλπ. Ἐπίσης ἀντικαθίστα τὸν ἀγροφύλακα, εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ κλητῆρος τῆς Κοινότητος. Ὁ συνήθης μισθὸς ἀνῆρχετο εἰς μίαν λίραν μηνιαίως.

Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν διοικήσιν τῶν σχολείων ἐξελέγοντο Σχολικοὶ Ἐφοροί. Οἱ Ἐπίτροποι τῶν ναῶν καὶ οἱ Σχολικοὶ Ἐφοροί, συνεδριάζον ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου. Ἡ διαχείρισις τῆς Σχολικῆς Ἐφορίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἠλέγχετο ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας. Τὰ ὡς ἄνω Συμβούλια ἦσαν πενταμελῆ ἢ καὶ τριμελῆ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἰς γενικὰς γραμμὰς, ὠργανώθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, διότι ἐξυπηρετοῦν τὴν τήρησιν τῆς τάξεως. Ἀφ' ἐτέρου, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες⁶ συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

5. Κ. Χουρμουζιάδης, Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν, Θρακικὰ Ἰ. 11ος, 1939, σελ. 349 καὶ ἑπ.

6. Δημ. Τσάκωνα, Εἰσαγωγικὰ Μαθήματα Κοινωνιολογίας 1972, σελ. 28 καὶ ἐπ. ἐπίσης τοῦ ἰδίου, Εἰσαγωγή εἰς τὸν Νέον Ἑλληνισμόν 1973 σελ. 53 - 55 βλ. ἐπίσης Edgar Hösch Litteraturbericht über die Geschichte Neugriechenlands 1453 - 1945 εἰς Historische Zeitschrift, herausgegeben von Th. Schieder, Th. Schieffer Sonderheft, 5, R. Oldenbourg Verlag, München 1973 σελ. 459 καὶ ἐπ.

Β. 1. 3. Είναι συγκινητική ή ένθερμος συμβολή όλων τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Θράκης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Παιδείας, ὡς π.χ., ὅταν τὸ 1842 ἀπεφασίσθη ἡ ἀνέγερσις κτιρίου διὰ τὴν στέγασιν τῆς Σχολῆς Διδυμοτείχου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καινῆς ἐξεδόθησαν ἔντοκοι ὁμολογίαι, διὰ κεφαλαίων τῆς Μητροπόλεως καὶ ἰδιωτῶν. Τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον συνήφθη μὲ τόκον 15%.⁷ Προσεφέροντο ἐπίσης καὶ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ, ὅπως οἶτος, ξηροὶ καρποὶ κλπ.⁸

Ἐπίσης οἱ νυμφευόμενοι κατέβαλλον «λόγῳ δικαίωματος διὰ τὴν συντήρησιν τῆς Σχολῆς»,⁹ διὰ μὲν τὸν πρῶτον γάμον γρόσια 5, διὰ τὸν δεύτερον γρόσια 10 καὶ διὰ τυχὸν τρίτον γρόσια 15.

Εἰς ἐκάστην καταγραφὴν προικὸς καὶ ἐπικύρωσιν παρὰ τῆς Μητροπόλεως, κατέβαλλον γρόσια 5% ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς προικὸς, εἰς ἐκάστην δὲ ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Διδυμοτείχου, κατεσκευάζοντο σιῆφανοὶ Α΄, Β΄ καὶ Γ΄ κατηγορίας, τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποιοῦν ὑποχρεωτικῶς οἱ νυμφευόμενοι καὶ ἐπλήρωνον, «λόγῳ δικαίωματος πῶν Σχολείων». 20 γρόσια διὰ τὸν Α΄ βαθμὸν, 10 γρ. διὰ τὸν Β΄ καὶ 5 γρ. διὰ τὸν Γ΄ βαθμὸν.

Ἀπὸ τοὺς μεταβαίνοντας Χριστιανοὺς εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, ἐλαμβάνετο «τὸ δικαίωμα τῶν Σχολείων», 50—100 γρόσια, ἀπὸ δὲ τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους 25—50 γρόσια.

Εἰς τὸ Διδυμοτείχον τὸ 1881, οἱ μισθοὶ ἀνῆρχοντο: Ὁ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου Ἀρρένων εἰς 70 λίρας ἐτησίως, τῆς Διευθυντριάς τοῦ Παρθεναγωγείου εἰς 60 λίρας, τῆς Νηπιαγωγοῦ εἰς 20 λίρας καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Σχολῆς εἰς 24 λίρας ἐτησίως.¹⁰

Β. 1. 4. Ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας Ἀδριανουπόλεως, καταφαίνεται ἐπίσης ἡ ἔντονος δραστηριότης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐκπαιδεύσεως.¹¹ Ἀκολουθοῦν μερικὰ ἀποσπάσματα:

7. Γ. Εὐθυμίου, *ἡ Παιδεία ἐν Διδυμοτείχῳ* Ἀνάτ. Τ. 20 - 22 ἐκδ. Ἐταιρ. Θεολογικῶν Μελετῶν (1955), σελ. 163, καὶ ἐπ.

8. Κῶδιξ Δ΄ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, βλ. Γ. Εὐθυμίου, *ἡ Παιδεία ἐν Διδυμοτείχῳ* ἐκδ. Ἐταιρ. Θεολογικῶν Μελετῶν, σελ. 163 καὶ ἐπ.

9. Κῶδιξ Ε΄ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, βλ. Γ. Εὐθυμίου, *ἡ Παιδεία ἐν Διδυμοτείχῳ* ἐκδ. Ἐταιρ. Θεολογικῶν Μελετῶν, σελ. 163 καὶ ἐπ.

10. Κῶδιξ Η΄ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, βλ. Γ. Εὐθυμίου, *ἡ Παιδεία ἐν Διδυμοτείχῳ*, ἐκδ. Ἐταιρ. Θεολογικῶν Μελετῶν (1955), σελ. 163 καὶ ἐπ.

11. Ἀδριανουπόλις, ἐξ ἐπισήμων πηγῶν καὶ ἐγγράφων, Θεολογικὰ Τ. 27/1958 σελ. 145 καὶ ἐπόμε., βλ. ἐπίσης Γ. Λαμπουσιάδου, *Μελέται περὶ Ἀδριανουπόλεως*, Θεολογικὰ Τ. 1ος, Τ.Γ-Δ. (1928) σελ. 306 καὶ ἐπόμε.

«Συνεδρίασις τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1881 Προεδρεύοντος τῆς Α.Π. τοῦ Προέδρου, προσήχθη τὸ κιβώτιον τῶν ἐράνων καὶ ἀποσφραγισθέντος τούτου εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ Γρόσια 307,82, ὧν 61 ἐδόθησαν τῷ περιάγοντι... Κατὰ τὴν ἔκθεσιν, τὸ ὑλικὸν τῆς σχολῆς Κιγκικίου ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὰ θρανία εἰσὶν παλαιότατα καὶ χρήζουσιν ἐπισκευῆς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς παιδαγωγίας. Ὑπάρχει ἀναγνωστήριον ἀλλὰ δὲν ἐκτελεῖ καλῶς τὸν προορισμὸν του, ὑπάρχει δὲ ἀριθμητήριον ὡς καὶ εἰκόνες τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας. Ἐλλείπει παιδονόμος καὶ ὑδροφόρος, ὥστε αὐτοὶ οὗτοι οἱ μαθηταὶ μεταφέρουν ὕδωρ. Οὐσιωδεστάτη ἡ ἔλλειψις γεωγραφικῶν καρτῶν, ὧν ἄνευ, οὔτε Γεωγραφία, οὔτε Ἱστορία δεόντως διδάσκεται»

Συνεδρίασις τῆς 14ης Μαΐου 1882.

«Παρόντων τῶν ἐφόρων, προσέρχονται κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ πρόσκλησιν, οἱ κ.κ. Πατὴρ Κοσμάς Χ' Βασιλείου Ἰωαννίδης καὶ παρακαλοῦνται ν' ἀναδεχθῶσι νὰ φροντίζωσιν, ὅπως οἱ ἄκληροι ὁμογενεῖς διαθέτωσι μετὰ θάνατον τὴν περιουσίαν των ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ πρότασιν αὐτῶν, ἀποφασίζεται νὰ διορισθῶσιν καὶ ἐκ τῶν προαστείων, ἐκ μὲν Ἰδριμίου οἱ κύριοι Θωμᾶς Στεργίου καὶ Βασίλειος Ἐμμανουήλ, ἐκ δὲ Κιγκικίου, οἱ Γεώργιος Πενταφράγκας καὶ Α. Καθασακάλης καὶ ἐκ Κιρισχανὲ οἱ Χ' Ξάνθης, Ἀναστ. Μποσταντζῆς καὶ Πιάσχος Μυλωνᾶς».

Συνεδρίασις τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1885

«Ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ συνεδριάσει τῆς κεντρικῆς Ἐφορείας μετὰ τῆς Δημογεροντίας ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ τῶν κ.κ. Μ. Ἀλιναλμάζη, Θ. Παρασχίδου, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Ἅγιος Ἀδριανουπόλεως δηλοῖ ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκπαιδευτικὴ ἀδελφότης γνωστοποιεῖ δι' ἐπιστολῆς αὐτῷ, ὅτι ὁ μέγας τοῦ ἔθνους εὐεργέτης κ. Ζάππας ἐπέισθη τέλος ὅπως δαπάναις αὐτοῦ οἰκοδομηθῆ ἰκτίριον διὰ τὸ ἐνταῦθα κεντρικὸν Παρθηναγωγεῖον ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως τοῦ νὰ πιστοποιήσῃ δι' ἐπίσημον ἐγγράφον ἡ Ἐφορεία, ἡ Δημογεροντία καὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ τῶν ἀνὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι αἱ εἰσφοραὶ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἀκινήτων τῆς ἐκπαιδεύσεως κτημάτων χρησιμοποιοιθῆσονται ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκλειστικῶς πρὸς συντήρησιν τῆς ἐν λόγῳ σχολῆς. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς τὸν Πρόεδρον ἡμῶν κ. Νεόφυτον ἐπιστολῆς, ἐπισταμένην δὲ μελέτην καὶ ὄριμον σύσκεψιν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ἀποσταλέντος σχεδίου καθ' ὃ συνταχθήσεται τὸ ἄνω μνημονευθὲν σχετικὸν ἐγγράφον ἡ Κεντρικὴ Ἐφορεία καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Δημογεροντίας εὐρίσκουσι δικαίας τὰς ἀξιώσεις τοῦ κ. Ζάππα ἀποδεχόμενοι ἅπαντα τὰ ἄρθρα τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου, πλὴν τοῦ τετάρτου δι' οὗ ὀφείλει ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινότης νὰ ἀναγνωρίσῃ τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἀδελφότητι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναθέτειν τὴν οικονομικὴν τοῦ Παρθηναγωγείου διατήρησιν εἰς ἴδιον ἀντιπρόσωπον ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελε παρουσιασθῆ ἔλλειμμα. Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον τοῦτο οὕτως ἔχον θίγει τὴν φιλοτιμίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινότητος, ἀποφασίζεται ἡ παραλλαγή καὶ σύνταξις αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ νὰ υποχρεωθῶσι τὰ συμβούλια τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς Ἐφορείας καὶ αἱ Ἐπι-

τροπαί τῶν ἐκκλησιῶν νὰ ἐξεύρωσι τρόπον πρὸς κάλυψιν ἐνδεχομένου τινος ἐλλείμματος. Προτάσει τοῦ Ἀγ. Ἀδρ/λεως, ἀποφασίζει ὅπως προσκληθῆι καὶ συνυπογράψῃ τὸ σχετικὸν τοῦτο ἔγγραφο καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου. Ἐἴτα, ἀποφασίζεται ὅπως συνταχθῶσι καὶ ἀποσταλῶσι τῷ ἰδρυτῇ κ. Ζάππα εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ καὶ ψήφισμα δι' οὗ ἡ Κοινότης εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης ἀποδίδει εἰς τὸ οἰκοδομηθόσονον Παρθεναγωγεῖον, τὸ ὄνομα «Ζάππειον». Μεθ' ὃ, σκέψεως γενομένης περὶ τοῦ οἰκοπέδου ἐφ' οὗ γενήσεται ἡ οἰκοδομή, ἀνατίθεται εἰς τὸν Ἀρχιτέκτονα κ. Νικόλαν, παρόντα εἰς τὴν Συνεδρίασιν, ὅπως πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀποφασισθῆι ἡ ἀνέγερσις τῆς σχολῆς ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τοῦ νῦν κεντρικοῦ Παρθεναγωγεῖου ἐξετάσῃ τὴν ὄπισθεν τοῦ Γυμνασίου κεκλιμένην οἰκίαν τοῦ κ. Θαλασσινοῦ καὶ καταμετρήσῃ τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς. Τοῦ προέδρου ἡμῶν δηλώσαντος ὅτι τὴν προσηχὴ Κυριακὴν 21ην Φεβρουαρίου θέλει προσκαλέσει μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν τὴν Δημογεροντίαν, τὴν Κεντρικὴν Ἐφορείαν, τὸ Συμβούλιον τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου καὶ τὰς Ἐπιτροπὰς τῶν ἐκκλησιῶν ὅπως ὑπογράψωσι καὶ σφραγίσωσι τὸ τε ψήφισμα καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἡμῶν κ. Ζάππαν εὐχαριστήριον ἐπιστολήν καὶ οὐδενὸς ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος λύεται ἡ συνεδρίασις».

Συνεδρίασις τῆς 19ης Ἰουνίου 1886.

«Προεδρεύοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀγίου Ἀδριανουπόλεως καὶ παρόντος τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἀδελφότητος, γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ ἀντιπροσώπου, προτείνοντος ὅπως μὴ δοθῶσι διδασκαλικὰ πτυχία εἰς τὰς τελειοφοίτους, ἀλλ' αἱ μὲν τούτων, ὅσαι δύνανται ἐπὶ ἓν ἔτος νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τὸ μὲν διδασκόμεναι ἐπὶ 2 ἕως 3 ὥρας καθ' ἑκάστην ἀνώτερά τινα μαθήματα, σχετικὰ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν, τὸ δὲ καὶ διδάσκουσαι τοῦτοχρόνως ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν πεπειραμένων διδασκαλισσῶν, νὰ λάβωσι μετὰ ἓν ἔτος τὸ πτυχίον αὐτῶν, ἀφοῦ ἐνώπιον ἐιδικῆς ἐξ ἐπαγγέλματος Ἐπιτροπῆς ὑποστῶσιν ἐξετάσεις πρακτικὰς. Αἱ δὲ ἄποροι τούτων νὰ λάβωσι τὸ πτυχίον αὐτῶν μετὰ ἐξετάσεις πρακτικὰς, γενησομένας μετὰ δύο ἔτη, ἀφοῦ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διδάξωσιν ἐν τοῖς προαστείοις ἐπὶ οἰκωδήποτε ἤθελεν ὀρίσῃ ἡ Ἐφορεία μισθῷ. Προκειμένου περὶ τοῦ μέτρου τούτου, ὁ ἀντιπρόσωπος ἐδήλωσεν ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγεῖου οὐδόλως θέλει αὐξηθῆι ἐκ τούτου, ὅτι δὲν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ Ἀδελφότης θέλει ἀναλάβει τὴν ἀπαιτηθσομένην δαπάνην».

⁸⁷ Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸ Ζάππειον Ἀδριανουπόλεως, τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα μετερρυθμίσθη ὑπὸ τῆς Καλλιρρόης Παρρέν, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν εὐρωπαϊκῶν σχολῶν.

Συνεδρίασις 1ης Νοεμβρίου 1895

⁸⁸ «Προεδρεύοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, ἀποφασίζεται νὰ ἀγορασθῶσι βιβλία διὰ τοὺς ἀπόρους μαθητὰς κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου

δοθέντα κατάλογον, ἐκτὸς ἐκεῖνων τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Γυμνασίου, ἔστω καὶ διαφορετικῶν ἐκδόσεων, τὰ δὲ μὴ εὐρεθησόμενα ἐν ἀμφοτέροις ταῖς πηγαῖς ταύταις νὰ παραγγεληθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπειδὴ ἔστ' ἄδύνατον νὰ εὐρεθῇ κατάλληλος τουρκοδιδάσκαλος, ὡς ἀπήντησεν ὁ διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς διὰ τὸ Γυμνάσιόν μας, ἀπεφασίσθη νὰ διορισθῇ ὡς τοιοῦτος ὁ ἐνταῦθα κ. Παρασκευᾶς Θεοδώρου, γνώστης τῆς Τουρκικῆς καὶ κάτοχος ἀρκετῶν προσόντων».

Κατάλογος καὶ ἀντιμισθία τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ
τοῦ Γυμνασίου 1896 — 1897

	λίρ. ὄθ.
Ἰωάννης Βεργιάδης (διευθυντὴς ὁμογενῶν)	120
Ἀπόστολος Κωνσταντίνου, Καθηγητὴς Φιλολογίας	80
Γεώργιος Οἰκονόμος, Καθηγητὴς Φιλολογίας	80
Ἀθανάσιος Οἰκονομίδης, Καθηγητὴς Μαθηματικῶν	100
Ἀλέξανδρος Μακκᾶς, Καθηγητὴς Γαλλικῆς	66
Παρασκευᾶς Θεοδωρίδης, Καθηγητὴς Τουρκικῆς	40
Ἀλέξανδρος Ζῶτος, Καθηγητὴς Ἑλληνικῶν, Ἱερῶν καὶ ἐπόπτης	60
Ἰωάν. Ραπτάρης, Ἐπιμελητὴς, Συνταξιούχος	15
Πέτρος Χατζημιχαήλ, θυρωρὸς	24
Θεόδ. Βασιλείου, Εἰσπράκτωρ	25
Γεράσιμ. Μακρίδης, Μουσικοδιδάσκαλος	10
Προάστειον Κιγκιζίου	
Ἰωάν. Περισσοράτης, Διευθυντὴς τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς	60
Κων)νος Παπαγιαννόπουλος, Διδάσκαλος	30
Λ. Διαμαντῆς, Διδάσκαλος	30
Σοφία Μακρίδου, Διευθύντρια Παρθεναγωγείου	38
Εὐθ. Χ' Μιχαήλ, Διδάσκαλος	24
Ἀθηνᾶ Νικολάου, Νηπιαγωγὸς	33
Ἀναστασία Κωνσταντίνου, βοηθὸς	15
Προάστειον Κιρισχανῆ	
Στέφανος Γεωργιάδης, Δ)ντῆς Ἀστικῆς Σχολῆς	45
Βλάσιος Γεωργίου, Διδάσκαλος	80
Εὐάγγ. Παπαγεωργίου, Διδάσκαλος	25
Ἐλισάβετ-Παπαδοπούλου, Δ)ντρια Παρθεναγωγείου	38
Εὐάγγ. Χ' Ἀντωνίου, Διδάσκαλος	24
Σεβαστή Κωνσταντίνου, Νηπιαγωγὸς	33
Μαρία Πάσχου, βοηθὸς	15
Προάστειον Ἰλδριμίου	
Γεώργιος Δῆμου, Δ)ντῆς Ἀστικῆς Σχολῆς	50
Ἡλ. Ἡλιάδης, Α' Διδάσκαλος	33

	λιρ. ὄθ.
Β. Παπαδόπουλος, Β' Διδάσκαλος	30
Μεν. Μαργαριτίδης, Γ' Διδάσκαλος	30
Μαρία Γεωργίου, Δ)ντρια Παρθεναγωγείου	38
Ἀναστασία Πασχαλίδου, Α' Διδασκάλισσα	24
Ἄννα Παπαστεργίου καὶ Σουλτάνα Ἰωάννου, βοηθοὶ	24
Μαρία Δημητρίου, Νηπιαγωγὸς	33
Εὐφρ. Βασιλείου, Βοηθὸς	15

Προάστειον Κοῦμ - Μαχαλά

Μιχ. Νικολαΐδης, Δ)ντῆς Ἀρρεναγωγείου	27
---------------------------------------	----

Ἀστική Σχολή

Σπυρ. Παναγιωτόπουλος, Δ)ντῆς	80
Ἀπόστ. Θεοδορίδης, Διδάσκαλος	52
Γ. Σαββόπουλος, Διδάσκαλος	50
Ἀθαν. Παυλιάδης, Διδάσκαλος	55
Μιλτ. Λουκίδης, Διδάσκαλος	45
Παν. Παπαευθυμίου, Διδάσκαλος	30
Ἀπόστ. Δημητρίου, Παιδονόμος	5

Ζάππειον

Ἀ. Ζήση, Διευθύντρια	80
Β. Γρηγοριάδης, Καθηγητῆς	80
Γ. Λαμπουσιάδης, Διδάσκαλος	70
Εὐστρ. Φάσσου, Διδάσκαλος (δωρεὰν διὰ τὸ 95—96)	40
Ζηνοβία Νέστορος, Διδασκάλισσα	40
Ζωή Βλαχοπούλου	»
Οὐρανία Δημητρίου	»
Εὐφρ. Σπανοῦ	»
Αἰξ. Καλούδη	»
Ἐλ. Παπαϊωάννου, Ἐπιμελήτρια	24
Ἀθ. Βλασίου, Θυρωρὸς	19

Νηπιαγωγεῖον Ἀγ. Γεωργίου

Χρυσή Βασιλείου, Νηπιαγωγὸς	20
Χαρίκλ. Στεφάνου, Παραμιάνα	8

Εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, τὸ πρῶτον κανονικὸν σχολεῖον ἰδρύθη τὸ 1834. Ὁ Γάλλος ποιητῆς A. Lamartine, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἔγραφε: «γενικῶς οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀνε-

πυγμένοι. Οἱ πρῶτοντες στέλλουν τὰ τέκνα των εἰς Αὐστρίαν διὰ νὰ σπουδάσουν». ¹²

Τὸ πρῶτον Παρθεναγωγεῖον συνεστήθη τὸ 1851. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς λειτουργίας του εἶχε 80 μαθητριάς.

Κατὰ τὸ 1872, ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης τῆς Φιλιππουπόλεως διετήρει τὰς ἑξῆς Σχολάς, μὲ τὸν ἀντίστοιχον ἀριθμὸν φοιτῶντων :

1) πεντατάξιον Κεντρικὴν Σχολὴν	91 μαθηταὶ
2) ἑπτατάξιον Παρθεναγωγεῖον	240 μαθήτριάς
3) ἀλληλοδιδασκτικὴν Σχολὴν Γκιουμουσκερδάνη	130 μαθηταὶ
4) ἀλληλοδιδασκτικὴν Σχολὴν Νικοδήμου	105 »
5) ἀλληλοδιδασκτικὴν Σχ. Ἀγ. Παρασκευῆς	160 »
6) Παρθεναγωγεῖον ἀπόρων κορασίδων	40 μαθήτριάς
7) Σχολὴν Μαρασίων	35 μαθηταὶ
8) » Ροδοκήπων	33 »

Ἡ συνολικὴ δαπάνη διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὡς ἄνω Σχολῶν ἀνῆρκετο εἰς 880 λίρας Τουρκίας κατ' ἔτος. ¹³

Τὸ 1874 ἰδρύθησαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν τὰ Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα Ἀρρένων καὶ Θηλέων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξεν ὁ φάρος τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας εἰς ὅλην τὴν Θράκην μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοῦτος Φιλιππουπόλεως τῷ 1906. Εἰς αὐτὰ ἐδίδασξαν διαπρεπεῖς ἐκπαιδευτικοὶ ὅπως: ὁ Βλάσιος Σκορδέλης, ὁ Βασ. Μυστακίδης, καθηγητῆς μετέπειτα εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν, ὁ Γεώργιος Σωτηριάδης καὶ Χρ. Τσουντας, καθηγηταὶ ἀργότερον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ.ά.

Β. 1. 5. Ἐνῶ ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης εἰργάζοντο δραστηρίως διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀρτιωτέραν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεολαίας, ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον παρουσιάζει πενιχρὰν εἰκόνα. ¹⁴

Εἰς Ἀδριανούπολιν ἡ 1η τουρκικὴ σχολὴ ἀρρένων ἠρῖθμει 50 μαθητάς, ἐνῶ διὰ τὴν δευτέραν δὲν ἀναφέρεται ἀριθμὸς μαθητῶν.

12. Α. Lamartine, Voyage en Orient, Paris 1881, Τ. II σελ. 252.

13. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Τὰ Ἑλληνικὰ ἐν Φιλιππουπόλει Σχολεῖα, Θερακικά Τ. Β' 1929, σελ. 94 - 121, βλ. ἐπίσης Θερακικά Παράρτ. Τ. Γ' σελ. 49 καὶ ἐπ.

14. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως 1874 σελ. 74.

Εἰς Φιλίππουπολιν οἱ Τοῦρκοι μαθηταὶ ἀνήρχοντο εἰς				70
» Ραιδεστόν	»	»	»	70
» 40 Ἐκκλησίας	—	—	»	35
» Σύλλιμνον	»	»	»	50
» Καλλιπόλιν	»	»	»	70
» Κομοτηνὴν	»	»	»	35
» Κεσσάνην	»	»	»	25
» Τσορλοῦν	»	»	»	30
» Χάσκιοι	»	»	»	60
» Ἰάμπολιν	»	»	»	34
» Κηζανλίκ	»	»	»	61
» Ζαγαράϊ - Ἰαττικ	»	»	»	60
» Τσιρπάν	»	»	»	25

Σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Παιδείας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόλυτον ὑπεροχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμιακοῦ δυναμικοῦ εἰς τὴν Θράκην κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 19ου αἰῶνος, εἶναι ἀποκαλυπτικώτατος ὁ κατωτέρω πίναξ, συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.¹⁵

ΒΙΛΑΕΤΙΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Α' Στατιστικὸς Πίναξ Σχολῶν

Κοινότητες	Σχολεῖα		Διδάσκαλοι καὶ Διδασκάλισσαι		Μαθηταὶ	
	Ἑλλην.	Βούλγ.	Ἑλληνες	Βούλγ.	Ἑλλην.	Βούλγ.
Ἰαδριανουπόλεως	143	44	207	95	9.258	2.098
Σαράντα Ἐκκλησιῶν	74	25	125	44	5.792	1.860
Δεδέ - αγάτς	30	17	54	25	2.633	628
Ραιδεστοῦ	57	4	86	5	4.267	195
Καλλιπόλεως	71	2	121	4	7.733	140
Κομοτηνῆς	34	21	57	37	2.747	1.960
ΣΥΝΟΛΟΝ	409	113	650	210	32.430	6.881

15. Al. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le rôle économique des Grecs en Thrace, Paris 1919.

Β'. Στατιστικὸς Πίναξ

Πόλεις	Ἀριθμὸς μαθητῶν	Ἀριθμὸς κατοίκων
Ἀδριανούπολις	9.154	114.425
Ἡράκλεια	6.881	86.012
Διδυμότειχον	4.580	57.250
Βιζύη	1.726	21.575
Μαρώνεια	1.642	20.525
Ἀγαθούπολις	700	8.750
Ξάνθη	2.100	26.250
Γανόχωρα	1.485	18.562
Ὀρτάκιοϊ	1.406	17.575
Καλλίπολις	2.350	29.375
Ἐλαιόφυτον	1.800	22.500
Αἶνος	1.035	12.938
Σύνολον	34.859	435.737

Σημ. : Εἰς 100 κατοίκους ἀντιστοιχοῦν 8 περίπου μαθηταί.

Β. 1. 6. Ὅμοίως, διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν ἰδρυμάτων ἐλάμβανον ἰδιαίτερον πρόνοιαν αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης.

Ἐκ τοῦ Κώδικος διαχειρίσεως ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Νοσοκομείου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως, πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ 1839 αἱ εἰσφοραὶ τῶν «φιλευσπλάχνων συνδρομητῶν» ἀνῆλθον εἰς γρ. 24.386, εἰς ποίους λ)σμοὺς ἦσαν κατατεθειμένα τὰ κεφάλαια τοῦ Νοσοκομείου καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίου τόκου. Τὸν Μάϊον τοῦ 1840 «ἡ γενικὴ πρόσοδος» ἀνῆρχετο εἰς 1.754,24 γρόσια, τὴν δὲ 31ην Δεκεμβρίου 1852 εἰς 73.435,12 γρόσια. Ἐπίσης ἀνευρέθη κατάλογος τῶν κυριωτέρων συνδρομητῶν τοῦ 1852. Τὸ συνολικῶς καταβληθὲν ὑπ' αὐτῶν ποσὸν ἀνῆρχετο εἰς 27.000 γρόσια. Ἐπίσης ἐκ τῆς ὡς ἄνω πηγῆς πληροφοροῦμεθα ὅτι κεφάλαιον 17.386 γροσίων εἶχεν ἐτήσιον τόκον 1.658,24 γρ. (9,54%).

Αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες κατέβαλλον σημαντικὰ χρηματικὰ ποσὰ δι' ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, ἀποφυλάκισιν καταδικαζομένων δι' ὀφειλάς ἀναξιοπαθόντων κλπ.

Τὸ τέμενος ΣΕΛΙΜΙΕ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἔργον τοῦ Ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἀρχιτέκτονος Σινάν (1490 - 1588), γνωστοῦ ὡς Μειμάρ Σινάν, γεννηθέντος εἰς τὸ χωρίον Ἅγιοι Ἀνάργυροι τῆς Καππαδοκίας. Ἡ ἀνάγεσις τοῦ τέμενου διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1569 ἕως τὸ 1575. Σημειωτέον ὅτι ὁ θόλος του ἔχει διάμετρον 31 μέτρων καὶ εἶναι κατὰ 6 μέτρα ὑψηλότερος ἀπὸ τὸν θόλον τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Β. 1. 7. Πλήν τῶν σχολείων καὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης ἴδρουν Φιλεκπαιδευτικούς Σύλλογους, οἱ ὅποιοι εἰργάζοντο μὲ ἔνθερον ζῆλον διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἔθνικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ 1872 ἰδρύθη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος, ὁ ὅποιος εἰσήγαγε τὸ σύστημα τῆς ἐκλογῆς «τῶν τὰ κοινὰ διεπδόντων»¹⁶ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας. Ἐπίσης ἐπέφερε ριζικὰ μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως καθὼς καὶ τῶν πέριξ κωροπόλεων καὶ χωρίων, διένειμε δὲ βιβλία, κάρτας, γραφικὴν ὕλην κλπ. Μὲ τὴν διοργάνωσιν δημοσίων διαλέξεων, ἀναγνωστηρίων καὶ βιβλιοθήκης, ὁ Σύλλογος αὐτὸς συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀλματώδη κοινωνικὴν πρόοδον τῆς περιοχῆς. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος ἐμερίμησε καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν ἀρχαιολογικοῦ καὶ νομοσηματικοῦ Μουσείου, ὡς καὶ φιλαρμονικοῦ τμήματος.

᾽Ονομαστικὸς πίναξ δωρεῶν
πρὸς τὸν Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον Ἀδριανουπόλεως

29—	9—	1905	Γρηγόριος Μαρασλῆς, ᾽Οδησός, εἰκόνες (εἰκοσόφραγκα) 25	2.187
18—	8—	1906	Ἀνώνυμος, διὰ χειρὸς Θ. Πασχαλίδου λ. ᾽Οθ. 5	500
18—	8—	1906	Ἐλένη Πασχαλίδου λ. ᾽Οθ. 3,34	384
4—	1—	1907	Βλάσιος Σούχωρ (Δεδέαγατς) λ. ὁθ. 2	200
4—	1—	1907	Κορδέλλης (Δεδέαγατς) εἰκόνες 1	100
7—	2—	1907	Ἀντώνιος Ζῶτος εἰκόνες 3	262,50
7—	2—	1907	Σταῦρος Βαλασιδῆς εἰκόνες 3	262,50
7—	2—	1907	Νέστωρ Τσιαναλῆς (Κάϊρον) λ. ὁθ. 30	3.000
15—	3—	1907	Πέτρος Τσιόχατζης εἰκ. ½	44
15—	3—	1907	Χαρ. Σταυρίδης εἰκ. ½	44
15—	3—	1907	Κων. Νικολαΐδης εἰκ. ½	44
15—	3—	1907	Στέφανος Δερμεντζόπουλος εἰκ. 2	175
15—	3—	1907	Κων. Κουρτίδης εἰκ. 2	175
26—	4—	1907	Ναοὺμ Ζουπάν. Ἐδόθησαν εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς του, ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Ζουπάν καὶ τῆς κ. Ἐλένης Χρ. Λουλᾶ, ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὸ διηνεκὲς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ τόκοι των νὰ χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀγορὰν ἐνδυμάτων διὰ τοὺς ἀπόρους μαθητάς, εἰκόνες 250	21.875

16. Γ. Λαμπουσιάδου, Μελέται περὶ Ἀδριανουπόλεως, Ἐρακικὰ Τ. Α' Τεύχ. Γ-Δ. σελ. 308 καὶ ἐπ., βλ. ἐπίσης Γ. Μιμέλη, Ἡ Ἀδριανούπολις Ἐθνικὴ Ἐπαλξίς καὶ Πνευματικὴ Ἔστιά ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Θεσ/νίκη, 1971, σελ. 31.

15— 7—1907	Ἡ ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς παθόντων Ἐπιτροπὴ λίρ. ὄθωμ. 200	2.000
15— 7—1907	Μιλτιάδης Ε. Ἀλτιναμάξης λ. ὄθ. 30	3.000
15— 7—1907	Μιλτιάδης Ε. Ἀλτιναμάξης ἐδώρησεν ὑπόλοιπον, ἔλαβεν ἐκ λογ) σμοῦ κλειδοκυμβάλου λίρ. ὄθ. 43	4.300
15— 7—1907	Ἀλέξανδρος Τσιβιδῆς λ. ὄμ. 5	500
15— 7—1907	Χρήστος Τσιβιδῆς λ. ὄθ. 5	500
15— 7—1907	Νικόλαος Πίσσας εἰκ. 5	437,50
15— 7—1907	Πασχάλης Γεωργιάδης (Ὁδησὸς) εἰκ. 5	437,50
15— 7—1907	Βασίλειος Βαφειάδης λ. ὄθ. 1	100
15— 7—1907	Ἀλέξ. Καραπαναγιώτης λ. ὄθ. 8	800
28— 7—1907	Ἰωάννης Μοιρασγίδης λ. ὄθ. 5	500
28— 7—1907	Μενέλαος Μοιρασγίδης λ. ὄθ. 5	500
28— 7—1907	Κωνσταντῖνος Δημακόπουλος λ. ὄθ. 0,5	50
29— 7—1907	Παναγιώτης Τζηρίτης λ. ὄθ. 5	500
29— 7—1907	Ἰωάννης Βουλκίδης λ. ὄθ. 2	200
29— 7—1907	Κων)νος Ἰω. Ἀλτιναμάξης λ. ὄθ. 5	500
29— 7—1907	Ἰωάννης Π. Ἀντιναμάξης λ. ὄθ. 5	500
29— 7—1907	Ἄριστ. Π. Ἀλτιναμάξης λ. ὄθ. 5	500
29— 7—1907	Κων. Νικολαΐδης λ. ὄθ. 8	800
29— 7—1907	Χρήστος Σαμολαδάς εἰκ. 10	875
29— 7—1907	Ἰωσήφ Τσιβιδῆς εἰκ. 5	437,50
29— 7—1907	Δημήτριος Παναγιωτόπουλος λ. ὄθ. 10	1.000
29— 7—1907	Ἀλέξανδρος Μεγαλῆς λ. ὄθ. 5	500
30— 7—1907	Ἀθανάσ. Ἀγγελίδης λ. ὄθ. 2	200
31— 7—1907	Κων)νος Καλλίας λ. ὄθ. 6	600
31— 7—1907	Ἄριστείδης Σαραφόπουλος λ. ὄθ. 5	500
31— 7—1907	Ἀλέξ. Φωτιάδης λ. ὄθ. 1	100
31— 7—1907	Νικόλαος Πολυζωίδης λ. ὄθ. 2	200
1— 8—1907	Θεόδωρος Παπαδόπουλος λ. ὄθ. 5	500
1— 8—1907	Θωμᾶς Ἰωαννίδης λ. ὄθ. 5	500
1— 8—1907	Ἀδελφοὶ Ἀβατζήβαση λ. ὄθ. 3	300
1— 8—1907	Ἄριστοτέλης Μοιρασγίδης λ. ὄθ. 5	500
1— 8—1907	Ἀλέξανδρος Πασχαλίδης λ. ὄθ. 2	200
4— 8—1907	Βασίλειος Παπαδόπουλος λ. ὄθ. 1	100
7— 9—1907	Σταῦρος Νεστορίδης λ. ὄθ. 1,5	150
8— 9—1907	Γεώργιος Λουκίδης λ. ὄθ.	800
8— 9—1907	Ἀναστάσιος Πανουσιάδης λ. ὄθ. 2	200
15— 9—1907	Φράνς Μουσαβίνης λ. ὄθ. 1	100
16— 9—1907	Θεόδωρος Βαφειάδης λ. ὄθ. 2	200
22— 9—1907	Περικλῆς καὶ Ἰω. Χατζημυχαῆλ λ. ὄθ. 5	500
29— 9—1907	Ἀπόστολος Γαλισιώτης λ. ὄθ. 5	500
12—10—1907	Γεώργιος Καγκάδης λ. ὄθ. 30	3.000
17—10—1907	Πέτρος Μοιρασγίδης εἰκ. 5	437,50
17—10—1907	Ἰω. Σφήκας λ. ὄθ. 10	1.000
17—10—1907	Περικλῆς Κουρετίδης λ. ὄθ. 5	500

17—10—1907	Χρῆστος Δουλᾶς λ. ὄθ. 8	800
17—10—1907	Ἄνωνυμος διὰ χειρὸς Ἰωάν. Μοιρασγίδου καὶ Π. Κουρτίδου λ. ὄθ. 5 11/100	511
17—10—1907	Νικόλ. Λυμπερίδης λ. ὄθ. 3	300
17—10—1907	Κων. Μπάλας λ. ὄθ. 3	300
17—10—1907	Ἰω. Δημητριάδης λ. ὄθ. 2,5	250
17—10—1907	Ἡ Δνίς Παπαδάτη καὶ ἡ Δνίς Στεφανίδου μετὰ τῶν κ.κ. Παπαδάτη καὶ Δουκίδη Σ. καὶ Κ. Γεωργιάδου, καὶ Κ. Μαργαριτίδου, Θ. Παπαδοπούλου, Μελετίου κλπ. διὰ θεατρικ. παραστάσεως, λ. ὄθ. 23 38/100	2.338
17—10—1907	Κων)νος Νικολαΐδης Βαχάλης, εἰκ. 4	350
17—10—1907	Κων. Κώστογλους λ. ὄθ. 5	500
17—10—1907	Δηλαβέρ Βέης (15 Ἰαν. 1908) εἰκ. 1	87,50
18—10—1907	Ἀλέξανδρος Περοδικάρης λ. ὄθ. 5	500
18—10—1907	Πέτρος Βασιλειάδης διὰ κληροδοτήματος λίρ. ὄθ. 173 36/100	17.336
18—10—1907	Ἐμμανουήλ Δουλᾶς λ. ὄθ. 20	2.000
18—10—1907	Ἀδελφοὶ Ὀρφανίδαι, εἰκ. 10	875
18—10—1907	Θεόδωρος Σωτηριάδης, εἰκ. 5	437,50
19—10—1907	Ἰωάννης Σταυρίδης λ. Τουρκ. 3	300
19—10—1907	Ἄριστ. Ε. Ἀλιναλμάζης, εἰκ. 10	875
29—10—1907	Ἰωάννης Ἰωαννίδης λ. ὄθ. 5	500
29—10—1907	Ἐμμανουήλ Δουκίδης λ. ὄθ. 5	500
29—10—1907	Ἐμμ. Ι. Ἀλιναλμάζης εἰκ. 5	437,50
29—10—1907	Κων. Π. Παπαδόπουλος λ. ὄθ. 2	200
29—10—1907	Ἄριστείδης Ζῶτος λ. ὄθ. 1	100
3—11—1907	Λεωνίδας Μπάλας λ. ὄθ. 1	100
7—11—1907	Γεώργιος Ἀθανασιάδης λ. ὄθ. 10	1.000
7—11—1907	Κωνστ. Χατζόπουλος λ. ὄθ. 2	200
17—11—1907	Ἰωάννης Σακελλάριος 12 καθέκλαι	300
17—11—1907	Στέφ. Νικολάου, ὑπάλληλος 5.000 τούβλα	350
27—11—1907	Παναγιώτης Νικολαΐδης εἰκ. 3	262,50
29—11—1907	Κων. Βασιλειάδης (Ἀλεξάνδρεια) λ. Στερ. 4	437,50
13—12—1907	Ἀναστάσ. Καταπόδης εἰκ. 1	87,50
15—12—1907	Περικλῆς Ἰωαννίδης λ. ὄθ. 0,5	50
15—12—1907	Ἰωσήφ Κουκουλάκης εἰκ. 5	437,50
15—12—1907	Ἀλέξανδρος Δήμησας, εἰκ. 3	262,50
15—12—1907	Κωνστ. Ξανθόπουλος λ. ὄθ. 2	200
15—12—1907	Ἄριστείδης Βόνδας εἰκ. 5	437,50
15—12—1907	Πέτρος Σαπουντζής λ. ὄθ. 1	100
15—12—1907	Δημήτριος Πετρόπουλος εἰκ. 3	262,50
18— 1—1908	Πλούταρχος Σακελλάριος λ. ὄθ. 3	300
18— 1—1908	Κλεάνθης Ἰσραηλίδης λ. ὄθ. 1	100
23— 1—1908	Ἀλέξανδρος Δημητριάδης λ. ὄθ. 5	500
25— 1—1908	Ἰάκωβος Κωνσταντινίδης εἰκ. 1	87,50

31— 1—1908	Γραμματεὺς Αὐστριακοῦ Προξενείου ἐπὶ ἐκλογῇ Ἐπιτίμου μέλους, εἰκ. 5	437,50
31— 1—1908	Διερμηνεὺς Ρωσικοῦ Προξενείου ἐπὶ ἐκλογῇ ἐπιτίμου μέλους λ. ὁθ. 4	400
31— 1—1908	Ἀλκιβιάδης Μητακίδης εἰκ. 2	175
21— 2—1908	Κων. Κύρκος εἰκ. 2	175
12— 3—1908	Κυρία Μαγγλάρα εἰκ. 2,5	222,50
2— 4—1908	Ἀλέξανδρος Σακελλάριος λ. ὁθ. 6 καὶ ἑτέρας 4 τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1908 εἰς Παναγιωτόπουλον λ. ὁθ. 10	1.000
2— 4—1908	Ἀνώνυμος (Α.Β.) εἰκ. 5	437,50
2— 4—1908	Δημήτριος Καραβιβέρης λ. ὁθ. 5	500
2— 4—1908	Ἀξίμος τῆς Χωροκῆς ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἐπιτίμου μέλους λ. ὁθ. 2	200
16— 4—1908	Ἰσαὰκ Ροδρὶκ λ. ὁθ. 1	100
29— 5—1908	Γεώργ. Χ' Ἀθανασιάδης (Ὁρτάκιοι) ἐκ διαθήκης ἐν μαγαζεῖον πωληθὲν πρὸς λίρας ὁθ. 27 84/100	2.784
30— 5—1908	Μητροπολίτης Ἀδριλεως Κύριλλος λ. ὁθ. 5	500
3— 6—1908	Γρηγ. Δημητρίου λ. ὁθ. 2	200
3— 6—1908	Παντελῆς Γεωργιάδης λ. ὁθ. 5	500
6— 8—1908	Βασίλειος Ἰω. Ἀλτιναλμάζης εἰς μνήμην του ἡ μήτηρ του εἰκ. 200	1.750
2—10—1908	Νικόλαος Ξυδάκης λ. ὁθ. 5	500
2—10—1908	Μιλτιάδης Ἀλτιναλμάζης λ. ὁθ. 4	400
2—10—1908	Γεώργιος Καγκάδης λ. ὁθ. 5	500
2—10—1908	Ἐμμανουὴλ Δουλαῖς λ. ὁθ. 2	200
2—10—1908	Νικόλαος Λυμπερίδης λ. ὁθ. 2	200
2—10—1908	Ἀριστείδης Ε. Ἀλτιναλμάζης λ. ὁθ. 2	200
2—10—1908	Ἀλέξανδρος Καραπαναγιώτης λ. ὁθ. 2	200
2—10—1908	Τηλέμαχος Ἀγγελίδης λ. ὁθ. 2	200
2—10—1908	Κωνστ. Νικολαΐδης λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Ἀδελφοὶ Ὁρφανοῦ λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Ἄγγελος Βαρελτοῆς λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Θωμᾶς Ἰωαννίδης λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Πλούταρχος Σκαλλέρης λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Παναγιώτης Τζηρίτης λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Ἀφοὶ Ἀβατζήβαση λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Ἀλέξ. Ἀβατζήβασης λ. ὁθ. 1	100
2—10—1908	Στέφανος Δερμεντζόπουλος εἰκ. 1	87,50
2—10—1908	Ἰωάννης Νικολαΐδης λ. ὁθ. 0,5	50
2—10—1908	Ἀλέξανδρος Πασχαλίδης εἰκ. 0,5	43,75
2—10—1908	Ἀριστείδης Βασιλείου εἰκ. 0,5	43,75
2—10—1908	Ἐτεροὶ 4 ἀπὸ ἐν μετζήτιον λ. ὁθ. 74/100	74
22—10—1908	Ἀνώνυμοι διὰ χειρὸς Π. Κουρτίδου γρ. τρ. 662, λ. ὁθ. 5 38/100	538
7—11—1908	Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἐπι-	

	τίμου μέλους λ. δθ. 5	500
30—11—1908	Ἰσαὰκ Ροδρὶκ εἰκ. 1	87,50
2— 1—1909	Θωμᾶς Καλλίβουλος λ. δθ. 2	200
2— 1—1909	Ἐμ. Δουλᾶς εἰκ. 1	87,50
2— 1—1909	Ἀριστείδης Π. Ἀλτιναλμάζης εἰκ. 1	87,50
2— 1—1909	Π. Ἀδαμαντίδης λ. δθ. 0,5	50
2— 1—1909	Κ. Ἰω. Ἀλτιναλμάζης εἰκ. 0,5	43,50
2— 1—1909	Ἰω. Π. Ἀλτιναλμάζης εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Χρῆστος Δουλᾶς, εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Ἀριστείδης Σαραφόπουλος εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Ἀλέξανδρος Τσιβιδῆς εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Δημήτριος Παναγιωτόπουλος εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Ἰωάννης Σφήκας εἰκ. 0,5	43,75
2— 1—1909	Διάφοροι εἰς μικρότερα ποσὰ (ἴδε πρακτικὸν 12ης Ἰανουαρίου 1909) λ. δθ. 3 8/10	308
30— 9—1910	Ἦτοι, σύνολον	<u>109.245,50</u>

Ἐκ τοῦ ὀνομαστικοῦ τούτου καταλόγου ἀποδεικνύεται ἡ γενναιοδωρία τῶν Ἀδριανουπολιτῶν, οἵτινες προθύμως ἔδιδον εισφορὰς ὑπὲρ ἐθνικῶν σκοπῶν, κυρίως δὲ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Παιδείας.

Παρατίθενται ὡσαύτως καὶ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν πρακτικῶν τοῦ Φιλελευθευτικοῦ Συλλόγου Ἀδριανουπόλεως:

Συνεδρίασις 5ης Νοεμβρίου 1919.

«Προεδρεύοντος τοῦ κ. Καλλία καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν.

1) Ὡς Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς διαχειρίσεως τοῦ παρελθόντος Συλλογικοῦ ἔτους 1918—1919 ἐξελέγησαν οἱ κ.κ. Ι. Χατζημιχαήλ, Κ. Ἰσραηλίδης καὶ Α. Κυριαζόπουλος. Θὰ τοῖς σταλῆ σχετικὸν ἀγγελτήριον. 2) Ἀνεγνώσθη γράμμα τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας παρακαλοῦσης νὰ ἐκλεγῆ ἓν μέλος τοῦ Συμβουλίου, ὅπερ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς ὀρισθεῖσαν 12μελῆ Ἐπιτροπὴν διὰ τὸ διδασκαλικὸν ζήτημα. Ἐκλέγεται ὁ ἐκ τῶν Συμβούλων κ. Γ. Ματθαίου. 3) Ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ Κυβερνητικοῦ γραφείου τῶν ἑξ ἐμμέσων φόρων ἐρωτῶσα τίς ἐκμεταλλεύεται τὸ κωλικεῖον τοῦ Συλλόγου, ὁ Σύλλογος αὐτὸς ἢ ἰδιώτης τις, δι' ἴδιον λογαριασμόν. Ἀναβάλλεται ἡ ἀπάντησις τοῦ κ. Προέδρου σκοποῦντος νὰ συνεννοηθῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἑβραϊκοῦ Συλλόγου. 4) Ἡμέρα τακτικῆς συνεδρίας ὀρίζεται ἡ Τρίτη, ὥρα δὲ 5.30' ἑσπερινή. 5) Ἀποφασίζεται νὰ προσκληθῆ δι' ἐπιστολῆς ὁ Διευθυντὴς τῆς Ροδοκανακίου ὡς καὶ ἡ Διευθύντρια τοῦ ἐν Γενῆ Ἰμαρὲτ Νηπιαγωγείου ὅπως διὰ γραπτῆς ἐκθέσεως δηλώσουν πρὸς τὸ Συμβούλιον τὰς ἀνάγκας τῶν σχολῶν τούτων. 6) Ἀποφασίζεται ἡ κατασκευὴ κάλπης ὡς καὶ ψήφων λευκῶν καὶ μελανῶν πρὸς ἐκλογὴν νέων τακτικῶν μελῶν. 7) Ἀποφασίζεται ἡ ἐκλογὴ ὡς ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου τῶν κ.κ. Γ. Τσαγκρῆ Ἰατροῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ Κ.Ν. Lixster, Ἄγγλου

ένταῦθα ἄρμοστοῦ εἰς οὓς θὰ σταλοῦν ἐπιστολαὶ ἐσωκλείουσαι τὰ σχετικὰ διπλώματα».

Συνεδρίασις τῆς 8ης Νοεμβρίου 1919

«Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καλλία καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν, ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης Συνεδρίας. 1) Θ' ἀπαντηθῆ εἰς τὸ ἰκθυερνητικὸν Γραφεῖον τῶν ἔξ ἐμμέσων φόρων ὅτι τὸ κυλικεῖον τοῦ Συλλόγου ἐκμεταλλεύεται ἰδιώτης μὲν διὰ τὸν καφέν, τείον, πάστες κλπ. ἐπὶ ἐνοικίῳ, ὁ Σύλλογος δ' αὐτὸς διὰ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ (ρακὴν, κονιάκ, μπύραν κλπ.), διδόμενα μόνον εἰς τὰ μέλη καὶ ἐν ἐλαχίστῃ ποσότητι. 2) Ὁ κ. Καταπόδης ἀναλαμβάνει νὰ στείλῃ ἐργάτην διὰ τὰς θερμάστρας τῆς Ροδοκανακείου εἰς Ἰλδιρίμιον. 3) Ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ 10 μελῶν ζητούντων σύγκλησιν Γενικῆς Συνεδρίας πρὸς νέας ἀρχαιρείας μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ τελευταία τοιαύτη τῆς 2ας τρέχοντος παρεβίασε τὸ 7 καὶ 14 ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Σύλλογος δὲν ἐπανέρχεται ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας ἐψηφισμένων κατὰ τὸ 43ον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, ἐπὶ τούτῳ δὲ γενικῆ Συνεδρία δύναται νὰ συγκληθῆ μόνον κατ' ἀπαίτησιν τῶν 2)3 τῶν μελῶν, ἢ ὡς ἄνω αἰτήσις θεωρεῖται ἀνεπαρκῆς καὶ ἀστήρικτος. Ἀποφασίζεται νὰ γραφῆ ἐπιστολὴ εἰς τὸν ἐπιδόσαντα τὴν αἴτησιν κ. Α. Βασιλείου μὲ τὴν σύστασιν νὰ ἀνακοινωθῆ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς συνυπογράψαντας».

Συνεδρίασις τῆς 19ης Νοεμβρίου 1919.

«Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καλλία καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν, ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγ. Συνεδρίας. Ἀναγινώσκονται δύο ἐπιστολαὶ προτείνουσαι 10 κυρίους πρὸς ἐγγραφὴν αὐτῶν, ὡς μελῶν τακτικῶν. Θὰ διενεργηθῆ ψηφοφορία συναδὰ τῷ Καταστατικῷ, ἅμα ὡς ἀπεπερατωθῆ ἡ κατασκευὴ τῆς ἤδη παραγγελθείσης κάλπης. Θὰ γραφῆ νέα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Μενέλαον Δῆμον, παρακαλοῦσα αὐτὸν ὅπως παραδώσῃ τὰ τοῦ Ταμείου, χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἐξέλεξιν τῶν λογαριασμῶν, εἰς τὸν κ. Α. Καταπόδην, ἵνα μὴ χωλαίνῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Συλλόγου. Ἀποφασίζεται ὅπως τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Ἐδεργέτου τοῦ Συλλόγου ἀειμνήστου Γηλεμάχου Ἀγγελίδου ἀναγραφῆ χρυσοῖς γράμμασιν ἐπὶ τῆς σχετικῆς πλακῶς ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ροδοκανακείου γνωρίζουσα: 1) Ὅτι ἡ καύσιμος ὕλη τῆς σχολῆς εἶναι ἀνεπαρκῆς καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀγορασθῆ καὶ ἄλλη ἐγκαίρως καὶ 2) ὅτι τὰ βιβλία τῶν ἀπόρων μαθητῶν τοῦ Ἰλδιριμίου ἀνερχόμενα εἰς 17, ἠγοράσθησαν κατ' εὐθείαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀντὶ γροσίων 502,5 τῷ εἰδοποιεῖται δὲ ὅτι τοῦ δίδεται τὸ δικαίωμα ν' ἀγοράσῃ ἐν ὄλῳ 8 τσεκιά (μέτρον βάρους), παλαιᾶς ξυλείας ἔξ ὧν τὰ 5 διὰ τὴν Ροδοκανάκειον καὶ τὰ 3 διὰ τὸ Νηπιαγωγεῖον Γενῆ Ἰμαρέτ. Εἰδεμὴ ὀφείλει νὰ εἰδοποιήσῃ ἐγκαίρως τὸν Σύλλογον ἵνα οὗτος φροντίσῃ διὰ τὴν ἀγορὰν τοιαύτης. Ἐπίσης κατὰ προηγουμένην ἀπόφασιν ὁ κ. Ταμίας θὰ μετρήσῃ τὸ ἀντίτιμον τῶν ὧν ἄνω βιβλίων. Παρηγγέλλθησαν τρία πλαισία διὰ τὰς προσφάτως ἀγορασθείσας εἰκόνας τῶν Κλεμανσώ, Λούδ Τζώρτζ καὶ Φός, ἀντὶ λ. Τ. 12 εἰς τὸν κ. Πανουσιάδην. Ὁ Πρόεδρος Κ. Καλλίας. Ὁ Εἰδ. Γραμματεὺς Γ. Γεωργιάδης.»

Συνεδρίασις τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1919.

«Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καλλία καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν.

Ἐναγιγνώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης Συνεδρίας. 1) Ἐναγιγνώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ Συλλόγου «Ἡ Παρηγορία», ζητοῦντος τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐκκύβευσιν ὑπ' αὐτοῦ λαχείου τὴν προσεχῆ Κυριακὴν. Ἀπαντῶμεν γραπτῶς ὅτι παραχωρεῖται ἡ αἴθουσα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ λάβῃ ὁ Σύλλογος τὰ 30% τοῦ καθαροῦ κέρδους. 2) Ἐναγιγνώσκεται ἐπιστολὴ κ. Ι. Χατζημιχαήλ παραιτουμένου ἀπὸ τὴν Ἐξελεγκτικὴν τῆς διαχειρίσεως τοῦ παρελθόντος Συλλογικοῦ Ἔτους Ἐπιτροπὴν, 3) Ἐναγιγνώσκεται ἐπιστολὴ ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου 1919 τοῦ ἐν Λίβερπουλ Κωνσταντίνου Σακελλαρίου πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἐξάδελφόν του κ. Ἰω. Σακελλάριον, ἀναφέρονσα ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου Ἀλέξανδρος ἀφῆκεν εἰς τὸν Σύλλογον κληροδότημα ἐκ χιλίων (1000) δραχμῶν. Θὰ τῷ γραφῆ ἐπιστολὴ εὐχαριστήριος, παρακαλοῦσα συνάμα νὰ ἐμβάσῃ τὸ ποσὸν ὁπόταν καὶ δι' οὗ μέσου ἐγκρίνει. 4) Ἐναγιγνώσκεται ἐπιστολὴ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ 20 μελῶν ἐπιμενόντων εἰς τὴν ἀπαίτησίν των περὶ προσκλήσεως Γεν. Συνελεύσεως, πρὸς νέας ἀρχαιρεσίας. Τοῖς ἀπαντᾶται γραπτῶς μέσω τοῦ ἐπιδόσαντος τὴν αἴτησιν κ. Α. Βασιλείου ὅτι ἐκτεθέντων ἐν τῇ ἀπὸ 14 παρελθόντος ἐπιστολῇ ἡμῶν τῶν λόγων, δι' οὓς μόνον κατόπιν αἰτήσεως τῶν δύο τρίτων τῶν μελῶν ὑπογεγραμμένης δύναται νὰ συγκληθῇ γενικὴ Συνεδρία, θεωρεῖται περιττὴ ἡ τῶν αὐτῶν ἐπανάληψις καὶ τίθεται τέρμα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀλληλογραφίαν ὡς ἄσκοπον. 5) Ἀποφασίζεται ἡ ἐγγραφὴ τοῦ Συλλόγου ὡς συνδρομητοῦ εἰς τὴν Illustration τῶν Παρισίων. Θὰ γραφῆ σχετικῆ ἐπιστολὴ ἐμβάζουσα τὴν τιμὴν τριμηνίας ἐκ φράγκων 26,20. 6) Γενομένου ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Συλλόγου πλειστηριασμοῦ διὰ τὸ ἐνοίκιον τοῦ ἐν Βαλοῦκ Παζάρ καφενεῖου μετ' ἀποθήκης, ἡ κατακύρωσις γίνεται εἰς τὸν κ. Κωνσταντίνον Ζαχαριάδην δι' ἕν ἔτος πρὸς λίρ. Τουρκίας 17 (δέκα ἑπτὰ), μηνιαίως μὲ τοὺς ὄρους νὰ παρουσιάσῃ οὗτος ἕνα ἐγγυητὴν καὶ νὰ προσπληρώσῃ ἐκάστην τριμηνίαν. Ὡς προκαταβολὴν ὁ ἐν λόγῳ κύριος πληρώνει δραχμὰς πεντακοσίας (500).»

Συνεδρίασις 10ης Δεκεμβρίου 1919.

«Προεδρεύοντος τοῦ κ. Καλλία καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν, ἀναγιγνώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης Συνεδρίας. Συμπληρωθέντος τοῦ νέου Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου ἀποφασίζεται νὰ δοθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν κατάλογος τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ. Νὰ γραφῆ ἐπιστολὴ εἰς τὸν κ. Σδρόλαν, διοικητὴν Σουφλίου, παρακαλοῦσα αὐτὸν νὰ μᾶς ἀποστείλῃ μέσω τοῦ ἐν Καραγάτς, ἐντολοδόχου Ἀλεξάνδρου Μανροπούλου, κλάδον πεύκης, ὕψους περὶ τοῦ 3 μέτρων, διὰ τὸ δένδρον τῆς Πρωτοχρονιάς. Ἀποφασίζεται νὰ ὀργανωθῇ διὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1920 ἑορτὴ τοῦ δένδρου τῆς Πρωτοχρονιάς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου. Δεκτὰ γίνονται μόνον τὰ μέλη, ἐκτὸς ὀρισμένων ἔξων, οὓς θὰ κρίνῃ καταλλήλους τὸ Συμβούλιον. Τιμὴ εἰσόδου δι' ἄνδρα φρόσια 25, διὰ κυρίας καὶ δεσποινίδας γρ. 10. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν θὰ δίδηται ἀριθμὸς τοῦ λαχείου τοῦ δένδρου, οἱ δὲ κερδίζοντες τοιοῦτοι θὰ εἶναι 50. Ἡ εἰσοδος εἰς παιδιὰ, μαθητὰς καὶ μαθητριάς ἀπαγορεύεται. Ἐνα-

τίθεται εἰς τὸν κ. Μ. Ματθαῖον ἢ φροντὶς περὶ ἀγορᾶς ἢ ἐπισκευῆς μιᾶς μεγάλης θερμάστρας μετὰ τῶν σωλήνων τῆς, διὰ τὴν αἰθουσαν. Παρουσιάζεται ὁ ἐνοικιαστὴς τοῦ ἐν Βαλουκ Παζάρ καφενεῖου Κ. Ζαχαριάδης καὶ παρακαλεῖ ὅπως: 1ον) Κατασκευασθῆ ἐν τῷ καφενεῖῳ καὶ μικρὸν μαγειρεῖον καὶ 2ον) ἐπισκευασθῆ τὸ τελείως κατεστραμμένον λιθόστρωτον ἔμπροσθεν τοῦ καφενεῖου. Διὰ μὲν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποφασίζεται νὰ καταβάλλῃ ὁ Σύλλογος τὸ ἥμισυ τῶν δαπανῶν, ὑπολογιζομένων εἰς λίρας Τουρκίας 12 1)2. Διὰ δὲ τὸ μαγειρεῖον, ὑπάρχοντος προηγουμένως τοιοῦτου, θὰ προσκληθῆ ὁ πρῶν ἐνοικιαστὴς Θωμᾶς Ρωσσέτος, τὸ ἐσπέρας τῆς προσεχοῦς Πέμπτης, ἵνα δώσῃ λόγον τοῦ τί ἀπέγινε τὸ μαγειρεῖον τοῦτο.»

Συνεδρίασις 22ας Δεκεμβρίου 1919.

«Παρόντων τῶν κ.κ. Καλλία κ.λ.π. μελῶν, νὰ μετρηθοῦν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Δημογεροντίας ὑπὲρ τῶν ἀπύρων τὸ ποσὸν Λ. Τ. 10 (δέκα), ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν. Ὑπογράφεται παρὰ τοῦ κ. Προέδρου τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν Ταμῖαν ἔνταλμα».

Ἀξιόλογοι Φιλεκπαιδευτικοὶ Σύλλογοι ὑπῆρχον καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας Θρακικὰς πόλεις, ὅπως εἰς Αἶνον,¹⁷ Σαράντα Ἐκκλησίας, Στενῆμαχον, Ραιδεστόν, Σηλύβριαν, Βιζύην, Πέρινθον κλπ.

Ἐκ τῆς Ἐκθέσεως τῶν Πεπραγμένων τῶν τριῶν πρώτων ἐπιῶν, τοῦ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ, ἰδρυθέντος τὴν 30ὴν Μαΐου 1871, παρέχεται ζωντανὴ εἰκὼν τοῦ πολυπλεύρου ἔργου τῶν Συλλόγων τούτων. Λόγω τοῦ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, παρατίθεται αὐτούσιον τὸ Πρακτικὸν τῆς πρώτης συνεδρίασεως τῶν ἰδρυτῶν του:¹⁸

«Ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὸν Χριστὸν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησις τῶν κοινωπιῶν ἔστιν ἡ ἀκράδαντος κρηπίς τῆς ἀληθοῦς εὐημερίας καὶ ἀσφαλοῦς αὐτῶν προόδου, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐντελέστερον ὁ ἄνθρωπος ἐκπληροῖ τὸν ἐπὶ γῆς ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν, ἐφ' ὅσον μᾶλλον πλησιάζει πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀνήκοντες εἰς ἔθνος, ἐν ταῖς ἀθανάτοις δέλτοις τοῦ ὁποίου ἀπεθησαν εὐρίσθησαν τοῦ χριστιανισμοῦ αἱ ὑψηλαὶ ἀλήθειαι καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σοφίας οἱ τιμαλφεῖς μαργαρίται, καὶ ὑπὸ διαπύρου φλεγόμενοι ἔρωτος, ὅπως καταρτισθῶμεν ἔθνικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς, ἀνακαλοῦντες εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἔθνους τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων καὶ τὴν πατρῶαν εὐσέβειαν, ὀλίγοι συνταχθέντες ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Ἁγίου συνενεκοτήσαμεν σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Θρακικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος», τοῦ ὁποίου ἐφεξῆς θέλουσιν ἀναγράφεσθαι πιστῶς καὶ μετὰ χρονολογικῆς ἀκριβείας αἱ πράξεις. Σκοπὸς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου εἶναι,

17. Ἀχ. Σαμοθράκη, ἹΙ Αἶνος καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῆς, Θρακικὰ Τ. 19ος, 1944, σελ. 9 - 23, βλ. ἐπίσης Θρακικὰ Τ. 15ος, σελ. 148 καὶ ἐπ.

18. Ἐκθέσις τῶν Πεπραγμένων τοῦ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ ἀπὸ τῆς συστάσεως μέχρι τέλους τοῦ 3ου ἔτους 1874, σελ. 3 - 4.

ὡς δείκνυται καὶ ἐν τῷ ὑπὸ ἐνδεκάτην Ἀπριλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους μ.Χ., ὅπως συνεννοῦντες μετὰ τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν μέσων τῶν φιλομούσων καὶ φιλογενῶν τὰς γενναίας συνδρομὰς, βοηθήσωμεν κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν οὐ μόνον τῆς δε τῆς πόλεως ἀλλ' ἰδίως ὅσον τὸ δυνατόν πλείστου μέρους τῆς περὶ αὐτὴν ἐπαρχίας, ἐν ἣ ἐπὶ χιλιετηρίδας δύο ὑπνώττει μὲν ἡ ἔθνικὴ συνείδησις, ἀμαθία δὲ πολλή καταλυμαίνεται κώμας τε καὶ κομποπόλεις καταμαραίνουσα πάντα βλαστὸν ἔθνικῆς ἀναγεννήσεως· ἐτέρα δὲ πρόθεσις τοῦ Συλλόγου ἐπίσης ἱερὰ καὶ σωτήριος εἶναι, ὅπως διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν προσφορῶν παρανεύσεων καὶ προτροπῶν ἡμῶν ἐξεγείρωμεν παρ' ἐκάστη τῶν κοινωνιῶν αὐθορμητὸν τινα καὶ ἰδίαν κλίσιν καὶ ἔρωτα πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάρτισιν, καὶ διὰ τοῦ φωτισμοῦ ἀνιστάντες αὐτὰς ἐκ τῆς καταπτώσεως καὶ κακοδαιμονίας ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ δόξης! Οὕτω ἐργαζόμενοι μετ' ἀκαμάτου ζήλου καὶ ἀδελφικῆς ὁμοφροσύνης συναισθανόμεθα ὡς ἠθικὸν ἀντάλλαγμα τῶν ἡμετέρων πόνων καὶ γλυκεῖαν ἀμοιβήν, ὅτι ἐκπληροῦμεν διπλοῦν ἱερὸν καθήκον πρὸς τε τὴν ἀνωμον θρησκείαν καὶ τὸν ἐνδοξὸν ἡμῶν ἔθνομόν, παρασκευάζοντες διὰ τῆς ἡμετέρας συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως ἀληθεῖς Χριστιανούς καὶ ἀληθῆ τῆς πατρίδος τέκνα!

Εἶθε δὲ ὁ Ὑψιστος, ἐνίσχύων τὰς ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις, καταπέμψῃ τὰς ἀγίας αὐτοῦ εὐλογίας ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ καταστήσῃ αὐτὸν ἕσασαι ἀνεξάντλητον πηγὴν πνευματικοῦ φωτισμοῦ καὶ ἠθικῆς ἀναμορφώσεως!»

Τῆ 30 Μαΐου 1871, ἐν Ραιδεστῷ.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Συλλόγου

Κωνστάνης Γ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ.

Ἡλίας ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ.

Κωνσταντῖνος ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ.

Ἀθηνόδωρος ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.

Δημήτριος Ι. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ.

Ἰωάννης Β. ΧΡΥΣΟΛΟΝΤΗΣ.

Γρηγόριος Κ. ΛΑΖΙΑΔΗΣ.

Δημήτριος Σ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ.

Γεώργιος Χ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

Σημειωτέον, ὅτι διὰ τῆς διοργανώσεως ἐτησίων θεατρικῶν παραστάσεων πρὸς ὄφελος τῶν Σχολείων, ὁ Σύλλογος Ραιδεστοῦ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐνίσχυε τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικὸν φρόνημα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπετέλει συνδετικὸν κοινωνικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν λόγῳ Συλλόγου, ὑπῆρχον 116 τακτικὰ μέλη, 135 συνδρομηταί, 9 ἐπίτιμα καὶ 6 ἀντεπιπέλλοντα μέλη. Διετήρει δὲ σχέσεις μετὰ τοὺς ἐξῆς Συλλόγους: τοὺς ἐν Κων)-

πόλει «Φιλολογικόν», «Θρακικόν», «Ἡπειρωτικόν», «Ἱερατικόν», ὡς καὶ τὴν Λέσχη «Μνημοσύνη», τὴν «Ἀδελφότητα Ξηροκρήνην», τὸν ἐν Ἀθήναις «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων», τὸν ἐν Σέρραις «Μακεδονικόν», τὸν ἐν Φιλιππουπόλει «Φιλεκπαιδευτικόν», τὸν ἐν Βραΐλα «Φιλόμουσον», τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει «Σύλλογον Φιλομαθῶν», ὡς ἐπίσης μὲ Συλλόγους καὶ Ἀδελφότητας τῆς Ἐπαρχίας Ραιδεστοῦ, τῆς Τυρολόης, Μακρᾶς Γεφύρας, Σηλυβρίας, Περίνθου, Βιζύης καὶ Σχολαρίου.¹⁹

Εἰς τὸ Ἀναγνωστήριον τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ ὑπῆρχον πρὸς ἀνάγνωσιν τὰ ἐξῆς περιοδικά: «Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρησις», «Ἰλισσὸς» καὶ «Εὐριδίκη», ὡς καὶ αἱ ἡμερησίδες: ἡ «Κλειῶ» τῆς Τεργέστης, ὁ «Αἰών», τὸ «Φῶς», ἡ «Ἦχὼ τῆς Ὀρθοδοξίας» καὶ ἡ «Περιστέρα» τῶν Ἀθηνῶν, ὁ «Νεολόγος», ἡ «Κωνσταντινούπολις» καὶ ὁ «Τύπος» τῆς Κων)πόλεως, ἐπίσης δὲ αἱ ἡμερησίδες: «Ποσειδῶν», «Πολιτεία» καὶ «Θεατῆς».²⁰

Κατῶρθωσαν ἐπίσης οἱ ἀξιέπαινοι ὀργανωταὶ τοῦ Συλλόγου νὰ ἰδρῦσουν Μουσεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετίθεντο:

α) 621 νομίσματα: Ἑλληνικά, Ρωμαϊκά, Τουρκικά κτλ., ἅτινα ἐδωρήθησαν εἰς τὸν Σύλλογον ἢ ἡγοράσθησαν ὑπ' αὐτοῦ.

**Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Συλλόγου νομισμάτων
εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετίθεντο 621 νομίσματα: Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά,
Τουρκικά, ἅτινα ἐδωρήθησαν εἰς τὸν Σύλλογον ἢ ἡγοράσθησαν.**

115 Ἑλληνικά

Ἀριθ. Νομίσμ.	Τόπου	Είδους	Δωρηταὶ
1	Θασίων	ἄργυροῦν	Σ. Μακρῆς
1	Μαρωνιῶν	»	Ἰωάννης ἐκ Κων/λεως
5	Βιζυηνῶν	χάλκινα	ἀνὰ ἓν οἱ κ.κ. Γ. Θεοχαρίδης Ἄναγν. Ποιμενίδης ὁ Συνάδων Δοσίθεος Ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλ. 2

¹⁹ καὶ ²⁰. Ἐκθεσις τῶν Πεπραγμένων τοῦ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ, σελ. 30 καὶ ἐπ.

Ἀριθ. Νομίσμ.	Τόπου	Είδους	Δωρηταὶ
1	Ἀθηνῶν	ἀργ.	Θ. Λεμονίδης
3	Προυσαέων	χάλκ.	Ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλ.
1	Κυζικηνῶν	»	Ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλ.
18	Ἀλεξάνδρου Σημ.: Τούτων 10 ἡγο- ράσθησαν ὑπὸ τοῦ Συλ- λόγου.	ἀργ. (μέγα) μικρὸν χάλκ.	οἱ Κύριοι Κ. Δαμνάνοβιτς Δ. Χ. Κωνσταντίνου Ἀθ. Χ. Ἀγγελάκι
χρυσῶν	Ἀθ. Νικολάου		
3 ἀργ. μεγ.	Χ. Θεόδ. Σταυρίδης		
1 »	Ἀργυράκης ἐκ Ναϊ- πκιοῖ		
8	Φιλίππου	4 χάλ. 2 ἀργ.	
	»	1 »	Ἰ. Λεούνης
	»	1 ἀργ. μέγα	Κ. Χριστοδοῦλου
8	Λυσιμάχου	χάλκ. 1	Ι. Λεούνης
	»	» 1	Μ. Χ. Γιαννάκη
	»	» 1	Παντελ. Κων)δης (διδάσκαλος Πανίδου)
	»	» 1	Κων. Χαλβατζίδης
	»	» 2	Ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλ.
	»	ἀργ. μέγα	Χουσονῆ βέης
	»	» 1	Ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλ.
2	Βισανθινῶν	χάλκ.	» » »
2	Βυζαντινῶν	»	» » »
3	Ἀμισοῦ	χάλκ. 1	Ἀθ. Μανουηλίδης
	»	» 1	Ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλ.
	»	ὄρειχ. 1	» » »
1	Ἐφέσου	χρυσ. 1	Γρ. Λαζίδης
2	Λαμπάκου	ἀργ. 2	» » 1 Σύλλ.
1	Θεσσαλίας	ἀργυρ.	Α. Φουρτούνης
1	Λεσίλα (Μακεδ.)	» μέγα	Θ. Τσουνής
1	Ἀθηνᾶς Νικηφ.	χάλκ.	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλ.
1	Τιβεριουπόλ.	ὄρειχ.	Ι. Λεούνης
1	Διοσκούρων	»	Ἄν. Ποιμενίδης
1	Αἰνίων	»	Ν.Χ. Γιαννάκογλους

Ἀριθ. Νομίσμ.	Τύπου	Είδους	Δωρηταί
1	Νικοδιέων	»	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλλ.
3	Περινθίων	»	» » »
	»	χάλκ. 1	Ἰθ. Μανουηλίδης
1	Ἀβδηριτῶν	χάλκ.	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλλ.
1	Κομόδου	»	Δ. Φουρτούνης
1	Φιλιππουπολιτῶν	»	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλλ.
1	Περσέως (Μακ.)	ἄργυρ.	» » »
	Ἄγνωστα	χάλκ. 1	Ἰμμ. Κλονάρης
		ὄρειχ. 1	Νεόφ. Ἀρχιμ)της
		ἄργ. 1	Γρ. Λαζίδης
		» 4	Θ. Τσοῦνης
		χάλκ. 1	Μ. Χ. Γιαννάκη
		» 1	Π. Κων)δης
		» 2	Β. Χρυσοδόνητης
		ἄργ. 1	Φ. Κλαψίδου
	Ἄγνωστα	ἄργ. 1	Π. Χ. Γεωργάκη
		χάλκ. 1	Γρ. Καλλίδης
		25 χάλκ.	ἀγορασθ. ὑπὸ τοῦ
		6 ἄργ.	Συλλόγου

39 *Ξένων Χωρῶν*

3	Πασικόν	ἄργ.	Μ. Μαργαριτῶφ
	»	»	Τριαντ. Κων)νου
	»	»	Κ. Θεοδωρίδης
4	Πολωνικά	»	Θ. Πελτέκης
	»	»	Δ. Λαζίδης
	»	»	Κ. Θεοδωρίδης
	»	»	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλλ. 1
4	Ἀρμενικά	»	» » »
1	Περσικόν	»	» » »
18	Τουρκικά	» 1	Α. Φουρτούνης
	»	ἄργ. 1	Ἰθ. Μανουηλίδης
	»	ἄργ. 1	Σ. Μακρῆς
	»	χάλκ. 1	Λ. Πανᾶς
	»	ὄρειχ. 1	Δ. Πελτέκης

	»	χάλκ. 13	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλ.
2	Συριακὰ	χρυσ. ἀργ.	» » »

103 Ῥωμαϊκὰ

Ῥωμαϊκὸν	ὄρειν. μέγα	Σ. Βενλίδης
»	» »	Σ. Μακρῆς
»	χάλκ. μέγα	Χουονῆ βέης
»	» »	Δ. Σταυρίδης
Κλεοπάτρας	ἀργ. »	Ἄρ. Παρτάλης
Ῥωμαϊκὸν	» »	Θ. Τζούνης
»	ἀργ. μικρ. 3	»
»	» »	Δαμιάνοβιτς
»	ἀργ. μικρ. 2	Σ. Νάτσου (κουνδου- ρᾶ)
»	1 ἀργ. 1 χάλ.	Ἄθ. Μανουηλίδης
»	1 ἀργ. 1 χάλ.	Μ. Κουβαλακίδης
»	1 ἀργ.	Κ. Θεοδωρίδης
»	12 χάλκ.	Δαμιάνοβιτς
»	1 ἀργ.	Λ. Πανᾶς
»	1 ἀργ.	Κ. Γ. Θεοδωρίδης
»	»	Ἄρχ)της Νεόφυτος
»	»	Δ. Σταυρίδης
»	»	Θ. Λεμονίδης
»	»	Ι. Λεσύνης
»	»	Λ. Φουρτούνης
»	»	Ἄνδρῖκος Πετρίδης
»	2 ἀργ.	Γρ. Λαζίδης
»	13 χάλκ.	Σπ. Καραμανλῆς
»	4 »	Στ. Βενλίδης
»	4 »	Ι. Λεσύνης
»	1 »	Ἄναγν. Θεοδώρου
»	21 »	ἀγορ. ὑπὸ τοῦ Συλλ.
»	18 ἀργ.	» » »
»	1 χρυσ.	» » »

113 *Βυζαντινά*

Βυζαντινά	χάλκ.	Δ. Σταυρίδης
	»	Α. Φουρτούνης
	»	Ν. Νάτσου
	»	Ι. Λεούντης
	22 »	Δαμιάνοβιτς
	1 άργ.	Λ. Ίωάννου έκ 40 έκ- κλησιών
	1 »	Γ. Χατζηδημητρίου
	2 »	Εύστρ. Σεργιάδης δημοδιδάσκ. Βιζύης
	72 χάλκ.	άγορ. υπό τοῦ Συλλ.
	7 άργ.	» » »
	4 χάλκ.	Συνάδων Δοσίθεος

Δ ι ά φ ο ρ α

250 νομίσματα διάφορα, έκτος τῶν άνωτέρω, έδωρήθησαν εις τόν Σύλλογον υπό διαφόρων άνωνύμως, τινά δέ και ήγοράσθησαν υπό τοῦ Μουσείου. Ήπίσης υπήρχον άγαλμάτια, άνάγλυφα και έπιγραφαί.

Μεταξύ τῶν έκθεμάτων τοῦ Μουσείου, ήσαν: δύο εὔαγγέλια επί μεμβράνης, καμέαι και άπολιθώσεις φυτῶν, ξύλων και όστράκων.

Ἐπιγραφή Δ'.

Ι Ο Ρ Γ Ι Κ Ο
Κ Ι Ρ Ν Ὑ Γ Γ Λ
Μ Ι Δ Ε Ι Ε Λ Ι

Κ Δ Ε Γ Η Ε Ν Ν Η Λ Ε Ι Ι
Π Α Λ Ι Τ Α Ι

Κ Ε Τ Α Ρ Λ Υ Η Ν Γ
Λ Υ Π Μ Τ
Ν Μ Ὑ Π Ὑ Ε Ι Ο Η Γ

Κ Σ Ε Τ Ρ Ο Ρ Η Θ Μ
Λ Υ Ο Α Γ Ι Ὁ
Κ Λ Ι Τ Α
Κ Σ Λ Λ Ὑ Ὑ

Εὑρέθησαν ἐν Γαυνοχώροις.

Ἐπιγραφή ΙΒ΄.

ΘΕΩΣ ΥΨΙΣΤΩ
 ΥΛΟΥ ΖΕΝΙΣ
 ΖΥΛΟΥ ΚΕΝΘΟΥ
 ΥΟΙ ΕΪΛΥΤΟΥ
 ΥΗ ΩΙ ΙΔΙΩΝ
 ΙΓΓΑΜΕΝΟΣ
 ΤΗΡΙ

Εὑρεθίσα ἐν Βιζύῃ.

Ἐπιγραφή ΙΓ΄.

ΘΕΩΙ ΑΓΙΩΙ ΥΨΙΣΤΩΙ ΥΠΕΡΤΗΣ
 ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΘΟΔΩΡΙΔΟΣ
 ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΟΙΛΑΛΗΤΙΚΟΝ
 ΠΟΛΕΜΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΣ
 ΕΥΘΑΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΥΧΩΝ
 ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΑΙΟΣ ΚΡΟΚΟΣ ΧΑΡΙΣ
 ΤΥΠΟΝ.

Ἐνδιαφέρον ἐπαρουσίαζον ἐξ ἄλλου: α) ὁ κατωτέρω πίναξ (ἀφορῶν διαλέξεις τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν), ὡς καὶ β) οἱ πίνακες Ἱστολογισμῶν.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (20x)

ΤΟΥ Α' ΕΤΟΥΣ

Ι. Β. Χρυσοδόνης	Περὶ ἀεροστάτου
Κ. Γεωργιάδης	Περὶ ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως τῆς κοινωνίας, ἀναγνώσματα 2.
Α. Πρωτοπαπαδάκης	Περὶ ἀρετῆς.
Ν. Βουτσίνος	Περὶ ἀσθενείας ἐν γένει.
Ι. Β. Χρυσοδόνης	Περὶ τηλεγράφου ἀναγνώσματα 2.
Κ. Γεωργιάδης	Πανηγυρικός.
Γ. Κρητικός	Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς
Γ. Γεωργιάδης	Περὶ γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων καὶ περι- πλου τῆς γῆς.
Α. Πρωτοπαπαδάκης	Περὶ ψυχῆς.
Κ. Λαζαρίδης	Περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ἀναγνώ- σματα 2.

ΤΟΥ Β' ΕΤΟΥΣ

Ι. Β. Χρυσοδόνης	Περὶ φιλολογίας ἐν γένει καὶ περὶ ἑλλην. φιλολογίας.
Κ. Γεωργιάδης	Πανηγυρικός.
Γ. Ἀριστάρχης	Περὶ τῆς παρ' Ἀραβῶν χημείας
»	Περὶ τῆς παρ' Ἀραβῶν ὀρυκτολογίας.

ΤΟΥ Γ' ΕΤΟΥΣ

Ἄρχιμανδρ. Νεόφυτος	Περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ ἐμπορίου.
Γ. Κ. Λαζίδης	Ἱστορικὰ ἀποσπάσματα, ἀναγνώσματα 2.
Μ. Δ. Μαργαριτώφ	Βυζαντινὴ Ἱστορία, ἀναγνώσματα 2.
Γρηγ. Καλλίδης	Περὶ δεισιδαιμονιῶν.
Δ. Μισιτζῆς	Τραγωδία αὐτοῦ ἀνέκδοτο.
Ν. Βουτσίνος	Περὶ ἡλικίας ὑπὸ φυσιολογικὴν ἔποψιν.
Κ. Τσαούση Βάγιας	Περὶ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.
» » »	Παναγυρικός.

Π Ι

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΘΡΑ
ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1871 μέχρι

ΕΣΟΔΑ

	Γρόσ.	Παφ.	Γρόσ.	Παφ.
Συνεισφοραὶ τακτικαὶ (τῆς '00. λίρας λογιζομένης πρὸς 106 γρ.)	41347	20		
» ἑκτακτοὶ » » » » » » » » »	18535	20		
Τόκοι χρημάτων » » » » » » » » »	5618			
Περίσσευμα ἐν τῷ ταμείῳ (ἐκ τῆς διαφοράς νομισμάτων)	66	15		
	65567	15		
Βιβλία δωρηθέντα πρὸς διανομὴν τοῖς ἀπόροις καὶ ἐκτιμηθέντα	5064	15	70631	30
Κληροδότημα ἀρχιμανδρίτου Διονυσίου (οἶκος ἀξίας)			20000	
			90631	30
<p>Ὁμόλογα ἐξαργυρωθησόμενα ἐντὸς δικαετίας διὰ 10 δόσεων.</p>				
Κ. Γ. Θεοδορίδου (Προέδρου)	Λίρ. '00.	200	21200	
Θεοδώρου Λεμονίδου	» »	200	21200	
Μιμήχου Κουβαλακίδου	» »	200	21200	
Εὐαγγέλη Μανθανάκη (Ταμίου)	» »	400	10600	
Ἀθηνοδώρου Δημητριάδου	» »	400	10600	
Ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου (Βιβλιοφύλακος)	» »	50	5300	
Δημ. Χα. Δ. Σταυρίδου (Ἐπιμελ. τῆς Πεντακοστήκης)	» »	50	5300	
Κιρκὸρ Ἀλγιανακίαν	» »	50	5300	
Σταύρου Τζορτζιῶφ	» »	50	5300	
Γεωργίου Πάντσοβιτς	» »	50	5300	
Τριανταφύλλου Κωνσταντίνου	» »	50	5300	
Ἀλεξάνδρου Φουρτουνη	» »	50	5300	
Ἀδελφῶν Λαζίδου	» »	50	5300	
» Μαργαριτῶφ	» »	50	5300	
Ματθαίου Πατριάρχ. Ἐφημερ. (πληρωτέας εἰς 5 ἔτη)	» »	25	2650	
	Λίρ. '00.	1275		
			135150	
			225784	30

*Ἦτοι Λίραι Ὅθωμ. δύο χιλιάδες ἑκατὸν τριάκοντα.

Ν Α Ξ

ΚΙΚΟΤ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΤ ΣΤΑΛΟΓΟΤ

τέλους Αύγουστου 1872, ήτοι κατά τὸ ἄ ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ΕΞΟΔΑ

ΕΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.	Εἰς μετ.		Εἰς βιβλ.		Τὸ ὅλον		Γρόσια	πρ	Γρόσια	πρ
	Γρ.	πρ	Γρ.	πρ	Γρ.	πρ				
4 Σχολεῖα Ῥαιδεστού	3333	20	1560		1893	20				
» Ἐπαργίας Βιζύης	1359		1434		2793					
» Ἀγμάτ Βέη			435		435					
» Πινακᾶ			54	20	54	20				
» 40 ἐκκλησιῶν			400		400					
» Πουνάρ χισάρ	848		325		1173					
» Σηλυβρίας			263		263					
» Πανίδου	210		132		342					
» Κομβιάου			263	10	263	10				
» Ναήπ-κιοῖ			301		301					
» Σχολαρίου			70		70					
» Τσανακτσή	400		138	15	538	15				
» Νεοχωρίου	200		100	20	300	20				
» Χαριουπόλεως	525				525					
	6875	20	5476	25			12352	5		
Εἰς ὑπότροπον τοῦ Συλλόγου							502			
» διαιτέες ἐνοίκ. καὶ δικτήρησιν τοῦ καταστήμ. καὶ ἀναγνωστηρίου							4019	10		
» ἐξόδα ὑπηρεσίας (τυπωτικά, ταχυδρομικά, τηλεγραφικά, ὁδοπορικὰ, μετακομιστικά, μισθὸν ὑπηρετοῦ κτλ.							3709	35		
Εἰς προμήθειαν ἀργείων καὶ ἐπίπλων							5276			
									25859	10
Τὸ ὅλον τῶν ἐξόδων										
<i>Περιουσία τοῦ Συλλόγου.</i>										
Κληροδότημα Ἀρχιμανδρίτου Διονυσίου							20000			
Ῥοδόλογα							135150			
Τὰ μείναντα βιβλία							2047			
Καταστατικὸν τοῦ Ταμείου, ἣτοι καθαρὸν ἐνεργητικὸν							42725			
									199022	20
									225781	30

Σημ. Εἰς τὴν εἴ 199,992 γροσίων καὶ ἡμισυ περιουσίαν τοῦ Συλλόγου προσθετέον καὶ τὰ ἀργεῖα καὶ ἐπίπλα αὐτοῦ, ὥστε ἡ ὅλη περιουσία διὰ τὸ 6' ἔτος εἶναι: 205,198 γρόσια καὶ ἡμισυ.

Ῥαιδεστός, τῆ 31 Αύγουστου 1872.

Ο Γεν. Ὑπολογιστής
Ι. Β. ΧΡΥΣΟΔΟΝΤΗΣ.

Γ Ε Ν Ι Κ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΡΑΙΔΕ

ἀπὸ ἁ. Σεπτεμβρίου 1872 μέχρι τέλους Αὐγούστου 1873

Ε Σ Ο Δ Α.

	Γρός.	πρ	Γρόσια	πρ	Γρόσια	πρ
Συνεισφοραὶ τακτικαὶ (ἀπέναντι τῶν ὁμολόγων)	9504					
» » ἕτεροι	23386					
» ἑκτακτοὶ (Συλλόγων κτλ.)	26182					
Τὸ ὅλον			59108			
Τόκοι χρημάτων (ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου)	1769	20				
Περίσσευμα ἐν τῷ ταμείῳ ἐκ διαφορᾶς νομισμάτων τῆς λφρ. λογιζομένης πρὸς 106 γρ.)	351	20				
Ὀλικὸν πλεόνασμα			2121			
Τὸ ὅλον τῶν εἰσπραξέων					61229	
Ἄξια τῶν πρὸς διανομὴν δωρηθέντων βιβλίων	1050					
Τὸ καθαρὸν ἐνεργητικόν	42725	20				
Τὰ μείναντα πρὸς διανομὴν βιβλία	2047					
Τὸ ὅλον			45322	20		
Ἰπόλοιπον ὁμολόγων ὧν ἡ πρώτη δόσις κατεβλήθη	83210					
Ὁμολόγια ἄθικτα ἐχθροθέντα ὑπὸ Θ. Λεμονίδου καὶ Μ. Κοβαλακίδου	42400					
Ἄξια τῆς κληροδοτηθείσης οἰκίας	20000					
Τὸ ὅλον			145610			
Ὀλική, περιουσία					191132	20
Τὸ σχηματισθὲν καταστατικόν					252661	20

Ι Σ Ο Λ Ο Γ Ι Σ Μ Ο Σ

ΣΤΩ ΘΡΑΚΙΚΟΤ ΦΙΛΕΚΚΙΑΙΔΕΥΤΙΚΟΤ ΣΤΑΛΟΓΟΤ

ἦτοι κατὰ τὸ β' ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ΕΞΟΔΑ.

	Μετρ.		Εἰς βιβλ.		Τὸ ὅλον		Γρόσια	πρ	Γρόσια	πρ
	Γρσ.	Γρ.	πρ	Γρσ.	πρ					
Εἰς 4 σχολὰς Ῥαιδ. καὶ εἰς ἀπόρους μαθ.	14124	974	15	15098	15					
» ἐπιχορηγίαν Βιζύης	2032	0		2032						
» " Μάλαρα	2404	473	30	2877	30					
» οἰκοδομήν Σχολῆς Τεσλιμίου	600	47	20	647	20					
» Σχολὰς τῆς ἐπιχορηγίας Σηλυβρίας	0	42	20	42	20					
» Σχολὴν Χαριουπόλειως	0	51		51						
» Σύλλογον Τυρολόης	0	219	20	219	20					
» Σχολὰς τῶν πέριξ χωρίων Πανίδου. Κουμβάου, Ἀβδημίου, Νατίπ-κισί. Νεοχωρίου	0	345	30	345	30					
Τὸ ὅλον	19460	2124	15			24284	15			
Εἰς διατήρησιν τοῦ καταστήματος μετ' ἀναγνωστηρίου καὶ ἐξόδα τῆς ὑπηρεσίας (ἐνοίκιον, ἐφημερ., ταχυδρο- μικὰ, τηλεγραφ. τυπωτικὰ, μισθὸν ὑπηρετοῦ, κτλ.)						4443	10			
Εἰς ἐξ ὑποτρόφους τοῦ Συλλόγου						4871				
» προμήθειαν ἀρχαίων νομισμ. καὶ λοιπῶν ἀρχαιοτήτων						932	10			
» περιοδείας						730	30			
» ἀγορὰν βιβλίων μὴ διανεμηθέντων εἰσέτι καὶ λοιπῶν γραφικῶν βοηθημάτων						925	25			
Τὸ ὅλον τῶν ἐξόδων								32887	10	
Περιουσία τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐξίσωσιν				28331	30					
Περίσσευμα τῶν εἰσπραξέων τοῦ β' τούτου ἔτους				42725	20					
» " " " ἄ ἔτους										
Τὸ ὅλον ἦτοι τὸ καθόλου καθαρὸν ἐνεργητικῶν						71067	10			
Τὰ μείναντα βιβλία ἐκτὸς τῶν ἀγορασθέντων				3097						
Ἐπόλοιπον ὁμολόγων καὶ ἀξία οἰκίας				145610						
Τὸ ὅλον						148707				
Ὀλικὴ περιουσία μένουσα εἰς τὸ γ' ἔτος								219774	10	
Τὸ σχηματισθὲν καταστατικῶν								252661	20	

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Εἰς τὰ 3097 γρ. ἦτοι τὴν ἀξίαν τῶν μεινάντων βιβλίων προσθετέον καὶ τὰ 925 γρ. καὶ 25 παρ. ἀξίαν τῶν ἀγορασθέντων, ὡς ἀνωτέρω δείκνυται. βιβλίων, καὶ οὕτω διανεμηθέντων, ὥστε εἰς 4022 γρ. καὶ 25 παρ. ἀναβαίνει ἡ ἀξία αὐτῶν εἰς τὸ γ' ἔτος. ἡ δὲ ὅλη περιουσία (219,774 γρ. καὶ 10 παρ. + 925 γρ. καὶ 25 παρ. = εἰς 220,699 γρ. καὶ 25 παρ.

Ἐν Ῥαιδεστῷ, τῆ 31 Αὐγούστου 1873.

Ὁ Γεν. Ὑπολογιστὴς

I. Β. ΧΡΥΣΟΔΟΝΤΗΣ.

Π Ι

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΡΑΙΔΕΣΤΩ
ἀπὸ τῆς ἀ. Σεπτεμβρίου 1873 μέχρι τέλους Αὐγούστου 1874

ΕΣΟΔΑ.

	Γρόσ.	πρ	Γρόσια	πρ	Γρόσια	πρ
Συνδρομαὶ τῶν τακτικῶν μελῶν	32880					
" ἑκτακτοὶ συνδρομητῶν δωρητῶν Συλλόγων ἀωνόμων	26870					
Ὀλικὴ συνδρομὴ			59750			
Τόκος 29 μετοχῶν Σιδηροδρ. καὶ 10 μετοχῶν Λαυρίου	2098					
" ἐκ διαφόρων ἄλλων δανείων	5830					
Τὸ ὅλον			7928			
Περίσσειμα ἐν τῷ ταμείῳ			402			
Τὸ ὅλον τῶν χρηματικῶν εἰσπράξεων					68080	
50λίρα ὁμόλογα νέα ὡν ἡ πρώτη δόσις καταβλήθη δωρηθέντων παρὰ τῶν Κυρίων						
Ξενοφῶντος Γ. Θεοδουρίδου	4770					
Σταύρου Μανουήλ	4770					
Νικολάου Ἰωαννίδου	4770					
Τὸ ὅλον			44310			
Βιβλία διανομῆς δωρηθέντα ἀξίας			200			
Τὸ ὅλον τῶν δωρεῶν					14510	
Ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους μείναντα περιουσία τοῦ Συλλόγου						
Καθαρὸν ἐνεργητικὸν			71067	20		
Τὰ μείναντα βιβλία διανομῆς			4022	15		
Ἐπίλοιπον ὁμολόγων ἀφαιρουμένης καὶ τῆς καταβληθείσης 6' δόσεως			112360			
Ἀξία οἰκίας κληροδοτηθείσης			20000			
					207449	35
Τὸ ὅλον τῆς περιουσίας					291039	35

Ν Α Ξ

ΔΡΑΚΙΚΟΤ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΤ ΣΤΑΛΟΓΟΤ

ήιοι κατὰ τὸ γ' ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ΕΞΟΔΑ.

	Εἰς Μετρ.		Εἰς Βιβλία		Γρόσια	πρ	Γρόσια	πρ
	Γρόστ.	πρ	Γρόσια	πρ				
Εἰς τὰς Σχολὰς τῆς πόλεως Ραιδεστοῦ	20448	30	1365	20				
» τὴν Σχολὴν Νεοχωρίου	400		165					
» » » Πανίδου			167	20				
» » » Σμιτλῆ			55					
» » » Ἀλεπλῆ			62	20				
» » » Σχολαρίου			325					
» » » Δογαντζῆ	1500		45					
» » » Μιχλιγάρᾱ			180					
» » » Νάτπ-κιοῖ			181	20				
» » » Τσιφλίκ-κιοῖ	530		229					
» » » Ἰη-ζέ-κιοῖ			120					
» » » Τσανακτζῆ	400							
» » » Ἰμπρίκ Τεπέ			92					
» » » Κουμβάου			258	20				
» » » Βεγεντήκ-κιοῖ			73					
» » » Τσόγκαρα	1650		148	10				
Εἰς τὴν Ἀδελφότητα Μακρᾶς Γεφύρας			565					
» » » Παρκλείας			120					
» » » Βιζύης (λαγεῖον)	525							
Εἰς τὴν Σχολὴν Μάντζουρα	1926							
» » » Σατῆ-κιοῖ	856		879	20				
» » » Πινακᾱ	428							
» » » Καρλί-κιοῖ	535							
» » » Βελίκας	1605							
Τὸ ὅλον	30803	30	+ 5034	30	= 35835	20		
Εἰς διατήρησιν τοῦ καταστήματος, τηλεγρ. ὄδοιπορ. μισθοῦς κτλ.					3969	10		
» προμήθειαν ἀρχαιοτήτων					954			
» ὑποτρόφους					2351	30	43110	20
Περίσσευμα τοῦ Α' ἔτους 42725.20 π. + 28341.30 π. τοῦ Β' ἔτ.					71067	10		
» τοῦ Γ' ἔτους					26772	10		
Καθαρὸν ἐνεργητικὸν							97839	20
Τὰ μείναντα βιβλία διανομῆς					2419	35		
Ὁμολογα καὶ ἀξία οἰκίας					146670			
Τὸ ὅλον τῆς περιουσίας							149089	35
Τὸ ἄντικρυ καταστατικὸν							290039	35

Ἐκ τῶν προαναφερθέντων, διαπιστοῦται ὅτι αἱ ἀνθοῦσαι Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης εἰργάσθησαν μὲ ζήλον καὶ ἐπέδειξαν, ἰδίως ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα, ἀξιοθαύμαστον πνευματικὴν, κοινωνικὴν, οἰκονομικὴν καὶ ἐθνικὴν δραστηριότητα.

Β. 2. 1. Αἱ Ἑλλην. Κοινότητες τῆς Θράκης ἀντεμετώπιζον μεγάλας δαπάνας, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας, τὴν ἴδρυσιν Ναῶν, τὴν συντήρησιν Νοσοκομείων, ὡς καὶ ἄλλων εὐαγῶν ἰδρυμάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς βαρυτάτης καὶ ἐξαντλητικῆς φορολογίας τῶν κατακτητῶν.

Β. 2. 2. Ὁ Σ. Βυζάντιος²¹ ἐθεώρει τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας «ἀνεπαχθέστατον, διότι, κατὰ τὸ Κοράνιον, πᾶς γεωργὸς τοῦ ὁποῖου ἡ περιουσία δὲν ὑπερέβαινε τὰ 200 δηνάρια, ἦτο ἀφορολόγητος». Ἀντιθέτως, κατόπιν ἐνδελεχοῦς μελέτης, διαπιστοῦται ὅτι, ἡ ἐν γένει φορολογία ἦτο βαρυτάτη, ἰδίᾳ διὰ τοὺς «ραγιάδες».

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράγματι ἐχώλαινε, ἦτο ἡ ὀργάνωσις τῶν δημοσίων Οἰκονομικῶν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους. Ἐνδειξίς τῆς κακῆς ὀργανώσεως ἦτο ὅτι κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα (ἦτοι, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγαλύτερας ἀκμῆς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας), τὸ σύνολον εἰσπράξεων τοῦ Δημοσ. Ταμείου, μόλις ἔφθανε τὸ 1/10 τῶν εἰσπράξεων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Πρέσβευος τῆς Βενετίας Ὀκταβιανοῦ Βόνου, (1604—1608).²²

Κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, τοὺς φόρους καθώριζε τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον, ἰδιαίτερον θησαυροφυλάκιον τοῦ Σουλτάνου (HAZINE), τὸ ὁποῖον περιελάμβανε: α) τὸν ἐξωτερικὸν δημόσιον θησαυρὸν, β) τὸν ἐσωτερικὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ γ) τὸν ἰδιαίτερον θησαυρὸν τοῦ Σουλτάνου. Ἐτιροφοδοτεῖτο ἀπὸ πολεμικὰς λείας, δῶρα ξένων ἡγεμόνων, εἰσοδήματα τῶν ἀπεράντων κτημάτων τοῦ στέμματος, εἰσφορὰς ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ καὶ φόρους ὑποτελείας ξένων ἡγεμόνων.²³

Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τοὺς ἀ μ ε σ ο υ ς φ ό ρ ο υ ς εἶχον οἱ ἔγγειοι φόροι. Ἡ Δ ε κ ά τ η (Ptizam) ἀπετέλει ἐν τῶν κυριωτέρων ἐσόδων. Εἰσепράττετο συνήθως εἰς εἶδος. Ἀφεύρα τὰ προϊόντα τῆς γῆς

21. Βυζαντίου Σκαρλάτου Δ: Ἡ Κων/πολις Τ.Γ'. (1869) σελ. 239.

22. Γ. Γιαννακάκη Ἱστορ. τῆς Θράκης, Θρακικά Τ. 29 (1958) σελ. 68 καὶ ἐπ.

23. Μόραβιτς Καρόλου, Τὰ Οἰκονομικά τῆς Τουρκίας Παρίσι 1902, σελ.

καὶ τὰ ζῶα,²⁴ δὲν συνεψηφίζετο δὲ μὲ τὸ Βεργκί. Ἀνήρχετο εἰς 10% ἐπὶ τῶν ἐσοδειῶν. (Μετὰ τὸ 1880, ὁ Χαμίτ ἠΐξεσε πῆν Δεκάτην εἰς 12½%). Ἐπειδὴ συνήθως οἱ ἐνοικιασταὶ τῆς Δεκάτης ἔμμενον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, πολλάκις ἐγίνοντο μεγάλαι καταχρήσεις, μὲ συνέπειαν νὰ ζημιοῦται τὸ Δημόσιον. Τὰ 220 ἑκατομ. γρόσια, τὰ ὅποια εἰσέπραττε κατ' ἔτος τὸ Κράτος, ἀντιπροσώπευον τὰ 2/3 τοῦ πραγματικοῦ ποσοῦ.²⁵

Ἐξ ἄλλου, ὑπῆρχε καὶ τὸ διανεμητικὸν σύστημα εἰσπράξεως τῆς Δεκάτης, κατὰ τὸ ὅποιον ὠρίζετο ἐξ ἀρχῆς τὸ ποσὸν φόρου ἐκάστης Κοινότητος, ἣτις καὶ ἀνελάμβανε τὴν εἴσπραξιν. Τὸ κωρίον Ἐξάστερον τῆς Θράκης ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἐξεμίθωνεν εἰς πλειοδοσίαν τὴν Δεκάτην διὰ λογ(σ)μὸν τῶν κατοίκων του, ὠφελεῖτο δὲ συνάμα καὶ ἡ Κοινότης.²⁶ Τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἐμηθήσαν καὶ ἄλλα κωρία. Ἡ Δεκάτη τῆς Ἐπαρχίας Καλλιπόλεως ἐπωλεῖτο ὡς ἐξῆς: Καλλιπόλεως 110.000 γρ., Πλαγιαρίου 120.000 γρ., Γενίκιοι 75.000 γρ., Μπαῖρι 45.000 γρ., Γαλαταρίου 44.000 γρ., Κοζλουντερὲ (Τουρκ. κωρίον) 12.000 γρ., Πράνκιοι 18.000 γρ., Τζομαλῆ 14.000 γρ., Καβακλῆ 12.000 γρ., συνολικῶς 594.000 γρ.

Τὸ Βεργκί (Vergi) διέφερε κατὰ τόπους μεταξὺ 10—25%²⁷ καὶ εἰσπραττέτο ἐπὶ τῆς ὑποπιθεμένης κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας (Ὁ θωμανῶν καὶ Χριστιανῶν) ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Κοινότητος, κατὰ τὴν διαπραγματεύσεων μεταξὺ φορολογούντων καὶ φορολογουμένων, ὠρίζετο δὲ κατὰ οἰκογένειαν (20, 30, 50, 80, 120 γρόσια). Ἐπειδὴ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις ἐκάστου φορολογουμένου ἦτο γνωστή, ὀλίγαι ἐγίνοντο ὡς πρὸς τὸ Βεργκί καταχρήσεις. Ἡ περιουσία ἐκάστης οἰκογενεῖς περιελμάμβανε προϊόντα τῆς γῆς, ὡς καὶ ζῶα (διὰ τὰ ὅποια ἐπληρώνετο Δεκάτη), συνεπῶς δέ, κατεβάλλετο εἰς αὐτάς τὰς περιπτώσεις διπλοῦς φόρος.

Ὁ τελωνειακὸς δασμὸς (Gümrük) ἐπαρουσίαζε τὸ παράδοξον, ὅτι οἱ ὑπῆκοοι τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπλήρωνον 12%, ἐνῶ οἱ ξένοι 5% ἢ καὶ ὀλιγώτερον, διότι ἡ Τουρκία εἶχεν ἀνάγκην τῆς Εὐρωπαϊ-

24. Σ. Βυζάντιος εἰς «Κων/πολιν» (1869) ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τοῦ 1862 ἐτέθη φόρος καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων, σελ. 240.

25. Βυζαντίου Σκαρλάτου Δ. Ἡ Κων/πολις (1869) σελ. 239.

26. Γ. Γιαννακάκη: Ἱστορ. τῆς Θράκης, Θρακικὰ Τ. 29 (1958) σελ. 204 - 207.

27. Βυζαντίου Σκαρλάτου Δ. Ἡ Κων/πολις (1869) σελ. 240 (ἀναφέρει ὅτι τὸ Βεργκί ἀναλογεῖ μὲ τὸ Income Tax τῶν Ἀγγλων), βλ. ἐπίσης Μόραβιτς Καρόλου, Τὰ Οἰκονομικὰ τῆς Τουρκίας Παρίσι 1902 σελ. 4 - 6.

κῆς ὑποστηρίξεως, καὶ ἐπεδίωκε τὴν ναυτιλιακὴν τῆς ἀνάπτυξιν.²⁸ Κατὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν, τὸ λαθρεμπόριον ὠργίαζεν. Οἱ ἐμπορευόμενοι, διὰ τὰ ἐπιτύχουν ὀφέλη, ἐδωροδόκουν πλουσιοπαρόχως τοὺς Τούρκους ἰθύνοντας.

Ὁ κεφαλικὸς φόρος (ἐπαγγελματικὸς φόρος — ἄδεια ζωῆς καὶ ἐργασίας εἰς τὴν χώραν τῶν πιστῶν (Μουσουλμάνων), ἐπεβάλλετο μόνον εἰς τοὺς Χριστιανούς· διηρεῖτο δὲ εἰς τρεῖς κλάσεις: τῶν ἐξήκοντα, τριάκοντα καὶ δεκαπέντε γροσίων κατ' ἔτος. Εἰσεπράττετο ἀπὸ ἕκαστον ἄρρενα, ὅστις εἶχεν ὑπερβῆ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν,²⁹ εἰς τὴν πραγματικότητα ἀπὸ τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους. Ἐξηροῦντο οἱ ἱερεῖς, οἱ τυφλοὶ, οἱ παράλυτοι ἐν γένει, οἱ ἀνάπηροι καὶ οἱ πτωχοί. Ὁ φόρος αὐτὸς ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἐξαγορὰ τῆς στρατιωτικῆς θητείας καὶ εἰσεπράττετο ἀπὸ τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς ἐκάστης ἐθνότητος. Ἀπὸ τοῦ 1850 ὁ Κεφαλικὸς φόρος ἀνήρχετο συνολικῶς εἰς 9.200.000 φράγκα (δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον 14.000.000 «ραγιάδες», ἡ ἀναλογία ἦτο 0,65 κατὰ κεφαλὴν). Ἄν καὶ διεκηρύχθη ὅτι κατηργήθη τὸ 1840, εἰς τὴν πραγματικότητα ἐξηκολούθησε, ἐπειδὴ οἱ μὲν «ραγιάδες» δὲν ἐπεθύμουν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸν στρατόν, οἱ δὲ Τούρκοι τοὺς ὑπωπτεύοντο. Οὕτως εὐρέθη μέση λύσις: ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐδέχθη νὰ ὑπηρετοῦν μόνον 5.000 «ραγιάδες» (ἀντὶ τῶν ἀρχικῶς ἀπαιτηθέντων 30.000) καὶ ἐπέβαλε φόρον 1.200 Γαλ. φράγκων κατ' ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε Ἰανέϊ ἀσκεριέ. Δι' αὐτοῦ τὸ Κράτος ὠφελήθη, διότι συνολικῶς εἰσέπραττε, ἀντὶ τῶν προαναφερθέντων 9.200.000 φρ., 30 ἑκατομμύρια φράγκα.

Μέχρι τοῦ Κιουπρουλοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, τὸ χαράτσι ἦτο διὰ τοὺς ἐγγάμους 4,5 γρόσια, διὰ τοὺς ἀγάμους 3,5 γρ. Τοῦ φόρου ἐξηροῦντο

28. Βυζαντίου Σκαρλάτου, Ἡ Κων/πολις (1869) σελ. 241 ἀναφέρει ὅτι ἐνῶ τῶν 1843 διέπλευσαν εἰς τὸν Βόσπορον 5986 ἐμπορικὰ πλοῖα ἐξ ὧν 2.478 ἑλληνικά, τὸ 1862 διέπλευσαν 39.199 πλοῖα χωρητικότητος 6.484.659 τόννων, ἐξ ὧν 18.345 τουρκικά, 6.583 Ἑλληνικά, 4.047 Ἰταλικά, 3.766 Ἀγγλικά καὶ 2426 Αὐστριακά. Ἡ αὐξήσις τῆς ναυτιλίας ἐσημειώθη ἀπὸ τοῦ 1859 ὁπότε ὁ ἀριθμὸς τῶν τόννων χωρητικότητος ἦτο 5 ἑκατομ. ἐνῶ τὸ 1862 ἦτο 6.500.000.— βλ. ἐπίσης Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου στὸ 18ο αἰῶνα, ὅστις γράφει: ὅτι κατὰ τὴς διομολογήσεις, οἱ Γάλλοι ἐμποροὶ κατέβαλλον δασμὸν 3% ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξυγομένων ἐμ/των, σελ. 60.

29. Βυζαντίου Σκαρλάτου ἐνθ' ἄνωτ. ἀναφέρεται: Ἐπειδὴ ἐλλείπει ληξιαρχικῶν βιβλίων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ἡ ἡλικία, μετεχειρίζοντο οἱ ἀρμόδιοι κύκλον ἐκ σχολίου διὰ τοῦ ὁποίου περιέβαλλον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν τῶν παιδίων, διὰ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ ὁ ἐν λόγῳ φόρος, σελ. 242.

οί ιερωμένοι και οί ναυτικοί (Gemici).³⁰ Μετά τὸ Σύνταγμα τοῦ 1908, ὁ φόρος αὐτὸς κατηργήθη, ὠρίσθη δὲ νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸν στρατὸν, καὶ οἱ μὴ Μουσουλμάνοι.

Ὁ Σουλτὰν Μουράτ Α΄ ἐπέβαλε φόρον αἰχμαλώτων, (τὸ πέμπτον). Ὁ φόρος αὐτός, ὑπολογισθεὶς εἰς 125 ἄσπρα (ἄκτσὲ) κατὰ κεφαλήν,³¹ ἐκαλεῖτο καὶ «Σπέντζα», κατεβάλλετο δὲ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῶν κατοικούντων τὸν Γαλατᾶν, ὡς καὶ εἰς ἄλλα χωρία τοῦ Βοσπόρου, ἰδίως ἐν καιρῷ πολέμου.³²

Τὰ μεταλλεῖα ἐπίσης ἀπέφερον εἰς τὸ Κράτος ἔσοδα ἰσούμενα πρὸς τὰ 2)3 τῆς ἀξίας τῶν πραγματοποιουμένων, διότι κατὰ τὸν Μουσουλμανικὸν Νόμον, τὰ μεταλλεῖα ἀνῆκαν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τῆς γῆς. Ἐὰν ἡ γῆ ἦτο ἐθνική, τὸ μεταλλεῖον ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀνακαλύψαντα αὐτό, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς παρακωρήσεως τοῦ 1/5 τοῦ προϊόντος εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Δὲν ἐπετρέπετο ἴσως, ἡ ἐπεξεργασία τοῦ μεταλλεύματος. Τοῦτο διετίθετο ἀκατέργαστον εἰς ὠρισμένην τιμὴν. Τὰ Ἐθνικὰ μεταλλεῖα ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Νομισματοκοπέιου, παρακωρούμενα εἰς ἐργολάβους διὰ 20 ἔτη.

B. 2. 3. Ἐ μ μ ε σ ο ι φ ὀ ρ ο ι ἦσαν οἱ προερχόμενοι: Ὑπὸ τῆς Σημίανσεως, (Damga), τοῦ Στατήρος, τῶν Ἐθνικῶν Κτημάτων, Ἄλυκῶν, Ἰχθυοτροφείων, ὠρισμένων μονοπωλουμένων εἰδῶν (καπνός, καφές, ὄρυζα, ἄλας, πυρίτις κλπ.), τῶν Καπηλείων, Μπερατίων, Ταχ. Τελῶν (διὰ τὰς ἐπιστολάς, εἰς παράς ἐπὶ βάρους 3 δραμ. καὶ ἀπό-

30. Ὁ Κ. Σιμόπουλος, Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, 1972, Τ. Α΄. γράφει ὅτι ὡς ἀνέφερον ὁ Γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας εἰς τὴν Κων/νιν, de la Croix, οἱ Ἕλληνες κατέβαλλον κατ' ἀρχὰς ὡς χαράτσι 9 δρ. ἀργύρου κατὰ κεφαλήν (ἐν Γαλ. Τάληρον) βαθμηδὸν τὸ ποσὸν ἠῤῥεξε καὶ οὕτω τὸ 1674 ἐπλήρωναν ἄνω τῶν 3,5 Γαλ. Ταλήρων κατὰ κεφαλήν. Ἐπίσης ὁ de la Croix ἔγραψεν ὅτι ὑπῆρχον καὶ αἱ ἐξῆς πρόσθετοι ἐπιβαρύνσεις: τὸ Ντεβισσιριμέ, διὰ τὰ ἄρρενα τέκνα, τὸ Σουφράτ, εἰσφορὰ διὰ τὰς δαπάνας τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σουλτάνου ἐν περιπτώσει πολέμου, τὸ Κουρέζ ἀκεσσί, φόρος διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ στόλου, τὸ Ἀβαρίζ, εἰσφορὰ εἰς εἶδος τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν (κριθή, χόρτον κλπ.) διὰ τὸ σουλτανικὸν ἵππικόν, τὸ Ἀββὲ ἀκεσσί, εἰσφορὰ διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν σουλτανικῶν κυνηγιῶν, σελ. 661 καὶ ἐπ.

31. Βυζαντίου - Σκαρλάτου, ἡ Κων/πολις, 1869, Τ. Γ΄. σελ. 243 καὶ ἐπ.

32. Ὁ Κ. Σιμόπουλος, Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, 1973 Τ. Β΄. ἀναφέρει ὅτι ὁ Σικελὸς περιηγητῆς Scrofolani ἔγραψεν ὅτι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1787 ὁ Σουλτάνος ἤξιωσε δέκα ἑκατομμύρια δράμια ἀργύρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὡς πρόσθετον εἰσφορὰν διὰ τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας, τέσσαρα ἑκατομ. δρ. ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τρία ἑκατομ. δρ. ἀργύρου ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους. Σελ. 654 καὶ ἐπ.

στασιν μιᾶς ὥρας, διὰ δὲ τὰς ἑφημερίδας καὶ βιβλία εἷς παρὰς ἐπὶ βάρους 5 δραμ. καὶ ἀπόστασιν 4 ὥρῶν). Ὁ ἐπιτόπιος φόρος, καθὼς καὶ τὰ λημενικά δικαιώματα ἦσαν πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου καὶ ὄχι τῶν κοινοτήτων.

Ἐπὶ πλέον τῶν φόρων, διάφοροι πόλεις καὶ ἐπαρχίαι ἐπρομήθευον ζωοτροφὰς διὰ τὸ Σουλτανικὸν Σαράϊ.³³ Π.χ. ἡ Προῦσα καὶ ἡ Ραιδεστός ἔστελλον ἐτησίως 199.000 ὀρνίθων, ἡ Βλαχία 900 ὄκ. κηροῦ καὶ 15.000 ὄκ. μέλιτος, τὸ Ὀσμαντζήκιον 88 βαρέλια πέστροφας, τὸ Κιζανλίκιον ροδέλαιον, ἡ Καλλίπολις 3.000 χειμωνικά, ἡ Βιζύη 600 καντάρια κρόμμια, ἡ Ἰάμπολις 30 δοχεῖα ἀμπέρ-μπαρασὺ καὶ 5 δοχεῖα κυλοῦ δαμασκηνῶν διὰ σερμπέτια.

Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος ἐπεβάλλετο ὁ φόρος *Ichтира* - Μουμπάγια (λέξις σημαίνουσα ἀγορά), διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατεύματος μὲ εἶδη διατροφῆς. Ὁ φόρος αὐτὸς ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ Κιοπρουλοῦ ὡς ἔκτακτος, καταβαλλόμενος εἰς εἶδος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ φόρου *Sur-sat*, ὅστις ὑπὸ τὸν αὐτὸν Βεζύρην μετεβλήθη εἰς φόρον καταβαλλόμενον εἰς χρῆμα.

Ἐντὸς τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ φόρος *Ichтира* μετεβλήθη εἰς ἐπίσιον τακτικὸν φόρον.³⁴

B.3 Συμπληρωματικῶς προστίθεται ὅτι, δὲν ὑπῆρχεν ἀκριβῆς ὑπολογισμὸς τῶν ἐσόδων τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους. Πάντως, εἰς τὸ ἐπίσημον ἡμερολόγιον τοῦ Σουλτὰν Μεχμέτ Β' ἀνεφέροντο ἔσοδα 4.000.000 φλωρία (δουκάτα). Ἐπὶ Σουλεϊμάν Α' (κατὰ τὴν μεγαλύτεραν ἀκμὴν τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας), τὰ ἔσοδα ἦσαν 62.400.000 δουκάτα τὸ 1605, 3.000.000 δουκάτα καὶ ἐπειδὴ τὰ ἔξοδα ἦσαν διπλάσια, ἐνοθεύθη τὸ τουρκικὸν νόμισμα.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1855, ὁ Σουλτὰν Ἀβδούλ - Μειτζίτ διέταξε νὰ καταστρώνηται κατ' ἔτος προϋπολογισμὸς, ὁ ὁποῖος ὅμως οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀκριβῆς.³⁵

Κατὰ τὸν πρῶτον ἰσολογισμὸν τοῦ 1856, ἀναφέρονται πρόσοδοι 176.860.000 γαλ. φρ. καὶ ἔξοδα 170.462.000 γαλ. φρ.³⁶

33. Βυζαντίου - Σκαρλάτου, Ἡ Κων/πολις (1869) σελ. 243 καὶ ἐπ.

34. N. Svoronos, *Le Commerce de Salonique au XVIII siècle*, Paris (1956) p. 48.

35. Βυζαντίου - Σκαρλάτου, Ἡ Κων/πολις (1869) σελ. 246 - 247.

36. Ὁ Βυζάντιος Σκαρλάτος, (Κων/πολις) ἀναφέρει ὅτι τὸ ἔλλειμμα (καθ' ὑποθετικούς ὑπολογισμούς) ἀνήρχετο τὸ 1859 - 60 εἰς 34.425.000 Γαλ. φρ., τὸ 1860 - 61

Τὸ 1862 ἐδημοσιεύθη πλέον ἀκριβῆς ἰσολογισμὸς τῆ συμπράξει Εὐρωπαϊῶν εἰδικῶν: πρόσοδοι, 465.000.000 γαλ. φρ. καὶ ἔξοδα 420.000.000 γαλ. φρ.

εἰς 30.005.000 Γαλ. Φρ. καὶ τὸ 1877-78 λόγῳ τοῦ πολέμου τοῦ Μαυροβουνίου εἰς 42.425.000 Γ. Φρ. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ κάτωθι Πίναξ Προσόδων καὶ Ἐξόδων Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας (καθ' ὑπολογισμὸν):

<u>Ἐξοδα</u>	<u>Γρόσια</u>
Διὰ αὐτοκρατ. ἐπιχορήγησιν	75.000.000
» Βασιλομήτορα καὶ λοιπὴν αὐτοκ. οἰκογένειαν	8.000.000
» στρατὸν (ἐν καιρῷ εἰρήνης)	300.000.000
» Πυροβολ. Μηχ. ὑλικόν, Φρουρά κτλ.	30.000.000
» διατήρησιν βακουφίων	17.500.000
» τῶν δύο ἱερῶν Πόλεων	12.500.000
» μισθοδοσίαν ὑπαλλήλων	195.000.000
» τὰς ἐξωτερ. σχέσεις, Πρεσβείας κλπ.	1.000.000
» τόκους χρεώλυτρα τῶν Σεχχμιῶν κλπ.	6.000.000
» τόκους καϊμέδων (Ταμ. Γρ/τίων)	9.000.000
» ἀποζημ. δικαιούχων παλαιῶν τιμαριῶν	40.000.000
» δημόσια ἔργα	10.000.000
Ζημία συναλλάγματος	22.000.000
Ἀποθεματιῶν	;
	<u>772.000.000</u>
Πρόσοδοι	
Βεργκί ἢ Σαλιανέ	220.090.000
Δέκατα (Δεκάτη)	220.000.000
Χαράτς (κεφαλιάτικον)	40.000.000
Τελωνεῖα	86.000.000
Μεταλλεῖα	16.000.000
Ἐθνικά κτήματα	220.000.000
	<u>802.090.000</u>
Ἐμμεσοὶ φόροι (Ταχ/μεῖα χαρτόσημον, βακούφια ἐνοικιαζόμενα, φόροι ἐπιτηδευμάτων διόδια, διπλώματα κλπ.)	134.000.000
Φόρος ὑποτελείας Αἰγύπτου	30.000.000
» » Βλαχίας Μολδαυίας	4.000.000
» » Σερβίας	2.000.000
	<u>972.090.000</u>

Σημείωσις: Ὑπῆρχε δηλαδὴ περίσσευμα 200.090.000 γροσίων, τὸ ὅποσον ὁμῶς μόλις ἐπῆρκει διὰ τὴν ἐτησ. δόσιν ἔνκντι τοῦ Ἐθνικοῦ χρέους. Τοῦτο ἀνήρχετο τὸ 1863 εἰς 1.080.500.000 Φράγκα. Τ.Γ. σελ.246 - 256.

Τὰ ἔσοδα τοῦ Θησαυροφυλακίου ἐκ Θράκης ἦσαν σημαντικώτατα. Ἀναφέρεται ἐνδεικτικῶς ὅτι, αἱ πρόσοδοι ἐξ ἐμμέσων φόρων τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως³⁷ ἦσαν: ἐκ τελῶν δασμῶν 5.336.223 γρ., ἐκ φόρου τοῦ καπνοῦ 1.097.248 γρ., ἐκ τοῦ φόρου τῶν οἶνοπν. ποτῶν 4.015,174 γρ., ἐκ τοῦ μονοπωλίου ἄλατος 4.708.302 γρόσια.

Ἐπὶ πλέον, οἱ κατὰ τόπους Τοῦρκοι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι, ἐπέβαλλον ἐκτάκτους εἰσφοράς.³⁸

Οἱ κωρικοὶ τῆς Θράκης ὑπεχρεοῦντο ἐπίσης νὰ μεταφέρουν μὲ ἔξοδά των εἰς τὴν Καλλίπολιν τὰ «δέκατα» πρὸς ἐφοδιασμὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.^{38α}

Ὁ ἀκολούθως παρατιθέμενος Ἀπολογισμὸς³⁹ τῶν ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1869 — 28 Φεβρουαρίου 1870 προσόδων καὶ δαπανῶν τῆς διευθύνσεως ἐμμέσων φόρων τοῦ Βιλαετίου Ἀδρ/λεως, ἀναφέρει προσόδους ἐξ ἐμμέσων φόρων συνολικῆς ἀξίας 15.156.953 γροσίων καὶ δαπάνας διὰ μισθοδοσίας κλπ., 2.764.106 γρ.

37. Ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου (1871) τοῦ Νομ. Ἀδριανουπόλεως σελ. 92.

38. 1854 Ἰουλίου 5. «Ἀναφορὰ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην: Ἐπειδὴ οἱ »Στενημαχίται πρὸς τοῖς κανονικοῖς φόροις καὶ ταῖς ἐκτάκτοις συνεισφοραῖς καὶ συν-»δρομαῖς πρὸς τὸ Βασιλικὸν Ταμεῖον ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα ναζίρη καὶ εἰς ἕτερον »φόρον λόγῳ ἰτζαρέδες τῶν ἐργαστηρίων καὶ κτημάτων τόσον αὐτῶν ὅσον καὶ τῆς πλη-»σίον κειμένης σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Βατοκόβου» καὶ ὡς «ἔχοντες φερμάνιον βασι-»λικὸν διαλαμβάνον τὸ ἀνενόχλητον αὐτῶν εἰς τοιαύτας περιπτώσεις καὶ βασιζόμενοι εἰς »τάς διαταγὰς αὐτοῦ ἀπεποιήθησαν (καὶ νῦν) τὴν πληρωμὴν ὡς πάντοτε, ὁσάκις παρ' »αὐτοῦ δυναστικῶς ἐβιάσθησαν» ἄλλωστε δὲ καὶ ὑψηλὸς ἐμυριαμὲς ἐκδοθεὶς ἐσχάτως δι-»έτασσε τὴν ἀκριβῆ τήρησιν ἀπάντων τῶν ἐν τῷ προεκδοθέντι φερμανίῳ διακελευομένων, »ὃ εἰρημένος ναζίρης καταπατῶν τὰ ὄρισμένα συνέλαβε 30 ἐκ τῶν προκρίτων καὶ εὐπο-»λῆπτων πολιτῶν τῆς κοινότητος μετὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς καὶ, ἀφοῦ ἐξῆυρβισεν αὐ-»τούς, ἐφυλάκισε τῇ βοήθειᾳ τοῦ Διοικητοῦ, ὡς μὴ πληρώνοντας φόρον, πράγμα οὐδέποτε »συμβᾶν μέχρι τοῦδε. Τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀρχιερέως ἀπεφυλακίσθησαν ἐπὶ τῇ ἐγγράφῳ ὑπο-»σχέσει ὅτι, ἂν ἐντὸς 40 ἡμερῶν μὴ παρουσιάσωσι διὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαταγὴν τοῦ »Σεχουῖσάμη ἀπαλλάσσουν αὐτοὺς τοῦ φόρου, θὰ πληρώσωσιν ὡς ἐξαίρουμένοι τῆς »ἀσυδοσίας. Ὅθεν ἀποστέλλεται ὡς ἐκπρόσωπος πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ὁ ἐντιμος Στενη-»μαχίτης Χ' Κωνσταντίνου κομιστῆς τῆς παρουσίας ἀναφορᾶς, ὅπως ἐκθέσῃ καὶ προφορι-»κῶς τὴν κατάστασιν. Παρακαλεῖται δὲ τὸ Πατριαρχεῖον, ἵνα χρώμενοι ταῖς προνομίαις »ἐνεργῆσῃ ἀρμυδιῶς πρὸς ἀπὸ τοῦ φόρου ἀπαλλαγὴν. Ὑπογράφεται ὁ Μητροπολίτης Χρύ-»σανθος καὶ 12 πρόκριτοι Φιλίππουπολίται. (Βλ. Μ. Ἀποστολίδου Κώδ. Νικηφόρου Φι-»λιππουπόλεως Θρακικὰ Τ. 12 σελ. 104 καὶ ἐπ.).

38α. Βυζαντίου Σαρλάτου, Ἡ Κων/πολις Τ. Γ' σελ. 246 καὶ ἐπ.

Ἐνδιαφέρον ἐπίσης παρουσιάζει καὶ ὁ Πίναξ Ἐτησίων Προσόδων καὶ δαπανῶν Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως.⁴⁰

Παρατίθεται ὡσαύτως πίναξ συγκριτικῶν οἰκονομικῶν στοιχείων (ἐτησίων προσόδων — ἐτησίων δαπανῶν — πληθυσμοῦ), διὰ νὰ καταστῇ πλέον συγκεκριμένη ἢ εἰκὼν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς, ὡς καὶ συγκριτικὸς πίναξ ποσοστῶν ἐπὶ καταβληθέντων φόρων.⁴¹

39, 40. Ἡμερολόγιον (1871) Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως, σελ. 96 καὶ ἐπ.

41. A. Antoniadès, *La Puissance de l' Hellénisme et le Role Économique des Grecs en Thrace*, Paris 1919, p. 5.

Ἡμερολόγιον

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως (1871).
Ἀπολογισμὸς τῶν ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1869—28 Φεβρουαρίου 1870
προσόδων καὶ δαπανῶν τῆς διευθύνσεως τῶν ἐμμέσων φόρων
τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως.

Ε Σ Ο Δ Α

	Τελων. δασμοὶ	Φόρος τοῦ Καπνοῦ	Φόρος ἐπὶ τῶν οἴνοπν. ποτῶν	Μονοπώλιον ἄλατος	Ὅλικά ποσά	Μισθοδοσία καὶ ἔξοδα
Τμήμα Διευθύνσεως	—	—	—	—	—	196.113
Ὑποδ. Ἀδριανουπόλεως	—	423.510	1.252.976	—	1.676.487	351.922
» Καλλιπόλεως	1.832.293	223.561	242.460	—	2.298.315	325.304
» Ραιδεστοῦ	1.696.337	109.184	179.817	—	1.985.339	266.969
» Πύργου	1.791.523	23.947	229.809	—	2.045.280	170.766
» Φιλιππουπόλεως	16.070	242.633	1.575.885	—	1.834.589	339.371
» Συλλήμνου	—	74.413	534.227	—	608.641	122.168
Ἄλυκαὶ Ἀγχιάλου	—	—	—	3.668.280	3.668.280	676.947
» Αἴνου	—	—	—	305.961	305.961	121.681
» Καβάκ	—	—	—	543.253	543.253	98.997
» Μουσελέμ	—	—	—	190.808	190.808	98.168
	5.336.223	1.097.248	4.015.174	4.708.302	15.156.953	2.758.406

Ἐτήσια Προσοδοὶ τοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως

Εἶδη καὶ τάξεις τῶν προσόδων	Ἀδριανούπολις	Φιλιππούπολις	Σύλλιμος	Καλλιπόλις	Ραιδεστός	Ὀλικά ποσὰ τῶν 5 Νομ. Τμημ.
Α' τάξις Κτηματ. καὶ ἔγγ. φόρος	6.818.435	10.851.177	3.603.844	3.461.820	2.560.934	27.296.210
Β' τάξις Ἄνιτ. τῆς Στρατ)γίας	2.576.001	3.338.138	1.004.646	874.715	782.738	8.576.238
Γ' τάξις Δεκάτη κ.ἄ. ἔμμεσοι φόροι ἐκ- μισθούμενοι εἰς ἰδιώτ. κατ' ἀποκοπὴν	20.927.605	6.730.794	13.884.305	3.347.665	9.177.110	54.067.479
Δ' τάξις Δεκάτη κ.ἄ. ἔμμεσοι φόροι κατ' εὐθείαν εἰσπραττόμενοι	2.075.000	28.519.349	3.920.417	5.847.409	192.489	40.554.664
Διάφορα εἰσοδήματα	125.000	360.500	186.948	121.864	31.300	825.612
Ὀλικά ποσὰ τῶν φόρ. ἐκάστου Νομ. Τμ.	32.522.041	49.799.958	22.600.160	13.544.473	12.690.571	131.320.203

Σημ.: Ἐκ τῆς κατ' εὐθείαν διὰ λογ)ομὸν τῆς Κυβερνήσεως εἰσπραχθεί-
σης αὐτουσίας δεκάτης, ἡ μὲν πωληθεῖσα ποσότης ὑπελογισθη
καθ' ἃς τιμὰς ἐπωλήθη, ἡ δὲ ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἀποταμειυμένη
κατὰ τὰς τρεχούσας τιμὰς.

Ἐτήσια δαπάναι τοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως

Εἶδη καὶ τάξεις τῶν ἐξόδων	Ἀδριανούπολις	Φιλιππούπολις	Σύλλιμος	Καλλίπολις	Ραιδεστός	Ὀλικά ποσὰ τῶν 5 Νομ. Τμημ.
Α' Τάξις Ἐξοδα ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπ. τῶν Ἐξωτερικῶν	3.727.353	2.542.904	1.236.870	1.164.192	1.145.207	9.816.526
Β' Τάξις Ἐκ τοῦ προϋπολ. τοῦ Ὑπ. τῶν Οἰκονομικῶν	1.856.381	1.494.707	470.677	734.171	393.920	4.949.859
Γ' Τάξις Μισθοσῖαι θρησκευτικῶν Δικαστῶν κ.λπ.	640.448	373.476	252.192	284.707	221.772	1.812.595
Δ' Τάξις Ἐκ τοῦ προϋπολ. τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου	—	—	46.775	62.840	9.864	119.461
Ε' Τάξις Ἐκ τοῦ προϋπολ. τοῦ Ὑπ. Δημοσ. Ἐκπαιδεύσεως	41.968	69.056	22.952	38.942	27.380	200.304
ΣΤ' Τάξις Ἐκ τοῦ προϋπολ. τοῦ Ὑπ. Δημοσίων Ἔργων	1.354.915	832.851	522.108	466.076	338.200	3.514.150
Ὀλικά Ποσὰ	7.621.065	5.312.994	2.551.574	2.750.928	2.136.343	20.412.895

Σημ.: Ἐν τοῖς ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργ. τῶν Οἰκονομικῶν ἐξόδοις τῆς Β' τάξεως συμπεριλαμβάνονται αἱ συντάξεις τῶν ἐν διαρκεί διαθεσιμότητι διατελούντων, τῶν κληρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν στρατιωτικῶν, τὰ πρὸς διατροφήν ἐξοδα τῶν τεκέδων, αἱ μισθοδοσῖαι τῶν εἰς τὰ τεμένη ὑπηρετούντων καὶ αἱ πληρωμαὶ διὰ χρεώγραφα τῆς Κυβερνήσεως, ἀμοιβαὶ εἰς κατόχους καταργηθέντων τιμαρίων, καὶ ἀντίτιμον διὰ σωζόμενα τιμάρια καὶ ζιαιμέτια.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ — ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ — ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1870

ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	32.522.041
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	7.661.065
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	57.921 000M. + 123.175 ΜΗ 000M. = 181.096
ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	49.799.958
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	5.312.994
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	108.794 000M. + 171.350 ΜΗ 000M. = 280.144
ΣΥΛΛΙΜΝΟΥ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	22.100.160
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	2.551.574
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	35.577 000M. + 50.783 ΜΗ 000M. = 86.360
ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	13.244.561
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	2.136.325
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	15.110 000M. + 34.663 ΜΗ 000M. = 49.773
ΚΑΛΛΙ- ΠΟΛΕΩΣ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	13.653.473
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	2.790.928
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	30155 000M. + 40229 ΜΗ 000M. = 70.384
ΣΥΝΟΛΑ	ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΓΡΟΣΙΑ	131.320.203
	ΕΤΗΣΙΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΓΡΟΣΙΑ	20.412.895
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΡΡΕΝΩΣ	247.557 000M. + 420.200 ΜΗ 000M. = 667.757
Υ Π Ο Μ Η Η Μ Α		
ΚΛΙΜΑΞ (ΝΟΜΑΡΧ.ΤΜΗΜΑΤΩΝ) : 2.000.000 ὑπόβια =		==
ΚΛΙΜΑΞ (ΣΥΝΟΛΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ) : 6.000.000 » =		==
(ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΕΚ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ Βλ. ΑΝΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ)		

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΠΟΣΟΣΤΩΝ
ΕΠΙ ΚΑΤΑΒΑΗΘΕΝΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Ἄμεσοι φόροι	Ἰθωμ. Αὐτοκρ. Δ)σις Κων)λεως Ἰ Ε τ ο ς 1910		Δ)σις Ἰδριανουπόλεως	
Ἐγγειοι φόροι	9,99%	20,00%	10,20%	
Ἀπαλλαγῆς Στρ. Θητείας	4,96%	1,25%	3,20%	
Φόροι ἐπὶ κτηνῶν	6,93	0,40%	13,40%	
Δεκάτη	25,93%	1,50%	34,50%	
Φόροι ἐκ Δανείων	2,13%	0,60%	4,00%	
Φόρος Ἐπαγγέλματος	1,57%	3,00%	2,20%	
Διάφοροι	0,90%	52,41%	0,95%	27,60%
			0,50%	68,00%
Χαρτόσημον	4,28%	4,28%	4,00%	4,00%
Ἐ μ ρ ε σ ο ι Φ ό ρ ο ι				
Τελων. Δασμοὶ	15,30%			
Διάφοροι	3,24%			
	18,54%			
Μονοπώλια	12,84%		49,00%	
REGIE	1,55%			32,00%
Ἐκ διαφόρων προϊόντων	1,98%		19,40%	
Εἰσφοραὶ	3,44%			
Διάφοροι	4,96%	43,31%		
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, διαπιστοῦται ὅτι ἡ βασικὴ πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ τοῦ Νομοῦ Ἰδριανουπόλεως ἦτο ἡ γεωργία, ἐφ' ὅσον οἱ ἔγγειοι φόροι, οἱ φόροι ἐκ κτηνῶν καὶ ἡ Δεκάτη ἐκάλυπτον τὸ 58,30% τῶν συνολικῶν φόρων τῆς περιοχῆς, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος μέσος ὅρος τῆς Ἰθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀνήρχετο εἰς 42,85%.

Σ η μ ε ἰ ὼ σ ι ς : Κατὰ τὸ 1910, τὰ ἔσοδα τῆς Ἰθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐκ φόρων, ἀνήρχοντο εἰς 26.015.101 Λίρας Τουρκίας (ἴτοι 598.347.-

42. Alex. Antoniadés, la Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919 p. 5.—

323 Γαλλικά Φράγκα). Έξ αὐτῶν, 3.224 207,47 Λιρ. Τουρκίας (ἤτοι 74.-156.771 Γαλλικά Φράγκα) προήρχοντο ἐκ τῆς Διοικήσεως Κων)πόλεως καὶ 1.230,664,48 Λίρας Τουρκίας, (ἤτοι 28.305,383 Γαλλικά Φράγκα) ἐκ τῆς Διοικήσεως Ἀνδριανουπόλεως.

Β. 4. Ὁ Sieur de la Croix (γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας εἰς τὴν Κων)πολιν τὸ 1674), εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸν Λουδοβίκον Ι'ον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πληροφοριῶν σχετικῶς μὲ τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον προνομιοῦχοι Ἕλληνες, οἱ Μουσελίμηδες, ἀπαλλασσόμενοι τῶν φόρων.⁴³ Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν συμπεριλαμβάνοντο: οἱ προμηθευταὶ τοῦ σεραγίου, οἱ συντηρηταὶ τῶν ὑδραγωγείων, οἱ τεχνίται τῶν ταρσανάδων καὶ τῶν ἐργοστασιῶν παραγωγῆς πολεμοφοδίων, οἱ προμηθευταὶ κρέατος τῆς φρουρᾶς τῶν γενιτσάρων, οἱ παρέχοντες ἔλαιον διὰ τοὺς φανοὺς τοὺς καίοντας εἰς τοὺς «ὄντιάδες» τῶν ἀγάδων, οἱ ἰατροί, οἱ «σπετερίδες» καὶ οἱ συντηρηταὶ τῶν κήπων τῶν Τούρκων Ἀξιωματούχων, ὡς καὶ οἱ διερμηνεῖς τῶν πρεσβευτῶν.

Οἱ Μουσελίμηδες εἶχον ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ ἐνδύωνται ὅπως οἱ Τούρκοι: ἔφερον πολυτελεῆ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐκόσμων μὲ πολυτίμους γούνας (ζιμπελίνας, κουνάβια, κλπ.). Ὁ σκοῦφος των ἦτο κεκοσμημένος μὲ γούναν. Ἐφερον ἐρυθρὰν περισκελίδα καὶ κίτρινα ὑποδήματα. Δὲν τοὺς ἐπετρέπετο ὅμως νὰ φοροῦν τὸ «πράσινον τοῦ προφήτου» καὶ τὸ λευκὸ «τουρμπάνι». Οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἔφερον κόκκινον σκοῦφον ἄνευ γούνας, ἀπλῆν βέستان, ἰχκρουν περισκελίδα καὶ ἐρυθρὰ ὑποδήματα.

43. Κ. Σιμπούλου, Ἐννοὶ Ταξιδιωτῆς στὴν Ἑλλάδα, Ἀθήναι 1972, Τ. Α', σελ. 658 - 662.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΛΟΥΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Γ. 1. 1. Μὲ τὴν κατάληψιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄπαντα τὰ δημόσια κτήματα, ὡς καὶ τὰ κτήματα τῶν προυκόντων περιήλθον εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτανικοῦ Ταμείου. Ὁ πραγματικὸς κυρίαρχος τῆς γῆς ἦτο ὁ Σουλτάνος, ὁ ὁποῖος διένειμε τὰ κτήματα με φερμάνια (κατὰς ἢ κατὶ κουμουγιὸν ἢ σερίφ) εἰς τοὺς Τούρκους ἀξιωματούχους, εἰς Τεμένη ἢ εἰς «ραγιάδες».

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ ἀκίνητος ἰδιοκτησία διηρεῖτο:

1) Εἰς γαίαιας τοῦ δημοσίου (Emlâk—Hümayûn), ἀνηκούσας εἰς τὸν Σουλτάνον, 2) εἰς βακούφια (γαίαις ἀφιερωμένας εἰς θρησκευτικὰ ἰδρύματα) καὶ 3) ἰδιωτικὰς γαίαιας, αἵτινες ὑποδιηροῦντο α) εἰς κτήματα τελείας κυριότητος (Mülk), τὰ ὁποῖα ἦσαν φορολογούμενα (Usriye) ἢ δεκατιζόμενα (Haracıye) καὶ β) εἰς ὑποδημόσια (Erazi Emiriye) κτήματα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς τρεῖς κατηγορίας γαιῶν ὑπῆρχον καὶ αἱ κοινόχρηστοι γαῖαι (δρόμοι, βοσκαὶ κλπ.), ὡς ἐπίσης καὶ αἱ νεκραὶ (πετρώδεις καὶ μὴ καλλιεργούμεναι).

Τὰ ὄρια τῶν κτημάτων κατεχωροῦντο εἰς τὸ Κτηματολόγιον (Defter) τῆς Πύλης μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλην ἀσάφειαν. Ἡ λειτουργία τοῦ Κτηματολογίου παρέμεινεν ἡ ἴδια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου, οὐσιαστικῶς δὲ οἱ κτηματῖαι ἔστεροῦντο τῆς πραγματικῆς κυριότητος ἐπὶ τῶν γαιῶν των. Ἡ Πύλη διετήρησε τὴν μικτὴν ἰδιοκτησίαν διότι, ὡς γράφει ὁ Δ. Τσοποτός, ἐπιστεύετο ὅτι: «οἱ καλλιεργηταὶ τῆς παράγουν περισσότερα προϊόντα, ἐπομένως δέκατα καὶ φόρους, ὅταν εἶναι κύριοι τῆς παρ' αὐτῶν καλλιεργουμένης γῆς».¹

Γ. 1. 2. Ἐπίσης οἱ Τούρκοι διετήρησαν τὸν θεσμόν τῆς δουλοπαροικίας, (ὠρισμένοι ἀγρόται ἠκολούθουν τὴν τύχην τῶν κτημάτων ὅπου εἰργάζοντο), ὅστις εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Ἡ δουλοπα-

ροικία κατηργήθη τὸν 19ον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν διὰ τοῦ «Κανουναμέ», ὅστις ἐρρῦθμιζε τὰς σχέσεις τῶν Ραγιάδων.²

Γ. 1. 3. Τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ Δημοσίου, ὡς καὶ ἐκ τῶν Βακουφικῶν, εἰσέπραττεν ὁ Μολλάς διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἀκολουθῶν δὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος κατέθετεν εἰς τὸ Σουλτανικὸν Ταμεῖον. Διὰ τοῦ ὑπολοίπου ἐκαλύπτοντο ἀνάγκαι τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους.

Γ. 2. Αἱ παρεχόμεναι εἰς τοὺς Ἑλληνας γαῖαι πρὸς καλλιέργειαν ἠκολούθουν διάφορα συστήματα ἐγγείων σχέσεων:

1) Τὸ σ υ ν τ ρ ο φ ι κ ὸ ν: Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων καλλιέργειας ὡς καὶ τῆς δεκάτης, τὸ ἐναπόμεινον ποσὸν διενέμετο ἕξ ἴσου μεταξὺ καλλιεργητῶν καὶ γαιοκτῆμονος. 2) Τὸ κ α λ ο γ ε ρ ι κ ὸ ν: Πάντα τὰ ἔσοδα ἀνῆκον εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην, ἡ δὲ διανομὴ τοῦ καρποῦ ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν δύο πρὸς ἓν, λαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ καλλιεργητοῦ. 3) Τὸ τ ρ ι τ ἄ ρ ι κ ο ν: Ὅλα τὰ ἔσοδα πλὴν τῆς δεκάτης (καταβαλλομένης ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος), ἦσαν τοῦ καλλιεργητοῦ, ὅστις ἐλάμβανε δύο πρὸς ἓν ἔναντι τοῦ γαιοκτῆμονος. 4) Τὸ γ α ι ὸ μ ο ρ ο ν ἢ ἀ π ο κ ο π ῆ:³ Ὁ καλλιεργητής, εὐθυνόμενος δι' ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὴν δεκάτην, κατέβαλλεν εἰς τὸν γαιοκτῆμονα ὡς μίσθωμα εἰς εἶδος, μέρος τοῦ καρποῦ καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν.

Οἱ γαιοκτῆμονες παρεῖχον δάνεια ἄτοκα εἰς τοὺς καλλιεργητὰς, ἐκτὸς ἐὰν αἱ γαῖαι ἀνῆκον εἰς ἀνήλικα ὄρφανά, ὅποτε ὁ τόκος ἐκυμαίνετο μεταξὺ 10—30%, ἐνῶ ὁ συνήθης ἐμπορικὸς τόκος ἦτο 12%.

Γ. 3. Οἱ περισσότεροι Ἑλληνας καλλιεργηταὶ ἠγόραζον τελικῶς τὰ κτήματα, διότι οἱ Τούρκοι προετίμων τὴν μεγάλην ζωὴν τῆς πρωτευούσης. Ἄλλοτε πάλιν, ἐκ τῆς ἀνικανότητος καὶ τῶν ἀλογίστων δαπανῶν των, οἱ ἀπόγονοι τῶν μπέηδων εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν οἰκονομικὰς δυσχερείας καὶ ἐπώλουν τὰς γαῖας των. Οὕτως ἐδημιουργήθησαν εἰς Θράκην, κυρίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, πολλὰ καὶ μεγάλα «τ σ ι φ λ ί κ ι α» ἀνήκοντα εἰς Ἑλληνας.⁴

1, 2. Δ. Τσοποτοῦ, Γῆ καὶ Γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Βόλος 1912, σελ. 96 καὶ ἐπ.

3. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. ἐκδ. Πυρσὸς Τ. 10 (1934) Ἑλλάς, σελ. 804.—

4. Τὸ ἡμερολόγιον τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως τοῦ 1871 σ. 94 ἀναγράφει ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν περιοχὴν Θράκης 693 Τσιφλίκια (ἀγροτικὰ κτήματα). Μ. Α. Σταμούλη, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἀν. Θράκην, Θρακικά, Τόμος 18ος, 1943 σελ. 201.

Ἐκτὸς τῶν μεγάλων τσιφλικούκων, ὑπῆρχον καὶ μικροῖδιοκτῆται εἰς τὰ ὄρεινά κυρίως χωρία τῆς Θράκης, οἱ ὅποιοι ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς των, ἤσυχολοῦντο δὲ καὶ μὲ τὴν κτηνοτροφίαν.

Τὰ κυριώτερα τσιφλίκια ἦσαν: Εἰς τὴν περιοχὴν Ἄδρ)λεως, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἕως τεσσάρων ὡρῶν ἐκ τῆς πόλεως, «Τὸ Χαβαρίς τσιφλίκι» τοῦ Μ. Ἀλτιναλμάζη, ἐκτάσεως 6—7 χιλ. στρέμ. «Τὸ Χαϊμπελέρ» τοῦ Θεοφιλίδη, ἐκτάσεως 7—8 χιλ. στρέμ. «Τὸ Δεμιρχανλῆ» τῶν Ἀχτάρη καὶ Μιρασιγίδη, ἐκτάσεως 7—8 χιλ. στρεμ. «Τὸ Καρὰ Τσακλῆ» τοῦ Κώστογλου, ἐκτάσ. 4—5 χιλ. στρεμ. «Τὸ Μπουργκουτζάν», τοῦ Γ. Παπαδοπούλου, ἐκτάσεως 8—11 χιλ. στρεμ. «Τὸ Βιραντεκὲ» τοῦ Χρ. Νικολαΐδη, ἐκτάσ. 4 χιλ. στρέμ. «Τὸ Ἐκμεσὶν» τοῦ Στενημακλῆ, ἐκτάσεως 5—6 χιλ. στρέμ. Εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀρκαδιουπόλεως (Λουλὲ—Βουργάζ) εὐρίσκετο τὸ «Δαρμασακλῆ» τοῦ Α. Βεζυρτζόγλου, πλησίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ὁ Βεζυρτζόγλου ἐνοικίαζεν ἐπίσης καὶ τρία τουρκικὰ «τσιφλίκια». Ἔσπειρεν εἰς τὰ ἀγροκτῆματα αὐτὰ περὶ τὰς 120.000 ὀκάδας σπόρου δημητριακῶν, ἐξ ὧν 60.000 εἰς τὸ ἰδιόκτητόν του «τσιφλίκι». Εἶχεν ἐπὶ πλεόν ὑδρομύλους, λαχανοκήπους, ἀμπελῶνας κλπ. Διέτρεφεν 800 ἀγελάδας καὶ βόας ἀναπαραγωγῆς, 150 βουβάλους, 220 ζεύγη ἀροτριῶντων βοῶν καὶ 300 ἵπων. Ὁ Βεζυρτζόγλου ἦτο εἰς τῶν πλουσιωτέρων γαιοκτημόνων τῆς Θράκης. Ὅταν αἱ τιμαὶ τοῦ σίτου ἦσαν ἐκπεσμένα, ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν παραγωγὴν του εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ δύο ἔτη, ἀναμένων καλλιτέρας τιμᾶς.

Ἐπίσης εἰς τὰ ἀγροκτῆματα Βεζυρτζόγλου ἐκαλλιεργοῦντο μεγάλαι ποσότητες καναροσπόρου. Ὁ καναρόσπορος παρήγετο εἰς ὠρισμένας περιοχὰς τῆς Θράκης: Ραιδεστοῦ, Κεσσάνης, Λουλὲ — Βουργάζ καὶ ἐγένετο μεγάλη ἐξαγωγή εἰς τὴν Εὐρώπην. Συνηγωνίζετο δὲ τὸν τοῦ Λαπλάτας καὶ Μαρόκου. Εἰς τὴν περιοχὴν Ἀρκαδιουπόλεως ὑπῆρχεν ἐπίσης τὸ τσιφλίκι «Δουγουτζῆ—Μπασῆ», ἐκτάσεως 40 χιλ. στρεμ., τὸ ἦμισυ τοῦ ὁποίου ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἄ)φοὺς Σαββόγλου. Οἱ Ἄ)φοὶ Σαββόγλου εἶχον εἰς τὸ ἀγρόκτημά των λαχανοκήπον, ὑδρομύλον περὶ τὰ 20.000 πρόβατα, 150 ζεύγη ἀροτριῶντων βοῶν, 200 ταύρους καὶ ἀγελάδας ἀναπαραγωγῆς, 50 βουβάλους καὶ ἀλωνιστικὴν μηχανήν. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ἀγροκτῆματα εἰς τὴν περιοχὴν, μικροτέρας ὅμως ἐκτάσεως. Εἰς τὴν περιοχὴν Καζάν Μπαμπᾶ — Ἐσκὶ (Ἄρτίσκου) οἱ Ἄ)φοὶ Παπακυριακίδη εἶχον 2 τσιφλίκια συνολικῆς ἐκτάσεως 19 χιλ. στρεμ., ἐνοικίαζον δὲ ἔτερα τέσσαρα. Εἰς αὐτὰ διέτρεφον 3.500 πρόβατα, 350 ἀγελάδας καὶ βόας ἀναπαραγωγῆς, 120 βουβάλους, 80 ζεύγη ἀροτριῶντων βοῶν καὶ 180 ἵπους. Εἶχον δὲ ἀτμοκίνητον ἀλωνιστικὴν μηχανήν.

Εἰς τὴν περιοχὴν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, οἱ Κ. καὶ Θ. Δοδόπουλοι εἶχον τοιφλίκι μεγάλης ἐκτάσεως. Ἐπίσης εἰς τὴν περιοχὴν Κεσσάνης ὁ Χ΄ Κωνσταντῆς Σταμούλης εἶχεν ἀγοράσει τὸν 19ον αἰῶνα τὸ «τοιφλίκι «Γκιουντουζλέρ». Οἱ Ἄφοι Ἐξηντάρη εἶχον εἰς τὴν περιοχὴν Μαλγάρων τὸ τοιφλίκι «Τατάρ—Τοιφλιγι» ἀγορασθὲν τὸ 1879 ἀπὸ Τοῦρκον, ἐκτάσεως 24 χιλ. στρεμ. Εἰς αὐτὸ ὑπῆρχε δάσος ἐκτάσεως 6 χιλ. στρεμ., μὲ 30 βόας ἀναπαραγωγῆς καὶ 1.000 ἀροτριῶντας, 70 βουβάλους, 180 ἵππους, 1600 πρόβατα καὶ 50 καμήλους. Εἰς τὴν περιοχὴν Ραιδεστοῦ, ὁ Ἀθηνόδωρος Δημητρίου εἶχε τὸ τοιφλίκι «Σέρτικιοῖ», ἐκτάσεως 170 χιλ. στρεμ. Τὰ περισσότερα τοιφλίκια ὅμως εἶχον ὁμογενεῖς τῆς περιοχῆς Μετρῶν (Τσατάλτζας) ἢ Ἑλληνικῆ Κοινότητος Μετρῶν εἶχε τὸ τοιφλίκι «Γκιοκτζελή». Μεταξὺ Μετρῶν καὶ Καλλικρατείας οἱ Καμπούρογλοι καὶ Καλτσᾶς εἶχον ἀγοράσει τὸ τοιφλίκι «Μαρτινάκ». Ἐξ ἄλλου, τὰ χωρία Καδίκιοῖ καὶ Ἐλμπασάν ἠγόρασαν τὸ τοιφλίκι «Χατζή Μουράτ», ἐνῶ ὁ Χ΄ Ἀθανάσιος Λογοθετίδης ἦτο ἰδιοκτῆτης πολλῶν τοιφλικίων τῆς περιοχῆς Μεγ. Τσεσμέ. Ὁ Α. Νικολαΐδης εἶχε τὸ τοιφλίκι «Κρούσα». Παρὰ τὴν Καλλικράτειαν ἦτο ἰδιοκτῆτης τοιφλικίου ἐκτάσεως 4 χιλ. στρεμ. ὁ Κούλπας, παρὰ τὸ Σπαρτάνουλέ, ὁ Π. Τσαγανὸς εἶχε τὸ ἀγρόκτημα «Μπόζ—Δερέ» ἐκτάσεως 5 χιλ. στρεμ. Πλησίον τῆς Σηλυβρίας εἶχε τὸ τοιφλίκι «Κιουτσούκ Σεϊμέν» ὁ Σ. Σκυλίτσης, τὸ ὁποῖον ἀκολούθως ἐπώλησεν εἰς Ἐπιμόρτους (Ἐπίμορτος: ὁ καλλιεργῶν ἐπὶ μορτιῇ, ἦτοι ὑπὸ τὸν ὄρον, ὁ καλλιεργητὴς νὰ λαμβάνῃ ἐν μέρος τῆς ἐσοδείας) βουλγαροφώνους, γεωργούς. Ὁ ἴδιος εἶχε καὶ τὸ «Γενῆ» τοιφλίκι παρὰ τὴν Ἡράκλειαν, τὸ ὁποῖον ἐν τέλει ἐπίσης ἐπώλησεν εἰς γεωργούς. Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν οἱ Ἄφοι Τζούνη εἶχον τὸ «Κιοστεμῆρ» καὶ τὸ «Τσαουσί», ὁ Νικολαΐδης τὸ «Καρασινάμ», οἱ Ἀνδρεάδης, Μανωλάκογλου, Καμπούρογλου καὶ Καλτσᾶς τὸ «Κούρτ-Δερέ», ἡ Κοινότης Σηλυβρίας εἶχε τὸ ἐκτάσεως 6.000 στρεμ. τοιφλίκι «Σαρίκιοῖ», ἀγορασθὲν ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Στ. Βεζυρτζή. Εἰς τὴν ἴδιαν περιοχὴν ὑπῆρχον τὸ ἐκτάσ. 20 χιλ. στρέμ. τοιφλίκι «Χαρατοῖ» τοῦ Θεοφ. Καλφόγλου, τὸ τοιφλίκι «Βεῖδζελέρ» τοῦ Μ. Λογοθετίδη, τὰ τοιφλίκια «Κυλιπολή», τοῦ ὁποῖου τὸ 1)6 ἀνήκε εἰς τὸν Σπ. Μητακίδην, καὶ τὸ «Βαλαβανλή» ἀνήκον εἰς τοὺς Μ. Παπαδόπουλον καὶ Κ. Λιαλιόπουλον.

Εἰς τὸ τελευταῖον ἔσπειρον 40 χιλ. ὀκάδες σίτου, 30 χιλ. ὀκ. βρώμης, κριθῆς κλπ. Οἱ ἴδιοι ἐνοικίαζον καὶ ἕτερον τουρκικὸν τοιφλίκι, πλησίον τῆς Ἡρακλείας, ὅπου ἔσπειρον 100 χιλ. ὀκ. σίτου, 70 χιλ. ὀκ. βρώμης, 20 χιλ. ὀκ. κριθῆς, 40 χιλ. ὀκ. καπλιτζέ κλπ. Εἶχον δὲ 90 ζεύγη ἀροτριῶντων βοῶν καὶ 2.500 πρόβατα. Εἰς τὸν θερισμὸν ἀπησχολοῦντο 150 ἐργάται, τὰ δὲ παραγόμενα σιτηρὰ ἐθεωροῦντο τὰ καλύτερα ὄλης

τῆς Θράκης. Ὁ Ν. Παπαδόπουλος εἶχε ἐνοικιασμένα καὶ ἕτερα δύο τοιφλίκια τὸ «Ὁμουριζᾶ» τοῦ Ραζήη πασᾶ, ἀρχιθαλαμηπόλου τοῦ Σουλτάν Χαμίτ, καὶ τὸ «Παπαζλή» τοῦ Δαμάτ Μαμουτ πασᾶ, εἰς αὐτὰ δὲ ἔσπειρε 50 χιλ. ὄκ. σίτου, 20 χιλ. ὄκ. βρώμης, 15 χιλ. ὄκ. κριθῆς, 20 χιλ. ὄκ. καπλουντζᾶ καὶ ἄλλα δημητριακὰ, εἶχεν ἐπίσης 55 ζεύγη ἀροτριῶνων κτηνῶν καὶ 3.000 πρόβατα.

Εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιομέτρων περίπου ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Ἄδριανοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρίσκετο τὸ τοιφλίκι «Τσιλιγκιρ» τοῦ ἐκ Στεννημάχου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Γεωργίου Χρυσοβέργη, ἐκτάσεως 9.000 στρεμ. ὅπου διετρέφοντο 15.000 πρόβατα διὰ τὴν προμήθειαν σφαγίων διὰ τὸν τουρκικὸν στρατὸν. Εἰς τὸ τοιφλίκι αὐτὸ ὑπῆρχε δάσος ἐκ καστανεῶν, φλαμουριῶν καὶ ἄλλων δένδρων, κατ' ἔτος δὲ παρήγοντο μεγάλα ποσότητες ξυλανθράκων. Ἄλλος μέγας τοιφλικοῦχος ἦτο ὁ Ἰωάν. Μαργαρίτης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκον αἱ ἀγροτικαὶ δασώδεις περιοκαὶ «Ἄλλαν—Τεπέ», «Μιραλὺφ» καὶ «Χαλήλ Πασᾶ», ἐκτάσεως 40.000 στρεμ., αἵτινες πρὸς ἀνατολὰς περιεβρέχοντο ὑπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον λειμῶνες, ἐκτάσεως 1.100 στρεμ. περίπου καὶ πολλὰ στρέμματα συκομωρεῶν καὶ καρποφόρων δένδρων. Ὁ Μαργαρίτης ἐκτὸς τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν σηροτροφίαν, εἶχεν ἐπίσης 100 αἴγας, 50 ἀγελάδας, 100 ἵππους ἀναπαγωγῆς καὶ 20 καμήλους διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων του.

Αὐτὰ ἦσαν τὰ πλουσιώτερα καὶ μεγαλύτερα τοιφλίκια ἀνήκοντα εἰς Ἑλληνας. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πολλοὶ «τσορμπατζήδες» (πρόκριτοι), οἵτινες ἐνοικίαζον τουρκικὰ ἀγροκτῆματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπησχολεῖτο μέγας ἀριθμὸς ξένων ξωμάχων (ἐργατῶν πῆς γῆς), μὲ ἡμερομίσθιον 20—25 παράδων.

Ἡμερολόγιον ἔτους 1871

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως

Τμήμα Ἀδριανουπόλεως

Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Χωρίων	Ἀρ. Ἀγροτικῶν Κτημάτων
Ἀδριανούπολις μετὰ 4 διαμερισμάτων	217	107
Ἐπαρχία Διδυμοτείχου	167	15
» 40 Ἐκκλησιῶν	33	—
» Μουσταφᾶ Πασᾶ μετὰ τοῦ διαμ. Τσαρμὲν	95	6
» Οὐζοῦν Κιοπροῦ	72	5
» Βαβᾶί — Ἀτικ	22	6
» Χάβσας	25	14
» Κηζιλ—ἀγάτς μετὰ τοῦ διαμ. Χατοῦν — ἰλῆ.	34	5
» Βουνάρ — χισάρ	18	1
Σύνολον	683	159

Σημείωσις:

Τὰ εἰς τὸ Βιλαετίον ὑπαγόμενα πλουσιώτερα χωρία ἀνήρχοντο εἰς 2.597, τὰ δὲ ἀγροτικά κτήματα (Τσιφλίκια) εἰς 693, κατὰ τοὺς παρατιθεμένους πίνακας:

Τμήμα Φιλιππουπόλεως

Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Χωρίων	Ἀριθ. Ἀγροτ. Κτημάτων
Φιλιππουπόλεως μετὰ τῶν διαμερισμάτων	259	49
Ἐπαρχία Παζαρτζικίου	108	16
» Χὰς — Κιοϊ	192	3
» Ζαγαράϊ — Ἀτικ	91	26
» Κηζανλικίου	48	5
» Τζιρπανίου	46	10
» Ἀχιῆ Τσελεμπῆ	34	—
» Σουλτὰν Γιερχῆ	100	—
Σύνολον	878	109

Τμήμα Συλλίμνου

Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Χωρίων	Ἀριθμὸς Ἄγρ. Κτημάτων
Ἐπαρχία Συλλίμνου	60	49
» Ὑαμπόλεως	40	21
» Καρναμπάτ	48	26
» Ζαγαράϊ—Τζεδίδ	51	7
» Ἄετοῦ	79	24
» Ἄγχιάλου	25	18
» Μεσημβρίας	38	6
» Πύργου	65	18
Τὸ ὅλον	406	169

Τμήμα Ραιδεστοῦ

Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Χωρίων	Ἀριθμὸς Ἄγρ. Κτημάτων
Ραιδεστός μετὰ τοῦ διαμ. Ἴνετζικ	63	33
Ἐπαρχία Βιζύης μετὰ διαμ. Σεραΐ	34	8
» Διαμέρισμα Μηδείας	12	—
» Τζορλοῦς μετὰ τοῦ διαμ. Ἡρακλείας	36	74
» Λουλέ Βουργὰς	39	27
» Χαριουπόλεως	54	30
» Μάλγαρα	61	26
Σύνολον	299	198

Τμήμα Καλλιπόλεως

Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Χωρίων	Ἀριθμὸς Ἄγρ. Κτημάτων
Ἐπαρχία Καλλιπόλεως	15	15
» Περιστάσεως μετὰ τοῦ διαμ. Ὀροσης	56	7
» Φερρών μετὰ τοῦ διαμ. Μαύρης	64	9
» Κεσσάνης καὶ Ὑφάλων	54	14
» Αἴνου	15	1
» Γκιουμουλτζίνας	130	11
Σύνολον	334	57

Γ. 4. 1. Κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἐπὶ συνολικῆς ἐκτάσεως 4.000.000 ἑκταρίων,⁵ τὰ 476.222 (ἤτοι 12% περίπου τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας) ἑκαλλιεργοῦντο εἰς Θράκην, ὡς κάτωθι:

Εἰς 162.354 ἑκτάρια ἑκαλλιεγεῖτο σῖτος			
» 59.570	»	»	βρώμη
» 45.863	»	»	κριθὴ
» 22.702	»	»	σίκαλις
» 56.676	»	»	αραβόσιτος
» 129.057	»		ἑκαλλιεργοῦντο διάφορα εἶδη

Τὰ μέσα καλλιεργείας ἦσαν πρωτόγονα. Ἀπὸ τοῦ τέλους ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρχισαν νὰ εἰσάγωνται διάφορα ἐργαλεῖα καὶ μηχαναὶ ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, Αὐστρίαν καὶ Ἀμερικὴν, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν παρεῖχε βοήθειαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας — ἀντιθέτως, παρενέβαλλε συνεχῶς προσκόμματα.

Αἱ βασικαὶ ἀνασταλτικαὶ αἰτίαι τῆς προόδου ἦσαν: ἡ ἔλλειψις Ἀγροτικῶν Τραπεζῶν, αἱ πλημμύραι τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, τὰ ἄδικα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς Ἑλληνας καλλιεργητάς, ἡ καταπνευστικὴ εἰσφορὰ τῆς «δεκάτης», ἡ ἀναγκαστικὴ πώλησις τῶν κτηνῶν τῶν ἀγροτῶν διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων, ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας, ἣτις πάντοτε ἐμάστιζε τὴν ὑπαιθρον εἰς Τουρκίαν, καὶ ἡ ὁποία ἐνετάθη εἰς Θράκην ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς προσαρτήσεως εἰς τὴν Αὐστρίαν τῆς Βοσνίας, ὁπότε, τὰ πλέον ταραχοποιὰ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα τῆς περιοχῆς αὐτῆς κατέφυγον κυρίως εἰς Θράκην.⁶

Ἡ καλλιέργεια ἐγένετο εἴτε ἀπὸ μικροὺς ἰδιοκτῆτας χωρικοὺς ὁπότε ἕκαστος γεωργὸς ἑκαλλιεργεῖ ἓν ἑκτάριον περίπου, εἴτε εἰς μεγάλην κλίμακα ἀπὸ μεγαλοκτηματίας (τοιφλικούχους).

Πρὸ τοῦ 1821 αἱ γαῖαι αἱ ἔχουσαι ἐλαχίστην ἀξίαν ἐτιμῶντο 10 γρόσια τὸ στρέμμα, ἐνῶ αἱ εὐφορώτεραι 60 γρόσια τὸ στρέμμα.⁷

Γ. 4. 2. Οἱ ἀγροὶ διεκρίνοντο εἰς ἀρπαλίκια καὶ ἐξωχώραφα.

α) Τὰ ἀρπαλίκια: (κριθαρότοποι). Ὀνομάζοντο οὕτω διότι ἡ κριθὴ ἐχρειάζετο γόνιμον γῆν καὶ ἐνίοτε ἐσπεύετο κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος διὰ νὰ «πάρῃ τὴν δύναμιν».

5. 1 ἑκτάριον = 10.000 τετρ. μέτρα.

6. Alex. Antoniadès, *la Puissance de l'Hellenisme et le Role Economique des Grecs en Thrace*, Paris 1919, σελ. 8.

7. Α. Χουμνίδη, *Μαθήματα Ἱστορ. Οἰκον. Βίου*, τεῦχος Γ, σελ. 410, ὑποσ. 3.

Εἰς τὰ ἀρπαλίκια ἔσπειρον, ἄνευ ἀγρωναπαύσεως ἐπὶ 10—15 ἔτη, ἐναλλάξ τὸ ἕν ἔτος σίτον καὶ τὸ ἄλλο κυάμιους ἢ πεποννοειδῆ. Οἱ ἀγροὶ αὐτοὶ συνήθως ἐκαλλιεργοῦντο ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν των, εἶχον δὲ ἀπόδοσιν, ἐπὶ σπόρου ἑνὸς κοιλοῦ (περίπου 25 ὀκ.), σπειρομένου εἰς 1½ στρέμμα, δεκαπλασίαν, δεκαπενταπλασίαν ἢ καὶ εἰκοσάπλασίαν καὶ τριακονταπλασίαν ἀκόμη.

β) Ἐ ξ ω χ ώ ρ α : Εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοὺς συνήθως ἔσπειρον τὸ ἕν ἔτος σίτον, τὸ δεύτερον βρώμη καὶ κατόπιν τοὺς ἄφηνον νὰ «ξεκουρασθοῦν». Ἐνίστε μετὰ τὴν σπορὰν τοῦ σκληροῦ σίτου, ἔσπειρον τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπαλὸν σίτον (τουρκιστὶ κιζλιτζᾶ), τὸ τρίτον βρώμη καὶ κατόπιν λινόσπορον (ἐναλλακτικὸν σύστημα).

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ σίτου ὡς καὶ τῆς βρώμης, ἦτο συνήθως τετραπλασία μέχρις ἐπταπλασίας τοῦ σπειρομένου.

Οἱ ἀγροὶ ἐδίδοντο καὶ μὲ ἐνοίκιον ἢ μὲ «χοδιζρέτι» (ἀντίσπορον), ἦτο ἔδιδον εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας ἀντὶ ἐνοικίου ἰσόποσον τῆς σπορᾶς οἴτων καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ σπεύρουν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος βρώμη.

Γ. 4. 3. Ἡ λίπανσις τοῦ ἀγροῦ ἐγένετο μὲ ζωϊκὴν κόπρον καὶ ἀπορρίματα. Ἡ κόπρος συνεσωρεύετο εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἀφοῦ ἔμνε 2—3 ἔτη νὰ «κωνεύσῃ» (ἀπέμνε δὲ τὸ δέκατον περίπου), ἐρρίπτετο εἰς τοὺς ἀγρούς. Διὰ κάθε στρέμμα ἀπητοῦντο περίπου 100 ἄμαξαι (περὶ τὰς 400—500 ὀκ.). Μετὰ ἐγένετο ὁ λεγόμενος «ἀκταρμάς» μὲ τὸ μεγαλύτερον, τὸ ὁποῖον ἐσύρετο ἀπὸ 6 ζεύγη βοῶν, καὶ ἀνέστρεφε τὴν γῆν εἰς βάθος 25—35 ἐκ. τοῦ μέτρου. Εἰς τὰ ἐξωκώραφα πρὸ τῆς σπορᾶς ἔκαμνον «νιάμα»,⁸ (σπάσιμο βῶλων μετὰ τὸ ὄργωμα), ἤρχιζον δὲ κατὰ τὸν Φεβρουάριον καὶ ἐξηκολούθουν εἰς τὰ τοιφλίκια μέχρι τοῦ Αὐγούστου.

Εἰς τὰ μεγάλα ἀγροκτῆματα εἶχον διπλᾶ ζεύγη βοῶν διὰ κάθε μεγαλύτερον καὶ τὰ ἀντήλασον τὴν μεσημβρίαν. Ἀργότερον οἱ μεγαλοκτηματῖαι ἠγόρασαν καὶ βενζινοκίνητα «τρακτέρ» διὰ τὸ «νιάμα», ὡς καὶ μερικὰ σπαρτικὰ μηχανήματα. Τὸ καλλίτερον «νιάμα» ἐγένετο κατὰ τὸν Μάιον. Τὸν Αὐγούστον μερικοὶ γεωργοὶ ἐγκαθίστων εἰς τοὺς ἀγροὺς των πρόβατα διὰ νὰ «πλαγιάσουν», ν' ἀφήσουν δηλαδὴ ἐκεῖ τὴν κόπρον των, μετὰ δὲ μὲ μικρὰ ἄροτρα, συρόμενα ὑπὸ βοῶν ἢ ἵππων, ὄργωναν τοὺς ἀγροὺς διὰ νὰ ἀναμικθῇ ἡ κόπρος μὲ τὸ κῶμα.

8. Μ. Α. Σταμούλη, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἀν. Θράκην, Θρακικά Τ. 18 (1943), σελ. 201 καὶ ἐπ.

Γ. 4. 4. Εἰς τὰ ἀρπαλίκια τὸ ὄργωμα «μποζάρισμα», ἐπανελαμβάνετο δευτέραν καὶ τρίτην φοράν ἐνῶ ἀνέμενον βροχὴν διὰ τὴν σποράν, ἢ ὅποια ἤρχιζε τὸν Ὀκτώβριον καὶ ἐτερματίζετο τὴν 21ην Νοεμβρίου (Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου). Πρῶτον ἔσπειρον σίτον καὶ μετὰ θρώμην, περίξ δὲ τῶν ἀγρῶν ἔσκαπτον κανδάκια πρὸς ἀποφυγὴν πλημμυρῶν.

Ὁ σίτος, ἐὰν ἔβρεχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεώς του, προσεβάλλετο ἀπὸ σκωρίασιν. Πρὸς πρόληψιν τῆς ἀσθενείας, ἐβάπτιζον τὸν σπόρον εἰς διάλυσιν θειϊκοῦ χαλκοῦ με ἀναλογίαν 1—1,1/2% εἰς 100 ὄκ. ὕδατος με 1 ὄκᾶν ἀσβέστου.

Ἡ σπορὰ τὸ «ρίζμιον τοῦ σπόρου», ἀπῆται ἐπιδεξιότητα καὶ ὑπῆρξον εἰδικοί πρὸς τοῦτο.

Γ. 4. 5. Ὁ θ ε ρ ι σ μ ὸ ς ἐγίνετο συνήθως με τὰς «κόσας». Ὀλίγοι ἐθέριζον με μικρὰ δρεπάνια. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας εἰσῆχθησαν καὶ μερικάι θεριστικαὶ μηχαναί. Ὁ θερισμὸς ἐγίνετο ἐπὶ πληρωμῇ κατὰ στρέμμα διὰ τοὺς μικροὺς καλλιεργητὰς, ἀνελαμβάνοντο δὲ ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου ὁ θερισμὸς, τὸ δέσιμον εἰς δεμάτια, ἢ περισυλλογὴ τῶν στάξεων (τουρμουῦκι) καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν δεματίων ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ.

Εἰς τὰ τοιφλίκια ἐφημιόζετο τὸ σύστημα «πάι» δι' ἀναθέσεως εἰς ἐργολάβον τῆς ἐργασίας, ὑπελογίζετο δὲ ὅτι ἕκαστος θεριστῆς ἠδύνατο νὰ θερίσῃ 50 — 70 στρέμματα. Ἐμέτρων τὰ σπαρμένα στρέμματα, τὰ ὅποια διήρουν διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκτάσεως καὶ προσελάμβανεν ὁ ἐργολάβος τριπλασίους περίπου ἐργάτας: 1/3 διὰ τὸν θερισμὸν, 1/3 διὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματίων καὶ 1/3 διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν δεματίων καὶ τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐναπομεινάντων στάξεων. Τὸ ποσοὺν ἀμοιβῆς τῶν ἐργατῶν καθωρίζετο καὶ κατεβάλλετο μετὰ τὸν θερισμὸν. Οἱ θερισταὶ ἦσαν συνήθως Ἑλληνας, ἢ δὲ τροφὴ των ἦτο εἰς βάρος τοῦ κτηματίου.

Ἐπειδὴ ἀπητοῦντο πολλοὶ ἵπποι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ, ἤρχοντο πολυάριθμοι σκηνῖται (συνήθως Χριστιανοὶ Ἀθίγγανοι), οἱ ὅποιοι ἐνοικίαζον τοὺς ἵππους των, (τρεῖς ἵππους δι' ἐκάστην ἀλωκάνην). Ἡ ἀμοιβὴ των κατεβάλλετο εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου. Οἱ Ἀθίγγανοι ἀπῆρχοντο τὸν Σεπτέμβριον. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἠσυχολοῦντο εἰς σιδηρουργικὰς ἐργασίας. Ὑπῆρχον Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι Ἀθίγγανοι.

Γ. 4. 6. Τὸ ἀ λ ῶ ν ι σ μ α ἐγίνετο με ἀλωκάνην, συρομένην ὑπὸ ἵππων. Τὰς ἀλωκάνας ἔφερον Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν με μικρὰ

πλοίαρια τῆς Ἀπολλωνιάδος, ἐπληρώνοντο δὲ διὰ τὴν ἐργασίαν των εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου.

Ἡ πρώτη ἀτμοκίνητος ἀλωνιστικὴ μηχανὴ εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Α. Σταμούλη εἰς Σηλυβρίαν τὸ 1878, ἣτο δὲ κατασκευῆς τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργοστασίου Ransoms Son and Jeffer's.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίζει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐνῶ εἰς Ἡνωμ. Πολιτείας Ἀμερικῆς ἐφευρέθησαν ἀλωνιστικαὶ μηχαναί, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1828, μόλις κατὰ τὸ 1860 ἐχρησιμοποιήθησαν αὗται εἰς τὴν γεωργίαν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ἀλωνιστικὴ μηχανὴ τοῦ McCormick, κατασκευασθεῖσα τὸ 1834, ἐθαυμάσθη εἰς τὴν Διεθνῆ Ἐκθεσιν τοῦ Λονδίνου τὸ 1851. Αἱ ἀλωνιστικαὶ μηχαναὶ εἰσήχθησαν εἰς Κάτω Χώρας τὸ 1856.⁹

Γ. 4. 7. Αἱ πλέον συνήθεις ποικιλίαι σίτου ἦσαν: Σαρῆ—Μπασάκ (ξανθοκιτρινωπὸς στάχυς), Ἄκ—Μπασάκ καὶ Καρὰ—Μπασάκ (ἄσπροι καὶ μαῦροι στάχυες). Ἐπίσης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔσπειρον καὶ «Τούνους ἢ Κουντούς» τὰ τελευταῖα εἶδη εἶχον μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν, ἀλλὰ τὰ ἄλευρά των ἦσαν ἀδύνατα.

Μερικοὶ γεωργοὶ ἔσπειρον ὀλίγον σπόρον ἀπὸ «μπασάκια»: ἐδιάλεγον καλλιτέρους στάχυες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γυναιῆκες ἀφήρουν τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος καὶ ἐκράτουν μόνον τὸ μεσαῖον. Ἠλώνιζον αὐτοὺς ἰδιαιτέρως. Τοὺς σπόρους ἔσπειρον εἰς εἰδικὸν μέρος τοῦ ἀγροῦ καὶ τὸ προϊόν των ἐκράτουν διὰ τὴν σπορὰν τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ἡ ἐπιλογὴ αὕτη τοῦ σπόρου ἐστοίχιζε συνήθως ὅσον καὶ ἡ ἀξία τοῦ σίτου.

Γ. 4. 8. Τὸ μέτρο ἡμα τοῦ παραγομένου καρποῦ ἐγένετο μὲ σιδηρᾶ ἢ ξύλινα στρογγυλᾶ δοχεῖα (κοιλὰ), ἔχοντα συνήθως τουρκικὴν ἀρίθμησιν. Μία ντάλια ἦτο ἴση μὲ 40 κοιλὰ. Εἰς τὰς περιφερείας Σηλυβρίας κλπ. εἶχον τὸ κοιλὸν Ραιδεστοῦ, ἣτοι ἐν κοιλὸν περιεῖχε σῖτον βάρους 24—25 ὀκ. καὶ σπανιώτερον 26 ὀκάδων. Τὸ δοχεῖον μετρήσεως ἦτο συνήθως τὸ μισοκοῖλι (½ κοιλοῦ). Ἡ βρώμη ἐπίσης ἐμετρᾶτο μὲ κοιλὸν «κορυφωτὸν», ἣτοι ἐν κοιλὸν «πατημένον» καὶ ἐν «ἀπάτητον». Ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθὴ μετρούμενα ἰσοπεδοῦντο μὲ ἐν ξύλον λεγόμενον «sijgi». Αἱ ἀγοραπωλησίαι ἐγίνοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κοιλοῦ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας, κυρίως εἰς τὴν Σηλυβρίαν, καθιερώθη ἡ ἀγοραπωλησία μὲ ὀκᾶν.

Γ. 5 Ὁ σῖτος ἐπωλεῖτο συνήθως περὶ τὸ ἐν γρόσιον ἢ ὀκᾶ. Ὁ

9. Α. Χουμνίδη, *Μεθόματα Ἱστορίας Οἰκονομ.* Βίου (1971) Τεύχ. Δ', σελ. 430.

ἀραβόσιτος καὶ οἱ κύαμοι εἶχον τὴν ἡμισείαν τιμὴν τοῦ σίτου. Ὁ λινόσπορος ἐπωλείτο 40—60 παράδες ἢ ὄκα, ἡ κριθὴ 30 παράδες, ἡ βρώμη περὶ τοὺς 20 παρ. Αἱ τιμαὶ ἦσαν μὲ λίραν Τουρκίας = 109 γρόσια.

Ὁ κατωτέρω πίναξ ληφθεὶς ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1871 τοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως, ἀναφέρεται εἰς τὴν Γεωργικὴν Παραγωγὴν κατὰ τὸ 1870.

Στατιστικὴ τῶν σιτηρῶν καὶ ἄλλων διαφόρων προϊόντων Βιλαετίου
Ἀδριανουπόλεως

	Κοιλὰ
Σῖτος	10.100.000
Κριθὴ	3.900.000
Ἀραβόσιτος	611.000
Καπλουτζές	440.000
Βρώμη	1.060.000
Σίκαλις	2.511.000
Ρόβι	355.000
» ἕτερον εἶδος	39.000
Σησάμιον	49.000
Ὀρύζιον	500.000
Κύαμοι	72.000
Φασόλια	200.000
Ἐρεβίνθια	71.000
Φακαὶ	49.000
» ἕτερον εἶδος (Γράγος)	4.000
Σεῖρέκια	35.000
Κεχρίον	210.000
Καναρόσπορος	15.000
	Ὅκαδες
Κανάβι	33.000
Λιναρόσπορος	34.000
Βάμβαξ ἀκατέργαστος	630.000
Λινάρι	138.000
Κουκούλια	230.000
Καπνὸς	400.000
Ρόδα	251.000
Κρόμμυα	1.830.000
Σκόροδα	σειρ. 1.435.000

	Ὅκαδες
Ἐλαῖαι	32.000
Σταφυλαὶ	55.000.000
Γεώμηλα	3.800
Γλυκάνισον	155.000
Πεπόνια καὶ Χειμωνικά	9.300.000
Ῥοπιον ἀκαθάριστον	190.000
Ριζάρι	1.200
Ἄλατζαχέρι	300
Τζεχρὶ	30.000
Μαυροκούκι	1.200
Κισνὶς	200
Κίμινον	350
	<u>Κοιλὰ</u>
Ἀμύγδαλα	39.800
Καρύδια	2.413.000
	<u>Ὅκαδες</u>
Κυδώνια	65.000
Μῆλα	300.000
Ῥαπα (ἀχλάδια)	600.000
Λεπτοκάρυα	1.000
Κάστανα	2.000
Δαμάσκηνα μεγάλα	200.000
Ῥαλλα εἶδη	150.000
Βερούκοκα	50.000
Κεράσια	200.000
Βύσσινα	150.000
Ὁξόκανθα (ἀμπὲρ βαφίς)	3.000

* *

Ἡ Ἀδριανούπολις παρήγεν 7 εἶδη σίτου, ὡς ἐπίσης ὄσπρια καὶ λοιπὰ δημητριακά.

Ἡ παραγωγή δημητριακῶν εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως, κατὰ τὸ 1910, ἀνήρχετο εἰς τὰ κάτωθι ποσά :

Σίτος	1.998.743	Έκατόλιτρα
Βρώμη	1.178.998	»
Κριθή	766.268	»
Άραβόσιτος	859.348	»
Σίκαλις	363.903	»
Ζεΐα	460.393	»
Σίτος Μπασάκ	24.131	»
Σίτος Μπουρτζάκ	31.478	»
Σύνολον	5.683.262	»

Συνολικῆς ἀξίας 2.782.343 λιρῶν Τουρκίας, ἤτοι 63.993,843 Γαλ. φράγκα.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ποσοτήτων, 10.000 περήπου τόννοι ἐξήχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ λιμένος Ἀλεξανδρουπόλεως.¹⁰

Ἀπὸ τὰ κυδῶνια τῆς Ἀδριανουπόλεως, πολλὰ ἐζύγιζαν μίαν ὀκᾶν. Ἐπίσης, ὀνομαστὰ ἦσαν τὰ ροδάκινα. Ὑπῆρχον 3.000 περιβόλια μὲ ὀπωροφόρα. Εἰς τὸν Νομὸν Ἀδριανουπόλεως παρήγοντο ἐν συνόλῳ 1.000.000 ὀκάδες οἴνου ἐτησίως καὶ 20.000 στατήρες κρομμύων.

Ἡ περιοχὴ Ραιδεστοῦ¹¹ εἶχε πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Κυρίως, παρήγοντο μεγάλα ποσότητες κερασίων, μήλων, βερυκόκκων, ροδακίνων κλπ. Ὑπῆρχεν ἐπίσης ἀφθονία λαχανικῶν καὶ ὀσπρίων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχον ψυγεῖα. Εὐφυεῖς ἐπιχειρηματῆαι τῆς Ραιδεστοῦ ἀνέσκαπτον τὸ ἔδαφος εἰς βάθος (εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως) καὶ ἀποθήκευον ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν χιόνων ποσότητας νωπῶν πεπεσμένων ὀπωρῶν.

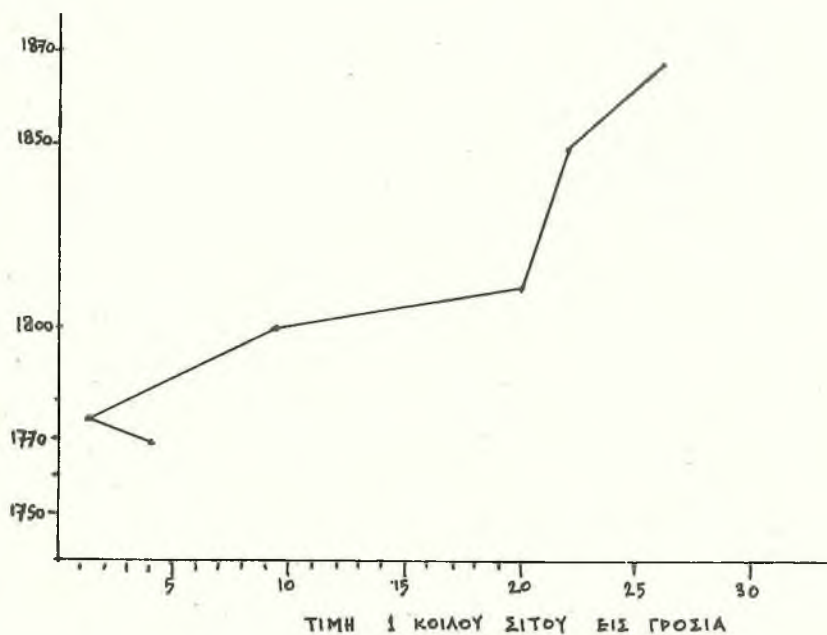
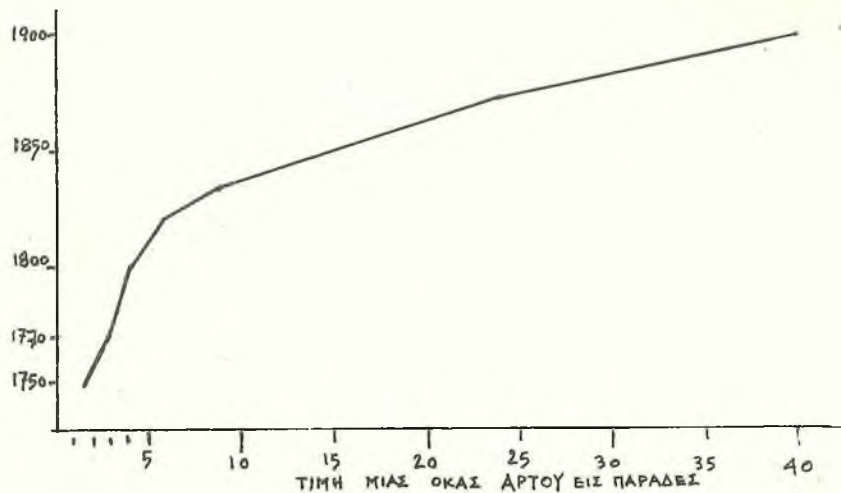
* *

Ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς Ἑλπιν. Σαραντῆ,¹² πληροφοροῦμεθα ἐξ ἄλλου ὅτι εἰς τὴν Θρακικὴν γῆν εὐδοκιοῦν ἄνω τῶν 5 0 0 ε ἰ δ η φ υ τ ὠ ν, ὅπως ἡ βελανιδιά, ὃ καρπὸς τῆς ὁποίας ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν παρασκευὴν ἱατρικῶν, ἐνῶ μὲ τὰ φύλλα τῆς ἔβαπτον τὰ ὑφάσματα· ἐπίσης παρήγοντο ποσότητες βρίζης καὶ βρώμης. Ἡ ἐλαία ἠὲδοκίμει εἰς τὴν περιοχὴν Μάκρης κυρίως. Ὑπῆρχον εἰς Θράκην ἀφθονοὶ καρυαί,

10. Alex. Antoniadés, la Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 9.

11. Φ. Μανουηλίδη, Πόλις καὶ Νομὸς Ραιδεστοῦ, Θρακικὰ τόμος 24ος, 1955.

12. Ε. Σαραντῆ: Τὰ φυτὰ τῆς Θράκης, Θρακικὰ Τόμ. 20ός σελ. 9 - 72, 1944.

τῶν ὁποίων τὸ ξύλον ἦτο περιζήτητον, ἰδίως ὅταν εἶχε καρκινώματα (λούπας). Πολλαὶ καρυαὶ ἀπέδιδον 100—120 ὄκ. κάρυα. Ἀπὸ τὸ ἀρωματισμένον ξύλον τῶν κυπαρίσσων κατεσκευάζον τὰ περίφημα «σεντούκια». Ὁ λίνος ἐκαλλιεργεῖτο ἐπίσης, ἀπὸ αὐτὸν δὲ παρήγετο τὸ «μπεζίρ» (λινέλαιον), τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο διὰ φωτισμὸν πρὸ τοῦ πετρελαίου. Μὲ τὰ φύλλα τῆς μελίας ἔβαπτον κίτρινα τὰ μάλλινα ὑφάσματα, ἐνῶ τὸν φλοῖον τοῦ κορμοῦ τῆς ἐκρησιμοποιοῦν ὡς μαύρην βαφήν. Τὸν πελίνον ἔρριπτον εἰς τὸν μοῦστον διὰ νὰ γίνῃ ὁ οἶνος «δυναμωτικός». ¹³ Ὑπῆρχον δάση καστανεῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἄφθονοι ροδιαί. Ὁ ροῦς, ὁ θυρσοδεψικός ἦτο χρήσιμος διότι μὲ τὰ φύλλα του ἔβαφον μαῦρα τὰ ὑφάσματα. Ἀφθονον σκουπόχορτον ἐφύετο εἰς τὴν περιοχὴν Ἀδριανουπόλεως. Ἐπίσης ἠὺδοκίμου συκία καὶ πολλὰ εἴδη ὀσπρίων καὶ λαχανικῶν. Παρὰ τὴν Σηλυβρίαν, ἐκαλλιεργεῖτο βάμβαξ ἀρίστης ποιότητος, τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἐξαγωγή. Εἰς τὸ Διδυμότειχον ὑπῆρχεν ἓν εἶδος κυδωνίας (δερβίσικη), μὲ ἐξαιρετικὰ εὐγεύστους καρπούς.

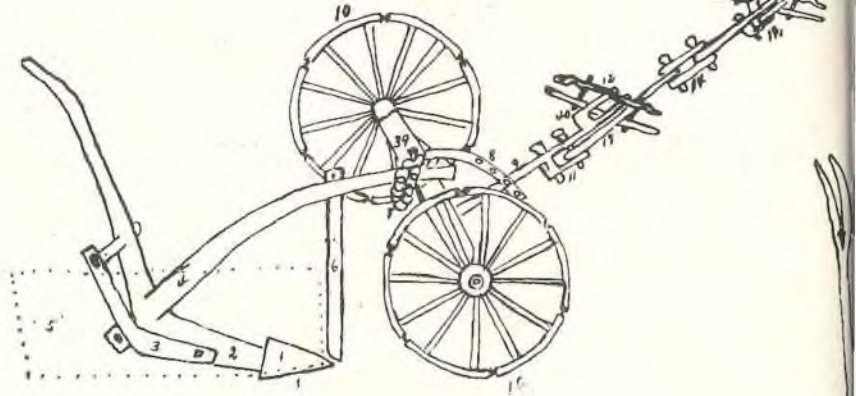
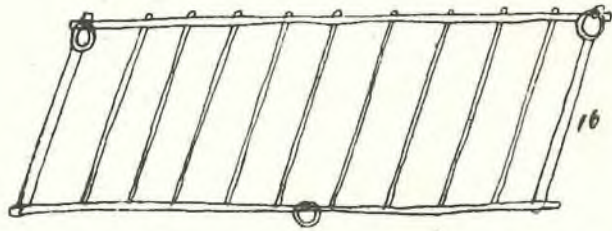
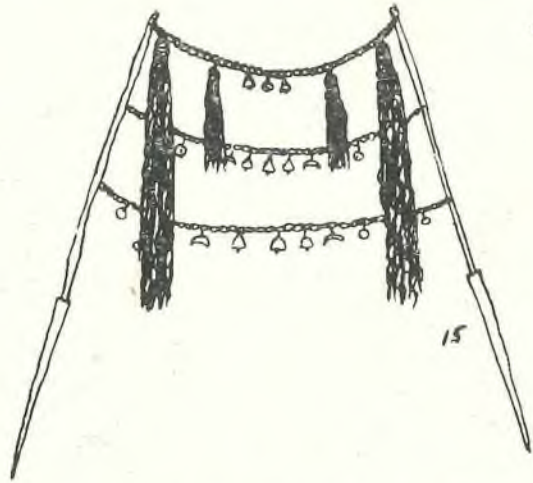
Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Θράκης ἐκαλλιεργοῦντο ἐξαιρετικῶς εὐώδη ρόδα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρήγετο τὸ πολυτιμότερον ροδέλαιον (γκιούλ—γιαγί) καὶ τὸ ροδόσταγμα (γκιούλ—σουγιού).

Κατὰ τὴν Θρακικὴν παράδοσιν ἡ Ἁγία Παρασκευὴ παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἄμπελον, ἡ ὁποία ἐκαλλιεργεῖτο εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Θράκης, κυρίως εἰς Μυριόφυτον, Περίστασιν, Γάνον. Γενικῶς εἰς Θράκην οἱ ἄμπελῶνες κατελάμβανον ἔκτασιν 40.000 περίπου ἑκταρίων. ¹⁴ Ὑπῆρχον διάφοροι ποικιλίαι: Ὁ Ἀγούμαστος (ἄσπρο σταφύλι), τὰ Ἀγουσκάτκα (ὠρήμαζαν ἐνωρίς), ἡ Ἀγραδίνα σταφυλαὶ χρώματος ἀνοικτοῦ ἐρυθροῦ, αἱ ὁποῖαι διετηροῦντο περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα εἴδη), τὰ Ἀλεξοῦτα (κόκκινα), τὰ Ἀλ—πεχλιβὰν (ὅπως οἱ ροδίτες), τὰ Αὐγουλάτα, τὰ Γιαπουντζάκια, τὰ περίφημα Γιαπαλάκια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρήγετο ὁ οἶνος τοῦ Μυριοφύτου, τὰ Κολόβια (κατάλληλα διὰ παραγωγὴν ρακῆς), οἱ Παφλαγόνες, τὰ Τσαούσια, τὰ ἐκλεκτώτερα τῆς Θράκης, (ὠρήμαζαν ἀρχὰς Αὐγούστου καὶ ἦσαν ἄρωματώδη). Πολλοὶ ἄμπελῶνες ὑπῆρχον ἐπίσης εἰς τὰ παρὰ τὴν Σηλυβρίαν χωρία: ¹⁵ Ἐπιβάτας, Δελλιῶνας, Ἐξάσπερον, Γιαλούς, Οἰκονομεῖον, Δημοκράνειαν καὶ Καλλικράτειαν, ὅπου ἐκαλλιεργοῦντο ἄμπελοι

13. Ε. Σαραντῆ: Ἐὰ φυτὰ τῆς Θράκης, Θρακικὰ Τόμος 20ὸς σελ. 9 - 72.

14. Alex. Antoniadès, la Puissance de l'Hellénisme et le Role Économique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 10.

15. Μ. Σταμούλη, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἄν. Θράκην, Θρακικὰ (1943). Τόμ. 18ος σελ. 193 - 217.

Μετ. Ν. 1900

1 και 38 γυνί. 2 και 34 άλετριπόδα. 3 όξούς. 4 και 37 σταβάρ. 5 σανίδα.
 11 κειτσία. 12 ξγός. 13 γλώσσα. 14 βαθελάκια. 15 ζευλες, γιορ-ερες. 16.
 κοσομάνικο. 22 κόκκαλο. 23 καφάς. 24 κόσα. 25 άγανα 26 στάρ. 27 κορμί.
 38 και 39 ένδι. 40 άρις. 41 τικέλι. 42 ξύστρα.

Αλάτρι

1 6 μαχαίρα ή τσερέσ-να. 7 άλυσσίδα. 8 άξάκι. 9 κούτσι. 10 μεδρεχούλα. σουργί. 17 τουρμούκι. 18 ξλένιο δεκράνι. 19 τουρμουκάκι. 20 δρεπάνι 21 28 κόν. 29 φύλλα. 30 ρίζες. 31 φυτράδ. 32 δύμα. 33 παράβολα. 36 σπάθ. 43 φκέδρι. 44 βοδίσια λοκάνι 45 άλογίσια λικάνι.

τοῦ εἴδους «περατεινὰ» (γιαπωντζάκια), τῶν ὁποίων ἐγένετο μεγάλη ἐξαγωγή εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἰδίως ἀπὸ 15ης Αὐγούστου μέχρι 15ης Ὀκτωβρίου. Αἱ σταφυλαὶ ἐτοποθετοῦντο εἰς κιβώτια τῶν 50—60 ὄκ., ἐφορτώνοντο δὲ εἰς πλοιάρια ἀνὰ 50—80 κιβώτια, ἤτοι 150—200 χιλ. ὀκάδες περίπου ἡμερησίως.

Μέλαναι σταφυλαὶ παρήγοντο ὀλίγαι ὡς «Καρὰ—λάχανο», Κολόδικο, Κινό, ἐπίσης Μοσχάτα, Αὐγουλάτα καὶ Ροζακιά. Εἰς τὴν Ἄδριανούπολιν, κυρίως ἐκαλλιεργοῦντο ἄμπελοι τῶν ποικιλιῶν Τσαούσια, Ἄλ—πεχλιθάν, (αἱ σταφυλαὶ αὗται ἦσαν ὅμοιαι μὲ τοὺς ροδίτας), Παπάζ καὶ Καρισί, τῶν ὁποίων αἱ σταφυλαὶ ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως διὰ παραγωγὴν οἴνων.

Γ. 7. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κ τ η ν ο τ ρ ο φ ί α ν κατὰ τὸ 1870 διετρέφοντο εἰς Θράκην: ¹⁶

Βόες	163.000
Βούβαλοι ἀνευνούχιστοι	6.850
» εὐνουχισμένοι	28.700
Βούβαλοι θηλ.	28.500
Μόσχοι	18.000
Ταῦροι	8.800
Ἄγελάδες	264.000
Μόσχοι	81.000
Ἴπποι ἀνευνούχιστοι	4.600
Φορβάδες	38.000
Πῶλοι	17.000
Πρόβατα ἀρσενικὰ	162.000
» θήλεα	1.460.000
Ἄρνια	770.000
Αἰγες ἀρσ.	79.000
» θηλ.	494.000
Αἰγες μικραὶ	340.000
Ἴπποι	18.200
Ἡμίονοι	7.000
Κάμηλοι	6.200
ὄνοι	44.000
Χοῖροι	72.000

Ἐπιπλέον ἐπίσης 62.000 κυψέλαι.

16. Ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1871 τῆς Νομαρχίας Ἄδριανουπόλεως, σελ. 96.

Παρήγοντο 11.000 ὀκάδες κηροῦ, 1.179.000 ὀκάδες ἐρίων καὶ 161.000 ὀκάδες αἰγοτριχῶν.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν Θράκην διειρέφοντο :

2.860.000	αἰγοπρόβατα
328.000.	βοοειδῆ
49.000	ἕπτοι
65.000	ὄνοι
66.000	χοῖροι
17.000	ἡμίονοι
2.500	κάμηλοι

Λόγῳ τῶν ἀπεράντων πεδιάδων τῆς ἡ Θράκη ἡδύνατο νὰ διαθρέψη καὶ τετραπλάσιον ἀριθμὸν τῶν ὡς ἄνω κτηνῶν.¹⁷

Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων ἔτρεφον ὄρνιθας, διότι ἦτο μικρὰ ἡ δαπάνη τῆς συντηρήσεώς των. Τὰ ὡὰ ἦσαν πάντοτε εὐπρόσδεκτα ἀπὸ τοὺς παντοπώλας. Ἡ οἰκοκυρὰ ἡδύνατο νὰ ἀγοράσῃ «δύο αὐγῶν λάδι» ἢ «ἐνὸς αὐγοῦ ἐλαίας» ἢ «τριῶν αὐγῶν ζάχαρι» κλπ. Ἰσχυε δηλαδὴ ὁ ἀντιπραγματισμός.

Πολλοὶ χωρικοὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ὡῶν, περισσότεροι ὅμως ἦσαν ξένοι «τσερτοῆδες», περιερχόμενοι τὰ διάφορα χωρία. Ἐτρεφον ἐπίσης νήσσας καὶ διάνους, ὀλίγοι δὲ οἰκογένειαι περισσότερας, διότι ὑπῆρχεν ἡ δεισιδαιμονία, ὅτι ἔφερον δυστυχίαν. Αἱ περισσότεραι ἐχρησίμευον διὰ τὴν παρασκευὴν ἐμπειρικῶν φαρμάκων, ὡς π.κ. ἡ ὡμὴ καρδία νεοσφαγείσης περισσότερας ἐθεωρεῖτο φάρμακον διὰ τὴν ταχυπαλμίαν καὶ τὴν δειλίαν, ἡ περισσότεροφωλεὰ δέ, βαπτιζομένη ἐντὸς θερμοῦ ὄξους, ἐθεωρεῖτο ἄριστον «κατάπλασμα», διὰ τοὺς πόνους τῆς κοιλίας ἢ τοῦ στομάχου.

Ὅλοι αἱ οἰκογένειαι ἔτρεφον αἴγας, τὰς ὁποίας παρέδιδον εἰς τὸν «κατοκᾶ», νὰ τὰς ὀδηγήσῃ πρὸς βοσκὴν εἰς τὰ πλησίον ὑψώματα. Ὁ ἴδιος ἦτο καὶ ὁ κτηνίατρος, ἐφρόντιζε δὲ διὰ τὸ ζευγάρωμα τῶν ζῶων. Ὁ «κατοκᾶς» συνεφωνεῖτο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου δι' ἕν ἔτος, μὲ ἀμοιβὴν τριῶν γροσίων κατὰ κεφαλὴν, κατὰ τὸ Πάσχα δὲ καὶ τὰ Χριστοῦγεννα ἐφιλοδωρεῖτο μὲ ὡὰ, χοιρινὸν καὶ τσουρέκια.

Τὰ βοοειδῆ ἐβοήθουν τὸν γεωργὸν εἰς τὸ ὄργωμα, τὸ ἀλώνισμα,

17. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le Role économique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 11. Οὗτος ἀναφέρει ὅτι τὸ 50% τῶν παραγομένων γεωργικῶν καὶ κτηνατροφικῶν προϊόντων προήρχετο ἀπὸ ἐλληνικὰς χεῖρας.

τὴν μεταφορὰν τῶν σιτηρῶν, ὡς καὶ εἰς κάθε βαρεῖαν ἐργασίαν. Ὁ βοῦς ἠὺνouxίζετο κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ δὲ μὴ εὐνοουχιόμενος ὠνομάζετο «μπουγάς». Κατὰ τὸν χειμῶνα, τὰ βοοειδῆ παρήμενον εἰς τοὺς σταύλους, τρεφόμενα μὲ ἄχυρον, βρώμην ἢ κριθήν, τὴν δὲ ἐσπέραν ὠδηγοῦντο εἰς τὴν βρύσην τοῦ χωρίου, ὅπου ἐποτίζοντο. Τὸ θέρος, τὰ ἐφρόντιζεν ὁ «ἀγελαδάρης». Πολλοὶ ἀγρόται ἐξέτρεφον ἵππους καὶ ὄνους.

Ὅταν ἕνα ζῶον ἀπέθνησκε, τὸ ἔσυρον εἰς χάνδακα, καὶ ἀφοῦ ἐλάμβανον τὴν δοράν του, τὸ ἄφηνον διὰ τροφήν τῶν ἀειτῶν καὶ τῶν θηρίων. Τὸ δέρμα του, ἀφοῦ τὸ ἡλάτιζον, τὸ ἐκάρφωνον τεντωμένον εἰς τὴν γῆν, ἕως ὅτου ἐξηραίνεται. Κατόπιν, τὸ ἐκώριζον εἰς λωρίδας, κατὰ μέτρον ἀνθρωπίνου ποδός, καὶ τὸ ἐπώλουν διὰ τὴν κατασκευὴν τσαρουχίων.

Πρόβατα ἔτρεφον μόνον ὠρισμένοι κτηνοτρόφοι, οἱ ἐνοικιάζοντες τὴν νομὴν τοῦ χωρίου. Ὑπεγράφετο συμβόλαιον, τὸ ὁποῖον ὑπεκρέωνε τὴν κοινότητα ν' ἀνοίξῃ τρεῖς διόδους μεταξὺ τῶν σπαρτῶν, εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα θὰ ὑπεδείκνυεν ὁ κτηνοτρόφος. Αἱ δίοδοι ὠνομάζοντο «σουλτάρεις». Τὰ πρόβατα διέμενον ἐντὸς πλεκτῆς μάνδρας, τὸ ἐστεγαζόμενον μέρος τῆς ὁποίας, ὅπου διενυκτέρευον τὰ πρόβατα τὸν χειμῶνα, ἐλέγετο «σάγια». Κατὰ τὸ θέρος, τὰ πρόβατα ἔμενον εἰς προχείρους μάνδρας ἄνευ στέγης, κατεσκευασμένας ἀπὸ κλάδου ἐντὸς ὠργωμένου ἀγροῦ, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ὁποίου εἶχεν ὡς ὕψελος τὴν λίπανσιν τοῦ ἀγροῦ του ἐκ τῆς κόπρου. Συχνὰ ὅμως, τοῦ κατεβάλλετο καὶ ἐνοίκιον εἰς χρῆμα, τὸ ὁποῖον διετίθετο πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Ὁ ἀρχιποιμὴν «κεχαγιᾶς» ἐπέβλεπε τοὺς ἄλλους ποιμένας, ἐφρόντιζε δὲ διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ συντήρησιν τοῦ γάλακτος, τὴν παρασκευὴν τοῦ τυροῦ καὶ τὴν ὑγείαν τῶν προβάτων.

Οἱ ποιμένες ἐφόρουν ἀμπαδένια ἐνδύματα, «σερβέτα» εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τσαρούχια, κατὰ δὲ τὰς βροχερὰς ἡμέρας, τὸν «κετσὲ» (κάπα), καὶ κατὰ τὸ ψυχὸς δερμάτινον ἐπενδύτην καὶ περισκελίδα ἀπὸ δέρμα προβάτου, μὲ τὸ τρίχωμα πρὸς τὰ ἔξω.

Τὰ πρόβατα ἐγένων τὸν Ἰανουάριον, κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον ἐπώλουντο τὰ μικρά των, τὰ ὁποῖα ἐτοποθέτουσαν εἰς «κάρρα» μὲ ψάθινα στέγαστρα. Τὸ γάλα, μετεφέρετο μὲ μεγάλους καλκίνους κάδους, εἰς τοὺς «γιαουρτιχανάδες», ὅπου παρεσκευάζετο ἡ περίφημος γιαούρτη τύπου Σηλυβρίας.

Αἱ καλύβαι τῶν ποιμένων ἦσαν κατεσκευασμένας ἐκ κλάδων δένδρων κατὰ πρωτόγονον τρόπον.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σηλυβρίας ἐτρέφοντο 20—30 χιλιάδες πρόβατα τοῦ εἶδους «Κιβιρτζίκια», καὶ ὀλίγα «Καρακατσάνικα». Κατὰ τὸ θέρος, μετεφέροντο ἐκ Βουλγαρίας, Μυτιλήνης καὶ Λήμνου, περίπου 20—25 χιλιάδες πρόβατα ἐπ' ἐνοικίῳ διὰ τὸ προϊόν των (μαγουλιές)· ἐξ αὐτῶν, ἡγοράζοντο ὠρισμένα μπαχάρια (θερινά), τὰ ὅποια κατόπιν μετεπώλουν. Οἱ «Καρακατσαναῖοι» (Σαρακατσαναῖοι) παρεχειμάζον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, κατὰ τὸ θέρος δὲ μετέβαινον εἰς τὴν Βόρειον Θράκην. Ἔτρεφον 500—600 χιλιάδες πρόβατα, τὰ ὅποια ἐθεωροῦντο καλλίτερα τῶν ἐντοπίων. Κατὰ συμφωνίαν μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας, (19ος αἰὼν) οἱ «Καρακατσαναῖοι» δὲν κατέβαλλον δασιοὺς κατὰ τὰς μετακινήσεις των ἀπὸ τῆς μιᾶς χώρας εἰς τὴν ἄλλην.¹⁸

Γ. 8. I. Οἱ Ἕλληνες τῆς Θράκης κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος ἀπέκτησαν νέαν πηγὴν εὐημερίας διὰ τῆς ἀναπτύξεως σηροτροφίας. Αὕτη, ἤδη ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἤκμαζεν ἢ ἄγνοια ὅμως ὡς πρὸς τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀσθενειῶν τοῦ μεταξοσκώληκος ἠνάγκασε τοὺς ἐκτροφεῖς νὰ περιορίσουν τὴν σηροτροφίαν.

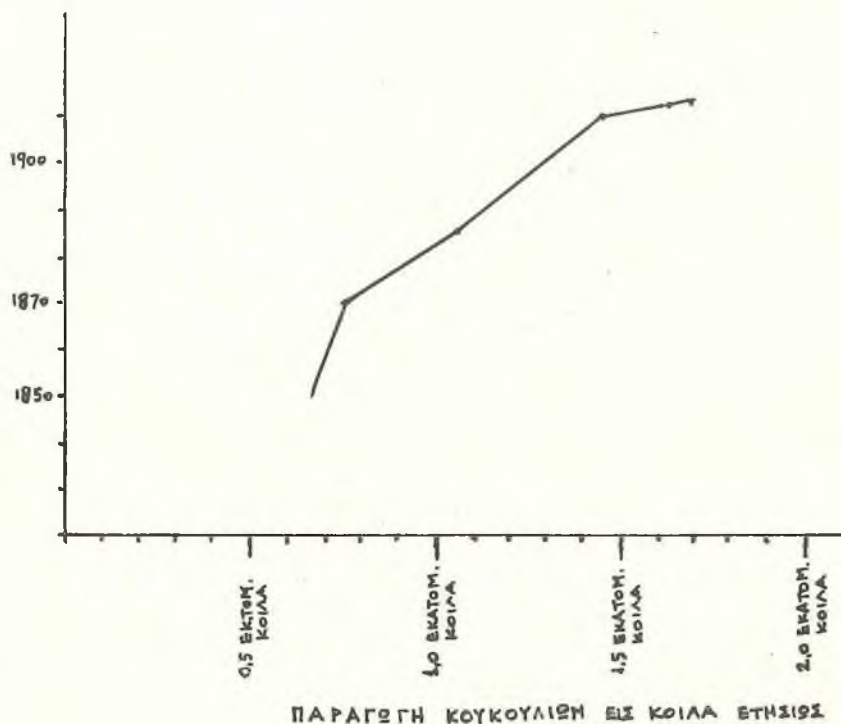
Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Παστέρ, τῶν μικροβίων ἀσθενειῶν τοῦ μεταξοσκώληκος κατέστη δυνατὴ ἡ παραγωγὴ ὑγιῶν σπόρων. Ἡ Τουρκία ἦτο μεγάλη μεταξοπαραγωγὸς χώρα. Οὕτως ἡ δεκάτη τῶν κουκουλιῶν συμπεριελήφθη εἰς τοὺς ἐμμέσους φόρους. Ἀντιλαμβάνεται τις τὴν τεραστίαν πρόοδον τῆς σηροτροφίας ἐκ τῆς ἀναλόγου αὐξήσεως τῶν ποσῶν τοῦ σχετικοῦ φόρου. Ἐνῶ τὸ 1888 τὸ ποσὸν τῆς δεκάτης τῶν κουκουλιῶν ἀνῆλθεν εἰς 336.000 Γαλλικὰ Φράγκα, ὁ μέσος ὄρος αὐτῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1905—1910 ἦτο περίπου 2.000.000 Γαλλικὰ Φράγκα.¹⁹ Ἰνστιτοῦτα διδασκαλίας σποροπαραγωγῆς—σηροτροφίας ἰδρύθησαν εἰς διαφόρους πόλεις, ὡς εἰς Προῦσαν κλπ. Ἐπίσης, ὠρίσθησαν ἀμοιβαί διὰ τοὺς καλλιεργητὰς μορεῶνων. Αἱ περιοχαὶ Ραιδεστοῦ, Καλλιπόλεως καὶ Γανοχώρων, ἀπέκτησαν ἐκτεταμένους μωρεῶνας, ἐδημιουργήθη δὲ νέον ἐπάγγελμα «σποροποιῶν» ἐμπόρων, κυρίως εἰς τὰ Γανόχωρα, Αὐδήμιον, Μυριόφυτον, Ἡράκλειαν, Περίστασιν, Ραιδεστὸν καὶ Καλλιπόλιν.

* * *

18. Γ. Γιαννακάκη : Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, Θρακικὰ Ἔθνος 29 (1958) σελ. 200 - 221.

19. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 13. βλ. ἐπίσης Gen. Malletterre, J. Reinach, A. Berl, F. Sartiaux, La Grèce devant le Congrès, Paris 1919, σελ. 102.

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α
ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΟΥΚΟΥΛΙΩΝ

Κατὰ τὰ ἔτη 1910 καὶ 1911 παρήχθησαν αἱ κάτωθι ποσότητες κουκουλιῶν :

	1910		1911	
Περιοχὴ Ἀδριανουπόλεως	260.000	χιλιόγρ.	250.000	χιλιόγρ.
» Μουσταφᾶ - Πασᾶ	170.000	»	150.000	»
» Ὀρτάκιοι	150.000	»	120.000	»
» Διδυμστεῖχου	130.000	»	250.000	»
» Σουφλίου	650.000	»	850.000	»
Διάφοροι Περιοχαὶ	90.000	»	140.000	»
Σύνολα	1.450.000	»	1.760.000	»

Γ. 8. 2. Ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων σηροτροφικῶν κέντρων ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο τὸ Σουφλίον τοῦ ὁποίου οἱ μόνιμοι κάτοικοι ἦσαν ἀπο-

κλειστικῶς Ἕλληνες. Μόνον οἱ Δημόσιοι ὑπάλληλοι ἦσαν Ὀθωμανοί. Ἡ «κουκουλαγορά» του χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1867. Τὸ Σουφλίον εἶχε, τότε 2.500 οἰκογενείας. Ἐὰν ὑπολογίσωμεν ὡς μέσον ὄρον ἐκτροφῆς τέσσαρα κυττῖα μεταξοπόρου κατὰ οἰκογένειαν, παρήγοντο περίπου κατ' ἔτος 700.000 κιλά κουκούλια. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτίζοντο εἰς τὸ Σουφλίον τὰ «Μπετζεκλίκια»,²⁰ τεράστια οἰκίαι, ὅπου ὑπῆρχε μόνον ἓν δωμάτιον δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὸν ὑπόλοιπον δὲ κῶρον ἦσαν μονίμως ἐγκατεστημένα τριώροφα ἢ καὶ τετραώροφα «κρεββάτια» διὰ τὴν ἐκτροφήν μεταξοσκωλήκων.

Ἡ ἀγορὰ τῶν κουκουλιῶν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἐγένετο διὰ πλειοδοσίας. Ὅταν ἔληγεν ἡ συμφωνία μεταξὺ παραγωγῶν καὶ ἐμπόρου ὁ εἰδικὸς κήρυξ (τελάλης), ἐφώναζε «Χάαρετς».²¹ Ἐκ τῆς λέξεως αὐτῆς προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ κτιρίου, ὅπου ἐγένετο ὁ πλειοδοτικὸς διαγωνισμός, «Χαρέτσια». Ἀνωτέρας ποιότητος ἦσαν τὰ κίτρινα κουκούλια, τὰ ὁποῖα ὠνόμαζον «Χρυσοφί», ἐνῶ τὰ λευκὰ ἦσαν δευτέρας ποιότητος καὶ ἀπεκαλοῦντο «Μπαϊντατί».

Τὰ κουκούλια μετεφέροντο δι' εἰδικῶν καλάθων, χωρητικότητος 25—30 κιλῶν, εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ ἐμπόρου, ὅπου ὑπῆρχον «ἀποπνικτήρια». Τὰ ἀποπνικτήρια ἦσαν ἐρμάρια μὲ θέσεις διὰ δέκα ξύλινα τελλάρα, τοποθετημένα κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ κυκλοφορῇ μεταξὺ αὐτῶν καυτὸς ἀτμός, ὅστις παρήγετο ὑπὸ ζέοντος ὕδατος. Οὕτως ἐθανατώνοντο οἱ ἐντὸς τῶν κουκουλιῶν μεταξοσκώληκες. Εἰς τὸ Σουφλίον ἤκραζεν ἐπίσης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βιοτεχνία μετάξης.

Ἡ σποροτροφία ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη καὶ εἰς τὸ Αὐδήμιον, ὅπου οἱ περισσότεροι κάτοικοι ἤσυχολοῦντο ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου μὲ τὴν σποροποιῖαν καὶ ἀπὸ τὸ τέλος Ἀπριλίου μέχρι τῶν μέσων Ἰουνίου μὲ τὴν ἐκτροφήν τῶν μεταξοσκωλήκων.

Συνήθως ὁ σπόρος «ἠνοίγεται» τοῦ Ἀγ. Γεωργίου: τὸν ἔρριπτον δηλαδὴ εἰς δίσκους ἢ πανέρια. Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, οἱ μικροὶ μεταξοσκώληκες ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰ «κρεββάτια», τῶν ὁποίων κατ' ἀρχὴν τὰ πλαίσια κατεσκευάζοντο ἀπὸ «καπρούλια». Ἐπάνω εἰς τὰ «κρεββάτια» ἔρριπτον ψάθας, ὅπου «ἄπλωναν» τοὺς μεταξοσκώληκας.

Ἀργότερον τὰ «κρεββάτια» κατεσκευάζοντο ἀπὸ ντογραματζῆδες (ξυλουργοὺς), οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποιοῦν ξύλινα πλαίσια καὶ ἔπλεκον μὲ σύρμα τὰς ἐπιφανείας. Ἀντὶ ψαθῶν, ἐτοποθέτουν εἰδικὸν χάρτιν

20. Χρ. Παπασταματίου, Λαογραφικὰ Σουφλίου, Θερακικὰ τόμ. 45 (1971) σελ. 169.

21. Ἀραβικὴ λέξις σημαίνουσα τελειωτικὴ φάσις συμφωνίας, τέλος.

(μεταξόκολλες). Όταν δὲν ἐπῆρκει ὁ ἀπαιτούμενος κῶρος, ἐκρησιμοποιοῦν εἰδικὰ στηρίγματα «γαῖδοῦρες» διὰ νὰ τοποθετήσουν τὸ ἕνα «κρεββάτι» ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Δύο συγκροτήματα ἀπὸ τέσσαρα κρεββάτια ἐκαλοῦντο «στατός».

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἐπενοήθησαν οἱ «κρεματοὶ στατοί»: Εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ δωματίου ἐτοποθέτουν «βίδες», ἀπὸ ὅπου μὲ σκοινιά ἢ χονδρὰ σύρματα αἰωροῦντο τὰ «κρεββάτια». Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτροφῆς, τοὺς μεταξοσκώληκας τοὺς ἀπεκάλουν «μετάξι». Κατ' ἀρχὴν ἔρριπτον τὰ μωρεόφυλλα λεπτοκομμένα. Μετὰ τὸν πρῶτον ὕπνον «πρωτοπούλι» ἔδιδον εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας τὰ φύλλα χονδροκομμένα. Κατόπιν δὲ ἀπὸ τὸν τρίτον ὕπνον «τριτάκι» κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τῆς ἐκτροφῆς ἔρριπτον εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας, τοὺς ὁποίους ἀπεκάλουν «κοπέλλες», βλαστούς.

Μετὰ ἀπὸ κάθε ὕπνον οἱ μεταξοσκώληκες μετεφέροντο εἰς καθαρὰ «κρεββάτια». Τὰ ἀπορρίμματά των καθὼς καὶ τὰ ξερὰ φύλλα «ἀφός», ἐκρησήμευον ὡς τροφή τῶν ζώων.

Τὸ «κλάδωμα» (ὅποτε ἀνήρχοντο οἱ μεταξοσκώληκες εἰς κλάδους δρυὸς «ροῦπες» διὰ νὰ πλέξουν τὰ κουκούλια), ἐγίνετο βαθμηδόν. Τὸ «ξεκλάδωμα» ὅμως ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ εἰς μίαν ἡμέραν, κανονικῶς 12 ἡμέρας μετὰ τὸ κλάδωμα. Ἐὰν ἐγένετο ἐνωρίτερον τὰ κουκούλια θὰ ἦσαν βαρύτερα καὶ ἐπομένως θὰ ἐζημιώνετο ὁ ἔμπορος· ἐὰν πάλιν ἐγίνετο ἀργότερον, ἐζημιώνετο ὁ παραγωγός, διότι τὰ κουκούλια θὰ ἦσαν πολὺ ἐλαφρά. Δι' αὐτὸ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ «ξεκλαδώματος» ἤρχετο ἀπὸ τὸ Μυριόφυτον, ὁ Τοῦρκος Μουφτής²² διὰ νὰ προληφθοῦν αἱ ἀντεγκλήσεις. Αὐτὸς ἐξέδιδε ἀπόφασιν ἐὰν τὰ κουκούλια ἦσαν κατάλληλα διὰ σποροποιίαν.

Κατὰ τὸ «ξεκλάδωμα» ἐτυλίσσοντο ἐπίσης αἱ κλωσταὶ «κάννες», αἱ ὁποῖαι ἦσαν περίξ τοῦ κουκουλίου, μὲ αὐτὰς δὲ ἔπλεκον «κάλτσες», τὰς ὁποίας ὠνόμαζον «κουκλένιες».

Ἀπὸ μέταξαν ἐκλεκτῆς ποιότητος ὕφαινον εἰς τὸ Αὐδήμιον «σκέπια», ὕφασμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατεσκευάζον «μαχραμάδες» (προσόψια), «τσατάλες» (εἶδος ἐσωρούχων) κλπ.

Συχνάκις ἡ ἐκτροφή μεταξοσκωλήκων ἐγίνετο συνεταιρικῶς, «σέμπρα».²³

Γ. 9. 1. Ὡς γνωστὸν ὁ κ α π ν ὀ ς , ὅπως καὶ ὁ καφές, εἰσῆχθη-

22. Δικαστής.

23. Εὔστρ. Ζήση, Διάφορα Αὐδημίου, Θρακικὰ Τ. 6ος, 1935, σελ. 369 καὶ ἐπ.

σαν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τὸν 16ον μ.Χ. αἰῶνα.

Ἡ παραγωγή καπνοῦ εἰς Θράκην ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο σημαντικωτάτη.

Ἡ καπνοκαλλιέργεια ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη, κυρίως εἰς τὸ Σανιζάκιον Κομοτηνῆς. Σημαντικαὶ ποσότητες καπνοῦ παρήγοντο ἐπίσης εἰς τὰς περιοχὰς Ἀδριανουπόλεως, Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ Δεδεαγάτς.²⁴

Διακρίνομεν τέσσαρα εἶδη καπνοῦ: 1) Πετοῦν, μὲ φύλλα μακρὰ, στενὰ, σαρκώδη καὶ μὲ χνούδι. 2) Γλωσσοειδές, μὲ φύλλα ὅμοια μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ βοός, 3) Ἀμαζόνειον, μὲ φύλλα πλατεῖα καὶ κυμώδη καὶ 4) Βερίνον, μὲ μακρὰ, λεπτὰ καὶ ρυτιδωτὰ φύλλα. Ὅλα τὰ εἶδη ἔχουν ὅμοιον σπόρον καὶ χρῆσιν, ὅχι ὅμως καὶ ποιότητα.²⁵

Ἀνωτέρας ποιότητος καπνὸς ἦτο ὁ «Γενιζέ», καλλιεργούμενος εἰς τὴν περιοχὴν Ἐάνθης. Ἡ οὐσκευασία του ἐγένετο εἰς φακέλλους «βογτζάδες» ἢ μεγάλας «Βάλλας», βάρους 50—60 ὀκάδ., τὰς ὁποίας περιετύλισσον μὲ λευκὸν ἀμπᾶν. Ὁ καπνὸς τύπου «Καραδάγ», ἐχρησίμευε διὰ τὴν παρασκευὴν καπνοκόνεως.²⁶ Ἡ καπνόκονις τοῦ Τουρκικοῦ Μονοπωλίου ἦτο κατωτέρας ποιότητος.

Εἰς τὴν περιοχὴν Πετριτζίου, παρὰ τὸ Μελένικον, ἐκαλλιεργεῖτο εἶδος καπνοῦ ἀποκαλούμενον Κοιινόν.

Τὰ φύλλα τῶν ποιοτήτων Καρὰ δ ἄ γ καὶ Κοινοῦ «έθιμονιάζοντο» καὶ περιετυλίσσοντο μὲ τρίκινον, μαῦρον «σακκίον» (ἀμπᾶ).

Ὁ καλυτέρας ποιότητος καπνὸς ἐστέλλετο εἰς Κων)πολιν ἀπὸ τὴν ΑἼνον, Καβάλαν, Θεσσαλονίκην καὶ Ἀλμυρόν. Κατωτέρας ποιότητος καπνὸς ἐξήγετο εἰς Ἰταλίαν διὰ τὴν παραγωγὴν καπνοκόνεως καθὼς καὶ εἰς Αἴγυπτον.

24. Α. Antoniadés, La Puissance de l'Hellénisme et le Role Économique des Grecs en Thrace, Paris 1919 σελ. 10.

25. Θρακικὰ Χρονικά, Ἐάνθη, 1973: Τὸ καπνόχορτον σελ. 41 καὶ ἐπ. βλ. ἐπίσης Κερδῶν Ἐρμῆν (Ἐμπορικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν συγγραφεῖσαν ὑπὸ Ν. Παπαδοπούλου, ἔκδ. παρὰ Νικ. Γλυκεῖ ἐν Βενετίᾳ 1815) εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρεται ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ καπνοχόρτου ἐγένετο κατὰ τέσσαρας τρόπους: α) μὲ Καπνοσύριγγας β) μὲ Φιαλοσύριγγας (ναργιλίδες)· αὗται ἦσαν Περσικῆς ἐπινοήσεως γ) μὲ Σιγάρους (φύλλα χόρτου περιτυλιγμένα χονδρὰ καὶ μακρὰ ὅσον ὁ δάκτυλος. Κατεσκευάζοντο εἰς Ἰσπανίαν) καὶ δ) ἐσυνθίζετο ἐπίσης τὸ «μάσσημα» τῶν καιομένων φύλλων. Τὸ τελευταῖον ἐθεωρεῖτο φάρμακον κατὰ τοῦ σιγορθοῦτου. Ἡ ἐν λόγῳ ἐγκυκλοπαιδεία ἀναφέρει ὅτι ὁ καπνὸς ὠφελεῖ καὶ «εἰς τὰς ἐμφράξεις τῆς κάτω κοιλίας». Ἐπίσης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐσυνθίζετο νὰ ροφῶν «καπνόκονιν» (ἐμεινὲ) ἀπὸ τὴν μύτην. Καλυτέρας ποιότητος καπνόκονις παρεσκευάζετο εἰς Ἰσπανίαν, ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἰουστίνης εἰς Βενετίαν ὡς καὶ εἰς Κέρκυραν.

26. Καπνόκονις: Ταμπάκο ἢ Βουρνούτι ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς λέξεις Βουροῦν (μύτη) καὶ ὄτ (χόρτον).

Γ. 9. 2. Ἀπὸ τὸν Ἀπολογισμὸν Προσόδων καὶ Δαπανῶν κατὰ τὸ 1871, Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως,²⁷ διαπιστώνεται ὅτι ἀπὸ τὸν φόρον τοῦ καπνοῦ εἰς τὴν Ὑπ)σιν Ἀδριανουπόλεως, εἰσεπράχθησαν 423.510 γρόσια, εἰς τὴν Ὑπ)σιν Καλλιπόλεως 223.561 γρόσια, εἰς τὴν Ὑπ)σιν Ραιδεστοῦ 109.184 γρόσια, εἰς τὴν Ὑπ)σιν Πύργου 23.947 γρόσια, εἰς τὴν Ὑπ)σιν Φιλιππουπόλεως 242.633 γρόσια καὶ εἰς τὴν Ὑπ)σιν Συλλίμου 74.413 γρόσια, ἥτοι σύνολον 1.097.248 γρόσια. Ἀπὸ ἕτερον δὲ στατιστικὸν πῖνακα πληροφορούμεθα, ὅτι παρήχθησαν κατὰ τὸ 1870 400.000 ὀκάδες καπνοῦ μόνον εἰς τὸ Βαλαέτιον Ἀδριανουπόλεως.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ 1911, παρήχθησαν εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως 6.001.169 κιλά καπνοῦ, ὡς κάτωθι:²⁸

Εἰς τὴν περιοχὴν Ξάνθης	1.945.735	κιλά
» » Σαράντα Ἐκκλ. - Δεδεαγάτς	1.573.000	»
» » Νταρὶ - Ντερὲ	302.420	»
» » Κομοτηνῆς	662.347	»
» » Σῆχ - Τζήμα	565.935	»
» » Ἐγκρὶ - Ντερὲ	251.732	»
» » Κιρκγιαλί	700.000	»
	<hr/>	
Σύνολον	6.001.169	»
	<hr/> <hr/>	

Γ. 10. 1. Κατωτέρω παρέχονται στοιχεῖα ἀναφορικῶς μὲ τὰ ἀπέραντα δάση καὶ δρυμοὺς τῆς Θράκης,²⁹ τὴν ξυλείαν, ἀλιείαν, ἀλυκάς καὶ δρυκτὸν πλοῦτον.

Γ. 10. 2. Εἰς τὰ διαμερίσματα (ἐπαρχ. Ἀδριανουπόλεως) Τσιόκια καὶ Μοναστηρίου, ὑπῆρχε μέγα δάσος περιμέτρου 16 ὥρων, ὡς ἔγγιστα, (οἱ Τοῦρκοι ἐμέτρων τὰς ἀποστάσεις μὲ ὥρας), περιλαμβάνον δρεῖς, ζυγίας, λεύκας, ἱτέας κλπ. Τὸ δάσος τοῦτο ἐνοικιάζετο ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῶν ἀγρῶν, λειμώνων, προβάτων καὶ ἄλλων ζώων, τῶν συμπεριλαμβανομένων εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ εἰς τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα παλαιὰ Ἀνάκτορα προσηρητημένου ἀγροκλήματος.

Πλησίον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ὑπῆρχε δάσος, μήκους 2 ὥρων καὶ πλάτους 1 1/2 ὥρας, περιλαμβάνον δρεῖς καὶ ζυγίας, ὡς καὶ μελίας.

27. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως 1871 σελ. 90 - 91.

28. Alex. Antoniadès, la Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919 σελ. 10.

29. Ἡμερολόγιον τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως 1871, σελ. 100 καὶ ἐπ.

Τὰ αὐτὰ δένδρα εἶχε καὶ τὸ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τσορλοῦ δάσος Βελῆ—Μεσέ—Κησλαλῆ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο 30 κειμερινὰ ἐνδειατῆματα προβάτων, ἀποθῆκαι δημητριακῶν, εἷς ξύλινος πύργος καὶ ἄλλαι οἰκοδομαί. Τὸ δάσος εἶχεν ἐπίσης πολλὰς πηγὰς ὑδάτων, ἐπήρκει δὲ ὡς ἐκ τούτου διὰ τὴν βοσκὴν 70 χιλ. προβάτων, προωρισμένων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ.

Ὅμοιον δάσος διὰ τὴν βοσκὴν προβάτων, τῆς αὐτῆς κατηγορίας, εὐρίσκετο εἰς Ὑψαλα (Σαντζ. Καλλιπόλεως), ὡς καὶ τινα ἄλλα εἰς τὴν περιφέρειαν Αἴνου, ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν Πυροβολοστάσιον. Εἰς τὰ δάση αὐτὰ ἐνεδιαιτῶτο ἐπίσης μέγας ἀριθμὸς φορβάδων καὶ ἵππων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Πυροβολικοῦ.

Τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλεως, πλησίον τοῦ Τσιακιριτζῆ, Τσιατάλ καὶ ἄλλων τινῶν χωρίων κείμενον δάσος, εἶχε κυρίως δρεῖς καὶ ἐνοικιάζετο διὰ τὴν διαχείμανσιν ζώων.

Εἰς τὴν διακλάδωσιν τοῦ Αἴμου, τὴν περιλαμβάνουσιν τὰς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Βουνάρ—Χισάρ, Μηδείας Σεραϊτοῦ καὶ Βιζύης μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου, ὑπῆρχον δάση μὲ παντὸς εἶδους δένδρα, ἰδίως εἰς τὸ Νομαρχ. Διαμέρισμα τῆς Συλλίμου. Ἀπὸ αὐτὰ ἐξήγετο ξυλεῖα χρήσιμος διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Πυροβολοστασίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ Νομοῦ κατανάλωσιν, πρὸς κατασκευὴν ἁμαξῶν καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων.

Εἰς τὸ δάσος Ἀχῆ—Τσελεμιτῆ (ἐπαρχ. Φιλιππουπόλεως), μήκους καὶ πλάτους 18—20 ὥρῶν, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε 48 κωμπούλες, ὡς καὶ εἰς τὸ δάσος Δεσποτοβουνίου τῆς ἐπαρχίας Παζαρτζικίου, μήκους 20 καὶ πλάτους 10 ὥρῶν, ὑπῆρχον πεῦκαι, λεῦκαι, φιλύραι, ἄρκεφθοι καὶ φηγοί. Τὸ δάσος Ἀχῆ—Τσελεμιτῆ ἦτο δύσβατον, δι' αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ προήρχετο ὀλίγη ξυλεῖα, τὰ λοιπὰ ὅμως δάση ἐξεμεταλλεύοντο εὐχερῶς οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωρίων καὶ μετέφερον μεγάλας ποσότητας οἰκοδομησίου ξυλεῖας διὰ μὲν τοῦ Ἐβρου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ Αἴνον, διὰ Ξηρᾶς δὲ εἰς διαφόρους ἄλλας πόλεις.

Ὑπῆρχον καὶ ἄλλα μεγάλη δάση ἐπίσης εἰς τὰ νομαρχιακὰ τμήματα Ἀδριανουπόλεως, Καλλιπόλεως καὶ Συλλίμου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κυνηγίου, ἄφθονα πτερωτὰ (πέρδικες, τρυγόνια, μπεκάτσαι, ὀρτύκια), καθὼς καὶ λαγοὶ προσεκομίζοντο εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν Θρακικῶν πόλεων.

Γ. 10. 3. Ἡ ἀλιεῖα ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλα τὰ παραθαλάσσια ἀστικά κέντρα τῆς Θράκης. Εἰς Αἴνον, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου Δη-

μητρίου, ἐγένετο ἀγιασμός εἰς τὰ ἰχθυοτροφεία. Μετὰ τὴν Θεϊάν Λειτουργίαν, σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμον οἱ ἐκμεταλλεῦόμενοι τὰ ἰχθυοτροφεία ἐμοίραζον εἰς τὸ πλῆθος μεγάλας ποσότητας μικρῶν ἰχθύων, ἐδέχοντο δὲ εὐχὰς διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐξαγωγήν νωπῶν ὡς καὶ ἀλιπιάστων ἰχθύων εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ θαλασσία ἀλιεῖα ἐγένετο μὲ «τράτες» ἢ «ἀνεμότρατες» καὶ ἦτο περιωρισμένη. Ἀνωθέτως, ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ ἀλιεῖα εἰς ὑφάλμυρα καὶ γλυκέα ὕδατα.

Τὰ αἰνίτικα, οἱ λυκουρίνοι, τὰ κεφαλόπουλα γενικῶς, τὰ «καπνιστὰ» τῆς Αἴνου καὶ Πόρτο—Λάγο ἦσαν περιζήτητα ἐτύχχανον δὲ ἐπιμελημένης παρασκευῆς καὶ συσκευασίας.

Γ. 10. 4. Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰχθυοτροφείων (Νταλιανίων), ὑπῆρχε ζώνη κατὰ μῆκος αὐτῶν ἀπαγορευτικῆ, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἀλιεύσῃ ξένος. Εἰς τὴν Αἴνον ἠλιεύοντο καὶ μύραινα (μυροῦναι), ἦτο δὲ περιζήτητον τὸ μαῦρο χαβιάρι καθὼς καὶ αὐγοτάραχον. Εἰς τὸν Πατριάρχην, εἰς ἕνδειξιν πνευματικῆς ὑποταγῆς, ἔστελλον κατ' ἔτος οἱ Αἰνίται μίαν ὁκᾶν αὐγοτάραχον.

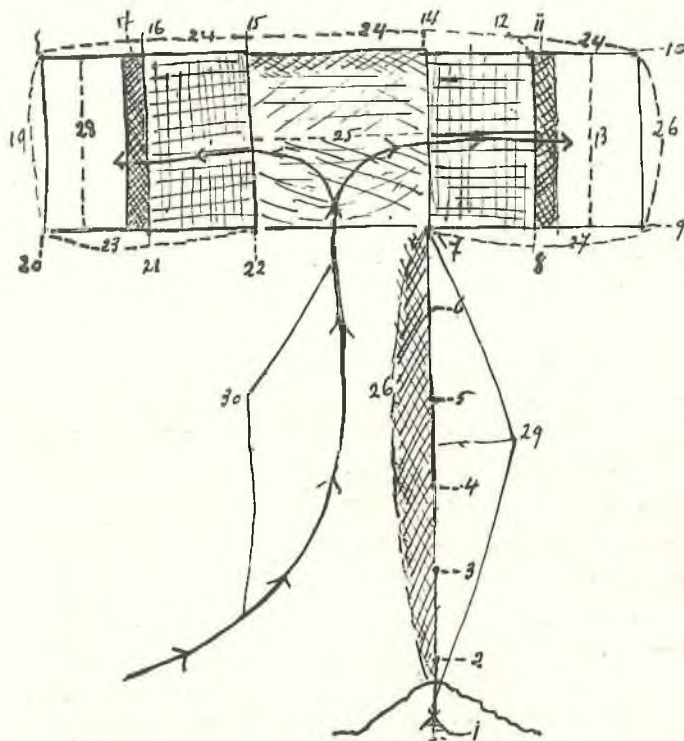
Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καπνιστὰ ὑπῆρχον καὶ τὰ ἀκάπνιστα «μελίπαστα». τὰ ὁποῖα διетήρουν τὸ φυσικὸν των χρῶμα. Οἱ ὄνομαστοὶ ἰχθεῖς τοῦ Ἐδρου τὰ γρηβάδια «σαζάνια», πολλάκις εἶχον βάρος 8 ὁκάδων.

Γ. 10. 5. Ἡ Καλλιπολις εἶχεν ἐξήκοντα ἀλιευτικὰ πλοῖα καὶ πέντε πογγαλιευτικὰ. Ἦλιεύοντο διάφοροι ἰχθεῖς, ἰδίως τρικίαι, ὡς καὶ στρείδια, πέναι καὶ κτένια.³⁰ Εἰς τὴν Ραιδεστὸν ἐπίσης, ἤκμαζεν ἡ ἀλιεῖα. Οἱ ἀλιεῖς³¹ ἦσαν κυρίως Ἑλληνες, οἵτινες ἠλίευσον μὲ δίκτυα, ἀγγίστρια «καμάκια», ἀκόμη δὲ καὶ μὲ τὰς χεῖρας των εἰς τὰ βραχώδη παράλια, ἰχθεῖς ἐξαιρετικῶς εὐγεύστους. Ἡ θάλασσα πῆς Προποντίδος ἀπετέλει, ὡς γνωστόν, μίαν μεγάλην λίμνην ἰχθυοτροφείου, ὅπου ἠλιεύοντο μπαρμποῦνια, λαυράκια, σαρδέλλες, μαρίδες, κέφαλοι, σκορπιοί, ροφοί, γλωσσοε, καλκάνια, ἀστακοί, κτένια, μύδια, στρείδια, σωλῆνες, καβούρια, παλαμίδες, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεσκευάζετο λακέρδα ἐξαιρετικῆς ποιότητος. Αἱ σαρδέλλαι ἐπασπώνοντο εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ ἐστέλλοντο εἰς τὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς ἐνδοχώρας.

30. Ε. Δράκου - Μοσχονησίου, Καλλιπολις, Θρακικά, Τ.44ος (1970). σελ. 94καὶ ἐπ.

31. Φ. Μκνουηλίδη, Πόλις καὶ Νομὸς Ραιδεστοῦ, Θρακικά, Τόμος 24ος, σελ. 35 καὶ ἐπ.

Γ. 10. 6. Κατὰ τὸν Δ. Σβολόπουλον, ἡ συνολικὴ ποσότης ἰχθύων, ἀλιευομένων εἰς τὸν ποταμὸν Ἐβρον, παρὰ τὴν Κομοτηνήν, Ἐάνθην, ὡς

Ἡ πόχη «Κούρτ - ἀγζί» ἀπλή ἢ μὲ ἓνα στόμα.

1. Ἐγγειος 2.3.4.5.6. = παλόπλο, τεταρτόπαλος τρίτο - δεύτερο - πρώτο-πλος.
 7. Κλειδί πελάγου.
 8. Τσιπόξυλο γιαλοῦ.
 9. Μουστάκι γιαλοῦ.
 10. Μουστάκι πελάγου.
 11. Τσίπα.
 12. Τσιπόξυλο πελάγου.
 13. Σπίτι καὶ σάκκος ἢ πόχη ἢ ντρουβάς.
 - 14, 15. Μεσιανοὶ πάλοι (δρτὰ καζίκια).
 16. Τσιπόξυλο πελάγου.
 17. Τσίπα.
 18. Μουστάκι πελάγου.
 19. Κεφαλιῶμα γιαλοῦ.
 20. Μουστάκι γιαλοῦ.
 21. Τσιπόξυλο γιαλοῦ.
 22. Κλειδί γιαλοῦ.
 23. Παρατσιχιά γιαλοῦ.
 24. Παρατσιχιά πελάγου.
 25. Καρσιλίκι ἢ δρτὰ παρτσᾶς = μεσότοπος.
 26. Βράκωμα (πλεμμάτι τοῦ χοροῦ).
 27. Παρατσιχιά γιαλοῦ.
 28. = β,τι καὶ τὸ 13, 27. Ἐγγειος.
 - 30 Δρόμος ψαριῶν ἢ καὶ στόμπ ἀπὸ ὅπου μπαίνουν τὰ ψάρια.
- Ἀρχεῖον Ἰστ. καὶ Λαογρ. Θεσσαυροῦ Τ. Β.

καὶ παρὰ τὴν λίμνην Μπουροῦ, ἀνήρχετο εἰς 604.000 περίπου ὀκάδες ἐτησίως.³²

32. Δ. Σβολόπουλου, Ἡ Θράκη, σελίς 56.

Γ.10.7. Αί «παλαμίδες» και αί «λακέρδες» ήλιεύοντο κυρίως με «άλαμάνες»,³³ βάρκες μήκους 12,5 μ., αί όποίαι έπλεον με 3—4 ζεύγη κουπιών. Τό δίκτυα, «παλαμιδερά» ή «παλαμιδοπλέγματα» είχαν μήκος 500 μ. και πλάτος 15—20 μ., άπετελοϋντο δέ άπό τρία «φύλλα», εις τό μέσον ήτο τό πυκνό δίκτυον «τόρι» ή «σκορτσιλα» και εις τά πλάγια τά άραιά «φανιές». Είς τό άνω μέρος τών δικτύων έτοποθετοϋντο κατά διαστήματα πλάκες φελλοϋ, «καζίλι» και εις τό κάτω βαρίδια «μολύβι». Συνήθως ό ιδιοκτήτης τής «άλαμάνας» συνειργάζετο με άλιείς.

Κατά την έποχήν τής άλιείας τής «παλαμίδας» (άπό Σεπτεμβρίου έως τέλη Νοεμβρίου περίπου), άνεχώρουν αί «άλαμάνες» κατά ζεύγη. Τό ζευγος είκεν ώς πλήρωμα 19—20 άνδρες: ένα ή δύο «καπετάνιους» «άμπουριέρηδες», δύο χειριστάς τών πηδαλίων «παλλάτζιδες» και 16 κωπηλάτας, άνά δύο άπό την πρύμνην έως την πλώρην, άποκαλουμένους «χάμνατζίδες», «σιγούρια», «βαρύμαγκα» και «πλωριοί παλλάτζιδες». Κατά την περίοδον τής άλιείας εις τό πλήρωμα παρείχετο τροφή. Είς τό τέλος, έγίνετο ή έκκαθάρισις «παίντος»: μετά την άφαίρεσιν τών έξόδων, τό ήμισυ τών κερδών άνήκεν εις τούς ιδιοκτήτας τών σκαφών και τό υπόλοιπον εις τό πλήρωμα «τσοϋρμο», «ταϊφά» .

Ήλιεον συνήθως κατά την νύκτα.

Ή πώλησις τών παλαμίδων έγίνετο με πλειοδοτικήν δημοπρασίαν, «ϊκάντο», εις τήν άποβάθραν άπό τόν ιδιοκτήτην ή τόν ταμίαν τής «άλαμάνας», παρουσία τοϋ «μυριτζή».³⁴ Αί τιμαί έκυμαίνοντο άπό 3 έως 6 γρόσια δια δύο «παλαμίδες» και άπό 20 έως 30 γρόσια δια δύο «λακέρδες».

Τά έσοδα ένός ζεύγους «άλαμανών» εις έκάστην άλιευτικήν περίοδον έκυμαίνοντο άπό 15.000 έως 40.000 γρόσια.

Οί σκόμβροι «σκουμπριά» ήλιεύοντο άπό τόν Οκτώβριον μέχρι τέλους Δεκεμβρίου κυρίως, με μόνιμον έγκατάστασιν τών δικτύων εις ώρισμένα μέρη άποκαλούμενα «πόχες», προστατευόμενα με τίτλους ιδιοκτησίας, «ταπί», «σενέτι». Ή «πόχη» είχε, εις τήν ξηράν, έκτασιν 10 στρεμμάτων, όπου έκτίζετο καλύβα δια τούς άλιείς, εις δέ τήν θάλασσαν τμήμα 1)2 τετρ. κιλμ., περιβαλλόμενον άπό ζώνην «δοχειό» ή «αϋλήν», όπου άπηγορεύετο νά άλιεύσουν ξένοι.

33. Αναγνώστη Παρασκευοπούλου, Ή Ψαρική στη Σωζόπολη, Ἀρχεῖον Θρακικοῦ καὶ Λαογραφικοῦ Ἐθναροῦ, Τ. Β', 1935 - 36 σελ. 69 καὶ έπ.

34. Μυριτζής ήτο δημόσιος υπάλληλος. Μυρί, δημόσιος φόρος, δικαίωμα ιχθυαλειας (20 % δι' όλα τά είδη τών ιχθύων και 14% μόνον δια τούς τσίρους), καταβαλλόμενον εις είδος ή εις χρήμα

Κατ' ἀρχὴν ὑπῆρχεν ἕνας ἰδιοκτῆτης εἰς μίαν «πόχην», βαθμηδὸν ὅμως διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ηὐξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιοκτητῶν. Διὰ τὴν διευθύνουσαν τὴν ἐμοίραζαν εἰς 40 μέρη ἀναλόγως μὲ τὴν ἀλιευτικὴν ἱκανότητα τῆς «πόχης» καὶ τῆς ἐποχῆς· ἡ ἀξία ἐκάστου μεριδίου ἐκυμαίνετο ἀπὸ 50—120 χρυσᾶς τουρκικᾶς λίρας. Κατ' ἔτος, συνήρχετο ἡ γεν. συνέλευσις τῶν ἰδιοκτητῶν, «σαῖμηδων» καὶ ὤριζε τὸν ταμίαν (ἀσχολούμενον μὲ τὴν πώλησιν τῶν ἰχθύων, καταβολὴν δαπανῶν, ἀμοιβῶν κλπ.), τὸν γραμματέα (ἐτήρει τὸ βιβλίον ἐσόδων—ἐξόδων), τὸν ἐπόπτην τῶν ἰδιοκτητῶν «καρaboκῦρην» καὶ τὸν διευθυντὴν «βατάμον» τῆς «πόχης».

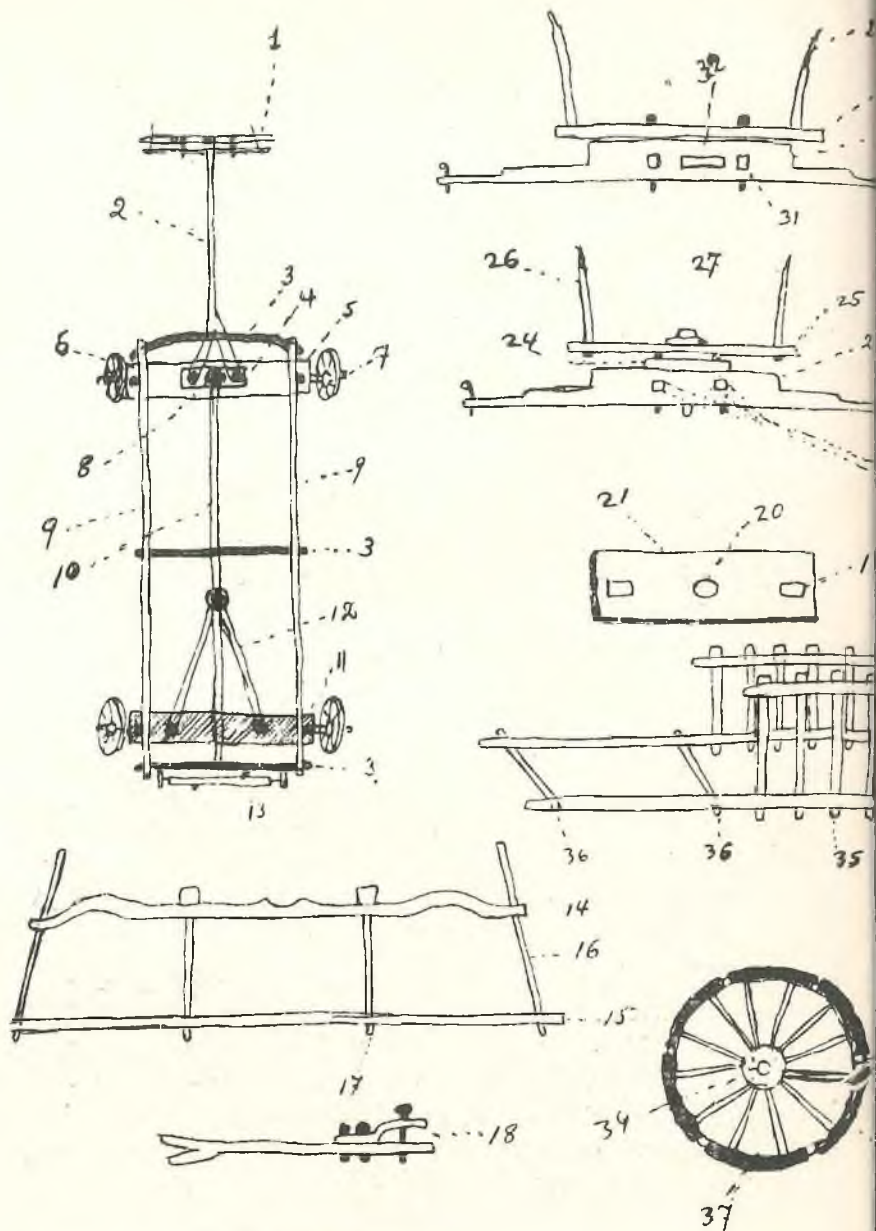
Τὸ προσωπικὸν τῆς «πόχης» ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἕνα «βατάμο» καὶ ἕνα βοηθὸ «παραβατάμο», 2 ἐπόπτας «καρaboκεροὺς», 12—18 ἀλιεῖς «ποχαροὺς» καὶ 3—4 μικροὺς διὰ θελήματα «μούτσους». Οἱ ἐν λόγῳ ἐλάμβαναν μερίδια ἀναλόγως μὲ τὰ ἔσοδα. Ὁ «βατάμος» ἐλάμβανε 3 μερίδια, ὁ «καρaboκῦρης» 2, οἱ ἀλιεῖς 1, οἱ μούτσοι καὶ τὰ ζῶα ἀπὸ 1)2 ἢ 1)4 τοῦ μεριδίου. Ὁ βατάμος, ἐκτὸς τοῦ μεριδίου, ἐλάμβανε καὶ χρηματικὸν δῶρον, «ρηγάλο», 500 ἕως 600 γρόσια, ἐὰν τὰ ἔσοδα ἦσαν ἱκανοποιητικά, καὶ 1000—1500 γρ. εἰς περιπτώσεις κακῆς ἐσοδείας. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀμοιβῶν τοῦ προσωπικοῦ καὶ λοιπῶν δαπανῶν, τὸ ὑπόλοιπον τῶν κερδῶν διενέμετο εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τῆς «πόχης», ἀναλόγως τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς των. Τοὺς συμπληρωματικοὺς ἀλιεῖς τοὺς συνεφώνουν «ξεκοπῆς» ἀπὸ 300—400 γρ. διὰ περίοδον τριῶν μηνῶν. Τὰ ἔσοδα τῆς «πόχης» διὰ μίαν περίοδον ἐκυμαίνοντο ἀπὸ 20.000—100.000 καὶ σπανιώτερον 150.000 γρόσια. Τὸ μερίδιον ἐπὶ τῶν κερδῶν ἑνὸς ἰδιοκτῆτου ἐκυμαίνετο ἀπὸ 100—1500 καὶ σπανίως 2000 γρόσια, τμῆμα δὲ αὐτοῦ διετίθετο διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς.

Κατὰ τὴν περίοδον ἀλιείας τῶν «σκουμπριῶν», τὰ δίκτυα ἐτοποθετοῦντο 5 φορὰς ἡμερησίως, «5 σερσιές». Ἦλιεύοντο κάθε φορὰν 50.000—100.000 «σκουμπριά». Σημειωτέον, ὅτι τὰ σκουμπριά δὲν ἐζυγίζοντο τὰ ἐμέτρων μὲ «χεριές» (μιά χεριά=5 σκουμπριά).

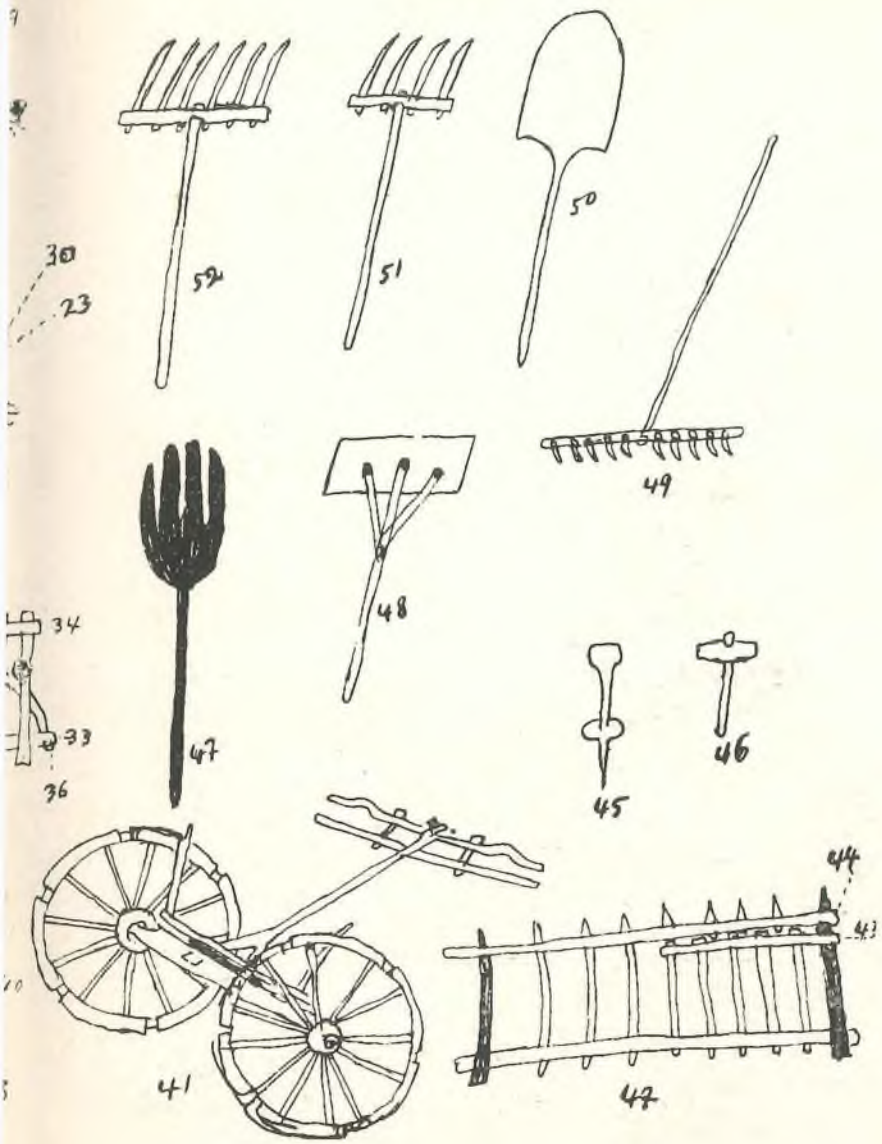
Ἡ πώλησις ἐγένετο μὲ πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν.

Ἡ ἐποχὴ τῶν «τσίρων» (ἄπαχα σκουμπριά), διήρκει ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον (Ἀγίου Γεωργίου) μέχρι τοῦ Ἰουλίου (Ἀγίας Κυριακῆς).

Οἱ τσίροι διετίθεντο μετὰ ἀπὸ μακρὰν καὶ δαπανηρὰν διαδικασίαν εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐπιτηδειότεραι διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν των ἦσαν αἱ γυναῖκες. Οἱ τσίροι ἐπωλοῦντο κατὰ χιλιάδα.

1 Ζυγός. 2 άρίς. 3-3-3 γεωμέδες (ηροσπός, μεσπός, πινός), 4.—πάγ-ηριζίκι
 11—γισσίκι. 12—ψαλιδια. 13—μέιγετες. 14—πανοξύγι. 15—κατωξύγι. 16—ξεί-
 άφαλός. 21—άνέμι. 22—ηροσπός άξόνι. 23—καραξονιά. 24—παγ ηριζίκι. 25—
 31—τρύπες ψαλιδιών. 32—τρύπα κόρφας. 34—ρότς. 35—βέργιες. 36—γεωμέ-
 42—σιρίκι. 43—ρότς. 43—άγίς, 45—ύρος. 46—τσεκίτσι. 47—λιχνιστήρι.

5--άνέμ. 6--τροχούλι, 7--καρακονιά. 8--άφαλός. 9--άγίσια. 10--κόρδα.
 11--μιοσεύλι. 12--κουρούνα ή κούρατζι. 13--τρούπες για τὰ κόλια. 14--
 άνέμ. 15--κόλια. 16--άφαλός. 17--πισ-νό άξόνι. 18--γιαστίκι. 19--ισαγός.
 20--οφς. 21--παρμάκι. 22--άψίδα. 23--βασλ-ήκι. 24--τσιβιά. 25--μαθρεχοῦλα.
 26--σύρς. 27--χραβούλια. 28--ξλόφκιαρο. 29--γιοβαδάκι. 30--γιαβάς.

Γ. 11. Τὰς ἀλυκὰς ἐξεμεταλλεύοντο ἰδιῶται ὑποκείμενοι εἰς τὸν ἔλεγχον εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ Τούρκων Δημοσίων Ὑπαλλήλων."

Εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως, ἐλειπούργουν αἱ ἐξῆς ἀλυκαί: Ἀγχιάλου, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ 1870, ἀπέφερον ἔσοδα εἰς τὸ Κράτος 3.668.280 γρόσια (ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1869—28 Φεβρουαρίου 1870), Αἴνου ἀπεφέρουσαι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἔσοδα 305.961 γρ., Καβάκ με ἔσοδα 543.253 γρόσια καὶ Μουσελλέμ με ἔσοδα διὰ πὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, 190.808 γρόσια.³⁶

Γ. 12. Ὁ ὄρυκτὸς πλοῦτος τῆς Θράκης ἂν καὶ κατὰ πρωτόγονον τρόπον ἐκμεταλλευόμενος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀπετέλει ἀξιόλογον πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν. Εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἀχῆ—Τσελεμπῆ (Φιλιππουπόλεως) καὶ Διδυμοτείχου (Ἀδριανουπόλεως), ὑπῆρχον μεταλλεῖα χρυσοῦρου ἄμμου, εἰς τὴν κώμην Λιτίστην τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, (ἀπέχουσαν ὀκτὼ ὥρας ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν), λατομεῖα μαρμάρου, οξιστολίθου καὶ λίθων δι' ἐστίας. Τὸ προῖον τῶν λατομείων μετεφέρετο εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἄλλας Θρακικὰς πόλεις. Τὸ λατομεῖον τοῦ χωρίου Ἀρναοῦτ—Κιοῖ, (ἀπέχον μίαν ὥραν ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως), ἐπρομήθευε μεγάλην ποσότητα λίθων διὰ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν, λιθοκτίστων οἰκιῶν, ὡς καὶ λιθοστρώτων ἀμαξητῶν ὁδῶν. Γαϊάνθρακες ἐξωρύσσοντο εἰς τὰς περιφερείας Μακρᾶς Γεφύρας, Κεσσάνης, Μαλγάρων, Κυψελῶν, Κεϊτεμπέλ, Δερβενακίου κλπ., ἀνευρίσκοντο δὲ πολλάκις εἰς τὴν περιοχὴν κοιτάσματα λιγνίτου, πάχους 0,60—1,40. Εἰς τὴν κώμην Χάσκοι (ἀπέχουσαν τέσσαρας ὥρας ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν), ἐξήγετο μεγάλη ποσότης ἀσβέστου. Εἰς τὸ Μικρὸν Σαμιακόβιον ὑπῆρχε μεταλλεῖον σιδήρου, ὁ ὁποῖος, ἀναλυόμενος εἰς τὸ παρακείμενον சுτήριον, ἐκρησῖμευε διὰ τὴν κατασκευὴν σφαιρῶν τηλεβόλων, πετάλων, σιδηρῶν πλακῶν, διαφόρων μηχανῶν καὶ ἐργαλείων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Πυροβολοστασίου.

Τὸ Παγγαῖον ὄρος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν μεσημβρινοανατολικῶν κλάδων τοῦ Ὀρβήλου, ἤδη, ἀπὸ πούδς ἀρχαιστάτους χρόνους, ἐφημίζετο διὰ τὸ πλοῦσιον εἰς ὄρυκτὰ ὑπέδαφός του. Δι' αὐτό, ὁ Ἡρόδοτος εἶχε γράψει: «Τὸ Παγγαῖον οὖρος... ἐὰν μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρές τε καὶ Ὀδόμαγτοι καὶ μάλιστα Σάτραι».

Εἰς τὸ ὑπέδαφός του ὑπῆρχον μεταλλεύματα μολυβδόχου ἀργύ-

36. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, 1871, σελ. 74 καὶ ἐπ.

37. Ἡροδότου Ἱστορία Ζ. παρ. 112 Τ. ΙΓ' ἐκδ. Παπύρου.

ρου, άργυρούχου θειούχου μολύβδου, άνθρακικού μολύβδου, μαγγανούχου σιδήρου, έν είδει κοιτασμάτων και φλεβών, ώς επίσης γαιάνθραξ· είς φλέβας, κυρίως περί την δυτικήν πλευράν μεταξύ τών χωρίων Κορμύστας και Τσερέπλενας. Επίσης, εύρίσκετο γύψος καλής ποιότητος παρά την Μεσορώπην.³⁸

Γ. 13. Δέον να προστεθῆ ότι, είς την περιοχήν του Βιλαετίου Άδριανουπόλεως υπήρχον πολλαί ίαματικάι πηγαί με λουτρικάς έγκαταστάσεις, είς τας όποίας κατέφευγον πολλοί άσθενείς. Αί πλέον γνωσταί ἦσαν: Είς τό διαμέρισμα Κιουσιί τῆς Έπαρχίας Φιλιππουπόλεως υπήρχον λιθόκλιστα λουτρά, τὰ όποία, οί ίατροί τῆς έποχῆς παρωμοίαζον με τὰ έν Μπάντεν - Μπάντεν τῆς Γερμανίας, ώς πρός την ίαματικήν των δύναμιν, αλλά και την διαφάνειαν και καθαρότητα τών σιδηρούχων θερμών ύδάτων των. Πλησίον αυτών εύρίσκοντο τὰ λουτρά Ίντζεγιζ Ίλιτζεσῆ, τών όποίων τό ύδωρ ἦτο καθαρικόν και έθεωρείτο ότι έθεράπευε την ήπατίτιδα. Τὰ ύδατα του Τσιολτζε ἦσαν σιδηρούχα και θειούχα, τὰ του Κιετζενίζ περιείχον θεϊον, τὰ δε του Κηζλάρ σίδηρον και χαλκόν. Τό ύδωρ τών λουτρών Ίλιτζε παρά τό Κάρλοβον ἦτο θειούχον. Επίσης υπήρχον τὰ λουτρά Βεδέν - Ίλιτζεσῆ.

Είς τό Κάραγατς (έπαρχ. Χάσκιοί), εύρίσκοντο θερμότατα θειούχα λουτρά.

Είς τό χωρίον Βάνια (έπαρχ. Παζαρτζικίου) ἦσαν τὰ λουτρά, τὰ άνεγερθέντα υπό του Σουλτάνου Άχμέτ, διηρημένα είς 2 τμήματα: δι' άνδρας και γυναίκας. Αί δεξαμεναί ἦσαν έπιστρωμένα δια μαρμάρου. Τό ύδωρ, θερμοκρασίας 41 βαθμῶν, περιείχεν άργυρούχους ούσίας.

Η θερμοκρασία του θειούχου ύδατος τών διπλών επίσης λουτρών του χωρίου Βελίτσινα ἦτο 42 βαθμῶν. Είς τό χωρίον Στράλιζα άνέβλυζον θειούχα ύδατα 30 βαθμῶν. Αί πηγαί του Βατόβου ἦσαν θερμοκρασίας 39 βαθμῶν. Είς τό Κηζανλικ υπήρχον πέντε θερμοαί πηγαί. Τό ύδωρ τών τριῶν ἦτο θειούχον και τών έτέρων δύο σιδηρούχον.

Είς απόστασιν δύο ώρῶν από τό Έσκῆ Ζαγορά ἦσαν δύο ίαματικάι πηγαί, έλέγετο δε ότι τό ύδωρ αυτών επήγαζεν εκ μεταλλείου χάλυβος.

Είς την έπαρχίαν Άετου υπήρχον δύο πηγαί, όπως επίσης και είς Γενῆ Ζαγορά, όπου τό ύδωρ τῆς μιᾶς πηγῆς ἦτο σιδηρούχον, ένῶ τῆς έτέρας περιείχε θειούχον σίδηρον, έφημιζέτο δε δια τας θεραπευτι-

38. Σ. Μερτζίδου, Χῶραι του Παρελθόντος, 1885, σελ. 67 - 69.

κάς του ιδιότητας. Δι' αὐτό, συνέρρεον πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐκ Κων)πόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς ἀπόστασιν 2½ ὥρῶν ἀπὸ τὰς Φέρρας, ὕδατα καθαρτικά, θερμοκρασίας μέχρι 50 βαθμῶν, ἐπήγαζον ἐκ φρέατος, τὸ ὁποῖον ὑπερεξεκείλιζε κατ' ἔτος περὶ τὰ τέλη Μαΐου, μετέβαινον δὲ ἐκεῖ πρὸς θεραπείαν πολλοὶ ἀσθενεῖς. Ὑπῆρχον ἐπίσης ἰαματικά ὕδατα εἰς Δεμνρτέσιον (1½ ὥραν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν) καὶ εἰς Ὀρτάκιοϊ (6 ὥρας ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν).³⁹

39. Ἡμερολόγιον τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως 1871, σελ. 102-103.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ — ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Δ. Ι. Ι. Ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κων)πόλεως μέχρι τοῦ 18ου αἰῶ-
νος, πολλοὶ Ἕλληνες (μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐγενεῖς, στρατιωτικοὶ καὶ
λόγιοι), κατέφυγαν εἰς τὴν Δύσιν διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰ δεινὰ τῆς δου-
λείας.

Εἰς τὸν ἀποικισμὸν τῶν Ἑλλήνων, διακρίνομεν δύο ρεύματα: Τὸ
πρῶτον, προερχόμενον ἀπὸ τὰς Νήσους καὶ τὴν Νότιον Ἑλλάδα, κατέ-
ληγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐδημιούργησε τὰς μεγάλας Ἑλληνικὰς
παροικίας τῆς Ἑνετίας, Τεργέστης, Λιβόρνου, Νεαπόλεως, Ἀγκῶνος
κλπ. Τὸ δεῦτερον ρεῦμα, προερχόμενον ἀπὸ τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, ἐδη-
μιούργησε τὰς πλουσίας παροικίας τῆς Βιέννης, Λειψίας, Βουδαπέστης,
Τρανσυλβανίας, Νοτίου Ρωσίας κλπ.

Οἱ ξηνητεμένοι Ἕλληνες ἐμορφώνοντο, ἐπλούτιζαν, διετήρουν ὅμως
τὴν ἐνότητα καὶ τὰ ἔθιμά των. Εἰς τὴν ξένην ἐδημιούργουν συγκε-
κροτημένας κοινότητας, μὲ καταστατικόν, τὸ ὁποῖον προέβλεπε τὴν φο-
ρολογίαν τῶν κερδῶν τῶν ἐπιχειρηματιῶν, συνεισφοράς διὰ τὴν συντή-
ρησιν σχολείων, ναῶν, νοσοκομείων, καθὼς ἐπίσης καὶ βοήθειαν πρὸς
τοὺς ἀπόρους. Αἱ «Κομπανίαι» τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνέπτυσσον πολύ-
πλευρον δραστηριότητα: οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν· διαθέ-
τουσαι δὲ πολλακίς τὴν ὑποστήριξιν ἡγεμόνων, ὡς καὶ ἐλεύθερον πε-
δῖον δράσεως, ἐβοήθησαν παντοιοτρόπως τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν.¹

1. Ν. Τωμαδάκη, Ἀπόδημος Ἑλληνισμός, Νεώτερον Ἐγκυκλοπ. Λεξικὸν «ΠΑΙΟΥ»,
Τόμ. 7ος, Ἑλλάς, σελ. 331 - 332. Τοῦ ἰδίου Ἡ Συμβολὴ τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων
τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας, Ἀθήναι 1953 σ. 40. βλ. ἐπίσης Δ. Οἰκονο-
μίδη, Βιβλιοκρισίαι - Συντεχνίαι, Ἑλλήνων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Πρακτικὰ Ἀκα-
δημίας Ἀθηνῶν, Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου 2 - 3 (1946 - 50), ὅπου ἀναφέρονται
ὡς χαρακτηριστικὸν παράδειγμα διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἔθνικὴν των δρᾶσιν αἱ ἐν Ρου-
μανία «Κομπανίαι τῶν Γραικῶν» τοῦ Sibiou καὶ Brasov τῆς Τρανσυλβανίας σελ. 167 -
172. Βλ. ἐπίσης Σιμπούλου, Ἐνεὶοι ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα, Τ.Β. ὅπου ἀναφέρονται
ὄνόματα Ἑλλήνων μεγαλεμπόρων εἰς Ἰταλίαν: ὡς Ἀφοὶ Μουρούζη, Καραγιάννης, Βε-

Εἰς τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνεπιύχθησαν αἱ νέαι ἰδέαι, μὲ τὰς ὁποίας ἐγαλουχήθησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναμορφωτὰς καὶ ἀγωνιστὰς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Δ. 1. 2. Οἱ ἐναπομείναντες ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν Ἕλληνες ἀντιμετώπισαν πλῆθος ἀντιξοοτήτων, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς δουλείας.

Λόγῳ ἐλλείψεως ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας, τὰ ἀστικά κέντρα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἶχον ἀπομονωθῆ ὑπὸ ἔποψιν ἐσωτερικῶν ἀνταλλαγῶν. Ἐκάστη οἰκογένεια παρῆγε ὅσα ἤρκουν διὰ τὴν συντήρησίν της (οἰκιακὴ οἰκονομία).² Εἰς τὰς συναλλαγὰς ἐπεκράτει ὁ «ἀντιπραγματισμός».

Βαθμηδὸν ὅμως ἡ Πύλη ἤρchiσε νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας. Οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος, ἐλάμβανον μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Βιοτεχνίας. Φυσικὸν ἦτο, λόγῳ παραδόσεως, νὰ πρωτοστατήσουν οἱ Ἕλληνες, εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, τὸ 70% τῶν παραγομένων βιοτεχνικῶν προϊόντων προήρχετο ἀπὸ Ἑλληνικὰς χεῖρας.³

Δ. 1. 3. Τεραστίαν ἀνάπτυξιν εἶχον εἰς Θράκην αἱ βιοτεχνίαι αἱ ἀσχολούμεναι μὲ τὴν παραγωγὴν ἐ ρ ι ο ν η μ ά τ ω ν, μαλλίνων, ὑ φ α σ μ ά τ ω ν,⁴ κ ι λ ι μ ί ω ν, τ α π ή τ ω ν⁵ κλπ., διότι ὑπῆρχεν ἄφθονος πρώτη ὕλη, ἐπαδέξια ἐργατικά χεῖρες καὶ ἦτο ἀκαταπόνητον τὸ ἐπιχειρηματικὸν καὶ ὀργανωτικὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Φιλίππουπολις, Ἀδριανούπολις, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Καλλίπολις, Αἴνος, Ραιδεστός, κλπ., ἦσαν σημαντικώτατα Κέντρα τῶν Ἀμπατζήδων.⁶

Θράκες τεχνῖται κατεσκεύαζον ἐπίσης ἀρίστης ποιότητος τάπητες, διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὁποίων ἐχρησιμοποιοῦντο ἔρια, αἰγότριχες, ἀργυραῖ κλωσταί, ὡς καὶ χρυσαῖ. Διὰ τὸ στημόνι καὶ τὸ ὑφάδι μετεχειρί-

λαῆς, Κομμάνος, κλπ. σελ. 719. Βλ. ἐπίσης Α. Βακαλοπούλου, Ἱστορία Νέου Ἑλληνισμοῦ Τ. Γ' 1964 σελ. 64 καὶ 400.

2. Στ. Πουλοπούλου, Οἰκονομικὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, Θεσ/νίκη - Ἀθῆναι 1972 σελ. 118 - 119.

3. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le role économique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 15 καὶ ἐπ.

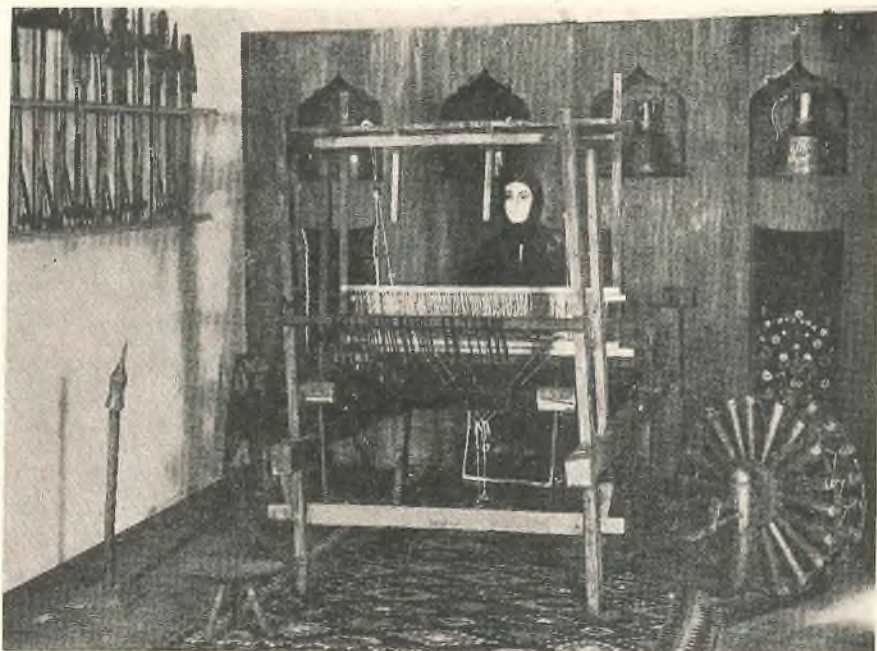
4. Πανδώρα, Φιλίππουπολις Τ. 11 (1821) σελ. 220.

5. Dumont, Le Balcan, Θρακικά Τ. 16 (1941) σελ. 89.

6. Βιοτέχναι, ἔμποροι μαλλίνων ὑφασμάτων ὡς καὶ κατασκευασταὶ ἐνδυμάτων ἐξ ἐρέας

ζοντο, διὰ μὲν τοὺς κοινούς τάπητας, νήματα ἐκ βάμβακος ἐρίου ἢ αἰγότριχας, ἐνῶ διὰ τοὺς ἐξαιρετικῆς ποιότητος, νήματα ἀπὸ λινὸν ἢ μεταξάν.

Ἡ ποιότης τοῦ τάπητος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν κόμβων κατὰ

Ἐργαλεῖα (Συλλογὴ Κεφαλαῖ, Θεσσαλονίκη - Ἀρχεῖον Ε.Ο.Ε.Χ.).

τετραγωνικὸν μέτρον, αἱ δὲ ποιότητες κυμαίνονται ἀπὸ 11.000 ἕως ἓνα ἑκατομμύριον κόμβους κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον.⁷

Διὰ τὴν κατασκευάσῃ μίᾳ πεπειραμένην τεχνήτρια ἓνα τετραγ. μέτρον ἐξαιρετικῆς ποιότητος τάπητος, ἐκρειάζετο χρονικὸν διάστημα περίπου ἑνὸς ἔτους, διὰ τὴν ἀποκτήσῃ δὲ τὰ χρησιμοποιούμενα νήματα στερεότητα καὶ ἐλαστικότητα, «ἐστρίφοντο μὲ τὸ χέρι», εἰς τὴν ρόκαν, καὶ ἐβάφοντο μὲ βαφὰς ἐκ τοῦ ὄρυκτοῦ, ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου.

Ὁ κατωτέρω πίναξ εἶναι ἀποκαλυπτικὸς τῆς ἀνοδικῆς πορείας τῆς ἐριουργίας εἰς Θράκην :

7. Χ. Καχραμάνου, Παλαιοὶ τάπητες, Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη, ἐκδ. Ἐθν. Ὁργανισμοῦ Ἑλλ. Χειροτεχνίας, ἀριθ. 3/1971, σελ. 139 καὶ ἐπ.

ΠΙΝΑΞ ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΑ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΩΣ
ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1870⁸

Ἀμπάδες	πήχεις	1.500.000
Τσόχαι	»	500.000
Σιαγιάκια	»	35.000
Χρόμια καὶ Τάπητες	»	15.000
Κάπται	»	4.000
Χονδροῦφάσματα (Τσοῦλ)	»	50.000
Σακκία	Τεμάχια	600.000
Κάλτσαι μάλλιναι	Ζεύγη	900.000
Γαϊτάνια	Τόπια	3.150.000

Ἐπίσης λόγω τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τῆς σπρωτροφίας ἐλειπούρου εἰς Θράκην ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἔξ μεταξουργεῖα (2 εἰς Σουφλί, 2 εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ 2 εἰς Διδυμότεικον).⁹

Δ. 1. 4. Τὰ κεντήματα τῶν γυναικῶν τῆς Θράκης ἦσαν γενικῶς περιζήτητα. Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Δέρκων ἦτο ἀνεπτυγμένη ἡ βιοτεχνία «φ α κ ι ο λ ί ω ν». Αἱ γυναῖκες ἐζωγράφιζαν μὲ πινέλον ἐπὶ τουλπανίου Σκωτίας τὰ λεπτότατα «θ ε ρ α π ε ι α ν ἄ» τὰ ὁποῖα ἐπωλοῦντο πρὸς 1—1½ Λ. Τ. ἕκαστον.¹⁰

Ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος ὅμως τύπος Θρακικοῦ κεντήματος εἶναι ἀναμφισβητήτως ὁ «τ σ ε β ρ έ ς».¹¹

Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, αἱ νέαι, ἰδίως τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἐξησκοῦντο εἰς τὸ κέντημα αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἐπιτηδειότητα, ὑπομονήν, φαντασίαν καὶ ἀποκὴν ἀπὸ βαρείας ἐργασίας, ποὺ καθιστοῦν τὰ δάκτυλα δύσκαμπτα.

Διὰ τοὺς τσεβρέδες ἐχρησιμοποιοῦντο διάφορα ὑφάσματα: Λεπτὰ μεταξωτὰ «σκέπια» (μὲ τὰ ὁποῖα κατεσκευάζον ἐσώρουχα, τραπεζομιάνδηλα, σκεπάσματα κλπ.), χονδρὰ μεταξωτὰ, ὑφάσματα μὲ νήματα τοῦ

8. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, 1871, σελ. 97.

9. Alex. Antoniadés, la Puissance de l'Hellénisme et le role Economique des Grecs en Thrace, Paris, 1919 σελ. 17.

10. Α. Γαϊτάνου - Γιαννιοῦ, Ἡ Ἐπαρχία Δέρκων - Θρακικά Τ. 12 (1939) σελ. 196.

11. Τσεβρέδες, ἐργόχειρο κεντημένο εἰς ὄλας τὰς πλευρὰς ἢ τὰς τέσσαρας γωνίας.

κέντρου τοῦ κουκουλιού,¹² λεπτό λινὸ «σαγκουλί», βατίστα, «τουλπάνι», κλπ. Τὸ χρώμα τῶν ύφασμάτων ἦτο συνήθως τὸ φυσικὸ τοῦ κουκουλιού, υπόλευκον ἕως υπόκίτρινον. Διὰ τὸ κέντημα μετεχειρίζοντο μεταξωτὰς κλωστὰς διαφόρων χρωμάτων, ὡς ἐπίσης χρυσαῖς καὶ ἀργυρᾶς. Ὑπάρχουν τσεβρέδες κεντημένοι μόνον μὲ χρυσοῦ ἢ ἀργυρῆ κλωστὴ καὶ μὲ ποικιλία «βελονιῶν», ὡς: Ἐομπλιαστὴ (σταυροβελονιά)¹³ ρίζα, φιοτόνι, ψαροκόκκαλο κλπ. Ἡ Ε. Καλογεροπούλου ἀναφέρει 48 εἶδη «βυζαντινῶν βελονιῶν».¹⁴ Τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν «τσεβρέδων» εἶναι ὅτι δὲν ἔχουν «ῥψη» καὶ «ἀνάποδη». Τὸ κέντημα ἐγένετο εἰς τὸ τελάρο, τὰ δὲ σχέδια κατατάσσονται εἰς τρεῖς βασικὰς κατηγορίας: α) Τὰ φυτικά: Ἄνθη, (γαρύφαλλα, γιασεμιά, κρίνοι, ζουμπούλια, ἄνθη λεμονιάς), καρποί, φύλλα, κλάδοι, δένδρα, φυτὰ εἰς γλάστρας, β) τὰ τεκτονικὰ (οἰκίαι, ἐκκλησίαι, κυρίως ἢ Ἀγ. Σοφία, μοναί, ἵπποφόρα κλπ.) καὶ τέλος τὰ μικτὰ. Τὸ ἀρχικὸν θέμα τῶν τσεβρέδων θὰ ἦτο μᾶλλον τὸ ἀνθικόν. Ἄνθη, καρποί καὶ δένδρα κοσμοῦν τὰ ἄμφια, ὡς καὶ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀγ. Ὁρους.¹⁵

Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν «τσεβρέδων» διακρίνομεν: α) Τὰ ὀρθογώνια μαντήλια, τὰ ὁποῖα ἀντηλλάσσοντο εἰς τοὺς ἀρραβῶνας, β) τὰ τετράγωνα μαντήλια, τὰ ὁποῖα ἔφερον αἰνεαί εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐλάμβανον ὡς ἔπαθλον οἱ νικηταὶ τῶν κουρμπανίων καὶ τὰ ἔδενον εἰς τὸν λαιμόν των, τὰ προσέφερον ἢ νύμφη εἰς τὰ «μαντηλώματα» τῶν καλεσμένων μετὰ τὸν γάμον,¹⁶ γ) τοὺς μαχράμαδες (προσόψια), δ) τοὺς μποχτισάδες, ὀρθογώνια τεμάχια, ὅπου ἐτυλίσσοντο τὰ γαμήλια δῶρα τὰ προοριζόμενα διὰ τὸν γαμ-

12. Φ. Ἀποστολίδου. Ἐορτασμὸς τῶν γάμων στὴν Ἰσταντῶ, Ὁρακικὰ Τ. 4ος σελ. 268 καὶ ἐπ.

13. Ἡ Ἀ. Χατζημιχάλη, εἰς Ἐπόδειγμα Ἑλλην. Διακοσμητικῆς, τὴν ἀποκαλεῖ «φρυγικὴν» καὶ συμπληρῶνει: «ὅτι ἦτο ἀνέκαθεν γνωστὴ εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολ. Εὐρώπης» σελ. 10. Ἐπίσης ἡ Ἀ. Χατζημιχάλη ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχέδια τῆς Κεντητικῆς Λαϊκῆς Τέχνης ἔγραψε: «Διακρίνονται θέματα μὲ ἀρχαιοτάτην καὶ παμπάλαιαν τὴν καταγωγὴν ἢ σχέσιν ὅπως τὰ ζιγκ-ζάγκ, τὰ δόντια τοῦ λύκου, τὰ τρίγωνα, τὰ τετράγωνα, οἱ διάφορες φόρμες τῶν σταυρῶν, οἱ ἔλικες, οἱ ἀρχαῖοι μαιάνδροι, ἐκ τῶν ὁποίων ἰδιαίτερος οἱ Ἑλληγες νομάδες Σαρακατσάνοι ἔχουν ν' ἀναδείξουν ἀτέλειωτη σειρά σχετικῶν παραλλαγῶν. Τὸ δέντρο τῆς ζωῆς, οἱ δικέφαλοι ἀετοί, τὰ παγῶνια, οἱ ἀνθρωπόμορφες παραστάσεις, τὰ καράβια μὲ τὰ παμπάλαια σχήματα, εἶναι συνηθέστατα στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς τέχνης, σχήματα καὶ σύμβολα παλαιότατα, ἀνήκοντα εἰς τὸν κύκλον τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ».

14. Ε. Καλογεροπούλου, Ἡ τεχνικὴ τοῦ Τσεβρέ Ἑλληνικῆ Τέχνης, ἀριθ. 8) 19 σελ. 135 κλ ἐπ.

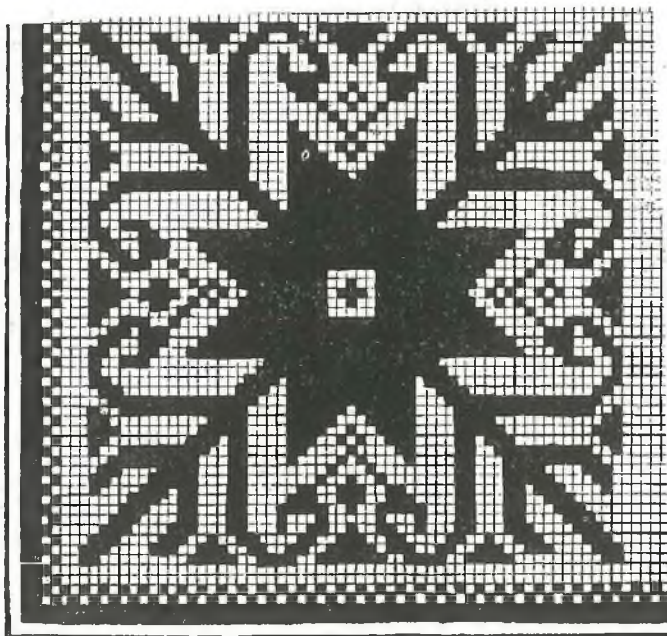
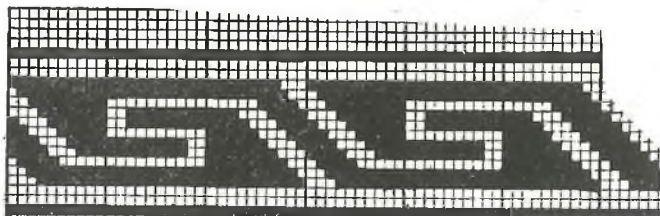
15. Εὐν' ἀνωτ. σελ. 144 βλ. ἐπίσης Ε. Σταμούλη - Σαραντῆ. Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Ὁρακῆς, Ὁρακικὰ Τ. 5ος σελ. καὶ ἐπ.

16. Β.Ν. Ντεληγιάννη, Σύμμικτα Λαογραφικὰ, Ὁρακικὰ, Τ. 4ος σελ. 231 κα ἐπ.

Θρακικός «τσιβρές»

βρόν, τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς κουμπάρους, καὶ ε) πὰς β ρ α κ ο ζ ῶ ν α ς, τυπικὸν δῶρον τῆς νύμφης πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ γαμβροῦ. Ἡ χρῆσις τῶν τελευταίων ἦτο ποικίλη: Μὲ τὴν βρακοζώναν συνεκρατεῖτο ἡ «βράκα» τῆς Θρακικῆς στολῆς, ἡ ἰδίᾳ πολλάκις ἐτυλίσσοτο γύρω ἀπὸ τὸ ἀνδρικὸν φέσι, ἐδένετο εἰς τὴν χαίτην τῶν ζώων,

Δείγματα Σαρακτσάνικων Κεντημάτων.

ὅπου ἐφορτώνετο ἡ «προίκα», ἐκόσμηι τὰς φωτογραφίας τῶν συγγενῶν ἢ τὸν καθρέπτην τοῦ τοίχου. Μὲ τὰ κεντήματα αὐτὰ περιετυλίσσοντο τὰ δῶρα πρὸς τὸν ἀνάδοχον κλπ.¹⁷ Πολλοὶ τσεβρέδες εἶναι πραγματικὰ

17. Ε. Καλογεροπούλου, 'Ἡ Τεχνικὴ τοῦ τσεβρέ, 'Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη, ἀριθ. 8, 1972, σελ. 138 καὶ ἐπ.

ἀριστουργήματα, παρουσιάζοντα πρωτοτυπίαν, συνδυασμούς σχεδίων καὶ χρωμάτων.

Οἱ ὀρθογώνιοι «τσεβρέδες» ἔφερον «κρόσια» εἰς τὰς δύο στενωτέρας πλευράς των, ἐνῶ τοὺς τετραγώνους διεκόσμουσαν μὲ «μπιμπίλα» (εἶδος δαντέλλας, λεπτοτάτης τέχνης, κατασκευαζομένης μὲ βελόνα). Μὲ μπιμπίλας ἢ «πιρτίρι» (κορδόνι πλεγμένο μὲ χρυσῆ κλωστή) ἐστολίζοντο γενικῶς τὰ ὑφαντὰ τῆς Θράκης.

Ἡ χρυσοκεντητική, ἢ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, (οἱ εἰδικευμένοι εἰς αὐτὴν τεχνῖται ἀπεκόμιζαν μεγάλα κέρδη),¹⁸ ἵκμασε καθ' ὕλην τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας.

Τὰ ὑφαντὰ, ἰδίως τὰ μεταξωτὰ τῆς Θρακικῆς οἰκοτεχνίας ἦσαν ἐξόχου τέχνης. Διεκρίνοντο τὰ μεταξωτὰ «καλὰ μεσάλια»,¹⁹ τῶν ὁποίων τὰ πολυσύνθετα, πολύχρωμα ὑφασμένα σχέδια ἀπήτουν ἔμφυτον καλαισθησίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπομονήν.

Τὰ σχέδια «ξόμπλια» ἀπεικόνιζον τὸν «Ἄη Γιώργη» καβαλάρη (κατ' ἐξοκὴν λατρευόμενον Ἅγιον εἰς Θράκην), ἐκκλησίας, σταυρούς, σταυραειτούς καὶ ἄλλα πτηνά, ἄνθη, φυτὰ εἰς γλάστρας, δένδρα «Μπούρλους» (ὑδροδοχεῖα), οἰκίας, «καράβια» διαφόρων τύπων κλπ.

Αἱ γυναῖκες τῆς Θράκης, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς «τσεβρέδες», ἐκεντοῦσαν «καπνοσακκοῦλες», «παραδοσακκοῦλες», «ῥορολογοθήκες», «παντόφλες», «σοφραλίκια», (σκεπάσματα τραπεζῶν), «κελύφια» (θήκας μαξιλαριῶν) καὶ διάφορα ἄλλα ἐργόχειρα. Ἐπίσης ἔπλεκαν μὲ βελόνες ἢ «βελονάκι» διάφορα εἶδη ἐνδύσεως, ὡς καὶ διακοσμήσεως. Μὲ εἰδικὰς δὲ σαίτας ἐφιλοτέχνουν δίκτυα διὰ τοὺς ἀλιεῖς.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Θράκης, αἱ γυναῖκες ἠσχολοῦντο μὲ τὴν καλαθοπλεκτικήν. Ἐκρησιμοποιοῦν ὡς πρώτην ὕλην κλάδους ἰτέας, λυγαριάς, λεπτοὺς καλάμους, φύλλα ἀραβοσίτου, ψαθόχορτο, κ. λ. π.

Πολλὰ εἶδη Θρακικῆς οἰκοτεχνίας μετεφέροντο ἀπὸ πλανοδίου ἐμπόρους καὶ ἐπωλοῦντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην, Προῦσαν, ὡς καὶ εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Δ. 1. 5. Λόγῳ τῆς μεγάλης παραγωγῆς σιτηρῶν ὑπῆρχον εἰς Θρά-

18. Πρβλ. Πτωχοπρόδρομον ὅστις ἔγραφεν : «Ἄν μ' ἔλειπαν τὰ γράμματα καὶ μάθαινα τεχνίτης, νάμαθα τέχνην κλαπωτὴν καὶ νάζουν μετ' ἐκείνην, νά ἀνοίγα τὸ ἀρμάριόν μου καὶ τῶβρισκα γεμᾶτον...»

19. Ν. Λαμπραδαρίδης, Ἡ Λαϊκὴ Χειροτεχνία στὰ Νησιά τοῦ Μαρμαρᾶ. Ἑλλην. Λαϊκὴ Τέχνη, Ἐθν. Ὁργ. Ἑλλ. Χειροτ. ἀρ. 3/71 σελ. 130 καὶ ἑπ.

κην πολλοὶ ἀνερόμυλοι, νερόμυλοι καὶ μύλοι κινούμενοι ὑπὸ ἵππων.²⁰

Οἱ «μυλωνάδες» ἦσαν συνήθως ἀναλφάβητοι, ἠδύναντο ὅμως μόνον μὲ τέσσαρα ἀριθμητικὰ ψηφία νὰ παριστάνουν ἀριθμοὺς ἀπὸ 1—249. Τὰ ψηφία αὐτὰ ἦσαν: 1) ἡ στιγμὴ (.), 2) τὸ ἡμικύκλιον (c), 3) ὁ κύκλος (o) καὶ 4) ἡ κάθετος γραμμὴ (I).

μὲ τὴν στιγμὴν ἔγραφον : . = 1

: = 2

:. = 3

:: = 4

μὲ τὸ ἡμικύκλιον » C = 5

C. = 6

C: = 7

C:. = 8

C:: = 9

μὲ τὴν κάθετον γραμμὴν » I = 10 II = 20 III = 30 IIII = 40

μὲ τὸν κύκλον » O = 50 OO = 100 OOO = 150

OOOO = 200

ἐπομένως OOOOIII C : : = 249

Μὲ συνδυασμοὺς τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων ψηφίων ἐσημείωναν τοὺς ἀπὸ 1 — 249 ἀριθμοὺς.²¹

20. Φ. Κουκουλές, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, Τόμ. Β' σελ. 204 ὑποσ. 4 «οἱ ὑδρόμυλοι ἐγνώσθησαν τὸ πρῶτον ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἡ χρῆσις δὲ αὐτῶν ἐγενικεύθη κατὰ τὸν Δ' καὶ Ε' μ.Χ. αἰῶνα. Ἄνεμομύλωνα ἀναφέρει ἔγγραφον τοῦ 1362 L. Lemerle, Actes de Kytlymus, 98. «Πρὸς ἄλλοισι σιτηρῶν καὶ ἐλαιῶν οἱ Βυζαντινοὶ ἐχρησιμοποιοῦν ἐπίσης ζῶα: ἵππους, ὄνους, ἡμιόνους, βοῦς καὶ καμήλους, βλ. ἐπίσης Χρ. Παπασταματίου, Λαογραφικὰ Σουφλίου, Θρακικὰ Τόμ. 45 (1971) ὅς τ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ μύλοι συνήθως ἤλεθον «ἀνακάτωμα ἢ σμιγὸν» δηλαδὴ μείγμα σίτου, ἀραβοσίτου, σικκάλως (χαρμάνι). Καθαρὸν σῖτον ἤλεθον μόνον διὰ πρόσφορα καὶ γλυκίσματα. Τὰ ἀλεστικά δικαιώματα τοῦ μύλου ἦσαν 10%.

Οἱ πηλαιότεροι μύλοι ὀνομάζοντο «Μαρτσόμυλοι». Ὑπῆρχον ἐξ αὐτῶν δύο εἶδη: οἱ ἔχοντες ἐν ζεύγος πετρῶν καὶ ἐν «ντουλάπι» καὶ οἱ ἔχοντες δύο ζεύγη πετρῶν καὶ δύο «ντουλάπια». «Ὅλοι οἱ Μαρτσόμυλοι εἶχον μῆκος 15 μ. καὶ πλάτος 10,40 μ. Ἡ λέξις ντουλάπι εἶναι τουρκικὴ καὶ σημαίνει ἀντικείμενον, τὸ ὅποῖον συνεχῶς περιστρέφεται. Τὸ ντουλάπι ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ ἑνὸς δρύϊνον κοντὸν μήκους 10 μ. καὶ πλάτους 0,40 μ. ἤρχιζεν δὲ ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ ὑπογείου τοῦ μύλου καὶ ἐφθανεν εἰς τὸ «κχραβούδι» τὸ σημεῖον στηριξέως του. Ἐφερεν 36 ἀκτίνας (κόλλια) μήκους 2,50 μ. συνδεδεμένας μεταξὺ τῶν, αἵτινες ἐβυθίζοντο ἐντὸς τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, ἡ πίεσις τοῦ ὁποῖου περιέστρεφε ρυθμικῶς τὸ «ντουλάπι» καὶ οὕτως ἐκινεῖτο ὅλον τὸ μῆχαν. σύστημα τοῦ μύλου σελ. 190 - 191, βλ. ἐπίσης Α. Γερμίδη, Τὰ Γανόχωρα, Θρακικὰ Τ. 46ος 1972 - 73. σελ. 211 καὶ ἐπ.

21. Κ. Χουρμουζιάδου, Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν, Θρακικὰ Τ. 11ος σελ. 365 καὶ ἐπ.

Οἱ μύλοι αὐτοὶ ἤλεθον 100—200 ὀκάδας σίτου τὸ ἡμερονύκτιον.

Ἀπὸ τοῦ 1885 ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν ἔνδεκα ἀτμοκίνητοι ἀλευρόμυλοι, οἱ δέκα τῶν ὁποίων ἀνήκον εἰς Ἑλληνας: δύο εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας, δύο εἰς Ἀδριανούπολιν, δύο εἰς Λουλέ—Βουργάζ, ἕνας εἰς Δεδὲ Ἀγάτς, ἕνας εἰς Ραιδεστόν, ἕνας εἰς Καλλίπολιν καὶ ἕνας εἰς Κομοτηνὴν.²² Οἱ ἀτμοκίνητοι μύλοι διέθετον πλυντήρια σίτου καὶ κόσκινα ἀλεύρων, ἤλεθον δὲ εἴκοσι ἕως τριάκοντα χιλιάδας ὀκάδας σίτου τὸ εἰκοσιτετράωρον. Οἱ ἀτμοκίνητοι μύλοι τῶν πόλεων Λουλέ—Βουργάζ, Καλλιπόλεως καὶ Ραιδεστοῦ, λόγω τῶν ἐκλεκτῶν ποιότητων σίτου τῶν περιοχῶν των, παρήγον σιμιγδάλι. Μεγάλαι ποσότητες σιμιγδαλίου ἐστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν παρασκευὴν ζυμαρικῶν. Σημειωτέον ὅτι διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ἀτμοκινήτου μύλου τῆς Ραιδεστοῦ εἰσήγοντο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ γαϊάνθρακες. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπιτόπιος λιγνίτης. Δυστυχῶς ὅμως τὰ μέσα ἐξορύξεως του ἦσαν πρωτόγονα.²³

Δ. 1. 6. Ἡ Θράκη ὡς ἀνεφέρθη, ἦτο πλουσία εἰς παραγωγὴν λινοσπόρου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος ἐλειτούργουν πολλὰ ἱποκίνητα λινελαιοτριβεῖα, «μπιζιρκανέδες», τὰ ὁποῖα παρήγον λινέλαιον «μπεζίρι», διὰ φωτισμόν, πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ πετρελαίου. Ἀνωτέρας ποιότητος λινέλαιον ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν μαγειρικὴν, τὸ δὲ ὑπόλειμμα, «κιοσπὲ» ὡς ζωτροφίη. Καλλιτέρας ποιότητος λινόσπορος παρήγετο εἰς τὴν περιοχὴν Μέτρας καὶ δὴ εἰς τὰ χωρία Τσακῆλι καὶ Ἐλμπασάν. Λινελαιοτριβεῖα ἐλειτούργουν ἐπίσης εἰς Κεσσάνην, Μάδυτον, Τσορλοῦν καὶ Μάλγαρα.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπῆρχον περὶ τὰ 18 ἐλαιοτριβεῖα τὰ ὁποῖα παρήγον σησαμέλαιον, ὡς ἐπίσης εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας, τέσσαρα σησαμέλαιοτριβεῖα.

Δ. 1. 7. Οἱ Θρακικοὶ οἶνοι ἦσαν περίφημοι. Ὄνομαστοὶ ἦσαν κυρίως οἱ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἡ πόλις περιεβάλλετο ὑπὸ ἀμπελώνων (εἰς ἀκτῖνα μιᾶς ὥρας καὶ 30', μὲ τὰ μεταφορικὰ μέσα τῆς ἐποχῆς), ὁ δὲ μέσος ὄρος ἐτησίας παραγωγῆς οἴνου ἀνήρχετο εἰς 7.800.000 ὀκάδας.²⁴ Εἰς «καλὰς» ἐσοδείας, ὑπερέβαινε τὸ ποσὸν τῶν 12.000.000

22. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le rôle économique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 13.

23. Φ. Μανουηλίδη, Πόλις καὶ Νομὸς Ραιδεστοῦ - Θρακικὰ Τόμ. 24ος.

24. Μαγκριώτη, Πολιτιστικαὶ Σημειώσεις Νομοῦ 40 Ἐκκλησιῶν, Ἀρχεῖον Θρά-

οκάδων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ οἴνου ἐξήγετο εἰς Γαλλίαν. Σημαντικαὶ ποσότητες ἐστέλλοντο εἰς Βουλγαρίαν. Λόγω τῆς τεραστίας παραγωγῆς οἴνου εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας, ἐκάστη οἰκία εἶχε τὸ «κρασομάγαζόν» της, δηλ. μίαν ἀποθήκην, ὅπου ἐπὶ ξυλίνων ἰκριωμάτων ἦσαν τοποθετημένα βερέλια, ὡς καὶ μεγάλα δοχεῖα ἐκ σανίδων, ἀνοικτὰ εἰς τὸ ἄνω μέρος, καλούμενα «τῆνες», ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔρριπτον τὰς ἡμιθλιμμένας σταφυλάς, ὅταν τὰς μετέφερον ἀπὸ τὸν ἀμπελῶνα μὲ τὸν λῆνον.²⁵ Τρία εἶδη οἴνων παρήγοντο εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας: Ὁ λευκός, ὁ μαῦρος (μπογιαμάς), καὶ ὁ πελῖνος. Ὁ τελευταῖος παρεσκευάζετο ἐκ τοῦ λευκοῦ, ἀφοῦ ἔρριπτον ἐντὸς αὐτοῦ ποσότητα τινὰ ἀψιθίου ἢ ἀφέψημα αὐτοῦ καὶ εἶχεν γεῦσιν ὑπόπικρον, τὸν ἔπινον δὲ ὡς ὀρεκτικὸν καὶ δυναμωτικόν. Ἐπίσης, ἐντὸς πίθων περιεχόντων μοῦστον μὲ σινάπι, ἔρριπτον σταφυλάς, τοὺς ἐπωμάτιζον δὲ στεγανῶς καὶ τοὺς ἤνοιγον κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς: Αἱ σταφυλαὶ διατηροῦντο εἰς ἀρίστην κατάστασιν.

Εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας ἤκμαζε βιοτεχνία παράγουσα κονιάκ καὶ ἡδύποτα, θεωρούμενα ὡς τὰ ἐκλεκτότερα τῆς Θράκης τὰ ὁποῖα ἐξήγοντο καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁμοίως μεγάλη βιοτεχνία ἐλειτούργει εἰς Ραιδεστόν.

Περίφημοι οἴνοι ἦσαν οἱ τοῦ Οὐζούν—Κιοπροῦ, τοῦ Ἀσλαχάν καὶ Ζαλίφ.

Δ. 1. 8. Β υ ρ σ ο δ ε ψ ε ἰ α ὑπῆρχον εἰς πολλὰς πόλεις ὅπως εἰς Ἀδριανούπολιν, Σαράντα Ἐκκλησίας κλπ.

Δ. 1. 9. Εἰς Λουλὲ—Βουργάζ κατεσκευάζοντο διάφορα ἀντικείμενα ἀ ρ γ ι λ λ ο π λ α σ τ ι κ ῆ ς ἐπίκρυσα. Οἱ κάτοικοι τῆς Συλλίμνου ἠσχολοῦντο μὲ τὴν παραγωγὴν ὀπλων, καπνοσυρίγγων, σιγαρέττων, ἀβάδων, κησέδων κλπ. Εἰς Ὑάμπολιν ἐφημίζετο ὁ Χαλθὰς ἐξ ἀμυγδαλῶν καὶ καρῶν. Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων, ἐφημίζοντο καὶ τὰ ἐξῆς προϊόντα τῆς Ἀδριανουπόλεως: Τὸ ἐκ σακχάρως καὶ διαφόρων ἀρωματικῶν οὐσιῶν γλυκίσμα «Δεβαϊσμίκ», ὁ ἐκ σησαμίου χαλθὰς, ὁ τ υ ρ ὀ ς , (κασέρι), α ἰ τ α ρ ι χ ε υ μ ἔ ν α ι γ λ ῶ σ σ α ι β ο ῶ ν καὶ ο ἰ ἄ ρ ω μ α τ ι κ ο ἰ σ ἄ π ω ν ε ς. Μεγάλαι ποσότητες τῶν προϊόν-

κης Νο 42 ἀνάτυπον ἐκ τόμου 34 (1969) σελ. 265 καὶ ἐπ.

25. Ὁ λῆνος ἦτο μία ξυλίνη δεξαμενὴ σχήματος ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, περιελάμβανε δὲ 1000 - 2000 ὀκ. σταφυλῶν. Ἦνοιγον τὴν εἰς τὸ ἔπισθεν καὶ κάτω μέρος εὐρισκομένην ὀπήν, ἐξ ἧς ἔτρεχεν ὁ μοῦστος εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ τοποθετούμενον κάτωθι ξύλινον δοχεῖον (μετάκι) καὶ ἐκεῖθεν μὲ χάλκινα δοχεῖα ἔρριπτετο εἰς βερέλια.

των αὐτῶν ἐξήγοντο κατ' ἔτος εἰς Παραδουναβίους Ἡγεμονίας καὶ εἰς Εὐρώπην.²⁶

Ἡ κερ αμο πο ι ῖ α ἦτο ἀνεπτυγμένη εἰς Θράκην, κυρίως εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας.

Ο ἰ χ ρ υ σ ο χ ὀ ο ἰ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξ ἄλλου, κατεσκεύαζον ἀξιοθαύμαστα κομψοτεχνήματα. Δεῖγμα τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς τέχνης εἶναι τὸ ἐπίχρυσον ἀργυροῦν ἀρτοφόριον τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, φυλασσόμενον εἰς τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.²⁷ Εἰς τὴν ἔμμετρον ἐπιγραφὴν, τὴν κοσμοῦσαν τὸ ἀρτοφόριον, ἀναγράφεται ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐπιμελεία τοῦ Νεοφύτου, Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὸ 1669. Ἐχει σχῆμα ὀκτάπλευρον, ἐκάστη δὲ πλευρὰ αὐτοῦ καταλήγει εἰς ἀετώματα καὶ σμαλτωμένας σφαιράς, τοποθετημένας μεταξὺ τῶν ἀετωμάτων τούτων. Τὸ ἀρτοφόριον καλύπτεται δι' ἡμισφαιρίου μετὰ τυμπάνου (τροῦλος), μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις, ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ὁποῖου ὑψοῦται σταυρός, ἐκάστη δὲ πλευρὰ του κοσμεῖται διὰ τετραγώνων πλακῶν, μὲ ἀναγλύφους εἰκονογραφικὰς συνθέσεις ἐντὸς πλαισίων.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας Κηζανλίκ καὶ Ἐσκῆ—Ζαγορὰ παρήγετο ἐξαιρετικῆς ποιότητος ρο δ ἔ λ α ἰ ο ν καὶ ρο δ ὀ σ τ α γ μ α, μεγάλα δὲ ποσότητες ἐξήγοντο εἰς Εὐρώπην.²⁸ Εἰς τὸ Ἐσκῆ—Ζαγορὰ παρήγοντο ἐπίσης ἀλλαντικά καὶ διατηρημένα κρέατα, ὡς καὶ σιγαρέττα μὲ ἐπίχρυσα ποικίλματα, εἰς δὲ τὸ Διδυμότειχον ἀλικόχρωμα κύπελλα, «α ἰ κ ο τ ὺ λ α ἰ» καὶ δοχεῖα ἐκ πορσελάνης.

Τέλος ὀνομαστὸν ἦτο τὸ «γ ἰ α ο ὺ ρ τ ἰ» τῆς Σηλυβρίας, τοῦ ὁποῖου ἢ μεταφορὰ εἰς Κων)πολιν ἤρχισε τὸ 1870. Κατ' ἀρχὰς ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ γιαουρτίου παρεσκευάζετο μόνον εἰς Σηλυβρίαν, ἀργότερον ὅμως, ὅσον ἤϋξανεν ἡ ζήτησις, παρήγετο καὶ εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας Σουλτάν—Τσιφλίκι, Παπαζλῆ, Ἐπιβάτας, Δημοκράνειαν καὶ Καλλικράτειαν. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ προϊόντος ἤρχιζε τὸν Μάρτιον καὶ διήρκει μέχρι τέλους Ἰουλίου. Τὸ γάλα μετεφέρετο ἀπὸ τὰς μάνδρας εἰς τὰς βιοτεχνίας, ὅπου παρήγετο τὸ γιαούρτι «γιαουρτχανέδες», ἀπαξ ἢ δις τῆς ἡμέρας δι' ἵππων, ὄνων ἢ ἀμαξίων. Ἐκεῖ ἐρρίπτετο εἰς λέβητας, κωρη-

26. Κυρίλλου Στ' Περιγραφὴ Ἀδριανουπόλεως Θρακικὰ Τόμ. 2ος (1929).

27. Γ. Σωτηρίου, Ἀρτοφόριον τῆς Μητρ. Ἐκκλ. Ἀδριανουπόλεως, Θρακικὰ Τόμος 2ος (1929) σελ. 7-10.

28. Περιοδ. Ἐσπερος, σελ. 154 ἐκδ. Λειψίας 15/17 Σεπτ. 1881, τὸ ὁποῖον μᾶς πληροφροεῖ ὅτι ἀπὸ 3200 κιλά ρόδων παρήγετο ἐν κιλὸν ροδελαίου.

Τὸ ἀρτοφόριον τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως καὶ κατωτέρω ἢ ἕμμετρος ἐπιγραφή του (εἰς δακτυλικὸν ἑξάμετρον μετὰ τριῶν τομῶν καὶ ἐνὸς σπονδαίου).

† Πᾶν γένος ἐκ θανάτου λυσόμενος μερόπων
ἦλθε Θεοῦ ὁ Λόγος λείψας Πατρός οὐ ποτε κόλπους
καὶ βροτέης με φέρειν φυτλῆς κάλιπεν τόπον αἶα
καὶ με φέρειν ὤμω δῶκεν ἄρα Προέδροις
καὶ Νεόφυτον ἐς ἀγγελικὴν Λόγε ἀφθιτε τάξον
Ἀδριανου Προέδρον σεῖο χοροστασίην
ἐν ἔτει ἀπὸ Χ(ριστο)ῦ 1669 †

τικότητα 600 όκ. περίπου, και άφου έβραζεν, έξεκενοϋτο εις δοχεΐα εκ λευκοσιδήρου, χωρητικότητας 4—6 όκάδων. Μετα παρέλευσιν 2—3

Συλλογή ρόδων.

ώρων, προσέθετον την «μαγία». Άφου δε παρέμενε κεκαλυμμένον 6—9 ώρας, έφορτώνετο εις πλοΐαρια τών 4—5 τόννων, τα όποΐα μετέφερον

400—600 δοχεῖα. Ὅταν ὁ καιρὸς ἦτο εὐνοϊκὸς τὸ ταξειδίον μέχρι Κωνσταντινουπόλεως διήρκει τέσσαρας ὥρας. Εἰς Σηλυβρίαν ἐλειτούργουν περὶ τὰς πέντε βιοτεχνίαι, ἀποστέλλουσαι καθ' ἑκάστην εἰς Κων)πολιν 620 δοχεῖα γιαουρτίου.²⁹

Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπωλεῖτο κυρίως ἀπὸ τοὺς καταστηματάρχας «καψημάλιδες» τοῦ Βαλοῦκ—Παζάρ καὶ Ζιντάν—Καποῦ, μὲ προμήθειαν 4—8 παράδες κατ' ὀκᾶν.

Δ. 2. Αἱ τιμαὶ τῶν κατωτέρω βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς ἦσαν αἱ ἑξῆς: Ὁ ἄρτος ἐπωλεῖτο πρὸς 4 μεταλλίκια τὴν ὀκᾶν, (ἤτοι πρὸς 20 λεπτά). Ὁ κατ' οἶκον παρασκευαζόμενος ἄρτος ἐκόσμιζεν ἀκόμη εὐθηνότερον. Σημειωτέον, ὅτι τὸ κοιλὸν σίτου ἐτιμᾶτο 20 γρόσια, μὲ τὴν ποσότητα δὲ αὐτὴν παρεσκευάζοντο τοῦλάχιστον 23 ἑκάδες ἄρτου. Τὸ κρέας τοῦ ἐριφίου ἐπωλεῖτο πρὸς 6 μεταλλίκια (30 λεπτά χρυσᾶ) τὴν ὀκᾶν, ἐνῶ τὸ ἄμνου πρὸς 8—10 μεταλλίκια (40—50 χρυσᾶ λεπτά). Ἐὰν ἠγόραζε τις ἀντὶ δύο τετάρτων τοῦ μετζιπιέ (δύο χρ. δραχμῶν) ἔναν ἄμινόν, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ ἔσφαζεν, ἐξέδερεν καὶ ἐπῶλει τὸ δέρμα του ἀντὶ ἰσοπόσου τιμῆς, ἔτιρωγε τὸ κρέας δωρεάν! Ὁ τυρὸς ἐτιμᾶτο 10—12 μεταλλίκια τὴν ὀκᾶν (50—60 χρ. λεπτά), τὸ βούτυρον 10—12 γρόσια (1,50 χρ. δρχ.). Μὲ ἕνα μεταλλίκι (5 χρ. λεπτά), ἠγόραζέ τις 2 ἢ 3 ὠά, μὲ ἕνα γρόσι 40 τσίρους. Ὁ ταραμάς ἐπωλεῖτο πρὸς 15 μεταλλίκια τὴν ὀκᾶν, (80 χρ. λεπτά), ἐνῶ τὸ αὐγοτάραχον ἀντὶ 3 μετζιπίων (12 χρ. δρχ.). Οἱ ξηροὶ φασίολοι ἐπωλοῦντο πρὸς 10 μεταλλίκια τὴν ὀκᾶν (50 χρ. λεπτά), τὰ κάρυα πρὸς 20 γρόσια (1,50 χρυσᾶ λεπτά). Ἐπίσης, ἡ ζάχαρις ἐπωλεῖτο πρὸς 5 μεταλλίκια (25 χρυσᾶ λεπτά), τὴν ὀκᾶν.

Μὲ ἕνα μεταλλίκι (5 χρυσᾶ λεπτά), ἠγόραζέ τις μίαν ὀκᾶν ξυλανθράκων, μὲ 4,5 μεταλλίκια μίαν ὀκᾶν πετρελαίου.

Ἡ τιμὴ τοῦ γιαουρτίου ἐκυμαίνετο ἀπὸ 25 ἕως 35 παράδες κατ' ὀκᾶν. Ἡ συνήθης τιμὴ τοῦ οἴνου κατὰ μέτρον ἦτο 5—8 γρόσια,³⁰ ἐὰν δὲ ἐπωλεῖτο πρὸς 10—12 γρόσια τὸ μέτρον, ἔθεωρεῖτο τοῦτο ὡς μεγάλη ἐπιτυχία. Εἰς τινα ἐποχὴν μικρᾶς ζητήσεως, ἐπωλήθη ὁ οἶνος πρὸς 8—10 μεταλλίκια τὸ μέτρον, δηλ. 5—6 λεπτά τὴν ὀκᾶν.

Δ. 3. Τὰ ἡμερομίσθια ἦσαν πολὺ χαμηλά. Οἱ σκάπτον-

29. Μ. Α. Σταμούλη, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Α. Θράκην, Θρακικά Τ. 18ος (1943) σελ. 212 καὶ ἐπ.

30. Ἐν μέτρον οἴνου ἐζύγιζεν 8 ὀκάδες.

τες και περιποιούμενοι τὰς ἀμπέλους ἐργάται ἐλάμβανον 5 γρόσια (75 χρυσᾶ λεπτά), και μίαν ὀκᾶν οἴνου (ἐκόστιζε 6—7 λεπτά ἢ ὀκᾶ). Ὁ ὑπάλληλος παντοπωλείου ἐλάμβανε 300—500 γρόσια ἐτησίως, 1—2 ὀκάδ. σάπωνος και ἓνα ζευγος ὑποδημάτων. Οἱ διδάσκαλοι ἐλάμβανον εἰήσιον μισθὸν 12, 18 και 20 Λίρ. Τουρκ. (δηλ. 265,396 και 440 δρχ.).³¹

Δ. 4. 1. Μετὰ τὴν Ἰαλοσιν τῆς Κων)πόλεως, ὡς ἐλέχθη, τὰ πάντα ἐνεκρώθησαν εἰς τὸν ὑπόδουλον ἑλληνικὸν κῶρον. Κατὰ συνέπειαν, και τὸ ἐν Θράκη ἐμπόριον εἶχε περιορισθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιοχὴν του. Ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι τὸ ἐθεώρουν ὡς κατωτέραν ἀπασχόλησιν, δὲν τὸ ἐνίσχουν, ὄντες δὲ καχύποπτοι, ἀφοῦ κατέστρεψαν τὰς ἐγκαταστάσεις τῶν Φράγκων εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Θράκης, ἐξώντωσαν ἢ ἠνάγκασαν τοὺς ἀποίκους εἰς φυγὴν.

Οἱ Ἐνετοί, οἱ Γενουᾶται, οἱ Καταλανοί, οἱ Φλωρεντινοί κλπ. δὲν ἀπῆλθον πλέον ἀτελείας, ἤρχισε δὲ μετὰ τῶν σκληρὸς ἀνταγωνισμός. Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἐμπορίου συνετέλεσε και ἡ ἀνακάλυψις, κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Πορτογάλων, τῆς νέας πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ.³²

Ἀπὸ τοῦ 1535 διὰ τῆς Συνθήκης, τῆς ὑπογραφείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου και τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου τοῦ Α΄, τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ βελτιώνωνται. Ἀργότερον ἠκολούθησαν αἱ Συνθήκαι μετὰ τὴν Αὐστρίαν (1586), Ἀγγλίαν και Κάτω Χώρας. Οἱ Τοῦρκοι, πάντως, ἐπέδειξαν ἄγνοιαν ὡς πρὸς τὴν ἐπιβολὴν δασμῶν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐγκωρίου ἐμπορίου. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπέτρεψε, σὺν τῷ χρόνῳ, και πάλιν τὴν εἴσοδον ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ξένων ἐμπόρων, κυρίως Γάλλων, Ἰταλῶν, Γερμανῶν, Ρώσων, Ὀλλανδῶν κλπ.

Δ. 4. 2. Διὰ τῶν διομολογήσεων (Capitulations), ἀνεπτύχθη μὲν τὸ ἐμπόριον τῆς Μεσογείου, ἢ Ὀθωμανικῆ ὅμως Αὐτοκρατορία κατέστη ἐπὶ αἰῶνας ἀνεξάντλητος πηγὴ ἐκμεταλλεύσεως και προσπορισμοῦ εὐθηνῶν πρώτων ὑλῶν ὑπὸ τῶν προηγημένων Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἰδίως δὲ τῆς Γαλλίας.³³ Αἱ διομολογήσεις ἦσαν μονομερεῖς χαριστικαὶ

31. Ἰω. Μυχχιωτῆ, Πολιτιστικαὶ Σημειώσεις Νομοῦ 40 Ἐκκλησιῶν, Ἀρχεῖον Θράκης, Νο 162 ἀνάτυπον ἐκ τοῦ 34ου τόμου. Ἀθῆναι 1969 σελ. 236 - 243.

32. Wissen in Überblick, Die Weltgeschichte, Herder Freiburg-Basel-Wren τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰνδικὰς ἀκτὰς και εἰσῆλθε εἰς τὸν λιμένα τῆς Καλικούτας τὴν 20ην Μαΐου 1498.

33. Β. Κρεμμυδᾶ, τὸ ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου στὸ 18ο αἰῶνα (1715 - 1792) 1972, σελ. 53 - 56.

πράξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Πύλη παρεῖχε ἔμπορικὰ προνόμια εἰς τὰ Κράτη τῆς Δύσεως, ἄνευ ἀνταλλαγμάτων.

Οἱ Γάλλοι, ἐπιωφεληθέντες τοῦ μίσους τῶν Μωαμεθανῶν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν, ἐπέτυχον νὰ ὑπογράψῃ ὁ Σελῖμ Β' τῷ 1569, τὰς πρώτας διομολογήσεις, διὰ τῶν ὁποίων, ἔμπορικὰ σκάφη (οἷασδῆποτε ἔθνικότητος) δὲν ἠδύναντο νὰ πλέουν εἰς τὰς θαλάσσας καὶ νὰ προσεγγίζουσι εἰς τοὺς τουρκικοὺς λιμένας, ἐὰν δὲν εἶχον Γαλλικὴν σημαίαν. Οὕτως, ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς Γαλλικῆς Κυριαρχίας εἰς τὸ ἔμπόριον τῆς Ἀνατολῆς. Μετ' ὀλίγον, τὸ 1580, οἱ Ἄγγλοι, ἐπιωφελούμενοι τῶν κακῶν σχέσεων τῆς Πύλης μετὰ τὴν Βενετίαν (λόγῳ τοῦ πολέμου εἰς Κύπρον), ὑπέγραψαν ὁμοίως διομολογήσεις.

Ἐκτοτε ἀρχίζει ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γάλλων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν συμφερωτέρων ὄρων. Ὁ Σουλτάνος ἐπιδιώκων κέρδη, δὲν ἐδίσταζε νὰ ἱκανοποιῇ τὰ αἰτήματα τῶν ἀνταγωνιζομένων αὐτῶν Κρατῶν. Διὰ τῶν διομολογήσεων τοῦ 1673, ἡ Γαλλία ἐπέτυχε καὶ νέαν μείωσιν τῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν Τουρκίαν Γαλλικῶν ἐμπορευμάτων, τὸ παράδειγμα δὲ τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων ἠκολούθησαν οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ οἱ Αὐστριακοί. Ἡ Ρωσία μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσουκ—Καϊναρτζῆ κατέστη ἡ κυρίαρχος ναυτικὴ δύναμις τῆς Μεσογείου καὶ μετὰ ἔμπορικὰς συμφωνίας ἐπέτυχεν ἀπὸ τὴν Πύλην περισσότερα προνόμια ἀπὸ ὅσα εἶχον ἐξασφαλίσει οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τῶν διομολογήσεων.³⁴ Αἱ τελευταῖαι διομολογήσεις, μετὰ νεωτέραν σύσφιγξιν τῶν Γαλλοτουρκικῶν σχέσεων ὑπεγράφησαν τὸ 1740 καὶ ἴσχυσαν ἕως τὸ 1923, ὅποτε ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις κατήργησε γενικῶς τὰς διομολογήσεις.

Δ. 4. 3. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, αἱ ἐκάστοτε Τουρκικαὶ Κυβερνήσεις, ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐμπορίου.

Παρὰ τὰς ἀντιξοότητας ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπρωτοστάτησεν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν οἰκονομικὸν τομέα.

Δ. 4. 4. Ἀπὸ τὸν 18ον κυρίως αἰῶνα, τὸ 70% περίπου τοῦ εἰσ α γ ω γ ι κ ο ὗ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, εὐρίσκετο εἰς Ἑλληνικὰς χεῖρας.³⁵ Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ αὔξησις τοῦ Ἑλ-

34. Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου στὸν 18ον αἰῶνα (1972) σελ. 96.

35. Alex. Antoniadès, *la Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace*, Paris, 1949, σελ. 15 καὶ ἐπ. Βλ. ἐπίσης Ν. Svoronos, *Le Commerce de Salonique au XVIII siècle*, Paris 1956, σελ. 354.

ληνικῶ ἔμπορικῶ ναυτικῶ, μετὰ τὴν Συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), ὁπότε μέγας ἀριθμὸς Ἑλληνικῶν πλοίων ἐκυκλοφόρει, ὑπὸ Ρωσικὴν σημαίαν ἐντὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἀπέλαυε τῶν προνομίων, τῶν παραχωρηθέντων ὑπὸ τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας, εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ὅλαι αἱ παράλιοι Θρακικαὶ πόλεις διέθετον ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐμπορικῶν σκαφῶν. Ἀναφέρεται ἐνδεικτικῶς ὅτι μόνον ἡ Αἴνος εἶχε τριακόσια ἐμπορικὰ πλοῖα.³⁶ Εἰς πολλὰς Θρακικὰς πόλεις ὑπῆρχον Ναυπηγεῖα «ταρσανάδες» μικρῶν ἐμπορικῶν ἢ ἀλιευτικῶν πλοίων. Ἡ Κυμιόπολις Μυριόφυτον Γανοχώρων διέθετε ναυπηγεῖον καὶ 150 περίπου ἰστιοφόρα μέχρις ἐκτοπίσματος 300 τόννων, ἐπίσης ὁ Γάνος εἶχε 50 μικρὰ καὶ μεγάλα ἰστιοφόρα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος.³⁷ Εἰς τὰ Θεραπεῖα ὑπῆρχε «ταρσανὰς» μεγάλων καϊκιῶν δι' ἀλιείαν καὶ συγκοινωνίαν «μπές—τσιφτέδες—δεκάκοπα».³⁸ Ὁ ναυτικός, ὅταν ἡ τύχη τὸν ἠνύθει καὶ ἐσώζετο ἀπὸ τοὺς πειρατὰς³⁹ καὶ τὰς τρικυμίας, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν του μὲ πολλὰ κέρδη διὰ τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του, διέθετε δὲ σημαντικὰ ποσὰ καὶ δι' ἔργα εὐποιΐας. Οὗτος σχεδὸν πάντοτε διεκρίνετο καὶ ὡς ἔμπορος. Μετέφερε σῖτον καὶ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς εἰς τοὺς προηγμένους λαοὺς τῆς Δύσεως. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀσφαλείας ἔναντι τοῦ δυνάστου, πολλὰκις τὸν ἐξώθει εἰς τὸ νὰ ζητῇ τὴν προστασίαν τῆς σημαίας Ξένων Κρατῶν. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἡ Γαλλικὴ σημαία ἐκυριάρχει εἰς τὴν Μεσόγειον, ἐνῶ ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα ἐπεβλήθη ἡ Ἀγγλική. Πλὴν αὐτῶν ὅμως, ἐκυκλοφόρουν πολλὰ Ρωσικὰ πλοῖα, ἰδίως μετὰ τὴν Συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζή, ὁμοίως Αὐστριακὰ, ὡς ἐπίσης τῆς Γενούης καὶ τῆς Βενετίας. Σημαῖα εὐκαιρίας τοῦ 18ου αἰῶνος ἦσαν: τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Κύπρου, τῆς Μάλτας καὶ μία πλαστὴ σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου.⁴⁰

Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη τὸ θ α λ ά σ σ ι ο ν ἔ μ π ό ρ ι ο ν ἀντεμετώπιζε πολλαπλοὺς κινδύνους, πολλοὶ ὅμως ριψοκίνδουνοι ἐπιχειρηματίαι

36. Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Ἱστορικὸν & Γεωγραφικὸν τῆς Θράκης σελ. 45-52.

37. Α. Γερμίδη, τὰ Γανόχωρα, σελ. Π καὶ ἐπ.

38. Ἀ. Γαϊτάνου-Γιαννιοῦ, Ἡ Ἐπαρχία Δέρκων, Θρακικὰ Τ. 12 (1939) σελ. 196.

39. Κ. Σιμοπούλου, Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα (1972) Τ. Α. σελ. 93 καὶ ἐπ.

40. Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριο τῆς Πελοποννήσου στὸ 18ο αἰῶνα (1972) σ. 243-246.

ἐπεδίδοντο εἰς αὐτὸ διότι τὰ κέρδη ἐκυμαίνοντο ἀπὸ 50% ἕως 100%.⁴¹

Δ. 5. 1. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων οἱ ἐκάστοτε ἰσχυροὶ τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου ἐπεδίωκον τὴν ναυτικὴν ἡγεμονίαν διὰ λόγους στρατιωτικῶς καὶ οἰκονομικῶς.⁴² Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ναυτικῶν δυ-

νάμεων καθὼς καὶ ὁ θαλάσσιος διαμελισμὸς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Πειρατείας. Μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς

41 & 42. Richard Konetzke *Überseeische Entdeckungen und Eroberungen* Propylaen Weltgeschichte Berlin-Frankfurt-Wien 6 BD. σελ. 555 καὶ ἐπομ.

τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἐκάμφθη ἡ πειρατεία.⁴³ Ἀπὸ τὸν 8ον μ. Χ. αἰῶνα Ἀραβες πειραταὶ εἶχαν ὡς ὀρμητήριόν των τὴν Κρήτην, τὴν Σικελίαν καὶ λιμένας τῆς Συρίας. Κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα τὰ Βυζαντινὰ πλοῖα ἐξησφάλιζαν τὴν ἀποκλειστικότητα τῶν ἐμπορικῶν μεταφορῶν τῆς Μεσογείου, ἀντεμετώπιζον ὅμως συχνότατα ἐπιθέσεις Σαρακηνῶν καὶ Ἀράβων πειρατῶν. Ἀδίστακτοι πειραταὶ ἦσαν καὶ οἱ Ἴταλοί: τὸ 1034 οἱ Πισῶται «ἐξερεύνησαν» τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ συνεκέντρωσαν πολλὸν χρυσόν.⁴⁴ Πισῶται καὶ Γενουᾶται Σταυροφόροι ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των μὲ ἄφθονα λάφυρα, τὰ ὁποῖα περισυνέλεξαν ἀπὸ τὰ εὐημεροῦντα ἀστικὰ κέντρα τῆς Μ. Ἀσίας. Μὲ τὸν συσσωρευθέντα πλοῦτον καὶ τὴν ἐξασφάλισιν ἐργατικῶν χειρῶν ἐκ τοῦ δουλεμπορίου,⁴⁵ ἐπετεύχθη ἡ ραγδαία οἰκονομικὴ ἄνθησις τῶν ἰταλικῶν πόλεων.

Ἴταλοι δουλέμποροι, κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ἐπρομηθεύοντο ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ν. Εὐρώπης καθὼς καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνθρώπινον ἐμπόρευμα, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βιοτεχνιῶν των, ἢ τὸ διέθετον εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα. Ἐπίσης, ἀπὸ τὴν Κριμαίαν, ἠγόραζον τέκνα πολυμελῶν οἰκογενειῶν ἢ Γεωργιανούς, Τατάρους καὶ Κιρκασίους αἰχμαλώτους πολέμου. Τὰς γυναῖκας ἐπώλουν εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ τὰ χαρέμια τῶν Μαιμελούκων, τοὺς δὲ ἄνδρας, ὅσους δὲν ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἴδιοι, ἐπώλουν, κυρίως εἰς τοὺς Ἀνδαλουσίους καὶ τοὺς Καταλανούς, διὰ χειρωνακτικὰς ἐργασίας.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν Μεσόγειον ἐκτὸς τῶν Ἰταλῶν, Ἀνδαλούσιοι καὶ Καταλανοὶ ναυτικοί⁴⁶

Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν θάλασσαν ἦτο συνυφασμένον μὲ τὴν πειρατείαν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ προσφέρουν ἀσφάλειαν εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐκτὸς τῶν πειρατῶν ἐλυμαινόντο τὴν Μεσόγειον καὶ οἱ Κ ο υ ρ σ ἶ ρ ο ι, οἱ ὁποῖοι εἶκον ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἡγεμόνος των νὰ κυριεύουν τὰ πλοῖα ἀντιπάλων ναυτικῶν δυνάμεων.

Ἡ πειρατεία ἦτο μέσον ἀποκτήσεως πλοῦτου, συχνὰ δὲ πλοιοκτῆται καὶ πειραταὶ συνεννοοῦντο. Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ὡς καὶ ἡ Πελοπόννησος, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς διαμορφώσεώς των, ἦσαν ἰδεώδη κρησφύ-

43. Κ. Σιμπούλου *Ξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα 1972* Τ. Α. σελ. 94 καὶ ἐπ.

44 & 45. Rich. Konetzke *ἐνθ' ἄνωτ.* σελ. 552 καὶ ἐπ.

46. Franz Georg Maier, *Tradition und Wandel: Über die Gründe der Widerstandskraft von Byzanz, Historische Zeitschrift, München* BD. 218 Heft 2/1974 σελ. 266 καὶ ἐπ.

γετα διὰ τοὺς πειρατικούς στόλους, ἢ δρᾶσις τῶν ὁποίων ἐλάμβανε τοιαύτην ἔκτασιν ὥστε πολλάκις συνήπτοντο πραγματικαὶ ναυμαχίαι.⁴⁷

Τὰ πειρατικὰ πλοῖα ἦσαν ἄριστα ἐξοπλισμένα καὶ ἐπηνδρωμένα. Ὅταν ἠχμαλώτιζαν ἐμπορικὸν σκάφος ἐπετύγχανον μεγάλα κέρδη ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων, ὡς καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ναυτικῶν εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα.

Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ἀπὸ τὴν Σάμον ἕως τὸ Γιβραλτάρ, Τούρκοι, Ἀλγερινοί, Μαλτέζοι, Ἰσπανοί, Ἱταλοί, Ἀγγλοὶ, Γάλλοι, Γενουᾶται καὶ Ἕλληνες πειραταὶ ἠχμαλώτιζαν ἰσποφόρα, ἐπώλουν ὡς σκλάβους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς παρακτίους περιοχάς.

Αἱ παράλιοι πόλεις, ὡς ἡ Αἴνος, ἡ Μάκρη, αἱ νῆσοι Ἰμβρος, Λῆμνος κλπ., υπέστησαν μεγάλας καταστροφὰς ἀπὸ πειρατικὰς ἐπιδρομᾶς.⁴⁸ Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρεται ὅτι ἀπὸ τὸ 1652 ἕως τὸ 1685, ἡ Γαλλία ἀπώλεσεν 110 πλοῖα, ἀξίας 834.000 λιρῶν,⁴⁹ λόγῳ τῆς πειρατείας.

Οἱ εὐποροὶ κατέβαλλον λύτρα εἰς τοὺς πειρατὰς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των, ἐνῶ οἱ ἄποροι ἐζήτουν τὴν συνδρομὴν τῶν Κοινοτήτων.

Συχνὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἠναγκάζοντο νὰ σχηματίζουσι νηοπομπὰς διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν.

Ὁ Ἀγγλὸς κληρικὸς καὶ διπλωμάτης Conel, περιγράφει μὲ γλαφυρότητα τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ἐκ Μάνης Κουρσάρων, ὁ ὅποιοι ἐπετίθεντο κατὰ τῶν θυμάτων των μὲ μαχαίρας καὶ δόρατα. Ὁ Γάλλος Quillet, ἔγραφεν ὅτι «οἱ Μανιάτες ἐπώλουν τοὺς Χριστιανοὺς αἰχμαλώτους εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Τούρκους εἰς τοὺς Χριστιανοὺς».⁵⁰ Γενικῶς ἡ πειρατεία ἔλαβε τρομακτικὰς διαστάσεις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς τὴν Γραμβούσαν εἶχε σχηματισθῆ πικνοκατωκημένος οἰκισμός, ὁ ὁποῖος, ἐξήσκει τὴν πειρατεῖαν ὡς μετοικὴν ἐπιχείρησιν.⁵¹

Ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίαι διὰ τὴν ἔνπνον δρᾶσιν τῶν Κουρσάρων εἰς τὴν Μεσόγειον παρέχονται ἐπίσης ἀπὸ δύο ἔγγραφα^{51α} πρὸς τὸν

47. Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριο τῆς Πελοποννήσου στὸν 18ον αἰῶνα (1972) σελ. 97 καὶ ἐπ.

48. Α. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν Θράκης σελ. 51 καὶ ἐπ.

49. Κ. Σιμοπούλου, Ἐξένοι ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα, 1972 Τ. Α σελ. 112.

50. Κ. Σιμοπούλου, Ἐξένοι ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα Τ. Α σελ. 116 καὶ ἐπ.

51. Κ. Σιμοπούλου, Ἐξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα Τ. Α σελ. 125, ἀναφέρει ὅτι ὁ Καποδίστριας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν τριῶν προστάτιδων Δυνάμεων κατώρρωσε ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ταξειδίων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας.

51α. Ἐρρίκου Μοάτσου, Τὸ Βενετικὸν Προξενεῖον Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας,

Δόγην, τοῦ εἰς Χανιά Προξένου τῆς Βενετίας, Γασπάρου Κοντοσταύλου. Εἰς τὸ ἀπὸ 23.12.1672 ἔγγραφόν του, ὁ Πρόξενος ἀνέφερεν ὅτι μετέβη εἰς τὴν ἰδιαίτεράν του πατρίδα Ἄνδρον δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ διαπιστώσῃ τὰς καταστροφάς, πού ἐπέφεραν Χριστιανοὶ κουρσάροι εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Κρήτην ὑπέστη ἐπίθεσιν φλωρεντινοῦ κουρσάρικου σκάφους. Οἱ κουρσάροι ἀπήγαγον τὸν Τοῦρκον γενίτσαρον, τὸν ὁποῖον τοῦ εἶχε παραχωρήσει διὰ προσωπικὴν του ἀσφάλειαν ὁ Πασᾶς τῆς Κρήτης. Ὁ Κοντοσταύλος παρεκάλει τὸν Δόγην νὰ προβῇ εἰς τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα διὰ νὰ σέβωνται οἱ κουρσάροι τῆς Μάλτας καὶ τοῦ Δουκὸς τῆς Φλωρεντίας τοὺς Προξένους ὡς καὶ τοὺς ὑπηκόους τῆς Βενετίας. Εἰς τὸ ἀπὸ 6)16.6.1676 ἔγγραφόν του πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας, ὁ Κοντοσταύλος περιέγραψε τὴν ἀφίξιν τεσσάρων κουρσάρικων Ἀλγερινῶν σκαφῶν πρὸ τοῦ λιμένος τῶν Χανίων. Κατόπιν τῶν διαβημάτων του, ὁ Τοῦρκος Δ) τῆς ἀπηγόρευσε τὴν προσέγγισιν. Ὁ Κοντοσταύλος ἐπληροφορήθη ὅτι μεταξὺ τῶν σκαφῶν αὐτῶν ἦτο καὶ ἓνα παλαιὸν βενετικὸν ἰστιοφόρον, τὸ ὁποῖον εἶχε συλληφθῆ καὶ μετατραπῆ εἰς πειρατικόν. Συμφώνως πρὸς διατάξεις τουρκικῶν βερατίων ἐὰν προσήγγιζον εἰς Κρήτην Τοῦρκοι κουρσάροι μὲ λείαν ἀπὸ βενετικὰ σκάφη, ὤφειλεν ὁ Καδῆς νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν παράδοσιν τῆς λείας εἰς τὸν Πρόξενον τῆς Βενετίας διὰ νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς δικαιούχους. Ὁ Κοντοσταύλος στηριζόμενος εἰς τὰς σουλτανικὰς διατάξεις, ἐζήτησε τὴν παρέμβασιν τοῦ Πασᾶ. Ὁ τελευταῖος δὲν ἐδέχθη νὰ παρέμβῃ, ἰσχυρισθεὶς ὅτι αὐτὰι ἀφεῶρον μόνον τουρκικὰ σκάφη καὶ ὄχι γενικῶς μωαμεθανικά. Ἐπειδὴ δὲ κάποιος Χριστιανὸς δοῦλος ἀπέδρασε ἀπὸ τὰ Ἀλγερινὰ σκάφη, οἱ κουρσάροι ἔλαβον τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὴν τουρκικὴν διοίκησιν νὰ ἐρευνήσουν τὰς οἰκίας τῶν προξένων Γαλλίας καὶ Βενετίας, διότι εἶχον τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ φυγὰς εἶχε ζητήσῃ ἐκεῖ ἄουλον. Ὁταν ἀπέβησαν ἄκαρποι αἱ ἐρευναὶ των, οἱ κουρσάροι ἀπήτουν ὡς ἀποζημιώσιν τὸ ἰστιοφόρον ἐνὸς βενετοῦ ὑπηκόου. Τέλος ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι μὲ κατεύθυνσιν τὰ Κύθηρα καὶ σκοπὸν τὴν λαφυραγωγίαν καὶ ἀπαγωγὴν δούλων.

Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, ὁ κουρσάρος διέφερεν ἀπὸ πὸν πειρατὴν διότι εὐρίσκετο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐνὸς ἐμπολέμου ἡγεμόνος καὶ διεξῆγε τὴν πειρατείαν «ἐπισημῶς» (κατεῖχεν εἰδικὸν δίπλωμα), ἐπιδιώκων συγχρόνως τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐκθρικοῦ στόλου, ἐνῶ ὁ πειρατὴς ἐνήργει δι' ἴδιον λογαριασμὸν καὶ εἶχεν ὡς μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἀρπαγὴν, καὶ τὸ

κέρδος.⁵² Δυνάμει τοῦ παραχωρηθέντος «διπλώματος», ὁ κουρσάρος ἐγένετο κύριος τῆς λείας καὶ ἐνομιμοποιῦντο αἱ πράξεις του (ἐὰν δὲν εἶχε «δίπλωμα καταδρομῆς» περιέλυπε εἰς τὴν τάξιν τοῦ ἀπλοῦ πειρατοῦ καὶ ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων), ὤφειλεν ὅμως, πρὶν ἀναχωρήσῃ διὰ μίαν «ἐπιχείρησιν», νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ Consolato del Mare (Προξενεῖον Θαλάσσης) τοῦ τόπου του⁵³ καὶ νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ σεβασθῇ τοὺς νόμους τοῦ ἡγεμόνος του καὶ ὅτι θὰ καταβάλῃ τὸ 10% τῆς ἀξίας τῆς λείας.

Ἡ πειρατεία ἐνετάθη εἰς πῆν Μεσόγειον τὸν 17ον αἰῶνα, ἰδίως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑνετο-τουρκικοῦ πολέμου (1645—1669), ὅποτε ἀντιμαχόμενοι Μωαμεθανοὶ καὶ Χριστιανοὶ θαλάσσιοι ἐμυδρομεῖς ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν ἀνυπερασπίστων κατοίκων τῶν παραθαλασσίων οἰκισμῶν καὶ τῶν νήσων, προκαλοῦντες ἀναστάτῳσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ ἀναχαίτισιν τῆς οἰκονομικῆς προόδου.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἠγωνίζετο διὰ τὴν ἐπιβίωσίν του, ἀντιμετωπίζον Μουσουλμάνους καὶ Χριστιανοὺς θαλασσίους λησπᾶς. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, οἱ Ἕλληνες κατέφευγον εἰς τὰ εἰδικὰ δικαστήρια, ἢ ἄλλας ἀρχὰς τοῦ δυτικοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐπιστροφὴν τῆς διαρπαγείσης περιουσίας των, ἐκρησιμοποιοῦν δὲ ὡς κυριώτερον ἐπιχείρημα τὸ Χριστιανικὸν των θρήσκειμα.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ κατέστη ἐπιτακτικώτερα ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἡ Βενετία, κατ' ἐξοχὴν ναυτικὸν κράτος, ἐθέσπισε τὸ 1715 νόμους, ρυθμίζοντας τὰ προβλήματα τοῦ πολέμου τῶν κουρσάρων. Τὰ περισσότερα ἄρθρα τῶν νόμων ἀφοροῦν τὸν διαχωρισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν ἀπὸ τὰ Τουρκικὰ σκάφη, ἐπίσης δέ, εἰς ποίας περιπτώσεις ἀμφισβητήσεως εἶχον τὴν δυνατότητα οἱ Ἕλληνες νὰ καταφύγουν εἰς τὰ δικαστήρια τῆς Βενετίας διὰ νὰ διεκδικήσουν τὸ δίκαιόν των⁵⁴.

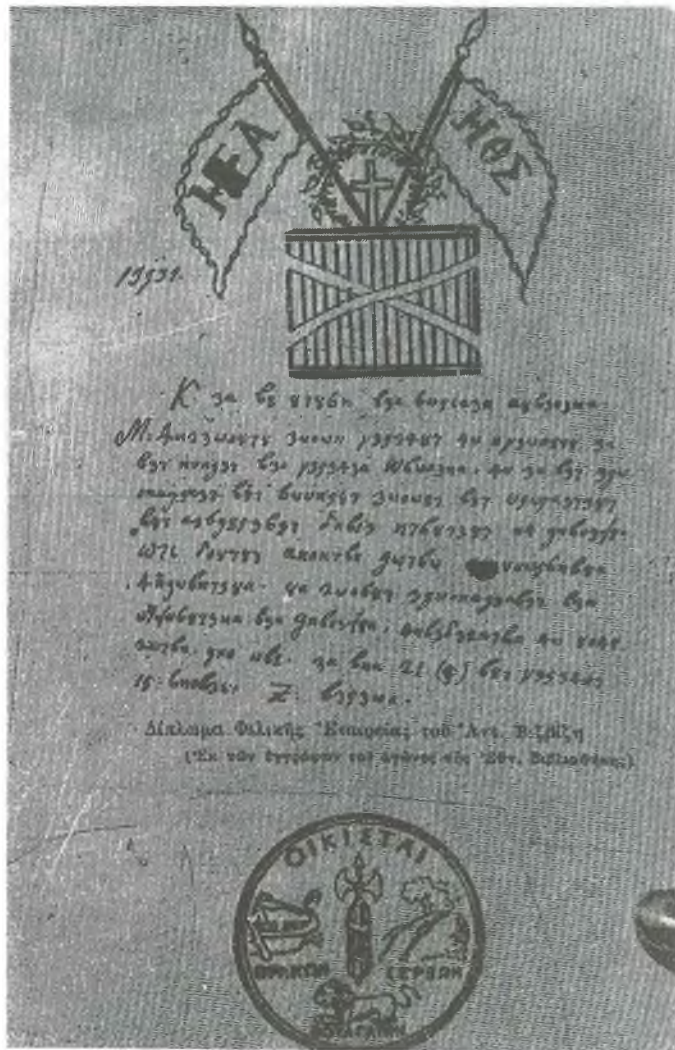
Δ. 5. 2. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας

52. D. A. Zakythinos, corsaires et pirates dans les mers Grecques au temps de la domination Turque, Athènes, Ἡellenisme contemporain, 1939, σελ. 8 - 9.

53. Κων/νου Νόκου, Μία ὑπόθεσις Πειρατείας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ΘΗΣΑΥΡΙΣΜΑΤΑ Τόμ. 2ος 1963, Βενετία σελ. 58 καὶ ἐπ. ὅπου ἀναφέρεται ὅτι τὸ Consolato del Mare ἦτο εἰδικὸν Συμβούλιον, τὸ ὅποσον εἶχε πολιτικὰς, διοικητικὰς καὶ δικαστικὰς δικαιοδοσίας ἐπὶ ναυτικῶν θεμάτων. Consolato del Mare ὠνομάζετο ἐπίσης συλλογὴ ναυτικῶν ἐθίμων ἧς ἐκυκλοφόρει εἰς χειρόγραφα ἀπὸ τοῦ 12ου μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος ἀκολούθησαν δὲ μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος· μετεφράσθη εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας.

54. ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 60.

ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον ὁ Ῥωσικὸς στόλος, ὅστις ὑπῆρξε πράγματι «ἐκ-
παιδευτήριον» διὰ τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς. Οὕτως, ὅταν ἐξεφράγη
ἡ Ἐπανάστασις, πλῆθος ἐπιδεξίων ναυτικῶν, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς

πλοίων ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀγωνιζομένης
Πατρίδος.

Πολλοὶ ἐκ τῶν Θρακῶν πλοιοκτητῶν διέθετον τὰ σκάφη των διὰ
τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους. Ὁ πλέον διεκεκριμένος ἦτο ὁ ἐξ Αἰνίου

Ἄντωνιος Βιζβίτζης. Μετὰ τὸν θάνατόν του, τὸ ἔργον του ἐσυνέχισεν ἡ σύζυγός του Δόμνα, ὀλόκληρος δὲ ἡ περιουσία των ἠναλώθη διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος.⁵⁵

Δ. 5. 3. Ἡ Μάδυτος ἐπίσης διεκρίνετο διὰ τὴν ναυτιλιακὴν τῆς ἐπίδοσιν. Διέθετε 17 μεγάλα ἵπποφόρα, διασχίζοντα τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, καθὼς καὶ 32 μικρότερα, ἐξυπηρετοῦντα τὴν πυκνοτάτην συγκοινωνίαν μὲ τὰς παραλίους πόλεις τῶν Δαρδανελλίων.

Τὰ πλοῖα τῶν Μαδυτίων διεκρίνοντο διὰ τὸν ἰδιάζοντα Ἴωνικὸν των τύπον: εἶχον εὐρέα ἰσχία καὶ ἦσαν ὑψίπρυμνα, ἔφερον δὲ πολλάκις ἐπὶ τῆς πρύμνης των ὁμοιώματα «γοργόνων».

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ σκάφη ἐναυπηγοῦντο εἰς Μάδυτον, ὅπου ὑπῆρχον εἰδικοί τεχνῖται, οἱ ὅποιοι μετέβαινον καὶ εἰς ἄλλας παραθαλασσίους πόλεις, καθὼς καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, διὰ τὴν ναυπήγησιν πλοίων. Ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των, τὰ ἵπποφόρα τῶν Μαδυτίων ἔφερον διάφορα ὀνόματα, ἦτοι: βομβάρδαι, βρῖκια, βρατσέραι, τρεχαντήρια, ταρτάναι, μπάρκα,⁵⁶ κλπ.

55. Ὁ Β. Α. Μυστακίδης, "Ἐνια Αἶνια, Θρακικά, Τόμος 2ος (1929), σελ. 47-64, ἀναφέρει εἰς τὴν μελέτην του ἔγγραφον περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἄντ. Βιζβίτζη, ὑπογεγραμμένον τὴν 13.5.1922 εἰς Λιβάθαν, ὑπὸ τοῦ Ὁδ. Ἀνδρούτσου :

«Ἐκ τούτου φανερώω ὅτι ὁ Καπ. Ἄντ. Βιζβίτζης, εὐρισκόμενος εἰς Λιβάθαν μὲ τὸ πλοῖόν του, τὸ εἰς τὴν πολιορκίαν στρατόπεδόν μας, ἔχον μεγάλην ἀνάγκην τόσον ἀπὸ τροφῆς καὶ ἀπὸ πολεμοφόδια, μᾶς ἔδωσεν ὁ ρηθεις τρία κανόνια τοῦ κάμπου, διακοσίας πενήντα ἐπτά ὄκ. μπαρούτι, πεντακόσια δεκάρια φυσέκια ντουφεκίων, πενήντα μπάλας τῶν κανονίων, ἐνεήντα μπάλας γρανάτες, εἴκοσι πέντε σακέτα, μπάλα, μιθράλια, ἑβδομῆνα πέντε καὶ παξημάδι καὶ πεντακόσιες ἐξήντα ὄκ. ἀλεύρι καὶ ὑπεσχέθη νὰ μᾶς οἰκονομήσῃ καὶ ἄλλα, ἂν λάβωμεν χρεῖα. Καὶ οὕτως ἐκρατήσαμεν τὴν πολιορκίαν πάλιν καὶ ἐστάθημεν ἐπειδὴ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ σκορπίσωμεν ὄλοι. Διὸ δίδεται τὸ παρὸν διὰ νὰ ἔχῃ νὰ παρρησιασθῇ ἐν καιρῷ εἰς τὸ Γένος διὰ ταύτην τὴν δούλευσιν καὶ τὸν πατριωτισμόν».

Μὲ τὸ πλοῖον τοῦ «Καλομοίρα» ὁ Α. Βιζβίτζης ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ψαρῶν· ἐπίσης ἔλαβε μέρος εἰς τὰς Ναυμαχίας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῆς Μυτιλήνης καὶ τῆς Σάμου.

Βλ. ἐπίσης Γ. Μαμέλη, Ἡ Προσοφορὰ τῶν Θρακῶν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐκδ. Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, 1971, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἄντ. Βιζβίτζης διέτηρει τραπεζικὸν γραφεῖον εἰς Αἶνον τὸ δὲ πλοῖον τοῦ εἶχε 16 μεγάλα κανόνια καὶ πλήρωμα ἐξ 140 ἀνδρῶν.

Ὁ ἐξ Αἶνου ἐπίσης μεγαλέμπορος Μαργ. Κούταβος μετέτρεψε τὸ πλοῖον του «Ποσειδῶν» εἰς πολεμικὸν μὲ 12 κανόνια καὶ 90 ἄνδρας, διοικῶν δὲ αὐτὸ διέτρεχε τὰς Ἑλληνικὰς θάλασσας» σελ. 110.

56. Σιταρᾶ Ἄπ. Ἡ Μάδυτος, ἐκδ. Ἀγαθοσεργοῦ Σωματείου Μαδυτίων, «ὁ Ἑλ-

Κατὰ τὴν καθέλκυσιν τοῦ νέου πλοίου, ἐλάμβανε χώραν ἀγιασμός.⁵⁷

Οἱ Μαδύτιοι εἶχον ἐπίσης πολλὰ ἀλιευτικὰ πλοίαρια καὶ μερικὰ σφουγγαράδικα, μὲ ἰδιόρρυθμον κατασκευήν.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῶν Μαδυτιῶν ἐνεφάνισεν ἀξιόλογον αὐξησιν εἰς ἰστιοφόρα, βενζινόπλοια, πετρελαιοκίνητα (μιοτόρια), καθὼς καὶ μικρὰ ἀπρόπλοια.

A. 5. 4. Δὲν ὑπάρχουν, δυστυχῶς, ἐπίσημα στοιχεῖα διὰ τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν Θρακικῶν πλοίων τῆς ἰστορουμένης περιόδου, διότι πολλὰ Ἑλληνικὰ σκάφη ἔπλεον ὑπὸ σημαίας Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν (Αὐστρίας, Γαλλίας, Ρωσίας κλπ.).

Εἶναι πάντως γεγονὸς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας συνετέλεσε πᾶ μέγιστα εἰς τὴν ἀλματώδη οἰκονομικὴν ἀνοδὸν τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Θράκης. Βαθμηδόν, ἡ οἰκονομία τῆς περιοχῆς κατέστη μκτὴ (οἰκιακὴ, ἐμπορευματικὴ, πολεακὴ).⁵⁸

Ὁ κατωτέρω πίναξ⁵⁹ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, διότι ἐμφανίζει τὴν κίνησιν τῶν κυριωτέρων Θρακικῶν λιμένων :

λήσποντος» 1971 σελ. 136 καὶ ἐπ. Βλ. ἐπίσης Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου στὸν 18ο αἰῶνα (1972 σελ. 254 ὁ ὁποῖος ἀναφέρει ὅτι (ἀπὸ 1775 ἕως 1785) ἡ βομβάρδα εἶχε μέση χωρητικότητα εἰς τόννους 102 & πλήρωμα περίπου 10 ἀτόμων										
τὸ βράκιον	»	»	»	»	»	110	»	»	9	»
ἡ ταρτάνα	»	»	»	»	»	90	»	»	10	»
ἡ μπάρζα	»	»	»	»	»	103	»	»	11	»

57. Παρατίθεται τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν ἔθιμον : Μόλις ἤρχιζε νὰ πλέη τὸ σκάφος, ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν ναύτης, ὅστις κολυμβῶν ἐφθανε ἐως τὸ τιμόνι, τὸ ἰσπάζετο καὶ κάμων τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἔλεγε : « Ἄη Νικόλα στὸ τιμόνι πάντα ἡ χάρη σου» ἀναρριχώμενος δὲ κατόπιν ἐλάμβανε φιλοδώρημα ἀπὸ τὸν πλοίαρχον.

58. Στ. Πουλόπουλος, Οἰκονομικὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, Θεσ/νίκη - Ἀθήναι, 1972 σελ. 118 - 119.

59. Ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1871 τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως σελ. 98.

ΤΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΛΙΜΕΝΑΣ ΚΑΙ ΟΡΜΟΥΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑ ΠΛΟΙΑ

	Π Λ Ο Ι Α	
	Μεγάλα	Μικρά
Καλλίπολις	48	47
Περίσσειος	32	90
Φέρραι	9	—
Αἴνος	22	121
Ραιδεστός	15	46
Ἡράκλεια	3	—
Ἄγκιαλος	30	—
Μεσημβρία	5	—

- Σ η μ. : 1. Εἰς Καλλίπολιν προσήγγιζον τὰ σκάφη ὄλων τῶν ἀτριοιλοϊκῶν ἑταιριῶν, τὰ ἀφικνούμενα ἐκ Μεσογείου εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τάνάπαλιν.
2. Τὰ ἐκ τῆς πρωτεύουσας καταπλέοντα εἰς Ραιδεστόν δις τῆς ἐβδομάδος, παρελάμβανον ἐκεῖθεν ἐπιβάτας καὶ ἐμπορεύματα.
3. Εἰς Μεσημβρίαν προσήγγιζον πάντα τὰ ἐκ τοῦ Εὐξείνου εἰς Δούναβιν κατευθυνόμενα ἀτμάπλοια.

Δ. 6. 1. Ἡ διοχέτευσις τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς ἑνδοχώρας ἐπραγματοποιεῖτο μὲ «ἀγωγιάτας». Οἱ ἀγωγιάται μετέφεραν δημητριακὰ εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα, ἐπεδίωκαν δὲ νὰ ἐξασφαλίσουν ἀγώγιον, διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψουν κενοὶ εἰς τὰς περιοχὰς των. Τὸ ἀγώγιον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων μεταφορῶν δημητριακῶν (Ἰούνιος — Νοέμβριος) ἦτο πολὺ χαμηλόν, ½ λίρα διὰ πεντακοσίας ὀκάδας ἐμπορευμάτων.

Οἱ ἀγωγιάται διέθετον μεγάλας ἀμάξας δυναμένας νὰ μεταφέρουν ἐμπορεύματα βάρους ἄνω τῶν 500 ὀκάδων, συρομένας ὑπὸ βοῶν, ἢ ἀγελάδων καὶ σπανιώτερον ἵππων. Ἀπίστευτος διὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα ἦτο ἡ ἐντιμότης τῶν ἀγωγιάτῶν, οἱ ὅποιοι μετέφερον ἐμπορεύματα σημαντικῆς ἀξίας, ἄνευ οἰασδῆποτε ἐγγυήσεως, ἀλλὰ δι' ἀπλῆς ἐπιστολῆς τοῦ φορτωτοῦ πρὸς τὸν παραλήπτην, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ ἔστω καὶ μικρὰ κατάχρησις. Ἀπὸ τοὺς μεταφορεῖς, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκάλυπτον

τὸ 60%, οἱ Ἕλληνες τὸ 30% καὶ οἱ υπόλοιποι ἦσαν Ἑβραῖοι καὶ Ἀρμένιοι.⁶⁰

Δ. 6. 2. Ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα, αἱ μεταφοραὶ ἐμπορευμάτων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως πρὸς ἄλλας πόλεις τῆς Θράκης, ἐγίνοντο καὶ σιδηροδρομικῶς. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς τὴν Θράκην ὑπῆρχε σιδηροδρομικὸν δίκτυον, καλύπτων 601 χιλμ., ἥτοι 398 χιλμ. ἀπὸ τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα μέχρι Κων)πόλεως, 140 χιλμ. ἀπὸ Κουλελί Μπουργὰ μέχρι Δεδὲ - Ἀγάτς (Ἀλεξανδρούπολιν), 45 χιλμ. ἀπὸ Μπαμπὰ - Ἐσκι μέχρι Σαράντα Ἐκκλησίας καὶ 118 χιλμ. ἀπὸ Δεδὲ - Ἀγάτς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς μεθορίου. Οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀνήκον εἰς Γαλλικὴν Ἑταιρίαν.⁶¹

Δ. 7. Ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἐπίσης ἐξυτηρέτει πολὺ τὰς μεταφορὰς, διότι ἦτο πλωτὸς μέχρι τῶν ἐκβολῶν του, κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊον, Ἰούνιον, Ὀκτώβριον, Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον. Τότε διεπλέετο ἀπὸ πολυαρίθμους σχεδίας, κατασκευασμένας ἐκ σανίδων πεύκης, αἱ ὁποῖαι ἐκόπτοντο εἰς τὰ ἐν Περιστερᾷ ἐργοστάσια οἰκοδομηοῦ ξυλείας, ἀφοῦ δὲ διήρχοντο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φιλίππουπόλεως, Παζαρτζικίου, Ἐσκι - Ζαγορά, Τσιρμπάν, Χὰς - Κισί, Ἀδριανουπόλεως καὶ διαφόρων παρακειμένων χωριῶν καὶ κωμοπόλεων, μετέφερον εἰς Αἶνον σημαντικὰς ποσότητας σιτηρῶν, ὡς καὶ ἄλλων προϊόντων, προωρισμένων δι' ἐξαγωγὴν εἰς διαφόρους ἀγοράς. Τὰς σχεδίας ἀποσυνέθετον εἰς Ἀδριανουπόλιν καὶ Αἶνον, τὸ δὲ ὑλικὸν των, χρησιμεῦον ὡς οἰκοδομησμος ξυλείας, κατηναλίσκετο εἰς τὰς πόλεις αὐτάς, ἢ μετεφέρετο εἰς Κων)πολιν.

Τὸ διὰ τοῦ Ἐβρου ἐνεργούμενον κατ' ἔτος ἐμπόριον ἀνήρχετο συνήθως εἰς πέντε ἕως ἑξ χιλιάδας σχεδίας, ὅταν δὲ ὑπῆρχε μεγάλη ζήτησις σιτηρῶν, εἰς ὅκτῳ ἕως δέκα χιλιάδας.⁶²

Διὰ τὴν κίνησιν τῶν σχεδιῶν, «σαλίων»,⁶³ ἐχρησιμοποιεῖτο κοντός, ὕψους ἐπιτὰ ἕως ὀκτῶ μέτρων, ὀνομαζόμενος «σουρίκι», ὁ ὁποῖος ἐβυθίζετο ἕως τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ, καὶ οὕτω μετεκινεῖτο τὸ «σάλι». Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, διέπλεον ἐντὸς ὀλίγων ὥρων τὸν Ἐβρον, ὅταν ἐκινουῦντο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ρεύματος. Ὅταν ὅμως ἐπρόκειτο

60 & 61 Alex. Antoniadès la Puissance de l' Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 7 καὶ ἐπ.

62. Ἐκ τοῦ Ἡμερολ. τοῦ ἔτους 1871 τῆς Νομαρχ. Ἀδριανουπόλεως σελ. 99 - 100.

63. Τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα πλωτὸν μεταφορικὸν μέσον.

νά κινηθῆ ἡ σχεδιά ἀντιθέτως, τότε ἐσπερέωνον εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς χονδρὸν κοντὸν (ὡσάν κατάρτι), ἔδενον εἰς τὸν κοντὸν δύο χονδρὰ σχοινία, τῶν ὁποίων αἱ ἄκραι ἔφθανον ἕως τὰς ὄχθας, διὰ νὰ τὰς κρατοῦν οἱ ἐργάται, μοιρασμένοι εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ ποταμοῦ. Ἡ ἐκκίνησις ἐγίνετο μὲ σύνθημα τοῦ «καπετάνιου», καὶ μὲ τὰ ρυθμικά του ἐπιφωνήματα: «οὔλοι μαζί». Ὄταν ἀνεπαύοντο οἱ ἐργάται, ἔδενον τὰ σχοινία εἰς δένδρα τῶν ὄχθῶν.

Διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐκρημοποιοῦν «Βάρκες»⁶⁴ 5—10 θέσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον σχῆμα γόνδολας. Ὑπῆρχον ὄμως καὶ μεγάλα σκάφη, δυνάμενα νὰ μεταφέρουν 50—100 ἐπιβάτας καὶ πολλὰ ἐμπορεύματα. Ὁ ναῦλος ἦτο ἐν μεταλλίκιον δι' ἔκαστον ἐπιβάτην καὶ 4 μεταλλίκια δι' ἐκάστην ἄμαξαν. Εἰς τὸ Σουφλί ὑπῆρχε κοινοτικὸν πλοῖον ἐνοικιαζόμενον διὰ πλειοδοσίας. Οἱ μιλούσοι κτημαῖται, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὰ κτήματα εἰς τὴν ὄχθην, ἐπλήρωνον ἐτήσιον «δικαίωμα», ἀνερχόμενον εἰς 30 γρόσια, διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν.

Δ.8.1. Ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Θράκης, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἤρχισαν ν' ἀναπτύσσωνται, ἐνθαρρυνθεῖσαι ἀπὸ διάφορα εὐεργετικὰ μέτρα τῶν ἐκάστοτε Τουρκικῶν Κυβερνήσεων, τὰ ὁποῖα ἐβελτίωσαν τὴν ζωὴν τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν. Οὕτως ἐνισχύθησαν αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαί, οἱ δὲ Ἑλληνες ἔμποροι εἰσήγον ποικιλίαν εἰδῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἰς Θράκην εἰσήγοντο κυρίως ἀποικιακὰ, ἐκ Τεργέστης, Ὀδησοῦ, Καλκούτας καὶ Ἀμερικῆς. Τὰ ἀποικιακὰ ταῦτα εἶδη ἦσαν: Σάκχαρις, αὐστριακῆς καὶ ρωσικῆς προελεύσεως, καφὲς Βραζιλίας, Ρίου καὶ Τεργέστης, Ὄρουζα, διαφόρων προελεύσεων. Σάκκοι πρὸς συσκευασίαν δημητριακῶν ἐκ Καλκούτας, βαμβακέλαια καὶ λίπη ἐξ Ἀμερικῆς, Ρωσίας καὶ Ρουμανίας οἰνοπνεύματα εἰς μεγάλας βόμβας διὰ τὴν οἰνοπνευματοποιεῖαν ἐκ Ρωσίας καὶ Αὐστρίας, κονιάκ ἐκ Τεργέστης, ἐλαιόλαδον εἰς δοχεῖα ἢ ἀσκοῦς ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἐλαῖαι, σῦκα, σταφίδες, καρούπια, οἶνοι ἐκ Νοτ. Ἑλλάδος, βάμβαξ ἐκ Μακεδονίας,⁶⁵ ὡς ἐπίσης καὶ σάπωνες, φασίολοι ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ Ὀρδοῦ, λεπτοκάρυα εἰς σάκκους ἐκ Κερασσοῦντος. Ἐπίσης ἔμποροι ἐξ Ἀσίας (Κοῦρδοι καὶ Ζεϊμπέκηδες) ἔφερον τσακμα-

64. Χρ. Παπασταματίου, Λαογραφικὰ Σουφλίου, Θρακικὰ Τόμ. 45 (1971) σελ. 151 - 152.

65. Ὁ Ν. Svoronos, γράφει εἰς τὸ βιβλίον τοῦ *le Commerce de Salonique au XIII Siecle* σελ. 352, ὅτι κατὰ τὸ 1811 εἰσῆχθησαν ἐκ Μακεδονίας εἰς Θράκην 30.000 μπάλλες βάμβακος.

κόπετρας καὶ δοκάνας πρὸς πώλησιν, καὶ εἴδη χρήσιμα διὰ τὸν ἄλωνα-
σμὸν πῶν δημητριακῶν. Ἀκόμη εἰσήγοντο μπαχαρικά,, πίσσα, στύψι,
λουλάκι, κατράμι, ὑφάσματα, ψιλικά κλπ. Ὅλοι αἱ συναλλαγαὶ διενηρ-
γοῦντο καλῇ τῇ πίστει,⁶⁶ ἄνευ προκαταβολῆς τῆς ἀξίας καὶ ἄνευ ὑπο-
γραφῆς γραμματίων, τὸ δὲ τμήμα κατεβάλλετο κατὰ τὰ συμφωνηθέντα,
χωρὶς νὰ ἐμφανίζωνται κρούσματα κακοπιστίας ἢ ἀρνήσεως ἐκπληρώ-
σεως ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων. Τὰ ἐμπορικὰ κέρδη ἦσαν ἱκανοποι-
ητικά.

Δ. 8. 2. Εἰς τὰς περισσότερας παραθαλασσίας πόλεις τῆς Θράκης
ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένον τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, διότι ὄλαι διέθετον
ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐμπορικῶν πλοίων, ὡς αἱ κατωτέρω:

Δ. 8. 3. Ἡ Μάδυτος ἀπὸ τὸν 18ον αἰ. ἀπέβη ἀξιόλογον ἐμπορικὸν
κέντρον. Μὲ τὰ πλοῖα τῆς, μετεφέροντο εἰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώ-
πης σημαντικαὶ ποσότητες ἐκ τῶν προϊόντων τῆς πλοουσίας ἐνδοχώρας
τῆς: Ἐκ τῶν ἐτησίως παραγομένων 350—400 χιλ. ὄκ. βάμβακος ἀρίστης
ποιότητος, μεγάλαι ποσότητες ἐστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν, Βου-
κουρέστιον, Γαλάζιον, Βραϊλαν, Μασσαλίαν, Πειραιᾶ, Πάτρας καὶ Αἴ-
γιον. Ἐκ τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου περίπου ἐτησίως παραγομένων ὀκά-
δων κριθῆς, σημαντικαὶ ποσότητες ἐξήγοντο μέσῳ Σμύρνης εἰς Ἀγγλί-
αν διὰ τὴν Ζυθοποιῖαν. Ἐκ τῶν παραγομένων ἐτησίως 450—500 χιλ.
ὀκάδων σίτου, ἐπραγματοποιοῦντο σημαντικαὶ ἐξαγωγαὶ εἰς Μασσαλίαν
καὶ Ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἐπίσης δὲ ἐπωλεῖτο σησάμι, κύμινον, γλυκάνι-
σος, εἰς Ρουμανίαν καὶ Ρωσίαν, βάλανοι εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ρουμανίαν,
ἀμύγδαλα εἰς Γαλλίαν, κρόμμου, οἶνοι καὶ ἀλίπαστα εἰς Ἅγιον Ὀρος,
Νήσους Αἰγαίου καὶ Πειραιᾶ, αἰγότριχες καὶ σπόγγοι εἰς Ἰταλίαν.^{66α}

Μέχρι τοῦ 1887 ὑπῆρχον εἰς Μάδυτον καπναποθῆκαι, ὅπου ἐργά-
τριαι κατεγίνοντο εἰς τὸ «πακετάρισμα» τοῦ καπνοῦ. Μετὰ τὴν οὐσίασιν,
ὅμως, τῆς Κρατικῆς Βιομηχανίας τοῦ Μονοπωλίου τοῦ Καπνοῦ, τῆς
«ΡΕΖΙ» (1879) κατηργήθη ἡ χειροποίητος ἐπεξεργασία.

Τὰ προϊόντα τῶν κεραμοποιείων τῆς Μαδύτου, (πήλινα, ἀγγεῖα,
κέραμοι, σωλῆνες, πλίνθοι), ἐξήγοντο εἰς Σμύρνην, νήσους τοῦ Αἰγαί-
ου, Ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ Ἅγιον Ὀρος. Εἰς τὴν Θρακικὴν αὐτὴν

66. Φ. Μανουηλίδου, Πόλις καὶ Νόμος Παιδεστοῦ Θρακικὰ Τόμ. 24ος (1955) σελ. 105 καὶ ἐπ.

66α. Ἄπ. Σιταρᾶ, Ἡ Μάδυτος, ἔκδοσις τοῦ Σωματείου τῶν Μαδυτίων ὁ «Ἐλ-
λῆσποντος» 1971, σελ. 130 καὶ ἐπ.

πόλιν υπήρχον: 65 παντοπωλεία, 15 υποδηματοποιεία, 6 κρεοπωλεία, 20 άρτοποιεία, 3 σιδηρουργεία, 2 ύφασματοπωλεία, έν ώρολογοποιείον κ. λ. π.⁶⁷

Δ.8.4. Όμοίως, ό λιμήν τής Ρ α ι δ ε σ τ ο ύ, παρουσίαζε μεγάλην κίνησην μικρών και μεγάλων σκαφών, κατά τούς θερινούς ιδίως μήνας. Έξήγοντο κατ' έτος χιλιάδες τόννοι καναροσπόρου και λιναροσπόρου. Άξίζει νά σημειωθῆ, ότι σημαντικαί διακυμάνσεις έλάμβανον χώραν είς τās τιμάς τοῦ καναροσπόρου, αί όποίαι άνήρχοντο όταν ή έσοδεία τοῦ Λαπλάτιας (έξαγωγικού έπίσης Κέντρου καναροσπόρου), κατεστρέφετο. Έπειδή δέ τó είδος τοῦτο δέν υπέκειτο είς φθοράν, άλλ' ήδύνατο νά διατηρηθῆ έπὶ έτη, πολλοί εὔποροι παραγωγοί και έμποροι είχον ύπομονήν πολυετοῦς άποθηκεύσεως και έπώλουν μόνον όταν αί τιμαί άνήρχοντο σημαντικώς, χωρίς δέ μεγάλον κίνδυνον είχον αξιόλογα κέρδη.⁶⁸

Μέ άτμόπλοια έστέλλοντο έβδομαδιαίως είς Κων)πολιν μεγάλαι ποσότητες πουλερικών, ώων, όπωρικών κατὰ τó θέρος, έπίσης έξήγοντο έρια κουράς τών προβάτων είς μεγάλας μπάλας, καθώς και άκατέργαστα δέρματα, όστά ζώων κ.λ.π. Έπειδή δέ ή έσοδεία σιτηρών τής ένδοχώρας ήτο πλουσιωπάτη, σημαντικαί ποσότητες έστέλλοντο είς Μυτιλήνην και είς άλλας νήσους τοῦ Αίγαίου. Χιλιάδες σάκκοι σιμιγδαλίου έφορτώνοντο δια Κων)πολιν, ώς και ποσότητες κριθῆς και βρώμης δι' Ιταλίαν και άλλους Εύρωπαίκοῦς Άιμένας. Είς τήν ένδοχώραν τής Ραιδεστού παρήγετο έν είδος άγριοσίπου, ό «καπλουτζάς», μεγάλαι ποσότητες τοῦ όποίου έστέλλοντο είς Ιταλίαν, όπου δι' ειδικών μηχανημάτων άπεφλοιοῦτο και μετετρέπετο είς σίτον άρίστης άποδόσεως. Έξήγοντο άκόμη σημαντικαί ποσότητες κρομμύων και σκορόδων.

Κύριος τόπος συναλλαγῆς είς τήν Ραιδεστόν ήτο ή αγορά της, εύρισκομένη είς τó άκρον τής πόλεως, όπου οί χωρικοί μετέφερον τά προϊόντα των (σίπον, κριθήν, βρώμην, άραβόσιτον, καπλουτζάν, καναρόσπορον, λιναρόσπορον, κεκρί, όσπρια κλπ.). Είς τά καφενεία τής αγοράς συνήντων οί παραγωγοί τούς έμπόρους τής πόλεως ή υπαλλήλους αὐτῶν και τούς παρουσίαζον δείγμα τοῦ προϊόντος των. Άφού καθωρίζετο ή τιμή, έκρατεῖτο τó δείγμα και έδίδετο είς τόν παραγωγόν μία άπό-

67. Άπ. Σιταρά, 'Η Μάδνος, έκδοσις τοῦ Σωματείου τών Μαδυτιών «ό Έλλάσποντος» 1971 σελ. 130 και έπ.

68. Φ. Μανουηλίδη, Πόλις και Νομός Ραιδεστού, Θρακικά τόμ. 24ος (1955) σελ. 98 και έπ.

δειξίς «πούσουλα», άνευ καρτοσήμου, αναγράφουσα τήν έπωνυμίαν καί διεύθυνσιν τοῦ άγοραστοῦ, τὸ εἶδος τοῦ έμπορεύματος, πὸν άριθμὸν τῶν άμαξῶν καί τήν τιμὴν τῆς συμφωνίας, μετὴν ύπογραφῆν τοῦ άγοραστοῦ. Ὁ κάτοχος τῆς άποδείξεως καιηυθύνετο εἰς τήν έντὸς τῆς πόλεως άποθήκην τοῦ άγοραστοῦ, όπου εἴνετο ἡ καταμέτρησις τοῦ έμπορεύματος μετὰ ξύλινα δοχεῖα, χωρητικότητος ώρισμένων κοιλῶν. Ἀφοῦ έσημειώνετο εἰς τήν άπόδειξιν ὅτι εἴνετο ἡ παράδοσις, άκολούθως μετέβαινεν ὁ πωλητῆς εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ άγοραστοῦ διὰ νὰ πληρωθῆ.

Δ. 8. 5. Ἡ Κ α λ λ ί π ο λ ι ς ἦτο μία ἐκ τῶν έμπορικωτέρων Θρακικῶν πόλεων. Εἰς αὐτὴν εἰσῆγοντο κατ' έτος ἐκ Κεσσάνης 60.000 σίτου, ἐκ Λέσθου 2.000.0000 στατῆρες έλαίου καί έλαιῶν, ἐκ διαφόρων προελεύσεων 3.000 σάκκοι σακχάρους, 500 καφέ, 1.000 ὀρύζης καί 10.000 κιβώτια πετρελαίου. Ἐξήγοντο δὲ 5.000 στατῆρες γαλέτας έτησίως, 300.000 ἕως 500.000 ὀκάδες άλιπάστων τριχιῶν, ὡς καί σημαντικαὶ ποσότητες ὀπωρικῶν.

Εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Θράκης υπῆρχαν στεγασμένοι κῶροι διὰ τὴν έναποθήκευσιν τῶν άχύρων. Οὕτως εἰς Σηλυβρίαν υπῆρχαν άποθήκαι χωρητικότητος 100.000 στατήρων ἐκάστη.⁶⁹

Ἡ μεταφορὰ τῶν άχύρων, τῶν προοριζομένων διὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατόν, τοὺς ἱππηλάτους τροχιοδρόμους τῆς Βασιλευσούσης, τοὺς ἵππους τοῦ Στέμματος κλπ., εἴνετο δι' ἰστιοφόρων, χωρητικότητος 500—700 στατήρων. Τὰ άχυρα έπωλοῦντο μετὰ τὸ καντάρι πρὸς 2—20 γρόσια. Ἰκαναὶ ποσότητες εἰστέλλοντο εἰς Κρήτην.

Δ. 8. 6. Ἀπὸ τοὺς λιμένας Ἡ ρ α κ λ ε ί α ς καί Κ α λ ι κ ρ α τ ε ί α ς έφορτώνοντο διὰ Κωνσταντινούπολιν καθ' ἐκάστην ἀπὸ 1ης Ἰουλίου μεχρι 15ης Αὐγούστου εἰς πλοιάρια 100 ἕως 400 χιλιάδες ὀκάδες πεπονοειδῆ. Περιζήτητοι ἦσαν οἱ πέπονες τοῦ Οὐζοῦν—Κιοπροῦ (Μακρὰ Γέφυρα). Τὰ πεπονοειδῆ έπωλοῦντο άναλόγως τοῦ μεγέθους, οἱ μελιτζάνες ἀνὰ πέντε καί οἱ μπάμιες ἀνὰ ἐκατόν. Σημαντικαὶ ποσότητες κράμβης εἰστέλλοντο εἰς τὴν Πρωπευούσαν. Ἡ τιμὴ τῆς κράμβης ἦτο 8—10 παράδες τὴν ὀκᾶν.

Α. 8. 7. Εἰς τὴν Ἀ δ ρ ι α ν ο ῦ π ο λ ι ν συνεκεντροῦντο έτησίως ὑπὸ Ἑλλήνων κυρίως έμπόρων μεγάλαι ποσότητες δερμάτων, καί έρίου.

69. Μ. Α. Σταμούλη, Ἐναμνήσεις ἀπὸ τῆν Ἀνατ. Θράκην, Θρακικὰ Τόμος 18ος (1943) σελ. 201 καί έπ.

ἐξ αὐτῶν σημαντικαὶ ποσότητες ἐστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπραγματοποιοῦντο δὲ καὶ ἐξαγωγαὶ εἰς Γαλλίαν καὶ Γερμανίον. Κατὰ τὸ 1970 συνεκεντρώθησαν:⁷⁰

500.000	δέρματα	ἀμνῶν
200.000	»	προβάτων
150.000	»	ἀμνάδων
120.000	»	αἰγῶν
35.000	»	βοῶν
100.000	»	λαγῶν
8.000	»	ἀλωπεκῶν
3.800	»	διαφόρων ζώων

ἐπίσης 2.141.270 χιλιόγραμμα ἐρίου.

Δ.8.8. Εἰς τὴν περιοχὴν Γ α ν ο χ ῶ ρ ω ν παρήγοντο αἱ σταφυλαὶ «γιαπαλάκια», αἱ ὁποῖαι μετεφέροντο εἰδικῶς συσκευασμένα, εἰς

70. Alex. Antoniadès, La Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919 σελ. 11. βλ. ἐπίσης Δ. Φιλιππίδη - Γ. Κωνσταντᾶ Γεωγραφία Νεωτερικὴ περὶ τῆς Ἑλλάδος (συγγραφεῖσα τὸ 1791) ἐκδ. ΕΡΜΗΣ, Ἀθήνα 1970 σελ. 150 - 151 ὅπου ἀναφέρεται :

«Ἀδριανούπολι, πόλι δευτέρα τῆς Θράκης μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολι, μεγάλη, πολυάνθρωπη, ἐμπορικὴ, ὁμορφη, μέρος ἀπάνω εἰς ἓνα ψήλωμα, εἰς τὴ συμβολὴ τῆς Μαρτίτσας καὶ τῆς Ἄρτας καὶ τῆς Τούντζας, εἰς μιὰ τοποθεσίαν χαριέστατη, εἰς μιὰ γῆ εὐφορώτατη εἰς ἄλλα καὶ εἰς κρασιὰ ἐξαιρετα, εἰς τὸ κέντρο τῆς Θράκης, καὶ θρόνος μητροπόλιτου. Αὕτῃ προτῆτερα ἦταν μικρὴ, καὶ ὀνομάζονταν Ὀρεστιάδα ἀπὸ τὸν υἱὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστη ὁποῦ πρῶτος τὴν ἔκτισε.

Ἡ χαριέστατη τοποθεσία τῆς εἴλκυσε ὕστερα τὸν Ἀδριανὸν τὴν αὐξήσε λοιπόν, τὴν ἐκκλώπισε καὶ τὴν ὀνόμασε Ἀδριανούπολι καὶ Αἰλίαν· ἐπειδὴ κ' αὐτὸς Αἴλιος Ἀδριανὸς ὀνομάζονταν. Κατὰ κειροῦς ὕστερα ἐκάθισαν εἰς αὐτὴν καὶ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐστάθηγε κ' αὐτὴ μάλιστα ξεχωριστῶν αὐτοκρατόρων καθέδρα, ὅταν οἱ προκομμένοι μας βασιλεῖς ἐκτακομμάτιαζαν τὸ βασίλειο. Ὁ α' Ἀμουράτης βασιλεὺς τῶν Τούρκων τὴν ἐπῆρε εἰς τὰ 1362, καὶ τὴν ἔκαμε μητρόπολι τῆς Ὀθωμανικῆς ἀρχῆς, μετὰ τὸ νὰ τὴν ἐδιάλεξε διὰ καθέδρα του, καὶ ἐστάθηγε μητρόπολι σχεδὸν 100 χρόνους, ἕως εἰς τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ 1453.

Ἔιχε τειχισμένη, τὸ τεῖχος τῆς ὅμως δὲν ἀξίζει τίποτε. Ἔχει καλάϊς καὶ πολυτελεῖς οἰκοδομαῖς ἀναμεταξὺ εἰς ταῖς ὁποῖαις τὰ βασιλικά παλάτια, τὸ Σουλτάν Σελίμ, ντζιαμί μετὰ 4 μιναρέδες, ἓνα μεζεστένι, καὶ μερικὰ χάνια, ὅλα μολυβοσκέπαστα εἶναι ἀξιοθέατα. Τὰ παλάτια εἶναι ἀμέσως ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι καὶ ἔχουν μιὰ περιοχὴ περιτειχισμένη, ἀρκετὰ μεγάλη. Ἀπάνω εἰς τὸν ποταμὸν ἔχουν καὶ ὁμορφα γαφύρια φκιασμένα· ὁ ποταμὸς ὄντας πλευστὸς ἕως εἰς αὐτὴν, εὐκολύνει τὴν πραγμάτεια τῆς. Ὅλα τὰ ἀναγκαῖα εἰς αὐτὴν καθὼς καὶ εἰς ταῖς ἄλλαις πόλεις τῆς Θράκης.

Προτῆτερα οἱ σουλτάνοι ἐσυνείθιζαν καὶ ἔρχονταν εἰς αὐτὴν καὶ ἐκάθονταν, μάλι-

Κωνσταντινούπολιν⁷¹ καὶ ἦσαν περιζήτητοι. Ἐκ τῶν σταφυλῶν τοῦ εἵδους «Καραλαχανᾶ» παρήγετο ἐξαίρετος οἶνος, ἐξαγόμενος εἰς Γαλλίαν.

Δ.8.9. Ἡ Αἶνος εἶχε δύο λιμένες, τὴν Δρακοντίνα καὶ τὴν Ποντισμένην,⁷² οἱ ὁποῖοι παρουσίαζαν ἀξιόλογον ἐμπορικὴν κίνησιν. Κατὰ τὸν Viquesnel,⁷³ οἱ λιμένες αὐτοὶ τὸ 1837 δὲν εἶχον βάθος περισσώτερον ἀπὸ 50—70 ἐκ. Τὰ σκάφη ἠγκυροβόλουν εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν, ἢ δὲ μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων εἰς Ἀδριανούπολιν ὡς καὶ ἄλλας παρὰ τὸν Ἐβρον πόλεις, ἐγένοντο μὲ σκαδίας ἢ μικρὰ «καΐκια». Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, πέντε ἕως ἑξὶ χιλιάδες καΐκια διέσχιζον τὸν Ἐβρον, μεταφέροντα παντὸς εἴδους ἐμπορεύματα.⁷⁴ Ὁ Γάλλος πρόξενος εἰς Αἶνον, τὸ 1897 ἀνέφερεν ὅτι διὰ τοῦ Ἐβρου μετεφέροντο περίπου 1.500.000 κοιλὰ δημητριακῶν: ἦτοι σίτος ἐν γένει 1.000.000 κοιλὰ, σίκαλις, κριθή, ἀραβόσιπος 500.000 κοιλὰ. Εὐρέθη δὲ πίναξ μὲ τιμὰς κατὰ κοιλὸν τῶν δημητριακῶν (παραδοτέων εἰς τὸ Κατάστημα). Κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον τοῦ 1847: ὁ μαλακὸς σίτος ἐτιμᾶτο 22—23 γρόσια, ὁ σκληρὸς σίτος 22—28 γρόσια, ἡ κριθή 7—10 γρόσια, ἡ σίκαλις 15—16 γρόσια, ὁ ἀραβόσιπος 18—20 γρόσια. Αἱ ἀντίστοιχοι τιμαὶ κατὰ παλαιότερας ἐποχὰς ἦσαν 8—10 γρόσια διὰ τὸν μαλακὸν σίτον, 14—17 διὰ τὸν σκληρὸν σίτον, 6—7 γρόσια διὰ τὴν κριθήν, 5—7 γρόσια διὰ τὴν σίκαλιν καὶ διὰ τὸν ἀραβόσιπον 5—7 γρόσια. Τὰ ἔξοδα φορτώσεως εἶχαν ἐπίσης σημαντικῶς ἀνέλθῃ, κυμαινόμενα μεταξὺ ἐνὸς ἕως τριῶν γροσίων κατὰ κοιλόν, ἐνῶ παλαιότερον ἀνήρχοντο εἰς 30 παράδες κατὰ κοιλόν.

Ἀπὸ τοὺς λιμένες τῆς Αἶνου ἐξήγοντο τὰ ἐξῆς ἐμπορεύματα: Καπνὸς (συλλεγμένος εἰς τὰς περιοχὰς Αἶνου, Φερρῶν (Φερειζίκ), Κεσσάνης, Ὑψάλιον, (Διδυμοτείχου). Ἡ τιμὴ του ἐποίκιλλεν ἀπὸ 50 παράδες ἕως 3 γρόσια κατ' ὀκᾶν (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς), περίπου 300.000 — 400.000 ὀκάδες· Λικουρίνοι Αἰνίτικοι πρὸς 60—70 παράδες τὴν ὀκᾶν (μὲ ἔξοδα ἀλατίσματος, ξηράνσεως καὶ καπνίσματος 3 γρ. τὴν ὀκᾶν), περίπου 100.000 ἕως 200.000 ὀκάδες. Ἄλας,

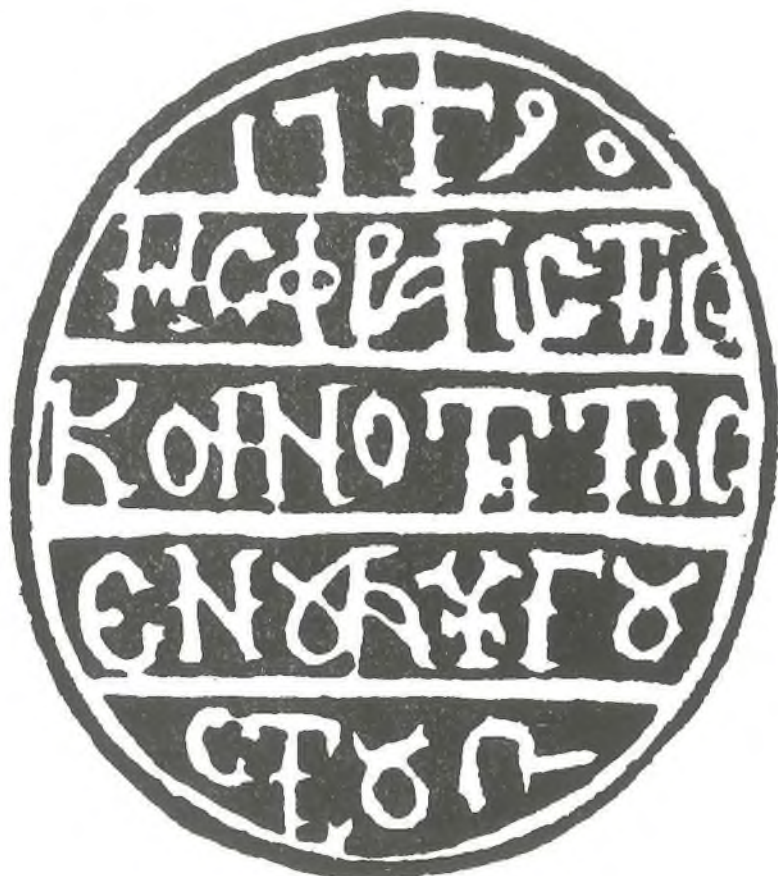
στα εἰς καιρὸ πολέμου, ἢ ὑποψίας ἐπαναστάσεως. Ἀπέχει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν 45 λέγαις εἰς τὸ δ.β., ἀπὸ τὸ Πελιγράδι 130 εἰς τὸ ἀ.ν., ἀπὸ τὴν Αἶνον 25 εἰς τὸ β., ἀπὸ τὴ Σαλονίκη 80 εἰς τὸ ἀ. β., ἀπὸ τὸ Βουκορέστι κοντὰ 78 εἰς τὸ ν. πλ.: 41,45', μ.: 44,15'.

71. Ἄ. Σταμούλη: Τὰ «Γανόχωρα» ἐκ τοῦ Ἀρχείου Θρακ. Λαογρ. καὶ Γλωσ. Θεσσαυροῦ, σελ. 45 καὶ ἐπ.

72,73. Viquesnel, Description physique et Géologique de la Thrace, Θρακικά, Τόμος, 15ος (1942) σελ. 370 καὶ ἐπ.

74. Alex. Antoniadès, la Puissance de l'Hellenisme et le Role Economique des Grecs en Thrace Paris, 1919, σελ. 7 καὶ ἐπ.

(ή εκμετάλλευσις τοῦ ὁποίου ἦτο μονοπώλιον, ἢ παραχώρησις του δὲ ἠγοράζετο ἀπὸ γαιοκτῆμονα), τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ ἐκυμαίνεται ἀπὸ 5 ἕως 6 παράδες τὴν ὀκᾶν. Ἐπίσης ἐπωλοῦντο περίπου 600.000 ἕως 900.000 ὀκ. ἄλατος κατ' ἔτος. Βδέλλαι (ἢ ἀλιεῖα των ἦτο ἐπίσης μονο-

Σφραγὶς Κοινότητος Αἴνου.

πώλιον), ἡ τιμὴ πῶν ὁποίων ἐκυμαίνεται ἀπὸ 100 ἕως 150 γρόσια τὴν ὀκᾶν, ἐξῆγε δὲ ἡ Αἴνος 100 ἢ 200 ὀκάδες κατ' ἔτος. Ἐξῆγεν ἐπίσης ἔρια, δέρματα βουβάλων καὶ ἀγελάδων, ξυλείαν διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίων εἰς σημαντικὰς ποσότητας. Περιζήτητοι ἦσαν οἱ εἰς Αἴνον κατασκευαζόμενοι εἰδικοί πίθοι δι' ἐναποθήκευσιν ἐλαίου, οἱ ὅποιοι ἀπεστέλλοντο εἰς τοὺς ἐλαιοπαραγωγοὺς τῶν περισσοτέρων Ἑλληνικῶν περιοχῶν.

Δ.8.10. Ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον εἶχεν ἡ πόλις τῶν Σ α ρ ά ν τ α Ἐ κ κ λ η σ ι ῶ ν, ἥτις ἀπεῖχε ἀπὸ μὲν τοῦ Εὐξείνου Πόντου περὶ τὰ 80 χλμ., ἀπὸ δὲ τῆς Προποντίδος 100 χλμ.⁷⁵

Ἐκ τῶν παραγομένων 1.000.000 ὀκάδων τυροῦ, αἱ 600.000 ὀκ. ἐξήγοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀλεξάνδρειαν. Ἐπίσης ἐξήγοντο περίπου 10.000 ὀκ. βουτύρου. Συνκεντροῦντο κατ' ἔτος περὶ τὰς 600.000 ὀκ. ἐρίων, 80.000 αἰγοτριχῶν, 200.000 προβατοδέρματα, 200.000 αἰγοδέρματα, 60.000 λαγοδέρματα, 2.200 δέρματα βοῶν καὶ βουβάλων καὶ 30.000 γοῦναι (ἐξ ἄλωπεκῶν, κουναβίων, βίδρων κλπ.).

Εἰς τὰς περιοχὰς Τ υ ρ ν ό θ ο υ, Κ ο φ τ σ α ζ ί ο υ, Μ η δ ε ί α ς καὶ Ἀ γ α θ ο υ π ό λ ε ω ς ἦτο ἐπίσης ἀνεπτυγμένον τὸ ἐμπόριον τῶν παραγομένων προϊόντων: οἴνου, οἶνοπνεύματος, ρακῆς, σίτου, δερμάτων, ἐρίου, τυροῦ, ξύλων, ἀνθράκων καὶ ἰχθύων. Ἡ μεταφορὰ ἐγένετο διὰ πλοίων, ἐξ ὧν 65 περίπου εἶχεν ὁ Βασιλικός, 50 ἢ Ἀγαθούπολις καὶ 30 ἢ Μήδεια.⁷⁶

Δ.9. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν βιοτεχνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, διαπιστοῦται ὅτι εἰς τὴν θρακικὴν ὑπαιθρον, ὁ ἐγκύριος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν δημητριακῶν καὶ τῆς ἀμπέλου, τῆς ἀναπύξεως τῆς κτηνοτροφίας, τῆς δημιουργίας κατ' ἀρχάς, κυρίως ὑπὸ τῶν γυναικῶν, οἰκιακῆς καὶ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος εὐρυτέρας ἐκτάσεως βιοτεχνίας, συνεχῶς ἐβελτίωνε τοὺς ὄρους διαβιώσεως. Εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβησαν ἐμπορικὰ καὶ βιοτεχνικὰ κέντρα, οἱ χωρικοὶ τῆς ἐνδοχώρας προσεκόμιζον τὰ προϊόντα των πρὸς πώλησιν καὶ ἠγόραζον βιομηχανικὰ εἶδη. Οὕτως, ἀνεπτύχθησαν ποικίλλα ἀστικά ἐπαγγέλματα, συνεσωρεύθησαν δὲ ἀγαθὰ, μὲ συνέπειαν τὴν ἀνοδὸν τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπεπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ κυρίως πληθυσμοῦ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ηὐξήθησαν σημαντικῶς αἱ ἐξαγωγαί.

75. Ὁ Ἰ. Μαγκριώτης, Πολιτ. Σημειωσ. Νομοῦ 40 Ἐκκλ. Ἀρχεῖον Θράκης Νο 162 ἀνάτυπον ἐκ τόμ. 34 (1969) ἀναφέρει ὅτι ἡ Ἐπαρχία Σαράντα Ἐκκλησιῶν εἶχεν ἔκτασιν 20 ἑκατομμυρίων στρεμμάτων, ἐξ ὧν 3.000.000 στρέμ. ἦσαν γαῖαι καλλιεργήσιμοι, 7.000.000 στρέμ. ἦσαν βοσκαὶ ἀνήκουσαι εἰς τὰς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία 2.000.000 στρέμ. ἦσαν κρατικαὶ βοσκαὶ 5.000.000 στρ. ἦσαν δασικαὶ ἐκτάσεις 2.000.000 στρέμ. ἦσαν πετρώδεις καὶ χέρσοι γαῖαι καὶ 1.000.000 στρέμ. κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν πόλεων καὶ χωρίων.

76. Μελησινοῦ Χριστοδούλου, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Ἐταιρ. Θρακ. Μελετῶν ἀνάτ. Τόμ. 3 (1967) σελ. 374.

Π Ι Ν Α Ξ

ἐμφαίνων τὴν χρονικὴν διάρκειαν μεταφορᾶς ἐμπορευμάτων
μεταξὺ τῶν κυριωτέρων Θρακικῶν Πόλεων.

ΝΟΜΑΡΧ. ΤΜΗΜΑΤΑ (ΣΑΝΤΖΑΚΙΑ)	εἰς Ἀ- δρ) πολιν	εἰς Φιλ- πολιν	εἰς Σύλ- λιμνον	εἰς Ραι- δεστον	εἰς Καλ- λίπολιν
Αἱ κυριώτεραι πόλεις αὐτῶν	ὄραι	ὄραι	ὄραι	ὄραι	ὄραι
Νομαρχ. Τμήμα Ἀδρ/λεως					
ἀπὸ Διδυμότειχον	6				
» Οὐζούη—Κιοπρὺ	8				
» Βαδάι—Ἀτίχ	10				
» Σαράντα Ἐκκλησίας	12				
» Βουνάρ—Χισάρ	16				
» Μουσταφᾶ—Πασᾶ	6				
Νομαρχ. Τμήμα Φιλ/πόλεως					
ἀπὸ Φιλιππούπολιν	32	—			
» Παζαρτζίκιον	36	4			
» Ζαγαράι—Ἀτίχ	24	16			
» Κηζανλίχ	30	18			
» Χάσκισι	18	14			
» Ἀχῆ—Τσελεμπῆ	28	12			
Νομαρχ. Τμήμα Συλλίμνου					
ἀπὸ Ἰάπολιν	18		6		
» Σύλλιμνον	24		—		
» Ἀετόν	26		10		
» Ἀγχίαλον	27		15		
» Πύργον	24		13		
» Μεσημβρίαν	30		16		
Νομαρχ. Τμήμα Ραιδεστοῦ					
ἀπὸ Ραιδεστον	24			—	
» Βιζύην	18			14	
» Μήδειαν	25			21	
» Ἀρκαδιούπολιν	14			8	
» Χαριούπολιν	15			10	
» Μάλγαρα	16			10	
Νομαρχ. Τμήμα Καλλιπόλεως					
ἀπὸ Καλλιπόλιν	28				—
» Κομοτηνήν	32				33
» Φέρρας	18				20
» Μάκρηγ	24				26
» Αἶνον	24				24

Οὕτω κατὰ τὸ 1911, ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως τὰ κάτωθι προϊόντα:⁷⁷

Εἶδη	Ποσότητες	Ἀξία εἰς Γαλλικὰ Φράγκα
Κουκούλια	260.000 χιλιόγρ.	2.000.000
Τυρὸς λευκὸς	2.080.000 »	1.456.000
Κασέρι	500.000 »	990.000
Ῥα	13.200 κιβώτια	1.220.000
Ῥερια	800.000 χιλιόγρ.	1.295.000
Οἶνος	800.000 »	240.000
Δέρματα	930.000 »	1.495.000
Καπνὸς	4.258.000 »	28.000.000
Μέταξα	50.000 »	1.800.000
Καναρόσπορος	15.400.000 »	4.500.000
Δημητριακὰ	79.859.000 »	11.246.000
	Συνολικὴ ἀξία	54.242.000 ⁷⁸

Δ. 10. Τὴν ἀνοδικὴν πορείαν τῆς Βιοτεχνίας ὡς καὶ τοῦ Ἐμπορίου εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἔσφυζεν ὁ Ἑλληνισμὸς, διεπίστωσεν ὁ Ν. Biancone, Μηχανικὸς, Διτῆς τοῦ Γραφείου Μελετῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ ἔγραψε: «Εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῶν μεγάλων, ὀδικῶν ἀρτηριῶν, τῶν διασχιζουσῶν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου, οἱ Ἕλληνες μόνον ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν, τῶν παραγομένων εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ Νέστου· αὐτοὶ ἐπίσης εἶναι οἱ ἀποκλειστικοὶ εἰσαγωγεῖς καὶ ἐξαγωγεῖς σημαντικῶν ποσοτήτων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν.⁷⁹»

77. Alex. Antoniadès, la Puissance de l'Hellénisme et le Role Economique des Grecs en Thrace, Paris 1919, σελ. 13.

Ἄλλο Alex. Antoniadès γράφει ἐπίσης ὅτι διὰ τὴν παραγωγὴν 50.000 κιλῶν μετὰξῆς, τὰ ἔξ Μεταξουργεῖα τῆς Θράκης ἐχρησιμοποίησαν 550.000 κιλά κουκουλλίων.

78. Τὸν ὡς ἄνω Πίνακα συνέταξα λαβοῦσα στοιχεῖα ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου Ἀδριανουπόλεως τοῦ ἔτους 1871, σελ. 81 καὶ ἐπ.

79. N. Biancone Ethnographie et Statistique de la Turquie d'Europe et de la Grèce, Paris 1876, σελ. 40.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΕΜΠΟΡΟΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑΙ

Ε. 1. 1. Κατὰ τὸν Γάλλον ἀρχαιολόγον Dumont,¹ ὅπως εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν Θράκην ἐπίσης ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ Ἑλληνικώτατον, πανάρχαιον ἔθιμον τῶν πανηγύρεων, ὡς ὠνομάζοντο αἱ περιοδικαὶ συναθροίσεις λαοῦ περίξ ἐνὸς ἱεροῦ πρὸς θυσίαν. Αἱ πανηγύρεις ἐξυπηρετοῦν καὶ ἐμπορικοὺς σκοποὺς.²

Τὸ ἔθιμον διειρηθῆ καὶ ἐπὶ Βυζαντίου. Οἱ ἐκχριστιανισθέντες Θράκες ἐτέλουν πανηγύρεις συνήθως ὅπου ὑπῆρχον ἀγιάσματα, ἀναβλύζοντα ὕδατα, ἔχοντα θαυματουργὸν δύναμιν, ἀφιερωμένα εἰς τὴν Θεοτόκον, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἁγίους.

Ε. 1. 2. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, κατὰ τὴν ἑορτὴν πολλῶν ἀγιασμάτων ἐγένοντο, θυσίαι «κουρμπάνια», ἀγῶνες πάλης, δρόμου, χοροὶ, μὲ συν-οδείαν ὀργάνων καὶ ἐμποροπανηγύρεις.³

Ε. 1. 3. Κατ' ἐξοχὴν τιμώμενος Ἅγιος εἰς Θράκην, ὡς ἀναφέρει ὁ Ε. Κουρίλας, ἦτο ὁ Ἅγιος Γεώργιος.⁴

Ἐπῆρχον 32 ἀγιάσματα, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ πλεόν γνωστὸν ἦτο τῆς Στράντζας. Ἐκεῖ κατὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου ἐλάμβανε χώραν ζωπανηγυρις, τὰ ἔσοδα τῆς ὁποίας διειτίθεντο ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Ἀναφέρονται ἐπίσης 28 ἀγιάσματα τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐξ αὐτῶν προσεῖλκυε πολλοὺς προσκυνητὰς τὸ ἀγίασμα, τὸ εὐρισκόμενον εἰς σπήλαιον παρὰ τὴν Βιζύην. Τὸ ἀναβλύζον ὕδωρ ἐνεφα-

1. Dumont, le Balcen, Θρακικὰ Τόμος 18ος 1943 σελ. 24 καὶ ἐπ.

2. Σπήλιου Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ Θέσμια Θράκης καὶ Ἰωνίας, Τόμος 1ος ἐκδ. 1929 σελ. 204 καὶ ἐπ.

3. Ε. Σταμούλη - Σαραντιῆ, Ἀπὸ τὰ ἀγιάσματα τῆς Θράκης, Θρακικὰ Τόμ. 18 (1943) σελ. 219 - 290.

4. Ε. Κουρίλα, ὁ Καβαλλάρης Ἅγ. Γεώργιος ἐν τῇ ἀγιογραφίᾳ καὶ λογογραφίᾳ, δημώδης τύπος ἐν Θράκῃ 1929.

νίζετο μόνον κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὁπότε ἐγένετο ἡ πανήγυρις. Ἀπὸ τὰ 12 ἀγίασματα τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τὴν Θράκην, ἀναφέρεται τὸ τοῦ Εὐκαρύου (Σαράντα Ἐκκλησιῶν), διὰ τὴν πανήγυριν του καὶ διότι λέγεται ὅτι εἰς αὐτὸ ἐλάμβανον μέρος καὶ οἱ περίφημοι «Κωστυλῆδες», οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὸ χωρίον Κωστῆ, ποῦ ἐτέλουν τὰ Ἀναστενάρια.

Ε. 1. 4. Παρὰ τὴν Μήδειαν, ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὑπῆρχεν ἀγίασμα, θεραπεῦον κωλοὺς καὶ πυρέσσοντας. Ἡ Μονὴ ἐπανηγύριζε τὴν Δευτέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐπὶ δύο ἡμέρας. Οἱ πολυπληθεῖς προσκυνηταὶ διενυκτέρευαν εἰς κελλιά. Ἡ Μονὴ εἶχε μεγάλην περιουσίαν: Δάση καὶ εὐφόρους ἀγρούς. Πολλοὶ Τοῦρκοι πλοίαρχοι, ὅταν ἔφθανον εἰς Μήδειαν διὰ νὰ φορτώσουν ξυλάνθρακας καὶ ξυλείαν, ἐθεώρουν ὑποχρέωσίν των νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Μονήν, φέροντες ὡς δῶρον συνήθως δοχεῖον ἐλαίου.⁵

Ε. 1. 5. Ἐνδιαφέρον παρουσίαζεν ἐπίσης ἡ πανήγυρις τοῦ Μακρυχωρίου (Δέρκων), ὅπου ὑπῆρχεν ἀγίασμα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πυριτιδοποιείου. Ἡ εἴσοδος εἰς τοὺς προσκυνητὰς ἐπετρέπετο δι' ἓνα εἰκοσιτετράωρον, κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἐφρουρεῖτο ὑπὸ στρατιωτῶν. Ὁ Παντολέων (καὶ κατόπαν Παντελεήμων), κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως Νικομηδείας καὶ ἐμαρτύρησε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Μαξιμιανοῦ. Τὰ λείψανά του, (ἡ κἀρα του μὲ τὸ «γαλατόμικτον» αἷμα), ὡς καὶ μέρος τοῦ ἱματισμοῦ του μετεφέρθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.⁶ Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐτίμων τὸν Ἅγιον, εἰς τὴν ἐπέτειον δὲ τῆς μνήμης του ἐτέλουν πανηγυρικὴν προέλευσιν, λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς ὁποίας μᾶς δίδει ὁ Κων. Πορφυρογέννητος. Τὸ ἔθιμον ἐσυνεχίσθη καὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ὁπότε πολλοὶ πιστοὶ προσήρχοντο καὶ συνεύρταζαν.

Ε. 1. 6. Τὰ περισσότερα ἀγίασματα εἰς τὴν Θράκην ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν, κατ' ἐξοχὴν Ἁγίαν τῶν Θρακῶν. Ἀναφέρεται χαρακτηριστικῶς ἡ ἐμποροπανήγυρις τῆς Ἀλικαρίας. Ἡ πόλις

5. Ε. Στκαμούλη - Σαρχαντζῆ. Ἀπὸ τὰ ἀγίασματα τῆς Θράκης, Θρακικά Τ. 18, 1943 σελ. 287.

6. Θεοδ. Κ. Μυκρῖδης. Τὸ Βυζαντινὸν Ἐξδομον καὶ αἱ παρ' αὐτῶ Μοναί, Θρακικά Τόμ. 12ος, 1939 σελ. 35 - 80.

αὐτὴ ἀπεῖχε δύο ὥρας ἀπὸ τὴν Ἀγχίαλον. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, οἱ ἔχοντες πάσχοντα ἀπὸ ἐλώδεις πυρετούς; ἔσκαπτον λάκκον πλησίον τοῦ ἁγιάσματος, ὅπου ἔρριπτον θάμνους, τοὺς ὁποίους ἔκαιον διὰ νὰ θερμάνουν τὸν λάκκον καὶ ἀκολουθῶς τὸν ἐκαθάριζαν. Κατόπιν ἐτοποθέτουσαν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀσθενῆ. Παρομοίᾳ διαδικασίᾳ ἀναφέρεται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὸν κύκλον τῶν Ἀσκληπιείων.⁷

Ε.1.7. Μεγάλη πανήγυρις ἐγένετο εἰς τὸ Διδυμότειχον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ «Καλὲ Παναῦρ».⁸

Εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ «Καλὲ» (φρουρίου) τῆς πόλεως, εἰς ἔκτασιν τεσσάρων ἑως πέντε στρεμμάτων, ὑπῆρχε τὴν παλαιὰν ἐποχὴν πύργος τετράπους κατὰ 1)3 καὶ κυλινδρικός εἰς τὸ ἄνω τμήμα, καταλήγων εἰς ἐξαγωνικὸν παρατηρητήριον, ὅπου διήρχετο τὰς ὥρας τῆς ἡ Κόρη τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως (κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν), ἀπολαμβάνουσα τὴν θέαν τοῦ καταφύτου, γραφικοῦ τοπίου τοῦ Διδυμοτείχου. Μετὰ ἀλεπαλλήλους ἐπαδρομὰς τῶν Βουλγάρων περὶ τὸ 1257, ὡς ἀναφέρουν ἱστορικοί, ἡ πόλις κατελήφθη καὶ ἐλεηλατήθη. Οἱ κάτοικοί τῆς ὅμως ἐσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος, καταφυγόντες εἰς τὸ ἐν λόγῳ φρούριον, ὅπου ἐπὶ ἡμέρας ἀνθίσταντο εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπιθέσεις. Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς Πεντηκοστῆς ὅλην τὴν νύκτα ἔπιπτε βροχὴ, μὲ συνέπειαν νὰ πλημμυρίσῃ ὁ Ἐρυθρὸς ποταμὸς καὶ ὁ ἐκθρὸς ἀποκλεισμένος μεταξὺ ὕδατος καὶ τειχῶν ἠτιτήθη, ἀκολουθῶς δὲ ἀπλευθερώθη τὸ Διδυμότειχον. Ἐκτοτε οἱ κάτοικοι ἐκάστην Πεντηκοστὴν ἐτέλουσαν λιτανεῖαν καὶ λαμπρὰν πανήγυριν. Εἰς τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου ἐλάμβανον χώραν χοροί, ὡς καὶ παλαιστραὶ μὲ πλοῦσια ἔπαθλα, ἐπίσης διάφοροι ἄλλαι ἐκδηλώσεις ἐπινικείων.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1261, ἡ πανήγυρις ἐσυνεχίσθη. Συχνὰ ἐλάμβαναν μέρος καὶ Τούρκοι εἰς τὰς παλαιστρας, εὐποροὶ δὲ Ὄθωμιανοὶ ἠθλοθέτουσαν ἀξιόλογα βραβεῖα.

Ε.1.8. Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου ἐγένετο εἰς Οὐζουντζιόβα, πλησίον τοῦ Χάσκιοι τῆς Φιλιππουπόλεως, μεγάλη ἐμποροπανήγυρις, ὅπου μετεφέροντο ἐμπορεύματα ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὡς καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης, κυρίως δὲ μεγάλαι ποσότητες γουναρικῶν.

7. Α. Μαυρομάτη, ἡ Ἀγχίαλος μέσ' ἀπὸ τὴς φλόγες.

8. Δ. Μάνασα, Διδυμότειχον, Θερακικά, Τόμ. 27ος (1958) σελ. 224 - 260.

Ἐνδιαφέρουσαι ἔμποροπανηγύρεις ἦσαν ἐπίσης τοῦ Ζαγαρτί καὶ Καζανληκίου. Εἰς τὸ τελευταῖον ἦτο περιζήτητον τὸ ροδέλαιον. Τρεῖς πανηγύρεις ἐγένοντο εἰς τὴν περιοχὴν Συλλίμνου. Ἐξ αὐτῶν ἡ τοῦ κωρίου Γενιτζέ ἤρχιζε τὴν 4ην Σεπτεμβρίου καὶ διήρκει μέχρι τῆς 26ης Ὀκτωβρίου. Εἰς Κουφῆ—Κηρῆ, τὴν Πέμπτην τῆς Διακαινησίμου, διοργανοῦτο ζωοπανήγυρις, ὅπου οἱ κτηνοτρόφοι τῆς περιοχῆς ἐπώλουν τὰ ζῶα των ὡς ἐκ τούτου παρουσίαζεν ἐνδιαφέρον. Ἡ πανήγυρις εἰς τὴν πόλιν τῆς Συλλίμνου, ἐγένετο τὴν 12ην Ἰουνίου ἐκάστου ἔτους. Εἰς Ζαγοράν 15 ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, εἰς Ὑάμπολιν δὲ διοργανοῦντο δύο ἔμποροπανηγύρεις, ἡ μία εἴκοσιν ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ ἡ δευτέρα πεντήκοντα δύο ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα. Ἡ ἔμποροπανήγυρις τοῦ Καρὶν—Ἀμπάτ ἐγένετο τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα, ἐνῶ τοῦ Λουλὲ—Βουργάζ τὴν 1ην Ἀπριλίου.

Ε. 1. 9. Εἰς τὴν Θράκην ὑπῆρχον 22 ἀγίασματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν Θεοτόκον. Ἀναφέρεται τὸ τοῦ Βαλιτζίου παρὰ τὴν Βιζύην, ὅπου τὴν 15ην Αὐγούστου ἐλάμβανε χώραν μεγάλη ζωοπανήγυρις, προσεκομίζετο δὲ μέγας ἀριθμὸς ζώων, καταλλήλων διὰ σφαγὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ γεωργικὰς ἐργασίας. Συνέρρεαν τότε πολλοὶ ἔμποροι ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ Ἀσιατικὴν Τουρκίαν. Διάφοροι πανηγύρεις διὰ τὸ ἐμπόριον ζώων ὡς καὶ τεχνητῶν ἢ φυσικῶν προϊόντων διοργανοῦντο ἐτησίως εἰς Οὐζοῦν—Κιοπρί, Διδυμότειχον, Σουφλίον, Φέρρας καὶ Κεσσάνην. Τὸ Πεχλεβάν—Παναγιρλῆ εἰς τὸ Κῆκ—Βουνάρ, νοτιοδυτικῶς τῆς Ἀδριανουπόλεως, διήρκει τρεῖς ἡμέρας, ἦτο δὲ κυρίως ζωοπανήγυρις. Ἀπεκαλεῖτο Πεχλεβάν—Παναγιρλῆ διότι ἐλάμβανον χώραν καὶ παλαιστικοὶ ἀγῶνες.⁹

Ε. 1. 10 Ἡ πανήγυρις τοῦ Σουφλίου ἔφθασεν εἰς τὸ ἀποκορύφωμά της κατὰ τὸ 1875, ἤρχιζε δὲ τὴν 9ην Μαΐου ἐκάστου ἔτους. Οἱ ἐκθέται ὅμως, οἱ ὅποιοι κατέφθανον ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Θράκης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, κατεσκευάζαν τὰ ξύλινα περίπτερα τῶν «σοουργικὰ» μίαν ἐβδομάδα ἐνωρίτερον. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν περιπτέρων ὑπῆρχαν πάρα πολλὰ ράφια, ὅπου ἐτοποθετοῦντο τὰ ἐμπορεύματα. Μία λινάτσα ἐκάλυπτε ἐξωτερικῶς τὰ σοουργικὰ, τὴν ἡμέραν δὲ ἤνοιγε ὅπως ἡ αὐλαία σκηνῆς θεάτρου καὶ τὴν ἑσπέραν ἔκλειε διὰ νὰ κοιμηθῆ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιπτέρου ὁ ἔμπορος.

Τὰ «σοουργικὰ» ἀνεγείροντο καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τοῦ Σουφλίου, ἐπίσης δὲ ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς ἕως τὸ Α' Δη-

9. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, 1871, σελ. 76 - 77.

μοτικὸν Σχολεῖον. Ἡ πανήγυρις ἦτο ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐκτιθεμένων ἐμπορευμάτων: Οἱ ἐκ Προύσης καὶ Ἐοκί—Σεχίρ ἔμποροι, ἐπώλουν κλαδευτήρια, πριόνια, θερμομέτρα, φακούς, καὶ διάφορα εἶδη σχετικὰ μὲ τὴν σηροτροφίαν, οἱ ἐκ Κων)λεως ἐξέθετον διάφορα ὑφάσματα πολυτελείας καὶ εἶδη ρουκιομοῦ, οἱ ἐξ Ἄδριανουπόλεως ἐπώλουν κυρίως εἶδη οἰκιακῆς χρήσεως, οἱ ἐκ Διδυμοτείχου ὑποδήματα διαφόρων ποιότητων κλπ. Ὑπῆρχον ἐπίσης «σουργκιά» ἐμπόρων ἐκ Σμύρνης, Καλλιπόλεως, Μακρᾶς Γεφύρας, Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Φιλιππουπόλεως, Αἴνου, Μαρωνείας, Ξάνθης κλπ. Εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς ἐπωλοῦντο σιτηρά, ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης, πουλερικὰ, φρούτα, λαχανικά, ἔρια, βάμβαξ κλπ. Τὸ χαρακτηριστικὸν ἐμπόρευμα τῆς πανηγύρεως ἦτο «ὁ τσιροκαλβάς», ὁ ὁποῖος ἐπωλεῖτο εἰς μεγάλα ξύλινα κιβώτια. Ἡ πανήγυρις τοῦ Σουφλίου διήρκει ὀκτῶ ἡμέρας.¹⁰

Εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως ἐγίνοντο πολλὰ ἑβδομαδιαῖα ἀγοραί: ἐκάστην Δευτέραν εἰς Ἀδριανούπολιν, Τρίτην εἰς Διδυμοτείχον καὶ Σαράντα Ἐκκλησίας, Πέμπτην εἰς Μουσταφᾶ—Πασᾶ, Παρασκευὴν εἰς Οὐζοῦν—Κιοπρί, ἕκαστον δὲ Σάββατον εἰς Σουφλίον.

Εἰς τὸ Τμήμα Φιλιππουπόλεως ἐλάμβανον ἐπίσης χώραν αἱ ἐξῆς ἑβδομαδιαῖαι ἀγοραί:

Ἐκάστην Δευτέραν εἰς Καλλίπολιν καὶ Τσιρπάνιον, Δευτέραν καὶ Παρασκευὴν εἰς Ραιδεστόν, Δευτέραν καὶ Τρίτην εἰς Σύλλημιον, Τρίτην εἰς Κηζανλίκ, Τρίτην καὶ Τετάρτην εἰς Παζαρτζίκιον, Τετάρτην εἰς Ζαγαράϊ—Ἀτίκ, Πέμπτην εἰς Φιλιππούπολιν καὶ ἐκάστην Παρασκευὴν εἰς Κεσσάνην.¹¹

10. Χρ. Πηπασταματίου - Μπαμπαλίτη, Λαογραφικὰ Σουφλίου, Θρακικά, Τ. 37 (1963) σελ. 279 - 284.

11. Ἡμερολόγιον Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, 1871, σελ. 77.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΝΟΜΙΣΜΑ — ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΑ

ΣΤ. 1. Ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς Σουλτάνους, πρῶτος ἔκοψε νόμισμα ὁ Ὅρχαν τὸ 1328, τὸ ὁποῖον ἔφερε ἐπὶ τῆς μιάς ὄψεως τὸν *Tugra*¹ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης στίχον τοῦ Κορανίου.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Σουλτάνος Μεχμέτ Φατῖχ προσέθεσεν εἰς τὸ νόμισμα τοὺς τίτλους: «Σουλτὰν οὐλ μπερρέϊν βέ χακκὰν οὐλ μπαχερῖν Σουλτὰν ὄμνιτ Σουλτὰν».

Τέσσαρες πόλεις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, εἶχαν δικαίωμα κοπῆς νομισμάτων: ἡ Κων/πολις, ἡ Ἀδριανούπολις, τὸ Κάϊρον καὶ ἡ Σμύρνη,² ὅταν δὲ ἐξεστράτευεν ὁ Σουλτάνος, ἐκόπτοντο νομίσματα καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον.

Τὸ λεπτότατον τουρκικὸν νόμισμα Μαγκίρ ἦ Γεδύκ ἦτο ἀπομίμησις τοῦ ρωσικοῦ νομίσματος «φολερά».³ Ἀπὸ τοῦ 1569—1612, 16 Μαγκίρ ἀπετέλουσαν ἓνα ἀκτσέ (ἄσπρον). (Ἀπὸ δὲ τοῦ 1650, 17 Μαγκίρ ἰσοῦντο πρὸς ἓνα ἀκτσέ). Πέντε Μαγκίρ ἰσοῦντο πρὸς ἓνα Σοακίν.

Ὁ Παρᾶς ἰσοῦτο πρὸς 3 Ἀκτσέ (ἄσπρα) τὸ *Beslik*, ἰσοῦτο πρὸς 5 παράδες, τὸ *Onluk* ἰσοῦτο πρὸς 10 παράδες, ἡ *Zolotta*⁴ ἰσοῦτο πρὸς 30 παράδες, τὸ *Kurus*⁵ (γρόσιον) ἰσοῦτο πρὸς 40 παράδες, τὸ *Ikilik* ἰσοῦτο πρὸς 2 γρόσια.

1. Τουγρά=Τιγρα ἢ ὀρθότερον *Tugra*: Σύμπλεγμα (μονόγραμμα) τοῦ ὀνόματος τῶν κατὰ καιροὺς σουλτάνων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τιθέμενον ὑπεράνω ἐπισημῶν ἐγγράφων (βερατίων, φερματίων κλπ.) ἐπὶ νομισμάτων, χαρτοσήμων γραμματοσήμων κλπ. ὡς ἔνδειξις τῆς γνησιότητος καὶ τῆς Κρατικῆς προελεύσεώς των (βλ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπ. Ἰλίου).

2 καὶ 3. Βυζάντιος - Σκαρλάτος, ἡ Κων/πολις (Τ. Γ', 1869) σελ. 265 καὶ ἐπ.

4. Βυζάντιος - Σκαρλάτος, ἡ Κων/πολις, Τ. Γ' (1869) σελ. 268. Ὁ Σ. Βυζάντιος γράφει ὅτι, κατὰ τὸν Α. Κοραῆν, ἡ λέξις *ζολότα* προῆλθεν ἀπὸ τὸ Πολωνικὸν *zloty*.

5. Βυζάντιος - Σκαρλάτος, ἡ Κων/πολις, Τ. Γ' (1869) σελ. 268. Ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει ὅτι ἡ λέξις εἶναι παραφθορὰ τοῦ γερμανικοῦ *groschen*.

Τὸ γρόσιον ἐκόπη ἐπὶ Σουλεϊμάν Γ' (1697—1699), 500 γρόσια ἰσοῦντο πρὸς ἓνα Πουγγίον, 10.000 Πουγγία ἰσοῦντο μὲ ἓνα Θησαυρόν.

Τὸ γρόσιον, ὁ παρὰς καὶ τὸ ἄσπρον (ἀκτσέ), ἦσαν ἀργυρᾶ νομίσματα.⁶ Διὰ τὴν καθορισθῆ σαφέστερον ἡ ἀξία τοῦ γροσίου (1 γρόσιον ἰσοῦτο πρὸς 120 ἄσπρα), ἀναφέρεται ὅτι γράφει σχετικῶς ὁ Ψυλλάκης:⁷

Tugra = Τουγράς ἢ τουράς = μονόγραμμα τῶν κατὰ καιροὺς Ὀθωμανῶν σουλτάνων ἐπὶ τῶν νομισμάτων, γραμματοσήμων, φερμανίων, βερατιῶν ἱραδέδων. (Λεξικὸν Τουρκοελληνικὸν Ἀντ. Θεοφυλακτίδου. Τυπογραφεῖον Νούρ Κωνσταντινουπόλεως 1960).

«Ἐκαστον ἄσπρον εἶχε τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τοῦ 1,2/4 τοῦ δραμίου ἀργύρου, τὸ κάθε δράμιον ἦτο ἴσον μὲ 12 καράτια, ἐνῶ ἓνα καράτι εἶχε τὸ βᾶρος 5 κόκκων κριθῆς.»

ΣΤ. 2. 1. Γενικῶς, εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ὑπῆρχε νομισματικὴ ἀναρχία. Ἐκτὸς τῶν τουρκικῶν νομισμάτων, ἐκυκλοφόρουσαν: Βυζαντινὰ Ὑπέρπυρα (χρυσᾶ),⁸ χρυσᾶ δουκάτα, (τὸ Γερμανικὸν Δου-

6. Κων. Ντόκου, Μία ὑπόθεσις Πειρατείας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, Θησαυρίσματα, τ. 2 1963 σελ. 40 ὑποσ. 3 ὅπου ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἄσπρον ἦτο βυζαντινὸν νόμισμα. Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐπῆρε τουρκικὸν νόμισμα ἰσοῦμενον πρὸς $\frac{1}{3}$ τοῦ παρᾶ.

7. Ι. Ψυλλάκης, Ἱστορία τῆς Κρήτης, Χανιά 1909, Τόμος 3ος. σελ. 1 - 22.

8. Ὁ Βυζάντιος - Σικελάτος εἰς «ἡ Κων/πολις» (1869) γράφει ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρα-

κᾶτον ἰσοῦτο πρὸς 270 ἄσπρα τὸ 1688, τὸ δὲ Ἑνετικὸν Δουκάτον ἰσοῦτο πρὸς 300 ἄσπρα), Ἰσπανικὰ τάλαρα ἢ δίστηλα ἢ κολονάτα (ἐν τάλαρον ἰσοῦτο πρὸς 23 γρόσια), Γιλιάτα Νεαπόλεως καὶ βαθμηδὸν ὅλα τὰ νομίσματα τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Τὸ Οὐγγρικὸν ἀργυροῦν Σσερίφ ἰσοῦτο πρὸς 120 ἄσπρα τὸ 1614. Τὸ Ἰσπανικὸν Reale⁹ ἰσοῦτο πρὸς 100 ἄσπρα τὸ 1650. Τὸ Ἀρσλάνι (ὠνομάζετο ἀρσλάνι, διότι εἶχε χαραγμένον ἓνα λέοντα ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως), ἦτο Πολωνικὸν νόμισμα. Ἀπὸ τὸ 1690 μετεχειρίζοντο εἰς Τουρκίαν τὴν λέξιν Ἀρσλάνι ὡς ταυτόσημον τοῦ Γκρούς.

Ἡ ἐπίσημος τιμὴ τοῦ γροσίου δὲν ἦτο σταθερά. Τὴν ἐρρῦθμιζεν αὐθαιρέτως ἡ Πύλη, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ προτιμήσεων τοῦ ἐκάστοτε Σουλτάνου. Τὸ τουρκικὸν νόμισμα ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ Σουλτανικοῦ Ταμείου.

Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἡ τουρκικὴ οἰκονομία ἐπλήττετο ὑπὸ τοῦ πληθωρισμοῦ, ἡ δὲ βασικὴ αἰτία τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ γροσίου ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Σουλτάνον, ἦτο ἡ κερδοσκοπία.

ΣΤ. 2. 2. Τὸ χρυσοῦν Τσεκίνιον τῆς Βενετίας ἦτο περιζήτητον εἰς ὀλόκληρον τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Παρατίθεται κατωτέρω ἡ ἀντιστοιχία Τσεκίνιου πρὸς τὸ γρόσιον, ἀπὸ τὸ 1717 ἕως τὸ 1774.¹⁰

τίας ἐκυκλοφόρουσαν πολλὰ φλωρία Κωνσταντινάτα, ἅτινα ἦσαν περιζήτητα διότι ἐθεωροῦντο θαυματουργά, ἐπειδὴ ἐκόπησαν ἐπὶ Μεγ. Κων/νου. Πολλὰ ὅμως ἦσαν νεωτέρας κοπῆς, σελ. 258.

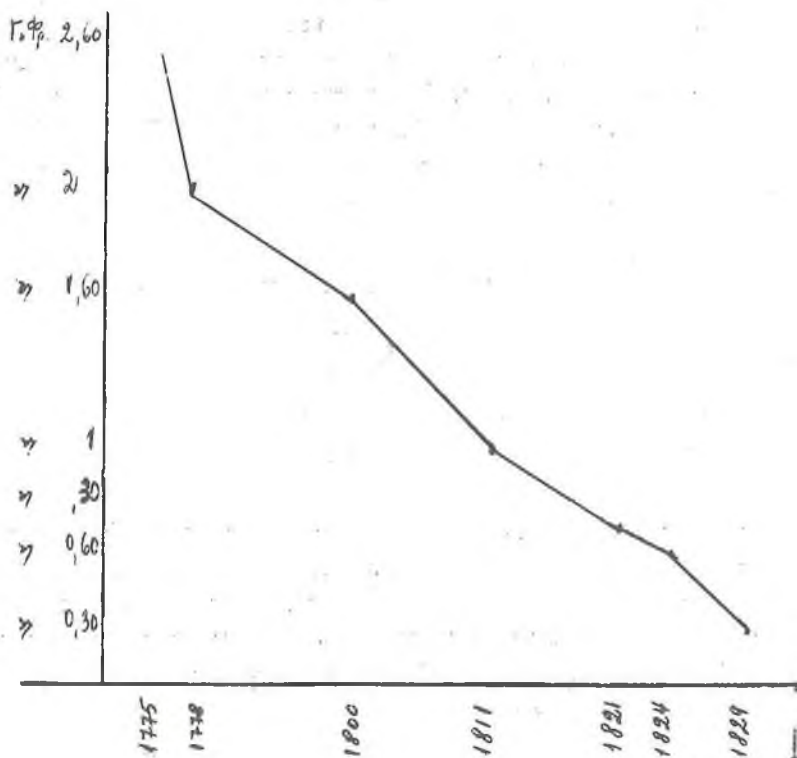
9α. Κωνστ. Ντόκου, Μία ὑπόθεσις πειρατείας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, Θεσαυρίσματα Τ. 2ος, 1963 εἰς σελ. 39 ὑποσ. 3 ἀναφέρεται καὶ τὸ Reale ἐκ χρυσοῦ ἐκόπη ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαβικοῦ (1266 - 1285) εἰς Μπαρλέττα τῆς Ἰταλίας καὶ κατόπιν εἰς Μεσσήνην τῆς Σικελίας. Ἐπίσης οἱ Ἀραγώνιοι εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδηνίαν ἐκυκλοφόρησαν χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ νομίσματα μὲ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Διάφοροι ἐπίσης ἰταλικαὶ νομισματικαὶ μονάδες ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ἰσπανίας, τῆς ὁποίας τὸ νομισματικὸν σύστημα ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ Reale, βλ. ἐπ. Βυζαντίου Σκαρλάτου Δ. Ἡ Κων/πολις, 1869. Τ.Γ. σελ. 269.

10. Β. Κρεμμυδᾶ, Τὸ Ἐμπόριο τῆς Πελοποννήσου στὸ 18ο αἰῶνα, 1972, σελ. 115 καὶ ἐπ.

1717	Τὸ Τσεκίνιον ἰσοῦτο πρὸς	3 γρόσια καὶ 3 παράδες
1725	»	3 » » 5 »
1735	»	3 » » 13 »
1736	»	3 » » 17 »
1740	»	3 » » 20 »
1750	»	3 » » 33 »
1774	»	4-5 »

Παρατηρεῖται ὅτι ἐντὸς 57 ἐτῶν, ἡ ἀξία τοῦ τουρκικοῦ νομίσματος ἐμειώθη κατὰ 40%.¹¹ Ἡ πτώσις ἐσυνεχίσθη· ἕως τὸ 1789 ἔφθασε εἰς τὸ

Τιμὴ τοῦ γροσίου ἐν συγκρίσει πρὸς Γαλλικὸν Φράγκον ἀπὸ τοῦ 1775 ἕως τὸ 1829

11. Βυζαντινοῦ - Σκαρλάτου Δ. Ἡ Κων/πολις (1869) Τ. Γ' σελ. 252.

55%, και εις τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ὑπερέβη τὸ 100%. Ὁ Σουλτᾶνος, διὰ τῆς κοπῆς τοῦ νομίσματος καὶ τῆς μειώσεως τῆς ἐσωτερικῆς του ἀξίας, ἐπετύγχανε σημαντικώτατα κέρδη. (Ἐφθασε νὰ κερδίζη 30% πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος).

Ἐνῶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος, τὸ γρόσιον περιεῖχε 6 δράμα ἀργύρου, ἐπὶ Σελὶμ Γ' περιεῖχε 4 δρ. (ἐκ τῶν ὁποίων 1¼ μόνον δρ. καθαροῦ ἀργύρου). Σημειωτέον, ὅτι τὸ 1795 ὁ ἄργυρος ἐκόσμιζεν 16 παράδες τὸ δράμι.¹² Ἐπομένως, ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τοῦ γροσίου παρέμεινεν ἴση πρὸς 40 παράδες, ἡ ἐσωτερικὴ ἦτο μόνον 28 παράδες.

Ἡ ὑποτίμησις τοῦ γροσίου, ἐνῶ ἦτο ἐπικερδῆς διὰ τοὺς χρηματιστὰς καὶ τοὺς ἐπιχειρηματίας, ἐξυπηρετοῦσα τὸν ἀποθησαυρισμὸν καὶ τὴν τοκογλυφίαν, ἐζημίωνε τὰς παραγωγικὰς τάξεις. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης διὰ τοὺς μελετητὰς εἶναι καὶ ἡ σχέσις τοῦ γροσίου πρὸς τὸ Γαλλικὸν Φράγκον.

Τὸ 1775 τὸ γρόσιον ἰσοῦτο πρὸς 2,60 γαλ. φρ., διότι μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή, ἡ Τουρκία ἐνόθευσε τὸ νόμισμα.¹³ Τὸ 1788 (ἐπὶ Σουλτάνου Σελὶμ), τὸ γρόσιον ἰσοῦτο πρὸς 2 γαλ. φράγκα. Κατὰ τὸν Βεαυjour (Γάλλον πρόξενον εἰς Θεσ)νίκην), ἀπὸ τὸ 1780 ἕως τὸ 1800, τὸ γρόσιον «ἔχασε τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας του, διότι ὁ Σουλτᾶνος ἐφαίνετο ὡσάν νὰ μὴν εἶχε πραγματικὸν νόμισμα, ἀλλὰ εἰκονικόν». Ἀκολουθῶς δέ:

Τὸ 1803,	τὸ γρόσιον ἰσοῦτο πρὸς	1,60 γαλ. φράγκα	
1811	»	»	1,00 »
1821	»	»	0,89 »
1824	»	»	0,60 »
1829	»	»	0,30 »

Ἐπειδὴ, λόγῳ τῆς νομισματικῆς ἀσταθείας, παρημποδίζετο ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου, τὸ 1834 ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε ν' ἀποκλείσῃ τῆς κυκλοφορίας τὰ ξένα νομίσματα, ν' ἀποσύρῃ βαμηδὸν τὰ χαρτονομίσματα καὶ τὰ μπεολίκια, καὶ νὰ ἰδρύσῃ τράπεζαν ἐν Κων)πόλει. Παρ' ὅλ' αὐτὰ τὰ μέτρα, τὸ 1836, ἐν γρόσιον ἰσοῦτο πρὸς 0,25 γαλ. φρ., καὶ τὸ 1840 πρὸς 0,20 γαλ. φρ.

12. Βυζαντίου - Σκαρλάτου Δ, ἡ Κων)πολις (1869) Τ. Γ' σελ. 252 καὶ ἐπ.

13. Ἐνθ. ἀν.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν σταματᾷ ἡ νόθευσις τοῦ γροσίου.¹⁴

ΣΤ. 2. 3. Τότε ἐκυκλοφόρησε, μόνον εἰς τὴν Κων)πολιν, τὸ ἔντοκον χαρτονόμισμα (φέρων τόκον 6%) Καϊμέ. Ἐπίσης, ἐξεδόθησαν τὰ δημόσια χρεώγραφα Σεκχὺμ, δηλαδὴ ἤρχισεν ἡ Κυβέρνησις νὰ δανεῖζεται ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους της.¹⁵ Ἀργότερον, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἐμπορίου, ἐξέδωσεν ἡ Τουρκία νέους Καϊμέδες τῶν 10 καὶ 20 γροσίων μὴ φέροντας τόκον.

ΣΤ. 2. 4. Τὸ 1843, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς νομίσματα:

Χ ρ υ σ ᾶ : Mecidiye ἢ Güzlük (100 γρ.), Ellilik (50 γρ.), Onluk (10 γρ.), Beçlik (5 γρ.).¹³

Ἄ ρ γ υ ρ ᾶ : Μετζηδιῆ ἢ Γιρμλικ (20 γρ.), Μπεγιαζ οὐλοῦκ (10 γρ.), Μπεσλικ (5 γρ.), Ἴκιλικ (1 γρ.), Μπιρλικ ἢ Γκρούς (40 παράδες), Γιρμλικ (1)2 γρ. ἢ 20 παράδες).

Χ α λ κ ᾶ : Bespara (πεντάλεπτα), Birpara (μονόλεπτα).

Βαθμηδὸν ὄμως, καὶ αὐτῆς τῆς ἐκδόσεως τὰ νομίσματα ἐξέλιπον, ἰδίως τὰ χρυσᾶ, διότι ἡ ἀναχώνευσίς των ἕφηνε κέρδος εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας.¹⁶

Τὰ παλαιᾶς κοπῆς τουρκικὰ νομίσματα εἶχον μεγαλυτέραν ἀξίαν· π.χ. ἓνα παλαιὸν ἰκιλικ (2 γρ.) εἶχεν εἰς Κων)πολιν, τὸ 1853, 11 γροσία εἰς μπεσλίκια.

Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, ἐδυσχαίρανε τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Τουρκίας.

Τὸ κατὰ τὸ 1856 κυκλοφοροῦν τουρκικὸν νόμισμα συνεποσοῦτο εἰς 600 ἑκατ. χάρτινα καὶ 500 ἑκατ. μπεσλίκια.¹⁷

Τὸ 1860, ἐπὶ Σουλτάνου Ἀζίζ, ἐκυκλοφόρησε τὸ πρῶτον ἡ χρυσῆ λίρα Τουρκίας (βάρους 2 1/4 δραμ.),¹⁸ ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὸ ἐπίσημον νόμισμα τοῦ Κράτους, εἶχε δὲ εἰς τὰς ἐπισήμους συναλλαγάς, κατ' ἀρχὰς 100 γρ., κατόπιν 102,5 γρ., καὶ ὁ ἀργυροῦς Μετζηδιῆς 19 γροσία.

14. Ὁ Βυζάντιος Σ. ἀναφέρει ὅτι τὸ μπεσλικ ἦτο τὸ τελευταῖο νοθευμένο τουρκικὸ νόμισμα, ἔχον ἑσῶτερ, ἀξίαν 0,75 τοῦ γαλ. φρ. Ἀπὸ 1844 - 1854 ἐκόπησαν Μπεσλίκια ἀξίαις 200 ἑκατομ. γαλ. φράγκων (βλ. Βυζαντίου, ἡ Κων/πολις, (1869), Τ. Γ' σελ. 252 καὶ ἐπ.).

15. Βυζαντίου - Σκαρλάτου, Ἡ Κων/πολις σελ. 253.

16, 17. Βυζαντίου - Σκαρλάτου, ἡ Κων/πολις (1869) Τ. Γ' σελ. 252.

18. Εὔλογίου Κουρίλα, Ἱστορία τοῦ Ἀσκητισμοῦ, Θεσ/νίκη 1929.

Μέχρι τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ἐκυκλοφόρουν χαρτονομίσματα ἐκδόσεως τῆς Ὄθωμανικῆς Τραπεζῆς, «μπαγκανότες», τὰ ὁποῖα ὑπερχρεοῦτο ἡ Τράπεζα νὰ ἐξαργυρώνη, ἄρα τῇ ἐμφανίσει, μὲ χρυσᾶς λίρας.

ΣΤ. 3. Ἡ τιμὴ τῶν νομισμάτων δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Θράκης, δι' αὐτὸ δέ, ἡ ἐργασία τοῦ ἀργυραμοιβοῦ, «σαράφη», ἦτο πολὺ ἐπικερδής.

Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἡ Λ. Τ. εἶχε 123 γρόσια, ὁ μετζιπιὲς 23 γρ. καὶ 30 παράδες, τὸ εἰκοσόφραγκον 108. Εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, ἡ Λ. Τ. εἶχε 136 γρ., ὁ μετζιπιὲς 25, τὸ εἰκοσόφραγκον 120, εἰς τὴν Ραιδεστόν ἡ Λ. Τ. εἶχε 135 γρόσια, ὁ μετζιπιὲς 25, εἰς τὸ Οὐζοῦν Κιοπροῦ ἡ Λ. Τ. εἶχε 124 γρόσια, ὁ μετζιπιὲς 24 καὶ τὸ εἰκοσόφραγκον 109, εἰς τὸν Σκοπὸν καὶ τὸ Σκεπαστόν ἡ Λ. Τ. εἶχε 139 γρόσια, ὁ μετζιπιὲς 27, εἰς τὴν Κεσσάνην ἡ Λ. Τ. εἶχε 118 γρόσια, εἰς τὴν Τυρολόην ἡ Λ. Τ. εἶχε 108 γρόσια. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Κων)πολιν, διάφορα εἶδη ἐπωλοῦντο μὲ διαφόρους τιμὰς λίρας Τουρκίας. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖτο καὶ μὲ τὰ ξένα νομίσματα. Εἰς ὅλην τὴν Διοικητικὴν Περιφέρειαν Μετρῶν ὁ μετζιπιὲς εἶχε 20 γρόσια, ἡ Λίρα 109, ἡ Λίρα Ἀγγλίας 120, τὸ εἰκοσόφραγκον 95 καὶ αἱ καρμίσαι (Αὐστριακὰ δουκάτα) 56 γρόσια. Ἀπὸ τὰ Αὐστριακὰ δουκάτα, πολλὰ ἦσαν ἐλλειποβαρῆ καὶ πολλὰ «κεζαπλίδικα» (ἀπὸ ἐμπότισιν ἐντὸς κιζαπίου (βιτριολίου) ἀφηρεῖτο χρυσός).

Μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, ὠρίσθη ἐπίσημος (καὶ ἴσχυεν εἰς ὀλόκληρον τὸ κράτος) τιμὴ λίρας Τουρκίας, πρὸς 100 γρόσια, καὶ τοῦ ἀργυροῦ μετζιπιὲ 20 γρόσια.

ΣΤ. 4. Εἰς τὴν Ραιδεστόν, ὡς καὶ εἰς ἄλλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Θράκης, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας, ἤνοιξαν Ὑποκαταστήματα τῆς Ὄθωμανικῆς Τραπεζῆς, μὲ Ἕλληνας διευθυντὰς καὶ ὑπαλλήλους. Ταῦτα διέθετον ἀποθήκας ἐμπορευμάτων, ἐκορηγοῦντο δὲ πιστώσεις εἰς τοὺς ἐμπορευομένους.

Δὲν ἐπέτυχον ὅμως σημαντικὴν αὔξησιν τῶν ἐργασιῶν των τὰ Ὑποκαταστήματα αὐτά, διότι εἶχον θεσπίσει τὸ σύστημα ἐγγυήσεως διὰ δύο ὑπογραφῶν δι' ἅπαντας τοὺς δανειζομένους, διότι οἱ Ἕλληνες ἐμποροὶ (κυρίως οἱ εἰσαγωγεῖς ἀποικιακῶν) συνειργάζοντο ἀπ' εὐθείας μὲ Οἴκους τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἄνευ ἐγγυήσεων, μὲ ἀπεριόριστον ἀνοικτὴν

πίστωσιν καὶ μὲ ὄρους συμφερωτέρους ἀπὸ αὐτοὺς τῶν Ὑποκαταστημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπεζῆς.¹⁹

Πάντως ἀξίζει νὰ σημειωθῆ, ὅτι κατὰ τὸ 1871, τὰ Κεφάλαια τῶν εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως Ἀποθεματικῶν Τραπεζῶν ἀνήρχοντο εἰς γρόσια 21.971.809, ὡς λεπτομερῶς ἀναφέρεται εἰς τοὺς παρατιθεμένους πίνακας, εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφαλαίου.²⁰

Δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ γενικῶς, διενηροῦντο κυρίως διὰ χρυσῶν λιρῶν Τουρκίας, Ἀγγλίας, Γαλλικῶν χρυσῶν εἰκοσοφράγκιων ἢ καρμιτσῶν (Αὐστρίας).²¹

ΣΤ. 5. “Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τ ο κ ο γ λ υ φ ί α ν, αὕτη δὲν ἦτο κάτι τὸ ἀσύνηθες. Ἰδίως, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ τῶν σιτηρῶν, οἱ μεγάλοι τοιφλικοῦχοι καὶ κτηνοτρόφοι ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς χρηματοδότας, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ τοὺς διευκολύνουν, ἀπῆλθον ὑπέρογκον τόκον. Συχνά, ὁ τόκος μιᾶς χρυσῆς λίρας ἦτο τὸ ¼ αὐτῆς διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἑνὸς ἢ τὸ πολὺ δύο μηνῶν.

Ὁ δ α ν ε ι σ μ ὸ ς γενικῶς ἐγένετο ἀπὸ ιδιώτας, κυρίως Ἑβραίους, ὁ δὲ τόκος ἐκυμαίνετο ἀπὸ 10 ἕως 15% ἐτησίως, ὅταν ὑπῆρχεν ἐμπράγματος ἐγγύησις (ἀρανάτι), καὶ 25 ἕως 30% ὅταν δὲν ὑπῆρχεν ἐγγύησις.²²

ΣΤ. 6. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐσπάνιζον τὸ νομίσματα μικρᾶς ἀξίας, ὁ ἔχων δὲ ἀνάγκην κατέφευγεν εἰς τοὺς ἀργυραμοιβούς, πληρώνων διαφορὰν περὶ τὰ 5 γρόσια κατὰ λίραν. Τοῦτο ἴσως ἐγένετο αἰτία, ὥστε πολλαὶ Ἑλληνικαὶ κοινότητες νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἐκδοσιν Συμβόλων ἢ Ὑποκαταστάτων χρημάτων.²³

Εἰς τὴν ἀνεξάρτητον Διοίκησιν Μετρῶν²⁴ συνέβαινε τὸ ἐξῆς: Ἐξεδίδοντο χάρτινα κέρματα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς Κοινότητος, διαστάσεων 4×12 ἑκατ. περίπου, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως ἔφερον ἐντύπως: Ἱερὸς Ναὸς... παράδες... ἐπὶ

19. Φ. Μανουηλίδου, Πόλις καὶ Νομὸς Ραιδεστοῦ, Θρακικὰ Τόμος 24ος (1955).

20. Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1871 τῆς Νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως σελ. 93.

21. Φ. Μανουηλίδου, Πόλις καὶ Νομὸς Ραιδεστοῦ, Θρακικὰ Τόμ. 24ος.

22. Γ. Δ. Κατζουράκη, Οἰκονομικὴ Ζωὴ τῶν Ἑλλήνων στὴν Ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1972.

23. Ἀθηνᾶ Γιαννιοῦ. Θρακικὰ Τόμος 12ος, σελ. 219 καὶ ἐπ.

24. Ἀνεξάρτ. Διοίκησις ἐλέγετο ἢ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ Ὑπουργ. τῶν Ἐσωτερικῶν ἐξαρτωμένη, ἄνευ ὑπαγωγῆς εἰς Βιλαέτι. Τοιαῦται ἦσαν αἱ Μετρῶν, Βίγας, Νικομηδείας, Ἱερουσαλὴμ καὶ Ζόρ.

τῆς ἄλλης δὲ ὄψεως τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ναοῦ.²⁵

Παρόμοια χάρτινα κέρματα ἐκυκλοφόρουν εἰς πολλὰς Κοινότητες

τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας· ἡ ἀξία των ἐποίκιλλεν ἀπὸ 5—10 παράδες, καὶ ἐνίοτε μέχρις 1 γρ., διέφερον δὲ κατὰ τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὰς διαστάσεις διὰ κάθε σημειουμένην ἀξίαν.

Δὲν εἶναι γνωστόν, ἀπὸ πότε ἀκριβῶς ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις τῶν «Συμβόλων». Πάντως, κατὰ τὸ 1896, ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία των, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μετατρέψουν τὴν ἀξίαν των, ἀπὸ ἀξίαν εἰς χρῆμα, εἰς σημείωσιν, «δι' ἓν ἢ δύο κηρία», καὶ ν' ἀναφέρουν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ποίμνιόν των, ὅτι δὲν ἐπετρέπετο νὰ κυκλοφοροῦν εἰς τὰ χωρία. Ἄς σημειωθῆ, ὅτι εἰς τὸ χωρίον Ἐπιβάται, τὰ κέρματα αὐτὰ ἦσαν εἰς κοινὴν χρῆσιν, καὶ ὅλαι αἱ ἐντόπια μικραὶ συναλλαγαὶ ἐγίνοντο μὲ ἐντόπια κέρματα, διὰ τὰ ὅποια εἶχεν ὀρισθῆ καὶ εἰδικὴ τιμὴ: πρὸς 25 γρόσια ὁ ἀργυροῦς μετζιτιές, ἀντὶ τῆς συνήθους πρὸς 20 γρόσια.

Εἰς τὰς συναλλαγὰς, ἡ διαπραγμάτευσις μὲ τὰ κέρματα αὐτὰ ἐλέγετο, «μὲ γρόσια σάπια ἢ τσουρούκικα» (ἐφθαρμένα). Ἐνίοτε εὑρισκε κανεῖς «Σύμβολα» μιᾶς κοινότητος εἰς ἄλλην. Οἱ ξένοι ἐρχόμενοι εἰς

25. Μ. Σταμούλη, Ἐναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἄν. Θράκην, Θερακικὰ Τόμ. 18ος (1943) σελ. 193 - 217.

συναλλαγὰς μὲ τὰ χωρία, ἠναγκάζοντο κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των, νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἐξαργύρωσιν αὐτῶν, μὲ μίαν ἔκπτωσιν 5—10%. Εἰς ἀρκετὰ χωρία, παρὰ τὰς Μέτρας, ἀντὶ καρτονίου ἐχρησιμοποιοῦν, διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν κερμάτων κακοτέχνους χαλκίνοὺς μικροὺς δίσκους, «μπακίρες», μὲ σφραγίδα, ἢ ὁποῖα ἔφερον ἀφ' ἐνὸς τὰ ἀρχικὰ τοῦ ἁγίου πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἦτο κτισμένος ὁ ναὸς τοῦ χωρίου (Α.Γ. ἐσήμαινε Ἅγιος Γεώργιος), ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου.

Εἰς ἄλλα χωρία πάλιν, ἐπεσήμαινον τὰ ἐν ἀκρησίᾳ παλαιὰ χαλκίνα γρόσια μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἐκκλησίας καὶ οὕτω ἀντεπροσώπευον 10 παράδες, ἢ τὰ ἔκοπτον εἰς τὸ μέσον, ὁπότε ἀντεπροσώπευον 5 παράδες.

Εἰς τὸ Ἄλμπασάν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἡ Ἐκκλησία ἐξέδιδε κέρματα ἀξίας 5 παράδων,²⁶ χρησιμοποιοῦσα λωρίδας ψευδαργύρου (τοίγκου), ὅπου μὲ μεταλλίνην σφραγίδα ἀπετυπώνοντο τὰ στοιχεῖα Α. Κ. — Ἅγιος Κωνσταντῖνος —, ἀκολούθως δὲ ἐκόπτοντο μὲ ψαλλίδι τὰ ἀποτυπώματα.

Ὁ ἔγκριτος Δικηγόρος κ. Ἀριστοτέλης Κωνσταντινίδης²⁷ δίδει γλαφυρὰν περιγραφὴν τῆς κοπῆς τοῦ τοπικοῦ νομίσματος, ἀξίας 5 παράδων, εἰς τὴν κωμόπολιν Ἅγιος Εὐθύμιος (ἀμιγοῦς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ 3.500 κατοίκων), ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ. Ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος (παλαιότερα ὀνομασία Ναϊπ-Κιόϊ), ἦτο τὸ κεφαλοῦρι μιᾶς πλουσιωτάτης γεωργικῆς περιοχῆς, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἰργάζοντο σκληρά, ἀπέλαυον ὅμως σχετικῆς βιοτικῆς ἀνέσεως.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ τοπικοῦ νομίσματος ἤρχισε πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν Ρωσικὴν κατοχὴν τοῦ 1878, πρὸς διευκόλυνσιν τῶν συναλλαγῶν, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, τουρκικῶν κερμάτων, μικρᾶς ἀξίας, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ ἐδίδοτο, ὡς ἀνάγκη παρίστατο ἀνάγκη, καὶ εἰς τοὺς εἰσπράκτορας τῆς Δεκάτης, ἢ τοῦ Κεφαλικοῦ φόρου, ὅταν ὑπῆρχον κλάσματα τοῦ χρέους, ἢ ἐπληρώνετο καρτόσημον «ποῦλι». Οἱ Τοῦρκοι ἠνεύχοντο τὴν ἔκδοσιν τοῦ κέρματος, εἴτε διότι τὸ ἐθεώρουν ὡς τοπικὸν ἔθιμον, εἴτε ὡς ἀνάξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς, ἐξ αἰτίας τῆς περιορισμένης του

26. Κεθ. Παπναστασίου. Τὸ Ἄλμπασάν Ἀνατ. Θράκης, ἐκδ. Ἐταιρ. Θρακικῶν Μελετῶν ἀρ. 76 ἀνάτ. σελ. 19.

27. Ἀριστ. Κωνσταντινίδης. Ἐνα ἔθιμον τολμηρὸν καὶ μιὰ γραφικὴ συνήθεια σ' ἓνα χωριὸν τῆς Ἀνατ. Θράκης, ἐκδ. Ἐπιτροπείας Θρακικῶν Μελετῶν, ἀριθ. ἀνατύπου 98 Ἀθῆναι 1961 σελ. 3 - 8.

κυκλοφορίας. Ἡ Ἐκκλησία πάντως, ἦτο πρόθυμος νὰ ἐξαργυρώσῃ τοπικὰ νομίσματα, συνολικῆς ἀξίας 3—5 γροσίων εἰς πρώτην ζήτησιν.

Ἐξίσχυσε ἡ ἀνάγκη, ἡ κοπή ἀπεφασίζετο ἀπὸ τὴν Ἐφορο-Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας, κατόπιν συνεδριάσεως καὶ διὰ συγκεκριμένην ποσότητα, συνήθως συνολικῆς ἀξίας 5—7 χρυσῶν λιρῶν Τουρκίας. Ὁ Ταμίας ἀνελάμβανε ν' ἀγοράσῃ τὸ ὑλικόν: *μ ο λ υ β δ ί ν ο υ ς β ὠ λ ο υ ς*, δηλ. «σκάγι», τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦν οἱ κάτοικοι διὰ τὸ κυνήγιον τῶν ἀγριοχοίρων τοῦ γειτονικοῦ Ἱεροῦ Ὄρους, κατόπιαν δέ, παρουσία καὶ ἑνὸς ἄλλου ἐπιτρόπου, καθὼς καὶ ἱερέως, ἐτίθετο εἰς λειτουργίαν τὸ «Νομισματοκοπεῖον», «νταρμπχανὰς» τῆς κωμοπόλεως. Ὁ μηχανισμὸς ἦτο ἀπλούστατος: Ἐτοποθέτουν τὸ «σκάγι» ἐπὶ σιδηρᾶς πλακῶς ἢ λίθου, καὶ τὸ ἐκτυποῦσαν μὲ σφυρί, ἕως ὅτου πλατυνθῆ καὶ λάβῃ στρογγυλὸ σχῆμα κέρματος «πεντάρας». Κατόπιν ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ εἰδικὸν ἐργαλεῖον τῆς Ἐφορο-Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὁποῖου εὐρίσκετο ἡ «μήτρα» τῆς σφραγίδος, εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ὁποίας ἀνεγράφετο κυκλικῶς, μὲ κοῖλα στοιχεῖα, «δ. παρ.», καὶ εἰς τὸ κάτω ἀπλοῦς σταυρός. Μὲ κτύπημα τοῦ σφυριοῦ ἀπετυπώνετο ἀνάγλυφος ἡ σφραγὶς εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ κέρματος, ἐνῶ ἡ ἑτέρα παρέμενε λεῖα. Ἡ Ἐφορο-Ἐπιτροπὴ ἤλεγχε τὰ νέα νομίσματα καὶ κατέγραφε τὴν ἀξίαν των εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ κέρματα αὐτὰ ἐχρησιμοποιοῦντο κατ' ἀρχὴν διὰ νὰ δίδωνται «ρέστα» ἀπὸ τοὺς δίσκους τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολούθως δέ, διηκόλυναν γενικῶς τὰς τοπικὰς συναλλαγὰς.

Ὅπως δὲ τονίζει ὁ διαπρεπὴς νομομαθὴς κ. Ἄριστ. Κωνσταντινίδης :

«Ἡ καλὴ πίστι καὶ ἡ ἐντιμότητα ποῦ πρυτάνευε τὰ παλιὰ καλὰ ἐκεῖνα χρόνια στὸν κόσμον, καὶ μάλιστα στοὺς Θρακιῶτες, δὲν ἐπέτρεπε νὰ γίνῃ ὁποιαδήποτε καταδολίευσι στὸ κόσμημα τῆς πεντάρας, ἢ στὴν ποσότητα ποῦ ἀπεφάσιζαν νὰ κοπῆ. Νομίζω μάλιστα, ὅτι ἕνας λόγος σημαντικὸς, ποῦ συνεχίζονταν τὸ ἔθιμον αὐτὸ καὶ δὲν ἔπαυσε ἐπὶ τόσες δεκαετηρίδες, ἢ ἴσως καὶ αἰῶνα ἢ καὶ περισσότερο, ἦταν ἀσφαλῶς καὶ αὐτός. Διότι, ἀλλοιωτικά, δηλαδὴ ἐὰν συνέβαινε καμμιά καταδολίευσι, θὰ γινότανε ὁποσδήποτε γνωστή, ἀργὰ ἢ γρήγορα, κρυφὰ ἢ φανερά, ἀπ' εὐθείας ἢ ἔμμεσα, καὶ τότε θὰ ἄρχιζαν, μετὰ τὸ σχετικὸ σούσουρο, μαλώματα καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ οἱ καταγγελίες δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ. Αὐτὸ θὰ ἔδινε ὁποσδήποτε ἀφορμὴ νὰ προσεχθῆ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἀρχίσουν φυσικὰ καὶ καταδιώξεις, εἴτε ἀπὸ τὴν Ἀρχὴν εἴτε ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν. Καὶ τότε οἱ συνέπειες θὰ ἦσαν τραγικὲς καὶ πολὺ ὀδυνηρές. Ἀλλὰ γὰρ νὰ διατηρῆται τὸ ἔθιμον μὲ συνέχεια πολυχρόνια, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν

γινόταν καμμιά κατεργαριά στο κόψιμο τῆς πεντάρας, καὶ οὔτε στὴ διάθεσί της. Τὸ ξέθιμο τὸ θεωροῦσαν σεβαστὸ καὶ τὸ κρατοῦσαν τίμια.»

ΣΤ. 7. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, ὡς μέτρα ἐπιφανείας ἐκρησιμοποιοῦντο: τὸ Ντονούμ, ἴσον πρὸς ἓνα στρέμμα, ὡς ἐπίσης τὸ Μεγάλο Στρέμμα, ἴσον πρὸς 2.500 μ², καὶ τὸ Μικρὸ Στρέμμα, ἴσον πρὸς 1.000 μ². Διὰ τὴν μέτρησιν οἰκοπέδων, ἐκρησιμοποιεῖτο ὁ Τετραγ. Πήχυς, ἴσος πρὸς 0,75 μ².

Ὡς μέτρα μήκους ἐκρησιμοποιοῦντο τὸ Ἄρσιν, ἴσον πρὸς 0,75 μ., ὁ Ἐνταζές, ἴσος πρὸς 0,64 μ., ἡ Ἰάρδα, ἡ Ὀργυιά, τὸ Μέτρον καὶ τὸ Χιλιόμετρον.

Διὰ τὴν μέτρησιν σιτηρῶν, ἐκρησιμοποιεῖτο τὸ Κοιλόν,²⁸ τὸ ὁποῖον ἦτο ἴσον πρὸς 22 ὄκ. εἰς Κων)πολιν, ἢ 24—25 ὄκ. εἰς τὴν περιοχὴν Ραιδεστοῦ. Τὸ κοιλὸν ὑποδιαιρεῖτο εἰς δύο Σαγιά ἢ μισόκοιλα. Τὸ ¼ τοῦ κοιλοῦ ἐλέγετο Σοινίκα, τὸ 1/8 ἐλέγετο Κουτί. Τεσσαράκοντα κοιλὰ ἀπετέλουν μίαν Ντάλιαν.

Ὁ Λῆνος, μέτρον χωρητικότητος, ἦτο μία ξυλίνη δεξαμενὴ, ἣτις περιελάμβανε 1.000 ἕως 2.000 ὀκάδας σταφυλῶν. Τὸ Μέτρον,²⁹ κρησιμοποιούμενον διὰ τὸν οἶνον, ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὀκτώ ὀκάδας οἴνου.

Τὸ Καντάρι (Κεντηνάριον, Στατήρ), ἦτο ἴσον πρὸς 44 ὀκάδας.³⁰

Διὰ τὴν ζύγισιν χρυσοῦ, ἐκρησιμοποιεῖτο τὸ Δένγκ, ἴσον πρὸς 4 καράτια ἢ κεράτια (τσεκινδέκ), ἢ 16 σιταρόσπειρα.

Τὸ Μιτκάλ, ἴσον πρὸς 1,5 δρ. ἢ 108 σιταρόσπειρα, ἐκρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ζύγισιν χρυσοῦ, μαργαριτῶν, ροδελαιῖον.

Ὁ Τεφερς, ἐκρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν μέταξαν· ἰσοῦτο πρὸς 610 ἢ 710 δράμια. Τὸ Δράμιον (διρὲμ ἢ διρχὲμ ἓκ τῆς λέξεως: δραχμὴ), ἰσοῦτο πρὸς 18 κεράτια, ἢ 72 σιταρόσπειρα (3,884 γραμμάρια).

28. Φ. Κουκουλέ: (Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμός, I. Β. σελ. 249) γράφει ὅτι τὸ κοιλὸν καὶ τὸ σοινίκα (ἢ χοινίκα) ἐκρησιμοποιοῦντο ὡς μέτρα μετρήσεως σιτηρῶν, καρπῶν, κερῶν κλπ. καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν.

29. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 250, ἀναφέρεται ὅτι τὸ μέτρον ἐκρησιμοποιεῖτο διὰ τὸν οἶνον, καὶ ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ. Κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα δὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 30 λίτρα.

30. Κωνστ. Ντόκου, Μίξ ὑπόθεσις πειρατείας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, Ἐθναυρίσματα Τόμ. 2ος 1963 Βενετία. εἰς τὴν σελ. 39 ὑποσ. 1 ἀναφέρεται ὅτι ὁ στατήρ πρὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος εἶχε διαφόρους ἀξίας εἰς ἐκάστην χώραν ὅπως π.χ. εἰς Γαλλίαν ἐξισοῦτο πρὸς 48,951 κιλά εἰς Ἰσπανίαν 46,014 κιλά εἰς Ἀγγλίαν πρὸς 45,359 κιλά. Κατὰ τὸ δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα ἰσοῦται πρὸς 100 κιλά.

Ἡ ὀκᾶ ἀπετελεῖτο ἐκ 400 δραμίων.

Τὸ Τσεκί, ὅταν ἐκρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ζύγιον: α) λίθων (ἰσοῦτο πρὸς 88 ὀκ. ἢ 2 καντάρια), β) διὰ δὲ τὴν ζύγιον ξύλων (ἰσοῦτο πρὸς 180 ὀκ. ἢ 4 καντάρια).

Τὸ Τσεκί διὰ τὴν ζύγιον τοῦ αἰγομάλλου, ἰσοῦτο πρὸς 2 ὀκ., διὰ τὴν ζύγιον ὀπίου 250 δράμια, διὰ τὴν ζύγιον κοραλλίων, πολυτίμων λίθων καὶ μετάλλων, ἰσοῦτο πρὸς 100 δράμια.³¹

Τὸ Μπατρὰν ἰσοῦτο πρὸς 6 ὀκάδας.

Ἐὸ Τόνος περιελάμβανε 136 μπατράνια.

ΒΙΛΑΕΤΙΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1871

Ἀποθεματικαὶ Τραπεζαί

Τὰ κεφάλαια τῶν ἐν τῷ νομῷ ἀποθεματικῶν τραπεζῶν ἀνήρχοντο εἰς γρόσια 21.971.809, κατὰ τὸν ἐξῆς λεπτομερῆ ὑπολογισμόν.

ΠΙΝΑΞ Α΄

Τμῆμα Ἀδριανουπόλεως

Ἐπαρχίαι	Κεφαλ. γρόσ.
Ἀδριανουπόλεως	2.144.864
Χάβσας	199.887
Βαβᾶϊ - ἀτικ	170.043
40 Ἐκκλησιῶν	433.597
Βουνὰρ Χισὰρ	286.634
Οὐζοῦν Κιοπρὺ	503.961
Διδυμοτεῖχου	1.626.599
Χατοῦν ἰλὺ καὶ Κηζὲλ - ἀγάτοι	254.818
Μουσταφᾶ Πασσᾶ	814.922
Σύνολον	6.435.325
	=====

31. Βυζαντίου - Σακράτου, ἡ Κων/πόλις, 1869 Τ. Γ' σελ. 229 καὶ ἐπ.

Π Ι Ν Α Ξ Β'

Τμήμα Φιλιππουπόλεως

Έπαρχίαι	Γρόσια
Φιλιππουπόλεως	1.459.531
Παζαρτζίκ	492.455
Χάς - κιοϊ	1.448.528
Ζαγαράϊ - άτικ	1.006.572
Κηζανλίκ	510.359
Τσιρπάν	694.735
Άχη Τσελεμπή	163.735
Σουλτάν - γερή	200.260
	<hr/>
Σύνολον	5.976.175 =====

Π Ι Ν Α Ξ Γ'

Τμήμα Ραιδεστοῦ

Έπαρχίαι	Γρόσια
Ραιδεστοῦ καὶ Ίνετζίκ	306.168
Μάλγαρα	422.531
Ήρακλείας καὶ Τσορλοῦς	291.772
Βιζύης	356.512
Λουλέ - Βουργάζ	241.770
Χαριουπόλεως	179.815
	<hr/>
Σύνολον	1.798.568 =====

Π Ι Ν Α Ξ Δ'

Τμήμα Καλλιπόλεως

Έπαρχιαι	Γρόσια
Καλλιπόλεως	306.055
Κεσσάνης και Ύψάλων	305.800
Περιστάσεως και Όροσας	343.900
Φερρών και Μάκρης	369.500
Γκιουμουλτζίνας	760.550
Αίνου	113.420
Σύνολον	2.199.225

Π Ι Ν Α Ξ Ε'

Τμήμα Συλλίνου

Έπαρχιαι	Γρόσια
Συλλίνου	941.871
Ζαγαράϊ Τζεδιδ	964.552
Ύαμπόλεως	510.180
Καριναμιτάι	726.000
Άετοῦ	953.648
Πύργου	723.545
Άγχιάλου	330.807
Μεσημβρίας	411.913
Σύνολον	5.562.516

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

ΠΙΝΑΞ Α'	6.435.325
» Β'	5.976.175
» Γ'	1.798.568
» Δ'	2.199.225
» Ε'	5.562.516
Γεν. Σύνολον	21.971.809

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ — ΟΙΚΙΑΙ — ΚΕΦΑΛΑΙΑ — ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	57.921	123.175
	ΟΙΚΙΑΙ	22.067	40.186
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠ.	62.253	6.439.325
ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	108.794	171.350
	ΟΙΚΙΑΙ	38.433	46.491
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖ	84.924	9.976.175
ΣΥΛΛΙΜΝΟΥ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	35.577	50.783
	ΟΙΚΙΑΙ	12.211	13.459
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖ	13.670	5.562.516
ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	15.110	64.663
	ΟΙΚΙΑΙ	8.007	12.982
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖ	20.989	1.798.968
ΚΑΛΙΠΟΛΕΩΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	30.155	40.229
	ΟΙΚΙΑΙ	12.123	16.288
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖ.	28.411	2.199.225
ΣΥΝΟΛΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΡΕΝΕΣ)	247.577	420.200
	ΟΙΚΙΑΙ	92.841	129.406
	ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟΘ. ΤΡΑΠΕΖ.	22.247	21.471.809

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

Ο Ο ρ μ α ν .		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 25.000 = ΟΙΚΙΑΙ 10.000 = ΚΕΦΑΛ. ΤΡΑΠΕΖ. 1.000.000 =
ΜΗ Ο Ο ρ μ α ν .		
ΚΑΙ Μ Α Ε ΣΥΝΟΛΟΝ (ΝΟΜΑΡΧ. ΤΜΗΜΑ)		
(ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΕΚ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΝΟΜ. ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ)		

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ζ. 1. 1. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ πλειονότης τῶν ἀξιωματούχων ἐπροτίμησαν νὰ ἐκπατριθοῦν, διὰ νὰ διαφύγουν τὴν σφαγὴν τῶν Τούρκων. Πολλοὶ διανοούμενοι κατέφυγαν εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου μετελαμπάδευσαν τὰ φῶτα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ Φιλοσοφίας, τὰ ὁποῖα ἠπείλησεν ἡ μωαμεθανικὴ λαίλαψ, εἰς τὰς Θρακικὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν διαπρεπῶν αὐτῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἦσαν ὁ Πλήθων (Γεμιστός), ὁ Χαλκοκονδύλης, ὁ Γαζής, ὁ Τραπεζούντιος Γ' εὐργίος, ὁ Ἀργυρόπουλος, ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πελοποννήσιος, ὁ Κάλλιμος ὁ Θεσσαλονικεὺς, ὁ Χαριτῶνυμος, οἱ Ἀσκάρεις, ὁ Ἰωάννης Βησσαρίων, μετέπειτα Καρδινάλιος Βενετίας, κ.ἄ.¹ Ὁ Βησσαρίων ἐγεννήθη εἰς τὴν Τραπεζοῦντα τὸ 1403. Ὡς Μητροπολίτης τῆς Νικαίας, συνώδευσε, μὲ ἄλλους ἱερωμένους, τὸν Πατριάρχην Κων(ν)λεως, τὸ 1438, εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Φερράρας—Φλωρεντίας, διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ναυάγιον τοῦ Συνεδρίου ἔπαιξεν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου.² Ὁ Βησσαρίων, αὐτοεξόριστος εἰς τὴν Ἰταλίαν, δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται διὰ τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνομόν. Τὸ 1463 ὠνομάσθη Πατρίκιος ἀπὸ τὸν Δόγην τῆς Βενετίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του, μὲ τὴν ὁποῖαν δωρίζει τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν πόλιν τῆς Βενετίας, εἶναι διάχυτος ἡ ἀγάπη καὶ ἡ νοσταλγία διὰ τὴν σκλα-

1. Γεωργ. Γιαννακάκη, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, Θρακικὰ Τόμος 29ος (1958) σελ. 16-20. βλ. ἐπίσης Eugenio Garin, Renaissance und Kultur eiz Pro-pyläen Weltgeschichte Berlin - Frankfurt, T. 6ος 1964 σελ. 448 καὶ ἐπ.

2. Franz Georg Mair, Tradition und Wandel: über die Gründe der Widerstandskraft von Byzanz Historische Zeitschrift München Bd 218 Heft/ 2 April 1974 σελ. 266 καὶ ἐπ.

βωμένην Πατρίδα του. (Παρατίθεται ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βησσαρίωνος εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν).

Ἐπιστολὴ Βησσαρίωνος, Καρδινάλιου καὶ Πατριάρχου Κων/πόλεως:

«Πάντοτε, ἀπὸ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς μου ἡλικίας, πάσης φύσεως καὶ κατευθύνσεως βιβλία προεκάλουν τὸ ἐνδιαφέρον μου· δι' αὐτὸ ἀπὸ τότε ὄχι μόνον ἀντέγραφα πολλὰ ἰδιοχείρως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν πολλῶν βιβλίων ἐξόδευα ὅλας μου τὰς οἰκονομίας, περιορίζων ὅσον τὸ δυνατὸν τὰς ὑπολοίτους δαπάνας μου. Ἐπίστευα ὅτι τὰ βιβλία ἦσαν δι' ἐμὲ τὰ πλέον ἀξιοπρεπῆ ἐφόδια. Πράγματι τὰ βιβλία εἶναι πλήρη ἀπὸ σοφᾶς συμβουλίας, παραδείγματα παλαιότερων ἐποχῶν, ἔθιμα, νόμους καὶ θρησκευτικὰ διδάγματα. Ζοῦν, κυκλοφοροῦν καὶ ὁμιλοῦν μαζί μας, διδάσκουν, ἀναπαριστοῦν τὴν πραγματικότητα, μᾶς ὑπενθυμίζουν γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἡ μνήμη μας δὲν συγκρατεῖ, σὰν νὰ ἦσαν τὰ ἴδια παρόντα, καὶ μᾶς τὰ μεταφέρουν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μας. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις, ἡ ἀξία καὶ ἡ θεϊκὴ των ἀποστολὴ ὥστε ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν (τὰ βιβλία) θὰ παραμέναμε ἀκαλλιέργητοι καὶ ἀδαεῖς· δὲν θὰ ἐλαμβάναμε γνῶσιν τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, δὲν θὰ ἐπαραδειγματιζόμεθα ἀπὸ θεϊκᾶς ἢ ἀνθρωπίνους πράξεις. Ὁ τάφος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐσκέπαζε τοὺς νεκροὺς, θὰ ἐκάλυπτε καὶ τὰ ὄνόματά των.

Μολονότι πάντοτε ἤμουν ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ βιβλία, κυρίως μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀξιοκατάκριτον ὑποδοῦλωσιν τοῦ Βυζαντίου, ἠγάλωσα ὅλας μου τὰς δυνάμεις, δυνατότητας καὶ προσπαθείας διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ μεταφορὰν βιβλίων, διότι ὑπέθετα καὶ ἐφοβούμην ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐκινδύνευον νὰ χαθοῦν εἰς ὀλίγον χρόνον πολλὰ ὑπέροχα βιβλία, ἀληθεῖς φάροι διὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ὁποίων ἐκοπίασαν καὶ ἀγρύπνησαν τόσοι σημαίνοντες ἄνδρες. Ἄλλωστε παρόμοιαι ἀπώλειαι βιβλίων ἔλαβον χώραν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ὅπως π.χ. ἀπὸ τὰ 220.000 βιβλία, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν Πλούταρχον εὑρίσκοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀπαμίας, μετὰ βίας σώζονται σήμερον εἰς χεῖρας μας περὶ τὰ χίλια.

Εἰργάσθημεν μὲ μέθοδον κατ' ἀρχὴν νὰ διασώσωμεν ὄχι πολλὰ, ἀλλὰ τὰ καλύτερα βιβλία καὶ ἀπὸ κάθε ἔργον ὅλους τοὺς τόμους· οὕτως ἔχομε συλλέξει σχεδὸν ὅλα τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἰδίως τὰ σπανιότερα καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι ἰδιαίτερος δυσχερὲς ν' ἀποκτηθοῦν.

Ἐνῶ συχνὰ ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν μου τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, πολλάκις εἶχον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὀλίγα μόνον θὰ εἶχον πράξει πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ μου, ἐὰν δὲν εἶχον συγχρόνως προνοήσει ὥστε νὰ ταξινομηθοῦν, ὅσον ἀκόμη εὑρισκόμουν εἰς τὴν ζωὴν, τὰ μὲ τόσον κόπον συγκεντρωθέντα βιβλία, εἰς τρόπον ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ μὴ διασκορπισθοῦν καὶ ἀπολε-

σθοῦν, ἀλλὰ νὰ φυλαχθοῦν εἰς ἓνα τόπον, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἀσφαλῆς καὶ εὐνοϊκὸς διὰ τὴν χρῆσιν των ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ Λατίνους.

Ἄφου λοιπὸν αὐτὴ ἡ σκέψις μὲ κατέλαβε, καὶ νοερῶς διέσχισα πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, τελικῶς μόνον ἡ ἰδική σας ἔνδοξος καὶ σημαίνουσα πόλις μου ἐφάνη κατάλληλος, ὥστε ἀπὸ κάθε ἄποψιν νὰ πιστεύω ὅτι δύναμαι νὰ εἶμαι ἱκανοποιημένος.

Πρῶτον διότι δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐκλέξω ἀσφαλέστερον μέρος, διοικουμένον μὲ δικαιοσύνην, κυβερνώμενον διὰ νόμων καὶ ὀδηγούμενον ὑπὸ σωφροσύνης : στέγη συνέσεως, μετριοφροσύνης, δικαίου, σοβαρότητος καὶ ἐμπιστοσύνης, ὅπου ἡ ἐξουσία εἶναι τόσον μετρημένη καὶ λελογισμένη, ὅσον μεγαλειώδης καὶ σπουδαία. Ἐδῶ τὸ πνεῦμα εἶναι ἐλεύθερον εἰς τοὺς λογισμούς του, ἀδέσμευτον ἀπὸ ἐγκλήματα ἢ ἀπὸ πάθη. Ἐδῶ, ἔξυπνοι ἄνδρες ἔχουν τὸ κλειδί τῆς ἐξουσίας, οἱ καλοὶ ἴστανται ὑπεράνω τῶν κακῶν, καὶ χωρὶς νὰ φροντίζουν διὰ τὸ ἰδικόν των κέρδος, μεριμνοῦν μὲ ἐπίμονον θέλησιν καὶ τελείαν δικαιοσύνην δι' ὀλόκληρον τὸν κρατικὸν ὀργανισμόν. Ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ πόλις σας, ὅπως ἐπιθυμοῦμεν, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν θὰ ἐπεκτείνῃ περισσότερο τὴν δύναμιν καὶ τὴν φήμην της.

Ἐπιπροσθέτως ἀντελήφθην ὅτι, δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπιλέξω μέρος εὐνοϊκότερον καὶ κυρίως περισσότερο ἀρμόζον εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς μου: Διότι, τὴν πόλιν σας κατακλύζουσιν σχεδὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, κυρίως ὁμοῦ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι διὰ θαλάσσης ἔρχονται ἀπὸ τὰς πατρίδας των καὶ προσεγγίζουν τὴν ξηρὰν, τὸ πρῶτον εἰς Βενετιάν καὶ οἱ ὁποῖοι τόσον στενωῶς ἔχουν συνδεθῆ μεθ' ὑμῶν, ὥστε ὅταν ἀποβιβάζωνται εἰς τὴν πόλιν σας νομίζουν ὅτι εἰσέρχονται εἰς ἓν δεύτερον Βυζάντιον.

Τέλος πῶς θὰ ἠδύνατο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μας, ἡ τιμὴ αὕτη νὰ ἀπαδοθῆ ἐπαξιώτερον παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔχω συνδεθῆ καὶ ὑποχρεωθῆ διὰ τῶν πολλῶν των εὐεργεσιῶν πρὸς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὁποῖαν ἐξέλεξα ὡς πατρίδα μετὰ τὸν ἀφανισμόν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ὁποία — δι' ἡμῶν βεβαίως — μὲ ἐδέχθη μὲ τὰς μεγίστας τῶν τιμῶν;

Μὲ τὴν συνείδησιν τοῦ πεπερασμένου τῆς ὑπάρξεώς μου, καὶ λόγῳ τῆς προσβητικῆς μου ἡλικίας καὶ τῶν ποικίλων ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ βασανίζουν καὶ τῶν ὑπολοίπων, τὰ ὁποῖα δύνανται ἀκόμη νὰ μοῦ συμβοῦν, ἐδώρισα καὶ ἀφιέρωσα εἰς τὸν ἱερὸν οἶκον τοῦ εὐσεβοῦς Μάρκου τῆς πεφωτισμένης σας πόλεως ὅλα τὰ βιβλία μου εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, πεπεισμένος ὅτι αὐτὴ μου ἡ πρᾶξις ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδικὴν σας μεγαλοφυχίαν, τὴν ἰδικὴν μου εὐγνώμοσύνην καὶ εἰς τὴν πατρίδα, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας πρέπει νὰ εἶναι κοινὴ μεθ' ὑμῶν. Ὑμεῖς δὲ τὰ τέκνα καὶ οἱ ἐγγονοὶ σας,

ILLVSTRISSIMO: ATQVE INVIC
TISSIMO PRINCIPI: DNO CHRI
STOPHORO MAVRO DVCI: ET
INCLVTO VENETORVM SENA
TVI BESSARIO CARDINALIS &
PATRIARCHA COSTANTINOPO
LITANVS SAL.

QVIDEM SEMPER
a tenera fere pueriliq;
etate omnem meum
laborem: omne opera
curam: studiumque
adhibui: ut quotcuq;

possem libros in omni disciplinarem
genere compararem propter quod no
modo plerofq; et puer et adolescens
manu mea conscripsi: sed quicquid
pecuniola: seponere interim parca fra
galitas potuit: in his coemendis ab
sumpsi. Nullam enim magis digna
atq; preclaram supellectilem anullum

οἱ ὅποιοι διὰ τῆς προικισμένης σας ὑπάρξεως, διὰ τῆς σοφίας καὶ τῶν εὐεργεσιῶν μὲ κατεστήσατε φίλον, ὑποτελῆ καὶ ὑπόχρεόν σας, ἅς δυνηθῆτε νὰ καρπωθῆτε πρῶτοι ἀφθόνως καὶ διαρκῶς τῶν κόπων μου, ὁμοίως δὲ ἅς καρπωθοῦν διὰ τῆς συνδρομῆς σας καὶ ὅλοι οἱ φίλοι τῶν καλῶν τεχνῶν. Λι' αὐτὸ σᾶς ἀποστέλλομεν, Ἐξοχώτατε, μὲ τὴν δωρεάν, ἐπίσης κατάλογον τῶν βιβλίων καὶ μίαν Παπικὴν ἄδειαν, εὐχόμεθα δὲ ὅπως τὸ Κράτος σας συνεχῶς ἀναπτύσσεται καὶ χαίρει αἰωνίας εὐτυχίας, εἰρήνης, γαλήνης καὶ ἐνότητος».

Λουτρό Viterbo, 31.5.1468

Z. 1. 2. Διὰ νὰ περιορίσῃ τὴν ἀποδημίαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦταν ἐπικίνδυνος, διότι οἱ ἐκπατριζόμενοι εἰς τὴν Δύσιν περιέγραφαν μὲ μελανὰ χρώματα τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδούλων καὶ ὑπῆρχε φόβος νὰ προκαλέσουν Σταυροφορίαν τῶν Εὐρωπαϊνῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ Μωάμεθ ἐσκέφθη διπλωματικώτατα νὰ παραχωρήσῃ προνόμια εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐκρινεν, ὅτι τὸ καταλληλότερον πρόσωπον ἦτο ὁ πολυμαθέστατος Γεννάδιος Σχολάριος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον διέκειτο κατὰ τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς μὲ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Εἶχε σύνθημα «Κάλλιον σαρίκιον τουρκικόν, παρὰ κάραν παπικὴν».³ Ὁ Γεννάδιος ἀνευρέθη αἰχμάλωτος εἰς τὸ ὑποστατικὸν ἐνὸς Μπέη, παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἡ τελετὴ τῆς χειροτονίας του ἔγινε εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Πορθητῆς, διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, τὸν ἐδέχθη μὲ μεγάλας τιμὰς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὸν κατέστησεν ἀρχηγὸν τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ Κόσμου μὲ μεγαλύτεραν δικαιοδοσίαν ἀπὸ ὅσῃν εἶχαν οἱ Πατριάρχαι ἐπὶ Βυζαντίου.⁴ Ὁ Γεννάδιος ἦτο συγχρόνως τὸ φερέφωνον

3. Gunnar Hering, das islamische Recht und die Investitur des Gennadios Scholarios (1954) in BS 2 (1961) σελ. 231 - 256

4. Γ. Γιαννακάκη, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως Θρακικῆς, τ. 29ος 1958 σελ. 22, βλ. ἐπίσης Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη τ. Ε' σελ. 305 ὅπου ἀναφέρεται: «Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπέτεχεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μοναστηριῶν καὶ τοῦ κλήρου, ἠδύνατο νὰ καθαιρῇ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς νὰ χειροτονῇ ἀντ' ἄλλων ἄλλους καὶ νὰ δικάζῃ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως τὰς μεταξὺ χριστιανῶν διαφορὰς. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ἀνεγνωρίσθησαν ἀναφαίρετα καὶ ἀφορολόγητα, ἡ δὲ διαχείρισις τούτων ἀφέθη ἐλευθέρως εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὺς ἱερωμένους. Πᾶς δὲ χριστιανὸς ὑπεχρεώθη νὰ διαθέτῃ ὠρισμένον μέρος τῆς περιουσίας του ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐδημιούργουν μὲν οἱ Τούρκοι διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ἐνὸς χριστιανοῦ ἐθνάρχου, περιβεβλημένου διὰ τόσον πολλῶν δικαίων καὶ προνομίων, κράτος ἐν τῷ ἴδιῳ αὐτῷ κράτει, ἀλλὰ τὸν ἐθνάρχην προσέβλεπον ὡς ὄργανον, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ

τῶν σουλτανικῶν διαταγῶν πρὸς τοὺς Χριστιανούς, καὶ ὑπεύθυνος διὰ τυχὸν παρεκτροπὰς τοῦ ποιμνίου του. Τὰ αἰτήματα τῶν Χριστιανῶν διεβιάζοντο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου διὰ γραπτῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Σουλτάνον. Τὴν ἀλληλογραφίαν μεταξὺ Πατριάρχου καὶ Τουρκικῶν Ἀρχῶν, μετέφερεν ὁ Καποῦ Κεχαγιᾶς, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἦτο ἐγγράμματος καὶ γνώστης τῆς Τουρκικῆς. Βαθμηδὸν καθιερώθησαν καὶ διάφορα ἄλλα ἄξιωματα (ὀφφίκια), εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου, τοῦ Μεγ. Λογοθέτου, τοῦ Μεγ. Ἀρχιδιακόνου, τοῦ Λαμπαδαρίου, τοῦ Ταβουλαρίου, τοῦ Σκευοφύλακος κλπ.

Ζ. 1. 3. Οἱ διαδεχθέντες τὸν Μωάμεθ Β΄ Σουλτάνοι, ὀλιγώτερον ὄξυδερκεῖς, κατήργησαν πολλὰ ἀπὸ τὰ παρακωρηθέντα προνόμια, ὡς ἀναφέρει δὲ ὁ περιηγητὴς Wheeler, «κατὰ τοὺς δυσχερεῖς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ὁ Πατριάρχης ἠγόραζεν ἀκριβὰ τὸ ἀξίωμα του, ἀλλὰ δυσχερῶς τὸ διετήρει. Διὰ τὴν ἐξαγορὰν τοῦ θρόνου κατέβαλλον οἱ Πατριάρχαι τεράστια ποσά, διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν ὁποίων κατεπίεζον τοὺς πιστούς».⁵

Πάντως, ὅπως γράφει ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος, «ὄσαδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν τὰ ἁμαρτήματα πολλῶν ἐκ τῶν Πατριαρχῶν, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν, οὐδὲν ὠλίσθησε περὶ τὴν ἀκριβῆ τοῦ πατρίου δόγματος καὶ τῶν ὑπᾶτων ἐθνικῶν συμφερόντων τήρησιν».⁶

Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἂν ἐξητελίσθησαν καὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὰς ἐκάστοτε Τουρκικὰς Κυβερνήσεις, ὅσον καὶ ἂν τὰ ἀρχικά των προνόμια παρεβιάσθησαν καὶ ἡθετήθησαν, ἤσκησαν πάντοτε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὸν ὑπόδουλον Χριστιανικὸν κόσμον. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπέβη ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἐν μέρει ὁ πολιτικὸς ἀρχηγὸς ἑκατομμυρίων ὑποδούλων Χριστιανῶν: Ἑλλήνων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀρμενίων καὶ Βουλγάρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξηκολούθησε νὰ διοικῆ τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως. Ἐπισημαίνεται ὅτι διὰ τῆς κατωτέρω ἀπὸ 8.11.1621 ἐπιστολῆς του ὁ Κύριλλος Α΄ Λούκαρις, ἀκυροῖ τὴν ὑπὸ τοῦ εἰς Βενετίαν Μητροπολίτου Φιλαδελφείας ἐπιβληθεῖσαν καθάίρεσιν τοῦ ἱερέως Μάρκου Λιασῆ.⁷

Ἐξασφάλιση τῆν δουλικὴν ὑπακοὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πνευματικῶς ἐξαρτωμένων χριστιανῶν.»

5 & 6 Κ. Σιμοπούλου, *Ἐνοὶ Ταξειδιῶτες* στὴν Ἑλλάδα, Τ.Α. 1972 σελ. 175, 182.

7. Μ. Ι. Μανούσκα, *Συλλογὴ ἀνεκδότων ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐν Βενετίᾳ Μητροπολίτας Φιλαδελφείας, Ἐπιστολὰς Τ. βος 1969 σελ. 38-39*

Κύριλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινῶν πόλεως,
|² Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμηνικός πατριάρχης

|³ Ἐπειδὴ παραλόγος καὶ παρακανόνας ὁ Φιλαδελφείας κῦρ Θεοφάνης καθαίρεισιν |⁴ ἐξεφώνησεν κατὰ τοῦ ἱερέως κῦρ Μάρκου Λιασῆ, μηδὸλος τηρήσας ἅπερ |⁵ ἢ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία ἐν τοῖς αὐταῖς ὑποθέσεισιν φυλάττει, |⁶ τούτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν ταύτην τὴν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἔκριεν ὁ ρη|⁷θεις Φιλαδελφείας κῦρ Θεοφάνης καθηρημένον εἶναι τὸν ἄνωθεν πατᾶ |⁸ κῦρ Μάρκον Λιασῆ ἀκυροὶ καὶ ἀθετεῖ, ἀπὸ φαινομένη ἐν ἀγίῳ Πνεύματι |⁹ ἔχεν αὐτὸν τὸν πατᾶ κῦρ Μάρκον τὴν ἱερωσύνην καὶ ἱερέα εἶναι καὶ λέ|¹⁰γεσθαι ὡς τὸ πρότερον καὶ ἐνεργεῖν πάντα τὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνήκοντα |¹¹ ἀκωλύτος καὶ ἀναντιρρήτος παρ' οὐδενός προσώπου ἐναντιούμενον, |¹² ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύ|¹³του τοῦ ἀπὸ Θεοῦ. Ἄν δέ τις ἀπειθῆς καὶ ἀνυπότακτος ἀθετήσῃ τήνδε |¹⁴ τὴν ἡμετέραν πατριαρχικὴν ἀπόφασιν, ἱερεὺς μὲν ἀργὸς εἶη πάσης |¹⁵ ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καταφρονῶν δὲ τῆς ἀργίας καὶ ἀφορι|¹⁶σμένος ἀπὸ Θεοῦ, ὡς καὶ τελεία καθεραῖσι ὑπόδικος, λαϊκὸς δὲ ἀφορι|¹⁷σμένος ἀπὸ Θεοῦ καὶ τηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον |¹⁸ ἐν τῶν αἰῶνι καὶ μέλλοντι καὶ τυμπανιαῖος καὶ ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν |¹⁹ ἀγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνόδων καὶ κληρονομησάτω τὴν λέπραν |²⁰ τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα. Οὕτως ἀπεφηνάμεθα συνοδικῶς |²¹ καὶ μὴ ἄλλως γενέσθαι ἐξαποφάσεως.

αρχα', ἐν μηνὶ νόεμβρίου ἧ', |²² ἰνδικτιώνος ε'.

2 lege πατριαρχης || 3 lege παραλόγως || 4 lege ἱερέως... μηδὸλος || 5 lege τοιαύταις ὑποθέσεισιν || 6 lege ἢ... ἡμῶν || 8 lege ἀκυροῖ... ἀποφαινομένη || 9 lege ἱερωσύνην... ἱερέα || 10 lege ἱερεῦσιν || 11 lege ἀκωλύτως... ἀναντιρρήτως || 12 lege ἱερωμένου... ἀσυγγνώστου || 14 lege ἱερεὺς || 15 lege ἱερατικῆς || 16 lege ὡς... καθαίρεισιν || 17 lege κατηραμένος || 18 lege τῶ νῦν || 21 lege ἄλλως... ἐξ ἀποφάσεως || νοεμβρίου || 22 lege ἰνδικτιώνος k 2

Οἱ Μητροπολίται Φιλαδελφείας ἦσαν πιστοὶ θεράποντες τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου. Ἐκ τῆς κατωτέρω ἀπὸ 29.9.1681 ἐπιστολῆς τοῦ Γερασίου Βλάχου, ἐκλεγέντος Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, πρὸς τὸν Πατριάρχην Διονύσιον, πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Γ. Βλάχος διὰ νὰ μὴ παραβῆ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀνέβαλεν ἐπὶ 16 μῆνας τὴν χειροτονίαν του, ἀναμένων τὴν Πατριαρχικὴν ἔκδοσιν.^{7α} Ἡ τελευταία παράγραφος τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ἐνδιαφέρουσα διότι διαφαίνεται ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πατριάρχου νὰ προμηθευθῇ βιβλία ἀπὸ τὴν Δύσιν, ἐπίσης δὲ ἐπειδὴ μᾶς δίδονται αἱ τιμαὶ διαφόρων βιβλίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην:

^{7α} Μ. Ι. Μανούσκακ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 99 - 101

« Πρὸς τὸν παναγιώτατον καὶ σοφώτατον κύριον Διονύσιον
τὸν γεγονότα πατριάρχην οἰκουμενικόν

Τὸν παναγιώτατον καὶ σοφώτατον ἡμῶν ἀθρότην καὶ δεσπότην κύριον
κύριον Διονύσιον, τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ὁ ὕψιστος Θεὸς διατηρήσει
5 τὸ ἔνθεον κράτος τῆς σῆς ἀρχιερωσύνης εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους, εἰς σύ-
στασιν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ καύχησιν ἡμῶν.

Τὰ γράμματα τῆς σῆς παναγιότητος γλυκύτερα τοῦ νέκταρος καὶ θειό-
τερα τῆς ἀμβροσίας μοι ἔδοξε καὶ πολλῆς χαρᾶς ἐνέπλησε τὴν ἐμὴν ψυχὴν,
οὐ τοσοῦτον τῷ χαρακτήρι τῶν νοημάτων, ὡς δι' ὀλίγων πολλὴν παριστώντα
10 τὴν διάνοιαν, ὅσον τῇ κοινώσει τῆς σῆς μεγίστης ἀξίας ἐπὶ τὸ σεμνῶσαι τὴν
ἐμὴν ἄκραν εὐτέλειαν καὶ αὐτὸν σε τὸν οἰκουμενικὸν πατέρα παρεῖναι χαίρειν
ἐδόκουν καὶ μᾶλλον ἀσμένως τὴν θείαν σου ἔγωγε ἐδεξάμην ἐπιστολὴν ἢ πάντα
τὸν τῆς Λυδίας χρυσόν. Αἰσθανόμενος οὖν τὰ τῆς σῆς ἀκραιφνοῦς καὶ καθαροῦς
εὐνοίας τεκμήρια, ἀτέχνως ἀθανάτους ὁμολογῶ τὰς χάριτας τῇ σῇ κατὰ πάντα
15 τελειότητι, εὐχόμενος τὸν ὕψιστον Θεόν, ἥ ὡς ἔμοῦ ἀδυνατοῦντος, ἐν μα-
κάρων νήσοις ἀμείψασθαι ἰσαξίως τὴν σὴν σεμνοπρέπειαν. Τὸ δὲ ἐξ ἐμοῦ
(μάρτυς Κύριος) ἐναντίον πάντων διὰ παντός δι' εὐφήμου μνήμης καὶ φωνῆς
ἔχων διέτελεσα ἥ καὶ μετ' ἐγκωμίων ἥ καὶ διατελῶ σε, τὸ κοινὸν ἀπάσης τῆς
οἰκουμένης ὄφελος, τὸν ὀφθαλμὸν τῶν εὐσεβῶν, τὴν ζωτικὴν δύναμιν τοῦ
20 ἱεροῦ πολιτεύματος, τὸν πλήρους φρονήσεως ἄνδρα, τὴν μεγάλην τῆς σοφίας
σάλπιγγα, τὸν στύλον καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸν τοῦ
κόσμου φωστῆρα, τὸν ζωῆς ἀνθρωπίνης μέτρα νικήσαντα καὶ τὸν μόνον ἐπι-
λειπόμενον τοῦ ἑλληνικοῦ γένους θερμὸν ἀντιλήπτορα.

Ἄγαν ἠγλησα τὴν καρδίαν ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τῆς ἐμῆς ταπεινότητος εἰς
25 τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκλογὴν ὅτι, ἀπούσης τῆς σῆς παναγιότητος ἐκ τοῦ
οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐκ ἔτυχον ἡμέρας λευκῆς. νομίζων γὰρ παρεῖναι σε
τὸν ἐμὸν οἰκεῖον ἀθρότην πατριαρχεῦοντα, ἔγραψα μὲν ἐπιστολάς πρὸς αὐτήν,

ἐνέπεσον δὲ εἰς χεῖρας τῶν μὴ γνωσκόντων με· καὶ ἤρθη κατ' ἐμοῦ ἀντικει-
μενος ὁ Νικομηδείας μητροπολίτης ὁ μακαρίτης, ἀνὴρ μέγα δυνάμενος παρὰ
30 τῷ πατριαρχεῦοντι, ὡσπερ ἐπιτετυχηκός τῶν τοῦ Κροίσου θησαυρῶν,
ἤτεῖτο ἥ δὲ ἥ οὐ δυνατά, οὐ κόσμια, ἥ ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ δύναμιν καὶ ἄκοσμα, ἀντε-
ρίζειν βουλόμενός με τοῖς κρατοῦσι· καὶ γὰρ οὐκ ἐπένευον, καίπερ παροτρυνόντων
με τῶν κρατούντων εὐθέως χειροτονηθῆναι παρὰ τῶν ἐν Βενέτοις ἐπαρχιῶν
ἀρχιερέων καὶ ἄλλως μὴ βουλομένων γενέσθαι, ἥ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς
35 καταπατήσαι μὴ βουλόμενος, ἥ δι' ἐφευρέσεων διαφόρων ἀναβολῶν ἐφευγον τὴν
χειροτονίαν· καὶ μόλις διαβάντος ὀλοκλήρου λυκάβαντος μετὰ τὴν ἐκλογὴν, ὁ
μεγαλοπρεπέστατος καὶ ὄντως ἀξιάγαστος Κυρίτζης Μανολάκης, ἰδίους χρή-
μασιν ἀποδοὺς τὸ φιλότιμον, ἐξαπέστειλέ μοι τὴν ἐκδοσιν· καὶ οὕτω μετὰ
ἥ διορίαν ἥ δέκα καὶ ἔξ μηνῶν χειροτονηθεῖς, εἰς τὰς κλεινὰς Βενετίας τυγχάνω
40 ἐφθακίως, ἐν τῷ πανσεβάστῳ ναῷ τοῦ Μεγάλου Γεωργίου τῶν Γραικῶν προ-

εδρία τῆς Φιλαδελφείας συνοικῶ, ὄλος ὑπήκοος τῇ ἀνατολικῇ ἀγία Ἐκκλησίᾳ, ὄλος τοῖς θείοις κελεύμασι τῆς σῆς παναγιότητος ὑποκείμενος καὶ ἐντεταμένος ἔχων τὰς ἀκοὰς διαμένω γλιχόμενος τὰ τῆς ἀγαθῆς φήμης, φθασάσης ἕως ᾧδε, ἀποτελέσματα, τὴν σὴν παναγιότητα || μᾶλλον || διιθύνειν τοὺς οἴακας τοῦ
 45 οἰκουμενικοῦ Ὁρόνου φθίνοντος τοῦ παρελθόντος μηνός· εἴθ' εἴη ἀληθῆς, τοῦτο γάρ μοι πέφυκε πάντων τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον, τὸ κάλλιστον καὶ κεχαρι-
 σμενώτατον.

Περὶ δὲ τῶν βιβλίων, ὧν ὁρέγεται τὴν ἐπίκτησιν ἢ πολυφίλιτος σου παναγιότης, ὃ μὲν Νικόλαος Λυρικός ἔχει τόμους ὀκτῶ πάντας λατίνους,
 50 οὐδένα δὲ ἑλληνίδι φράσει δοθέντα· οἱ γὰρ τῶν Λατίνων σοφοὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων
 εἰς λατινικὴν, οὐ μὴν δὲ τὰ τῶν Λατίνων εἰς ἑλληνίδα φράσιν διερμηνεύου-
 ουσιν· οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῶν θεία νεύσει γραϊκολατίνας τὰς τῶν Ἑλλήνων
 βιβλούς εὐκλείας χάριν καὶ φήμης αἰωνίου τύποις ἐγχαράττουσι, μεγαλαυχῶντες
 καλεῖσθαι παρὰ πάντων ἀνασκευασταὶ καὶ ἀποκαταστάται τῆς ἑλληνικῆς γλώτ-
 55 τος. Ἡ δὲ τῶν ἀγίων πατέρων Βιβλιοθήκη ἣ φάσις ἐστίν, ἐτυπώθη ἐν Κελτο-
 γαλλίᾳ ἐν τόμοις εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, ὧν δύο ἢ τρεῖς εἰσὶ γραϊκολατίνοι, οἱ δὲ
 ἐπίλοιποι μόνον λατινικοί. ὧν ἡ τιμὴ τοῦ μὲν Λυρικοῦ καθέστηκεν γροσσῶν
 || Ἰσπανικῶν || πέντε καὶ πενήκοντα, τῆς δὲ τῶν πατέρων Βιβλιοθήκης γροσσῶν
 ἰσπανικῶν ἑκατὸν δέκα καὶ ἕξ, καθά μοι οἱ ἐν Βενεταῖς βιβλιοπῶλαι μοι
 60 φάσκουσι, ἄνευ τῶν δαπανῶν τῆς ἐκ Κελτογαλλίας εἰς Βενετίας ἀποκατα-
 στάσεως, καὶ πρὸς τοῦτοις αἱ τῶν τελωνῶν Κελτογαλλίας καὶ Βενετιῶν ἀπο-
 δόσεις, σκεψάσθω τοίνυν ἀκριβῶς ἡ σὴ παναγιότης τί τὸ δοκοῦν, καὶ ἔγωγε ἐκ
 προχείρου καὶ προφρονέως τὰ θεῖα αὐτῆς ἐντάλλματα ἄχρι παντὸς δυνατοῦ
 ἐκτελέσω φανήσομαι.

65· Τέως, παναγιώτατε δέσποτα, ἔγωγε ὁμολογῶ καὶ εὐχομαι
 δοῦλος εἰμι σοῦ καὶ γλυκὺς σὺ δεσπότης
 κέλευε, πρόσταττε καὶ βασίλευε, οὐ γὰρ παύσομαι αἰτεῖν σε ἐκ Θεοῦ
 δηρὸν εὐζώειν καὶ ὑπεύροχον ἔμμεναι ἄλλων, εἶναί σε
 ὄλβιον ἐν λαοῖς καὶ γήραος οὐδὸν ἰκέσθαι καὶ ἐσῦστερον Ἄδου
 ζῆθι πάτερ παλῦτολβε σοφῶρον, ὄλβιοδαίμων
 εἰς πολλὰς πολλῶν ζῶν, ἐτέων δεκάδας.

Ἐκ Βενετιῶν, ἀρχά, Μαυρακτηρίωνος || Σεπτεμβρίου || κθη».

Ὁ Πατριάρχης διώριζεν ἀμέσως τοὺς ἀνωτέρους ἐκκλησιαστικ-
 οὺς λειτουργοὺς, ἐμμέσως δέ, διὰ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκό-
 πων, τοὺς κατωτέρους κληρικοὺς τῶν ὑποδούλων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.
 Εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν
 καὶ μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ ἐνήργει ὡς ἀνώτατος δικαστὴς τῶν δια-
 φορῶν τῶν μὴ ὑπαγομένων εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια Χριστιανῶν, ἦτο

ἀρμόδιος διὰ τὰς ἀστικές διαφοράς, καὶ κυρίως διὰ τὰς οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις, ὅπως: Συνοικέσια, διαζύγια, κληρονομίας, καὶ δι' ὠρισμένας⁸ ποινικάς. Τὰς ἀστικές διαφοράς ἐδίκαζαν κατὰ πρῶτον βαθμὸν τὰ Ἐπισκοπικά δικαστήρια, τὰ ὁποῖα συνεκροτοῦντο ἀπὸ τὸν Ἐπισκόπον, τὸν ὁποῖον ἐβοήθουν οἱ δημογέροντες καὶ προεστοί.⁹ Ἐπὶ θεμάτων οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, ἀρμόδιος ἦτο μόνον ὁ Ἐπίσκοπος. Εἰς δεύτερον βαθμὸν ἐδίκαζε τὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν Πατριαρχικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἀπὸ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ Πρόεδρον τὸν Πατριάρχην. Αἱ διαφοραὶ ἐλύοντο κατὰ τὴν Βυζαντινὴν Νομοθεσίαν, κυρίως δὲ βάσει τῶν Βασιλικῶν τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἐκρησιμοποιεῖτο ἐπίσης ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου. Ἐπεβάλλοντο διάφοροι ποιναί, πλὴν τῆς θανατικῆς. Ποινικὸς Κώδιξ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Τουρκίαν, τὸ δὲ ποινικὸν δίκαιον ἦτο ἐθιμικοῦ χαρακτῆρος. Χρῆσιν συνηγόρου τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια διὰ ποινικὰ ἀδικήματα ἐξετέλουν οἱ κατὰ τόπους δημογέροντες ἢ προεστοί.

Z. 1. 4. Ὡς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ, ὁ Μωάμεθ, μεταξὺ τῶν ἄλλων προνομίων, παρεχώρησεν εἰς τὸν Πατριάρχην τὸ «ἀσύδοτον καὶ ἀφορολόγητον», ὡς ἐπίσης καὶ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν. Πρὶν παρέλθῃ ὅμως δεκαπενταετία ὅλα αὐτὰ ἠτόνισαν, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἰδιοτέλεια τῶν ἡμετέρων. Ὅταν κατελύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος (1461), πολλοὶ εὐγενεῖς τῆς ἐγκατεστάθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ φιλοδοξοῦντες νὰ καταλάβουν τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον ὡς καὶ διάφορα ἄλλα ἀξιώματα, ἐκρησιμοποίησαν ὀθένια μέσα.⁹ Τὸ 1467 ἐσυκοφάντησαν εἰς τὸν Σουλτᾶνον τὸν Πατριάρχην Μᾶρκον τὸν Β' καὶ κατέρωσαν νὰ ἐνθρονίσουν τὸν Συμεὼν τὸν Τραπεζοῦντιον, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον παρητήθη τῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταβάλλῃ εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, 1.000 φλωρία κατ' ἔτος. Μετὰ δύο ἔτη ὁ Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κατέλαβε τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον διότι προσέφερεν 2.000 φλωρία ἐτησίως. Ἐκτοτε ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις «ἐπλειστηρίαζε» τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα μὲ συνεχῆ ἄνοδον τῆς «προσφορᾶς». Ὅπως εἶναι εὐνόητον, τὰ ποσὰ αὐτὰ ἐπλήρωναν εἰς τὸν Πατριάρχην οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι τὰ εἰσέπραττον ἀπὸ τὸ ποίμνιόν των. Αἱ συνθήκαι ἐχειροτέρευσαν ἀφ' ὅτου ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πατρι-

8. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. ἐκδ. ΠΥΡΣΟΣ τόμ. 1ος (1934) Ἑλλάς σελ. 802.

9. Γεωργ. Γιαννακίδη, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, Θρακικά Τόμος 29ος (1958) σελ. 45.

άρχου άνετέθη εις τούς Μεγάλους Βεζύρας: 'Από τόν Τιμόθεον τόν Α' (ό όποιος έπατριάρχευσεν από τò 1614—1622 επί τής βασιλείας "Μουσταφά Α' και 'Οσμάν Β'), ό 'Αλλή Πασάς, έζήτησεν κατά τόν Χάμιερ, 100.000 χρυσά φλωρία, διότι ώς ισχυρίζετο, ό Τιμόθεος κατά τò διάστημα τής Πατριαρχίας του είχε διορίσει τριακοσίους Μητροπολίτας. έξ έκάστου τών όποιών είχε δῆθεν εισπράξει χίλια χρυσά φλωρία. Τέλος ό Τιμόθεος έπλήρωσε τριάκοντα χιλιάδας τάλληρα.

Κατά τούς χρόνους τών διενέξεων μεταξύ Παπικής 'Εκκλησίας και Διαμαρτυρομένων, όποτε ή Εύρώπη διηρέθη εις Καθολικά Κράτη (Γαλλία, Βενετία, Αύστρία) και Διαμαρτυρόμενα (Γερμανία, 'Ολλανδία, Σκανδιναυία), έχοντα πολιτικάς και έμπορικάς σχέσεις με την Τουρκίαν, ή διαμάχη μετεφέρθη και εις την Κωνσταντινούπολιν. Οί εις την Βασιλεύουσα έκπρόσωποι τόσοσ τής Καθολικής 'Εκκλησίας, όσον και τών Διαμαρτυρομένων, εις πολλάς περιπτώσεις έσυκοφάντησαν Πατριάρχας ή έδωροδόκησαν την τουρκικήν ήγεσίαν δια να χειροτονηθῆ πρόσωπον τής έμπιστοσύνης των. Χαρακτηριστικόν παράδειγμα είναι τò εξής: Οί 'Ιησουίται Καθολικοί έδαπάνησαν 40.000 τάλληρα δια να έκθρονίσουν τόν Κύριλλον Λούκαριν, ό όποιος ήτο ικανώτατος και θερμός υπερασπιστής τής 'Ορθοδόξου πίστεως. Τότε οί Καλβινισταί—πολέμιοι τών Καθολικῶν—κατώρθωσαν να τόν επαναφέρουν, άφου έδωροδόκησαν την Τουρκικήν Κυβέρνησιν με έκατòν όγδοήκοντα χιλιάδες τάλληρα.

'Επί τῆ ευκαιρία αναφέρεται ότι ό Κύριλλος Α' Λούκαρις είχε την πρωτοβουλίαν τής εισαγωγῆς από την 'Αγγλίαν του πρώτου 'Ελληνικού Τυπογραφείου. Τò 1627, τὰ μηχανήματα μετέφερε ό έκ Κεφαλληνίας ιερομόναχος και λόγιος Νικόδημος Μεταξάς. Μετ' όλίγους μήνας όμως, κατόπιν ραδιουργιῶν τών 'Ιησουιτῶν τής Κων)πόλεως και τών αντιδράσεων τής Γαλλικής Πρεσβείας, τò τυπογραφείον κατεστράφη από Σῶμα Γενητσάρων.¹⁰ Εις τò διάστημα 77 έτῶν (1623—1700), ήλλαξαν πεντήκοντα Πατριάρχαι, ώς επί τò πλείστον δια δωροδοκιῶν πρòς τούς 'Οθωμανούς, πού μετεχειρίζοντο ώς χρυσοφόρον πακτωλον τò Πατριαρχικόν άξίωμα. Οί Οίκουμενικοί Πατριάρχαι τής ταραχόδους εκείνης έποχῆς ήσαν ύποχρεωμένοι να πολιτευώνται και να φέρωνται με διπλωματίαν, τόσοσ πρòς τούς Δυνάστας, όσον και πρòς τὰς ξένας αποστολάς, δια να εξασφαλίσουν μίαν ύποφερτήν ζωήν δια τò ύπόδουλον ποι-

10. Κ. Συμοπούλου, Ξένοι ταξιδιώτες στην 'Ελλάδα τόμ. Α σελ. 114 (ύποσ. 2) βλ. επίσης Gunnar Hering, Ökumenisches Patriarchat und Europäische Politik 1620-1638 Wiesbaden 1968, S 440

μνιόν των. Ποτέ όμως δεν ἐπρόδωσαν τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, πολλοὶ δὲ ἐπροτίμησαν νὰ θυσιάσουν καὶ τὴν ζωὴν των, χάριν αὐτῆς. Φωτεινὸν παράδειγμα τῶν ὄσων ὑπέστησαν οἱ Πατριάρχαι ἀπὸ τὰς πλεκτάνας τῶν Ἰησουϊτῶν, ἦτο ἡ περίπτωση τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ὁ ὁποῖος κατηγορήθη διὰ δευτέραν φοράν ἀπὸ τοὺς Καθολικούς, ὅτι δῆθεν παρεσκεύαζεν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν Ρώσων, καθηρέθη δὲ καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βοσπόρου, ἀπὸ ὅπου τὸ 1637 ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν Γενητσάρων εἰς τὸν Βόσπορον. Μετὰ τὸν Λούκαριν, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον διὰ μικρὸν διάστημα ὁ φίλος τῶν Λατίνων Ἀθανάσιος, καὶ κατόπιν ὁ Ραφαήλ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνετὸς Πατριάρχης, ἐξεδιώχθη ὅμως ἀπὸ τὴν Πύλην. Τότε ὁ Ναὸς τῆς Παμμακαρίστου μετετράπη ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τζαμί καὶ τὸ Πατριαρχεῖον μετεφέρθη εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον τοῦ Φαναρίου,¹¹ ὅπου τὸ 1601 συνεκεντρώθησαν ἀπόγονοι παλαιῶν βυζαντινῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν (κατὰ τοὺς ἱστορικούς, μετὰ τὴν ἄλωσιν, παρέμειναν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνον τέσσαρες οἰκογένειαι τῆς βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας), ὅπως καὶ ἄλλαι πλούσιαι ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐδημιουργήθη ἡ τάξις τῶν Φαναριωτῶν, «τὸ ἀρχοντολόγι τῆς Ρωμοσύνης»,¹² ἡ ὁποία κατελάμβανε τὰ «κληρικὰ ἀξιώματα»¹³ τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς. Οἱ διερμηνεῖς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, οἱ μεγάλοι διερμηνεῖς, καθὼς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας,¹⁴ ἦσαν συνήθως Φαναριῶται. Οἱ τελευταῖοι ἐκάλουν συγγενεῖς καὶ φίλους διὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν εἰς τὴν διακυβέρνησιν, τοὺς ἀπένεμον δὲ καὶ τὰ τοπικὰ ἀξιώματα τῶν σπαθαρίων, τῶν ποστελνίκων, τῶν χατμάνων, τῶν βορνίκων κ.λ.π.

Συχνὰ ὁ Σουλτᾶνος διώριζε εἰς Δυτικὰς Χώρας πρέσβεις Φαναριώτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύετο τὴν σύναψιν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. Γενικῶς οἱ Φαναριῶται διεκρίνοντο διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ γλωσσομάθειάν των, πολλοὶ δὲ μετὰ τὰς ἰσχυρὰς γνωριμίας των, τὴν εὐφυΐαν των, καθὼς καὶ μετὰ τὴν ὑλικὴν των συμπάραστασιν προσέφερον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἀγνιζόμενον Ἕθνος.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἂν καὶ εἶχαν πολλὰς εὐκαιρίας πρὸς πλου-

11. Γεωργ. Γιαννακάκη, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, Θρακικὰ Τόμος 2ος (1958), σελ. 62 ὑπόσημ. 2.

12. Γιάννη Σακρίμπα, Τὸ 21 καὶ ἡ ἀλήθεια, Ἀθήνα 1971, σελ. 120

13. Κ. Παπαρηγοπούλου, Ἐπίτομος Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους σελ. 432

14. Ekkehard Volk, die griechische Kultur in der Moldau Während der Phanariotenzeit (1711 - 1821) In Sof 26 (1967) S 102 - 139

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1726 - 1806) ὡς διερμηνεὺς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην κατώρθωσε μεταξύ ἄλλων τὰ ματαιωθῆ ἢ περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπόφρασις τοῦ Σουλτάνου Ἀβδοῦλ Χαμίτ Α΄ μετὰ τὰ Ὀρλωφικά. Συνέβαλεν εἰς τὴν ὑπογραφήν τῆς Συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή. Διορισθεὶς Ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας (1774) ἐμερίμνησε διὰ τὴν σύνταξιν νομικοῦ κώδικος μετὰ τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον, ὠργάνωσεν στρατὸν (58 λόχους ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ 2 ἀπὸ Σέρβους καὶ Βουλγάρους) μετὰ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν μελλοντικὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ὅταν ἐπληροφορήθη τὰ Σχέδια τοῦ Ἰωσήφ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Αἰκατερίνης Β΄ τῆς Ρωσίας περὶ διανομῆς τῶν ἐδαφῶν τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρ. ὑπέβαλεν ὑπόμνημα διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου ἐδραπέτευσεν εἰς Κοβοῦργον. Τὸ 1796 ὁ Σουλτάνος Σελῆμ Γ΄, τοῦ ὁποῦ τοῦ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον ἐπληρέασεν ὁ Ὑψηλάντης, τὸν διώρισε πάλιν ἡγεμόνα εἰς τὴν Βλαχίαν. Παρητήθη τὸ 1798 καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Κων/πολιν, ὅπου συνελήφθη διὰ τὴν ἐθνικὴν του δρᾶσιν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1806 καὶ ἐκκρατομήθη, ἢ περιουσία του δὲ ἐδημεύθη.

τισμόν οί διερμηνεῖς τοῦ Στόλου, οί μεγάλοι διερμηνεῖς, οί ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καί Μολδαυίας, συχνά ἀπεχώρουν ἀπό τὰς ὑπηρεσίας τῶν πτωχοῖ καί ἐδανείζοντο ἀπό ἐμπόρους διὰ νὰ συντηρηθοῦν.¹⁵ Χαρακτηριστικὸν ἦτο ὅτι οἱ Φαναριῶται ἐφιλοδόξουν νὰ συγγενεύουν μεταξὺ τῶν καί ὅτι αἱ παλαιότεραι οἰκογένειαι ἐφθόνουν τὰς νεωτέρας. Τέλος, ὅπως γράφει ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος... «ἀφοῦ ἐπέτυχον ἐπὶ μακρὸν »διάστημα πολλὰ καί κάποτε μεγάλα ἀξιώματα, ἀφοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν »αὐτὸν ἐσπούδασαν τὰ ἑλληνικὰ, τὰ ἀραβικὰ καί τὰ εὐρωπαϊκὰ γράμματα, ἀφοῦ ἐσυνήθιζαν νὰ ζοῦν ἐκεῖ ἀνέτως ἔχοντες ἡκαθημερινῶς »καί κάποτε καί φιλικὰς σχέσεις ὄχι μόνον μὲ ἀνωτάτους λειτουργοὺς »τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καί μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων δυνάμεων »καί μὲ ὄλους γενικὰ τοὺς ἐπισήμους ξένους, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὰς γενεὰς »ἤσχοιοῦντο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν τῶν μὲ τὰ δημόσια πράγματα καί »πολλὰς φορὰς μὲ τὰ μεγαλύτερα δημόσια πράγματα, ἀφοῦ εἶδαν τοὺς »πλέον ἐπισήμους ἐκ τῶν Ἑλλήνων προγόνων τῶν ἐπαρχιῶν νὰ καταφεύγουν συνεχῶς εἰς αὐτούς, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν ἰσχυράν τῶν »συνδρομήν, ἀφοῦ τέλος πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐκυβέρνησαν ἀπολυταρχικῶς χώρας μεγάλας καί πολὺ πλουσίας καί εἶδαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν »νὰ χαιρετίζονται ὡς ἡγεμόνες ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τῶν, ἀλλὰ »καί ἀπὸ ξένους βασιλεῖς καί ὑπουργούς, ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἀποτελέσουν ἐξαιρετικὴν τοῦ ἔθνους μας τάξιν, ἡ ὁποία ὑπερεῖχε πολὺ »ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας.^{15α}

Συνοψίζοντες τὰ προαναφερθέντα, διαπιστώνομεν τοὺς κινδύνους καί τὰς ταλαιπωρίας, ποὺ ἀντεμετώπισεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τοὺς ἀξιοθρηνητούς χρόνους τῆς δουλείας. Ὑπῆρξαν βέβαια καί ὀλίγοι κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ἐλιποψύχησαν, ἢ συντριπτικῆ ὄμως πλειονότης τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν ἐφείσθη θυσιῶν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πίστεως καί τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

15. Κ. Παπαρρηγόπουλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 433

15α. Ariadna Camariano - Gioran, Les Académies Princières de Bucarest, et de Jassy et leurs Professeurs, Institute of Balkan Studies, Thessaloniki 1974 εἰς σελ. 18 ἀναγράφεται «Les princes phanariotes, pour leur part ont évidemment soutenu, avec l' aide des Boyards, la diffusion du grec en tant que langue de culture apte à satisfaire la soif de connaissances de la société roumaine». . . . εἰς σελ. 677 «Les résultats de l' enseignement grec et la culture de forme grecque se manifestent avec évidence jusqu'en 1821 mais leur influence ne s' arrête pas là. C' est d' après des modèles grecs que se font et les réformes de l' enseignement roumains et les réformes linguistiques».

Prestre Grec.

Παπαθε-
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο
 οδωτο

Ἕλληγν Ἱερεὺς (ἐκ τοῦ βιβλίου Θ. Καρζῆ, Οἱ χαμένες Πατρίδες τῶν Ἑλλήνων).

Ζ. 2. 1. Ἡ Θράκη ηὔτύχησε νὰ ἔχη ἐμπνευσμένους Ἱεράρχας, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀναβίωσιν τῆς Παιδείας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ἱπολύτιμοι πληροφορίαι παρέχονται ἀπὸ τοὺς Κώδικας τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Φιλιππουπόλεως, Διδυμοτείχου, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων.¹⁵⁶ Οἱ Κώδικες οὗτοι ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητα ἱστορικὰ κειμήλια, φωτίζοντα πολὺ πτωχὰς τῶν σκοτεινῶν χρόνων τῆς τουρκικῆς κατοχῆς εἰς τὴν Θράκην καὶ καθοδηγοῦν τὸν ἐρευνητὴν εἰς τὴν μελέτην του.

Ζ. 2. 2. Μὲ τοὺς Κώδικας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, ἠσχολήθη ὁ ἀείμνηστος Μυρτ. Ἀποστολίδης, εἰς μελέτην του περὶ τῶν δύο Κυριλλείων κωδίκων, διὰ τὰ ἔτη 1870 μέχρι 1847. (ἸΑρχ. Θρακικοῦ Λαογρ. καὶ Γλωσ. Θησαυροῦ Τ. Δ' 1937—38).

Ζ. 2. 3. Ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἐπίσης οἱ τρεῖς Κώδικες τῆς Ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, ὡς τὰ παρατιθέμενα ἐνδεικτικῶς ὀλίγα ἀποσπάσματα: Εἰς τὴν σελ. 86 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 312 Κώδικος Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, ὑπάρχει ἰδιόχειρον σημεῖωμα τοῦ Ἐπισκόπου Νεΐλου, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται αἱ τιμαὶ τῶν ἀμπελοτόπων τῆς περιοχῆς: «ἀψὲ ἐπούλησα τοὺς ἀμπελοτόπους ὅλους τῆς ἐπισκοπῆς »διότι ἤθελε νὰ τοὺς ἐπάρῃ ὁ σοῦμπασης!¹⁶ εἰς τὸ καλτυρίμπασι ἀμπε- »λότοπος τὸν ἔδωσα τοῦ πογιατζόγλου τῆς κόρης ὀνόματι διαλεκτῆς διὰ »γρῶσια δύο, τοῦ σκιζιανοῦ τὸν ἀμπελότοπον μὲ ταῖς κυρασαῖς τὸν ἔδω- »σα τοῦ παρασκευᾶ διὰ γρῶσια τρία, τὴν φυτία τοῦ ραφαῆλ τὴν ἔδωσα »τῆς σημαράγδας κόρης μπογιατζόγλου διὰ γρῶσια ἐπτὰ, τὸν ἀμπε- »λότοπον ὅπου εἶναι κοντὰ εἰς τοῦ ἀδρέα τὸν ἔδωσα τοῦ ράλη τὸν »υἶόν διὰ γρῶσια τέσσαρα. Ὅλοι οἱ τόποι κάμνουσι γρῶσια δεκάξι. Καὶ »ἔδωσα ἐγὼ ἀπολόγου μου γρῶσια πέντε ὅπου γίνεται ἡ ὀλότης γρῶ- »σια εἴκοσι καὶ ἓνα. Ἀγόρασα τὸ σπῆτι ἀπὸ τὸν γεωργάκι μάνουλα καὶ »τὸ ἐκάλασα καὶ τὸ ἔκαμα περιβόλι τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἔστω εἰς μνήμην »ἀψὲ Ἰανουάρ. 16:».

156. Οἱ Κώδικες Φιλιππουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου φυλάσσονται εἰς τὰς ἐν λόγῳ Μητροπόλεις, ἐνῶ οἱ τρεῖς Κώδικες τῆς Ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, μετὰ τὴν μοιραίαν κατ'αποτροφὴν τοῦ Μικρασιατικοῦ καὶ Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν διασπορὰν πάντων τῶν ἐθνικῶν κειμηλίων τῶν ἀπολεσθεισῶν ἐκείνων ἑλληνικῶν χωρῶν, ἐθεωρήθησαν ἀπολεσθέντες. Τοὺς ἀνεκάλυψεν ὁ Ἄν. Σταμούλης. Σήμερον οἱ τρεῖς Κώδικες φυλάσσονται, εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μουσείου Μπενάκη καὶ φέρουν τοὺς ἀντιστοιχοὺς ἀριθμοὺς 312, 313 καὶ 314.

16. Ἀστυνόμος Τουρκικῆς διοικήσεως.

Ὁ ὡς ἄνω Κώδιξ ἀποτελεῖται ἀπὸ 94 ἀριθμημένας σελίδας. Μερικαὶ σὺζονται ἄρτια. Ἔσονται καταστραμμένα. Φαίνεται, ὅτι ὠρισμένα φύλλα ἔχουν ἀφαιρεθῆ. Στὸν Κώδικα περιλαμβάνονται ἄδεια γάμων, πράξεις διαζυγίων, δωρεαί, ἀπολογισμοὶ ἐξόδων, ἀντίγραφα πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν, ἰδιόχειρα σημειώματα ἐπισκόπων. Ἡ παλαιότερα ἀναγραφομένη ἡμερομηνία εἶναι τοῦ ἐτους 1579 καὶ ἡ νεωτέρα τοῦ 1803. Αἱ ἐγγραφαὶ ἄλλοτε φέρουν τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν καὶ ἄλλοτε τὴν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

Ἐξ ἄλλου ὁ Κώδιξ 313 ἢ 185 (τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔφερεν εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Ταμείου Ἀνταλλαξίμων), ἀποτελεῖται ἀπὸ 85 φύλλα, ἐνῶ εἰς τὸ φ. 2β αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «ἅπαντα τὰ φύλλα τοῦ παρόντος κώδικος εἰσὶν ἑκατὸν ἑπτὰ». Εἰς τὸν Κώδικα αὐτὸν περιέχονται ἐκκλησιαστικοὶ λογαριασμοί, ἀπολογισμοὶ ἐξόδων, διορισμοὶ ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῆς Ἐπισκοπῆς Μετρῶν, πράξεις γάμων, διαζυγίων, κληρονομικῶν ὑποθέσεων, σημειώσεις τῶν Ἐπισκόπων Μετρῶν, ὡς καὶ ἀντίγραφα Πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν. Ἡ παλαιότερα ἀναφερομένη χρονολογία ἀφορᾷ τὸ 1762¹⁷ καὶ ἡ νεωτέρα τὸ 1865.¹⁸ Ἰδιαίτεραν σημασίαν ἔχουν τὰ σημειώματα τοῦ Γερασιόμου, περιέχοντα σπουδαιοτάτας ἱστορικὰς πληροφορίας: Π.χ.

«αψξθ' Ἰς' (φύλ. 11α). Ἐν αὐτῷ ἔτει, κατὰ τὸν Αὐγούστιον μῆνα, ἠκολούθησε θανατικὸν καὶ ἐκράτει δέκα πέντε μῆνας ἀδιακόπως. Ἀπέθανον πολλοί, ἕως τριάκοντα πέντε ἀνδρόγυνα ἐχωρίσθησαν, πολλὰ μὲ τελειότητα ὁσπίτια ἐκ τούτων ἐκλείσθησαν. . .

»Τὸ σιτάρι ἐπωλήθη ἀπὸ τρία γρόσια, 4 τὸ κοιλόν, καὶ τὸ ψωμὶ ἦτο ἑκατὸν τεσσαράκοντα δράμια, δύο παράδες. Ἡ καλὴ τοῦ ἄνακτος Μουσταφᾶ πρόνοια ἔκαμε νὰ μὴν ἀπολείπη τὸ ψωμὶ καὶ ἄς ἦτο ἀκριβόν, διατὶ ἀπὸ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, δὲν ἤρχοντο καράβια φορτωμένα κατὰ τὴν συνήθειαν, διότι τὰ στρατεύματα ἦτον ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ συνάγετο ὁ ζαερές.¹⁹ Ἀπὸ τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν ὅμως, ἦτον ἐμποδισμένα ἀπὸ τὰ μοσχοβικὰ καράβια, ὅπου ἦτον ὑπεράριθμα. Ἦρε λοιπὸν μέσον τὰ φράγγικα καράβια καὶ οὕτως ἀφόβως ἤρχετο τὸ σιτάρι, πλὴν μὲ τιμὴν ἐνενήκοντα τέσσαρες παράδες εἰς τὸ κοιλόν νὰ δίδῃ ἡ βασιλεία του. Καὶ ἠκολούθει τοῦτο ἀπὸ τὰ ἐβδομήκοντα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἦτοι τοῦ αψο', οὗ ἔγινεν ἡ εἰρήνη, ἣτις ἐγένετο εἰς τὰ αψοδ' Ἰου-

17. φύλλον 2β

18. φύλλον 51α.

19. τρόφιμα, δημητριακά.

»λίου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σουλτάν Χαμίτ. Μὲ αὐτὴν τὴν τιμὴν τὸ
 »ἔδιδαν εἰς τοὺς ψωμάδες, καὶ τὸ θαυμασιώτερον ἐφοῦ ἐσάπισεν
 »τὸ σιτάρι καὶ δὲν ἔβγαζεν οὔτε ὀκτῶ ὀκάδες ἀλεύρι πάλιν ἀπὸ
 »ἐνενηκόντα τέσσαρες παράδες τὸ ἔδιδαν εἰς τοὺς ἐκμεκτζήδες.²⁰

20. ἀρτοποιοί.

»'Αλλά τὸ ἀποε' ἔτει ἔφθασαν τὰ νέα σιτάρια καὶ εὐθὺς ἔγινεν
 »εὐτυχία εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸ σιτᾶρι ἦλθεν εἰς τιμὴν τεσσαρά-
 »κοντα παράδες καὶ τὸ ψωμί ἀναλόγως ἑκατὸν πενήτηκοντα δρά-
 »μα εἰς τὸν παράν. Καὶ τοῦτο ὡς ἀξιόλογον ἔστω ἐνταῦθα κατα-
 »γεγραμμένον ἐν τῷδε, ἀποε' αὐγούστου θ'».

Εἰς τὸ φύλλον 18α ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐνδιαφέρουσα ἐγγραφή:
 «Κατέμπροσθεν τῆς ἐμῆς ταπεινότητος ἐλθοῦσα ἡ «Σμαράγδα Χρυ-
 »σάφαινα θυγάτηρ τοῦ Κανέλλου, ἐζήτησε λαβεῖν ἀπὸ τοὺς κλη-
 »ρονόμους τῆς μακαρίτισσας Ζωῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀποστόλη Κούλε-
 »λη ἀπὸ τὸν τε σύζυγον αὐτῆς Μπασὰ Στέργιον καὶ ἀπὸ τοὺς λοι-
 »ποὺς θεῖους καὶ θείας, τὸν μισθὸν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ταροῆς διὰ
 »τὴν δούλευσιν τῶν τριῶν χρόνων ὅπου ἐδούλευσε ἐκείνη. Καὶ
 »δὴ παρέλαβεν αὐτὸν σῶον συμποσοῦμενον εἰς γρόσια τριάκοντα
 »καὶ ἐξώφλησεν». ἀψξε' φεβρ. ζ'.

Εἰς δὲ τὸ φ. 19α ὁ ἐπίσκοπος Γεράσιμος μᾶς πληροφορεῖ:
 «Ὅσα ἐκ μακρᾶς συνηθείας ἐγένοντο χρέη τῷ κατὰ καιροὺς ἐν-
 »ταῦθα διατριβόντι ἐπισκόπῳ, ἔγνω ἐνταῦθα περιλαβεῖν καὶ κα-
 »ταγράψαι,· πρῶτον τῇ λαμπρᾷ τῷ μεγ. σαββάτῳ δίδει ὁ ἐπίσκο-
 »πος τῷ οὐστᾷ²¹ ἐν ἀρνίον, αὐγὰ 40 καὶ ἐν τζουρέκιον ὁμοῦ καὶ ἐν
 »κηρίον ἕως δρα. 100, καὶ ὡπινι ἄλλο θελήσει, αὐγὰ καὶ τζουρέ-
 »κιον ἔχει νὰ στείλη· ἂν ἔλθῃ οὐστὰς νέος ἢ χῶρα ἀπ' ἐδῶ ἔχει
 »νὰ στείλῃ ἐν πρόβατον καὶ ἐν κηρίον μισῆν ὁκᾶν. Τῷ γιασακτζῆ²²
 »εἰς τὰς λιτανεῖες 15 παράδες καὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς ἀπὸ δέκα
 »παράδες. Τίποτες ἄλλο χρέος δὲν ἔχει ὁ ἐπίσκοπος ἐκ συνη-
 »θείας νὰ πληρῶνῃ μῆτε ἐδῶ ἄλλ' οὔτε εἰς κανένα ἄλλο χωρίον.
 »Τὰ δὲ ἐκ συνηθείας παρὰ τῶν χριστιανῶν διδόμενα ἢ ἐλεούμενα
 »εἰσὶ ταῦτα. Τὴν δευτέραν λιτανεῖαν καὶ ἀγιασμός, τὴν παρα-
 »σκευὴν εἰς τὰς Φανασσάκραις πανήγυρες, καὶ εἰς τὸ Ἰτζιέζ. Τὴν
 »βᾶν τοῦ Θωμᾶ, τῆς Παναγίας τῆς ῥευματοκρατοῦσης,
 »Εἰς τὰς δύο τοῦ μαΐου εἰς Λαγοθήρας καὶ ἐδῶ. Ἰουλίου κ' εἰς
 »Καλλικράτειαν ὅλη ἢ πανήγυρις. Τῇ α' αὐγούστου ἀγιασμός μόν-
 »νον εἰς τοὺς Ἀγίους Τεσσαράκοντα ἔξω εἰς τὸ τζιφλίκι. Αὐγού-
 »στου ιε' ἢ τῶν Δημοκρανιτῶν²³ πανήγυρις. Ὀκτωβρίου ιδ' τῆς

21. ἀρχιτέκτων.

22. φύλαξ.

23. Διὰ τὴν πόλιν Δημόκρανα ἢ Δημοκράνεια ὑπάρχει δημοσίευμα εἰς τὴν Ἐπετ. Φιλ. Σουλ. Κων/πολιτῶν Τόμ. ιβ. σελ. 35-36.

»όσιας Παρασκευῆς εἰς Καλλικράτειαν. Καὶ εἰς τὸ Τσακῆλι²⁴ τοῦ
 »Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ δεσπότη λέγεται. Δεκεμβρίου κε' τῶν Χρι-
 »στουγέννων λειτουργία καὶ δίσκος. Τῶν Θεοφανείων δίσκος τοῦ
 »Δεσπότη καὶ ὁ σταυρὸς τοῦ Δεσπότη νὰ ἀγιάσῃ ὄλους. Τῇ ἑξῆς
 »τῶν Θεοφανείων εἰς τὰς ἐπτὰ, ἀγιασμὸς εἰς τὴν βρύσην μὲ λιτα-
 »νεῖαν καὶ εἰς τὰς δεκαοκτῶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἂν θέλῃ ὁ Δε-
 »σπότης ἂν δὲν εἶναι χειμῶνας, κάμνει ἀγιασμόν. Δίσκος τοῦ
 »ἁγίου Δημητρίου ὀκτῶ κς' αὐτὰ εἶναι τὰ ἔξοδα καὶ αἱ τῶν χρι-
 »στιανῶν ἐλεημοσύναι, τὰ διδόμενα καὶ λαμβανόμενα.

ἽΟ Μετρῶν Γεράσιμος ἀφοσ ἀφο' ἀπρ.».

ἽΟ Κῶδιξ 314 (184), εἶναι ὁ νεώτερος τῶν δύο προγουμένων, ἔχει 94 φύλλα, πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι λευκά. ἽΗ παλαιότερα ἡμερομηνία ἀναφέρεται στὸ ἔτος 1822²⁵ καὶ ἡ νεωτέρα στὸ 1887.²⁶ ἽΟ Κῶδιξ περιλαμβάνει κυρίως ἀπολογισμοὺς καὶ λογοδοσίας τῶν ἐπιτροπῶν τῆς ἐκκλησίας, δωρεάς, καταγραφὰς χρεῶν, κληρονομικὰς πράξεις, ἀδείας γάμων, πρακτικὰ πωλήσεων, ὡς καὶ ἀντίγραφα ἀρχιερατικῶν ἐπιστολῶν καὶ πρακτικῶν συνεδριάσεων. Πάντα ταῦτα ὡς καὶ εἰς τοὺς παλαιότερους Κῶδικας δὲν εἶναι καταχωρημένα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν. Οἱ ὑπογράφοντες ἐπίσκοποι κατὰ χρονολογικὴν τάξιν εἶναι ὁ Γαβριήλ,²⁷ ὁ Θεόκλητος²⁸ καὶ ὁ ἽΑνθιμος.²⁹ ἽΕκ τῶν σημαντικωτέρων περιεχομένων τοῦ Κῶδικος εἶναι τὸ εἰς τὰ φ. 41α—41β ἀντίγραφον ἐπιστολῆς «πρὸς τὸν Παναγιώτατον δεσπότην, ἁγίαν καὶ ἱεράν σύνοδον καὶ σεβαστὸν ἔθνικὸν συμβούλιον», εἰς τὴν ὁποίαν οἱ «ὑπογράφοντες χριστιανοὶ τῆς ἽΕπαρχίας Μετρῶν», ἐκφράζουν ἀδυναμίαν ν' ἀνταπεξέλθουν εἰς πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν καὶ ἀρχιερατικὴν μισθοδοσίαν. (χρον. α' ἽΙανουαρ. 1863).

Μεταξὺ ἄλλων στοιχείων, ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης διαφαίνεται ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν περιφερειῶν αὐτῶν. Οὔτω, πληροφορούμεθα, ὅτι ἡ Καλλιπολις εἶχε 3.000 οἰκογενεῖας, τὸ Μυριόφυτον 2.500, ἡ Τυρολόη 1.500, ἡ ἽΗράκλεια 13.000, αἱ Μέτραι 111, τὸ Τσακῆλι 64, τὸ

24. Κ. Χουρμουζιάδου Τσακῆλι, ἽΘρακικὰ Τόμος 8ος (1937) σελ. 330 - 350

25. φ. 3α.

26. φ. 47α.

27, 28. ἽΕκκλησιαστικὴ ἽΑλήθεια τόμ. 30, 1910 σ. 31, ἽΘρακικὰ τόμος 6ος (1935) σελ. 233 - 234.

29. Φ. Κουζουλέ : Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, Τόμ. β' σελ. 87 ὑποσ. 6.

Νεοχώριον 60, τὸ Ἄλπασάνιον 20, ὁ Τσεκμετζές 98, ἡ Καλλικράτεια 121, ὁ Ἄροδος 52, ὁ Γαρδὰς 27, ἡ Δημοκράνεια 34, αἱ Φανοσοῦσᾶκραι 21, αἱ Λαγοθῆραι 20, τὸ Τσααγῆλ 48, τὰ Πλάγια 40.

Εἰς τὰ φ. 92β—94α ἀνευρίσκομεν ἐπίσης ἐνδιαφέροντα ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἀφορῶντα τὴν διαφορὰν τοῦ ἐπισκόπου Σκοπίων Γαβριῆλ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Μετρῶν Θεοκλήτου (1836), διὰ τὴν κατακράτησιν τῶν «ἐμβατοικίων».

Γενικῶς, ὁ ὑπ' ἀριθ. 314 Κῶδιξ δὲν παρουσιάζει πολλὰς διαφορὰς ἀπὸ τοὺς συνήθεις μεταγενεστέρους κοινοτικούς κώδικας.

Z. 3. 1. Σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῆς Θράκης, ἔπαιξαν αἱ πολλαί, καὶ κατὰ πλειοψηφίαν, πλούσιαι Μοναί τῆς.

Z. 3. 2. Ἡ πλησίον τῆς Φιλιππουπόλεως ἱστορικὴ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Πετριτσονιτίσεως), ἰδρυθεῖσα ἀπὸ τὸν Γρηγόριον Πακουριανόν, συνέβαλεν εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς περιοχῆς. Τὸ τυπικόν τῆς συνετάγη εἰς τὴν Ἰβηρικὴν, Ἑλληνικὴν καὶ Ἀρμενικὴν.³⁰

Ὁ ὀριζόμενος οἰκονόμος καὶ οἱ λοιποὶ διαχειρισταὶ καὶ ἐπίτροποι τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς, ὤφειλον νὰ δίδουν ἀνελλιπῶς λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς των εἰς τὸν ἡγούμενον, αὐτὸς δὲ εἰς τὴν ἀδελφότητα. Ὁ ἀποδεικνυόμενος ὡς καταχραστὴς ἢ σπάταλος εἰς τὴν διαχείρισιν ἀπεβάλλετο ἐκ τῆς Μονῆς. Αὕτη ἐβοήθει πένητας,³¹ περιέθαλπε γέροντας, ἐνοσῆλευεν ἀσθενεῖς,³² συνετήρει σχολεῖον χάριν τῶν ὀρφανῶν

30. Μ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς Μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσονιτίσεως, Θρακικά, Τόμος 7ος, (1936), σελ. 51 - 82, Πρβλ. L. Petit, *Tyriakon de Gr. Pakourianos pour le Monastere de Petritzos en Bulgarie*, 1904, Βυζαντινὰ Χρονικά Πετροπόλεως, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ Μονὴ ἦτο κοινοβιακὴ, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν ὥρισθη νὰ μὴν ὑπερβαῖν τοὺς πενήτηκοντα ἐκτὸς τοῦ ἡγουμένου. Αὕτη ἦτο αὐτεξούσιος, αὐτοδιοίκητος καὶ ἀσύδοτος, ἀποκλειομένης πάσης ἐξωτερικῆς ἐπεμβάσεως, διοικητικῆς καὶ πνευματικῆς τ. ἔ. Πατριαρχικῆς ἢ Μητροπολιτικῆς. Ὁ ἡγούμενος ὑπεδείκνυε τὸν διάδοχόν του, πρὸ τοῦ θανάτου του, τούτου δὲ μὴ πραγματοποιηθέντος, λόγῳ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ ἡγουμένου, ὡς διάδοχός του ἐξελέγετο ὑπὸ τῶν πατέρων ὁ ἰκανώτερος ἐκ τῆς ἀδελφότητος.

Ὁ ἡγούμενος διώκει τὴν Μονὴν ἐφαρμόζων πιστῶς τὰς περὶ τῆς διαίτης καὶ τοῦ βίου τῶν μοναζόντων διατάξεις τοῦ τυπικοῦ.

31. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, ὡς πένης ἐχαρακτηρίζετο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν 50 νομισμάτων, ἤτοι 850 χρυσῶν προπολεμικῶν φράγκων, Τόμ. Β' σελ. 76.

32. Φ. Κουκουλέ, εἰς τὸ ὡς ἄνω σύγγραμμα ἀναφέρει, σελ. 146, ὅτι τὰ Βυζαντινὰ

καί ἀπροστατέυτων παιδῶν, καθὼς καί τὰ τρία ἰδρυθέντα ὑπὸ τοῦ Πακουριανοῦ Ξενοδοχεῖα, καί τὸ Γηροκομεῖον.³³ Τὰ εἰς τὴν Μονὴν κλη-

ΘΡΑΚΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

[Handwritten Greek text, likely a list or inventory of manuscripts, with several lines of text and a circular stamp on the left side.]

[The text is highly cursive and difficult to decipher, but appears to be a list of items or documents.]

Νοσοκομεῖα εἶχον πολυπληθῆς ἰατρικὸν προσωπικὸν, ὡς ὀφθαλμικὸν ἰατρόν, χειρουργὸν μαῖαν, πηγμαντάριον (φαρμακοποιόν), ὑπουργούς (βοηθοὺς ἰατροῦς) κλπ.

33. Κατὰ τὸν Φ. Κουκουλέν, αὐτόθι σελ. 168, τὰ γηροκομεῖα ἐκαλοῦντο ἐπίσης γηροτροφεῖα, γερωντοκομεῖα, οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς παραμένοντες γηροκομῆται.

ροδοτηθέντα δὲν ἀνήκων μόνον εἰς τὸν κτήτορα, ἀλλὰ καὶ τὸν προαποβίωσαντα ἀδελφόν του Ἀπόσιον.

Ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὰ πολεμικὰ γεγονότα, τὰ διαδραματισθέντα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν. Τὸ 1362 ἡ Μονὴ Πετριτσονίτισης κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας, ἂν καὶ ἐδῆώθη πολλὰς φορὰς ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς, χάρις εἰς τὰς δωρεὰς καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν μοναχῶν ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς συνεχῶς ἐβελτιώνετο, ἐσυνέχισε δὲ τὸ κοινωφελὲς ἔργον τῆς, ἐνισχύουσα, οἰκονομικῶς καὶ ἠθικῶς, τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Δυνάμει τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1885 ἀνῆκεν εἰς τὴν Αὐτόνομον Πολιτείαν τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας, μετὰ δὲ περιῆλθεν ὀριστικῶς εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνθηρότης τῆς Μονῆς Πετριτσονίτισης καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἐπίσημον κατάλογον τῶν κτημάτων τῆς, συνταχθέντα τὸ 1891, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀστεγαστῶν καὶ ἐστεγασμένων κώρων ἀνῆρχετο εἰς 235 ἕως 500 χιλιάδας φράγκα.

Εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μιχαὴλ Βαλαβάνωφ, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς,³⁴ ἀναφέρεται ὅτι ἡ Μονὴ εἶχεν ὑπὸ κυριότητά τῆς ἀμπελῶνας, ἀγρούς, δάση, ὑδρομύλους, κτήνη, προσοδοφόρα κτίρια εἰς τὴν Σιενήμακον, πλουσίας ἐπαύλεις πλησίον τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ μετόχια εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Βουλγαρίας.

Z. 3. 3. Ἡ Σταυροπηγιακὴ³⁵ Μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἐπιλεγομένη Σκαλωτή, ἐκτίσθη τὸ 1140 ἐπὶ Ἰω. Β' τοῦ Κομνηνοῦ, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Αἴνου καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 ὥρῶν, ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο ἀπηλλαγμένη τοῦ ἀμέσου φόρου τῆς Δεκάτης. Ἐπὶ Σουλτάνου Μαχμουτ ὑπεχρεώθη νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει Τέμενος κατ' ἔτος 65.180 ἄσπρα, ὡς καὶ χαράτσι ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς αὐτὴν διαβιούντων μοναχῶν. Ἀργότερον ὅμως ὁ Σουλτᾶνος Μετζήτ ἀνεγνώρισε πάλιν διὰ θερατίου τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς Μονῆς, ὡς π.χ. τὰ περὶ ἀσυσίας κλπ.³⁶

*Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως ὑποχρεώσεις

34. Μ. Βαλαβάνωφ. "Ἐκθ. περὶ τῆς Μ. Πετριτσονίτισης, 15. 9. 1894, μετ. Μ. Ἀποστολίδου, Θρακικά, Τ. 9ος, (1938) σελ. 137 - 166.

35. Σταυροπηγιακὴ καλεῖται ἡ Μονὴ, ἡ ἐξαρτωμένη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὸν ἐπιχώριον Μητροπολίτην.

36. Ἀχ. Σαμοθράκη, ἡ Μονὴ τῆς Σκαλωτῆς, Θρακικά, Τ. 17 (1942), σ. 308 & ἐπ.

της, διὰ Σιγίλλιου τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου Β,³⁷ ὠρίζετο ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ καταβάλλῃ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν «ἐτήσιον καράτζιον φλορίον ξν», ἐνῶ διὰ τοῦ ἀπὸ 5.3.1706 Σιγίλλιου τοῦ Πατριάρχου Γαβριὴλ ὑπεχρεοῦτο «ὑποταγῆς χάριν παρέχειν κατ' ἔτος μιᾶς ὀκτῶς ὠσγάριχον καὶ πλέον οὐ».

Τὸ 1832 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντῖνος Η', με ἐπιστολὴν διέταξε «τὴν προσήλωσιν τῆς Μονῆς μεθ' ὄλων τῶν Κτημάτων της εἰς τὰς Σχολὰς Αἴνου, διότι αὐταὶ οὐκ εἶχον πορίζεσθαι τὰς διδασκαλικὰς συντάξεις ἐκ τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν», ἀφ' ἐτέρου ὅτι ὤφειλε νὰ καταβάλῃ «πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν γρόσια ἐξήκοντα, ξπι δὲ καὶ τὰ συνήθως στελλόμενα κατ' ἔτος τῷ Πατριάρχῃ προϊόντα τοῦ τόπου κατὰ τὸ ἔκπαλαι».

Τὸ καθεστῶς τοῦτο διήρκεσεν ἐπὶ 15 ἔτη. Ἐπὶ Πατριάρχου Ἀνθίμου (1845—1848), διὰ νέας ἐπιστολῆς κατέστη καὶ πάλιν ἡ Μονὴ Σταυροπηγιακὴ.

Ζ. 3. 4. Εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. περίπου Ν.Δ. τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ βραχίονος τῆς Ροδόπης, ἦτο κτισμένη ἡ ἑνοριακὴ Μονὴ τῆς «Λαμποῦς», ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.³⁸ Δὲν σῶζεται ἐπιγραφὴ ἀναφέρουσα τὸ ἔτος ἀνοικοδομήσεώς της. Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι ἀπὸ τοῦ Που αἰῶνος ὑφίστατο, εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν, Μονὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, ἡ ὁποία περιεβάλλετο ἀπὸ ἀπέραντα δάση ἐκ δρυῶν, ἀπὸ λειμῶνας καὶ εὐφόρους ἀγρούς ἐκτάσεως 40.000 στρεμμάτων. Ὁ μεγάλος περίβολός της κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀλωνισμοῦ τῶν σιτηρῶν τῆς Μονῆς μετεβάλλετο εἰς ἀλῶνιον. Κατὰ τὰς πανηγύρεις δὲ οἱ πλανόδιοι ἔμποροι ἐξέθετον ἐκεῖ τὰ ἐμπορεύματά των. Πολλοὶ προσκυνηταὶ ἐφιλοξενοῦντο εἰς τοὺς ξενῶνας της, μερικοὶ τῶν ὁποίων ἐκτίσθησαν δαπάναις διαφόρων συντεχνιῶν· σῶζεται ἐπιγραφὴ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1832 «Ρουφέτι τῶν σημιτζήδων», καὶ ἄλλη ὅπου εἶναι χαραγμένη μία «δικέλλα καὶ ἕνα πρίονι», με τὰς λέξεις: «Τὸ ρουφέτι τῶν μπαγτζήδων».

Ἡ Μονὴ ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς καὶ λεηλασίας κατὰ τὴν μακρὰν ἱστορίαν της. Τὸ 1814 ὁ Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος ὁ Πρώϊος, ἤρχισε τὴν ἀνοικοδόμησίν της· ἐπειδὴ ὅμως διεπίστωσεν ὅτι εὐρισκόμενος μακρὰν ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιβλέπῃ τὸ ἔργον,

37. Ἐπατριάρχευσε δις ἀπὸ τοῦ 1600 - 1604 καὶ ἀπὸ τοῦ 1607 - 1614

38. Γ. Λαμπουσιάδου, Μελέται περὶ Ἀδριανουπόλεως, Θρακικὰ Τ. Α' τεῦχος Γ-Δ (1928) σελ. 290 & ἐπ.

τὴν παρεχώρησεν εἰς τὴν Μονὴν Ξηροποτάμου τοῦ Ἱθωνος. Εἰς τὸ ὑπογραφὴν τὴν 3.4.1815 Πρακτικόν, ἀναφέρεται ὅτι ἡ Μονὴ τῆς Λαμποῦς εἶχεν, ἐκτὸς τῶν λειμῶνων, ἀργῶν καὶ ἀμπελώνων τῆς, 300 αἶγας καὶ πρόβατα, 60 βοῦς, 3 ἵππους, ἀργυρᾶ κανδήλια βάρους 1.600 δρ., ἐν ἀργυροῦν δισκοπότηρον καὶ ἐν εὐαγγέλιον. Τὰ χρέη τῆς πρὸς διαφόρους ἀνήρχοντο εἰς 18.078 γρόσ. καὶ 18 παράδες, τὰ ὅποια ἀνέλαβε νὰ ἐξοφλήσῃ διὰ δόσεων ἡ Μονὴ Ξηροποτάμου, ὡς καὶ τὴν καταβολὴν κατ' ἔτος ἐμβατοικίου 500 γροσίων εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε διδάσκαλος εἰς τὴν Μονὴν Λαμποῦς «διὰ νὰ διδάσκῃ τὰ κοινὰ γράμματα εἰς τὰ παιδία τῶν ἐκεῖσε πέριξ χριστιανῶν πρὸς φωτισμὸν καὶ καταρτισμὸν καὶ οἰκοδομὴν πίστεως ὄλων ἐκείνων τῶν μερῶν».

Z. 3. 5. Εἰς τὴν περιοχὴν Γανοχώρων ὑπῆρχαν ἀξιόλογοι Μοναί.³⁹ Εἰς τὴν Χώραν ἡ παλαιὰ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου Ξενίτου παρὰ τὴν θάλασσαν, περιβαλλομένη ἀπὸ ἀμπελώνας, ἀγροὺς καὶ λειμῶνας, εἰς τὴν ὄρεινὴν δὲ περιοχὴν ἡ Μονὴ τοῦ Θεολόγου τοῦ Καλαφάτη.

Παρὰ τὸν Γάνον ἦσαν: ἡ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου μετὰ λαμπροῦ ναοῦ καὶ πολλῶν ξενῶνων, ἐπίσης ἡ Μονὴ τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου, ὀνομαζομένη Νικαίωτισσα.

Πλησίον τοῦ Αὐδημίου, ἡ πλουσία Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μὲ πολλοὺς ξενῶνας, ὅπου παραθέριζαν οἰκογένειαι ἐκ Ραιδεστοῦ. Παρὰ τὸ Νεοχώριον καὶ πλησίον τῆς θαλάσσης εὐρίσκετο ἡ Μονὴ τῆς Ἁγίας Ἄννης, διατηροῦσα ποίμνιον αἰγῶν καὶ πολλὰ ἀλιευτικὰ πλοίαρια. Εἰς τὸ περίχωρα τῆς Κερασέας, ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τοῦ Ἀγριδιανοῦ, διαθέτουσα ξενῶνας, εὐφόρους ἀγροὺς, ἀμπελώνας, ἀποθήκας καὶ δύο κεραμοποιεῖα.⁴⁰

Ἡ παρὰ τὴν Λιτίσαν ἐνοριακὴ Μονὴ Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης διέθετε κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα 20 Λ.Τ. ἐτησίως διὰ τὰ σχολεῖα Λιτίσης καὶ Ὁρτάκιοι.⁴¹

Z. 4. 4. Ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία παρέμεινε πιστὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἐπιφανίου: «Περὶ Ξενοδοχίας καὶ φιλανθρωπίας, ἐλεημοσύνης τὰ εἰς

39. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Τ. 27 (1907), σελ. 453 καὶ ἐπ.

40. Ἐνθ' ἄνωτ. 453 καὶ ἐπ.

41. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 195

πάντας πᾶσιν». Οἱ κατὰ τόπους Ἐπίσκοποι ἐφήρμοζαν τὸν 25ον Κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου: «Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε αὐτὰ διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου».⁴² Οἱ ἱερωμένοι τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς σκιαγραφοῦνται ἀπὸ τὴν παράγραφον: «Μιλτιάδαι μὲν καὶ Θεμιστοκλεῖς τοῦ Χριστιανισμοῦ, Σόλωνες δὲ καὶ Λυκοῦργοι τῆς νέας κοινωνίας... γνησία τῆς καινῆς Ἑλλάδος ἀριστοκρατία. Εἰς τοιοῦτους Ἐπιτρόπους καὶ Κηδεμόνας, εἰς τοιοῦτους εὐπατρίδας ὁ λαὸς ἐμπιστεύεται τὰ δικαιώματά του, εἰς τοιοῦτους ἀγωνιστὰς ὑπὲρ πατρίδος καὶ τάφων καὶ ἱερῶν ἐπιδίδοντας ἑαυτοὺς τοῖς καλλίστοις καὶ λαμπροτάτοις ἀγῶσι ἀφιεροῖ εἰς δόξαν καὶ μέγεθος αὐτοῦ πᾶσαν ἀγαθὴν ἐλπίδα».⁴³

42. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινὸν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, Τόμ. Β', σελ. 87 ὑποσ. 6.

43. Βυζαντίου - Σκληράτου, ἡ Κων/πολις, Τόμ. Γ', σελ. 536 (Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Ζαμπελίου, περὶ τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, σελ. 122)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ ΗΜΙΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑ

Η. 1. 'Η 'Ανατολική Ρωμυλία' ἦτο Τοπαρχία εὐρισκομένη ὑπὸ τὴν ἄμεσον πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Τὰ ὄριά της καθωρίσθησαν ἀπὸ τὸ 14ον ἄρθρον τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου «τῆς συνομολογηθείσης τῇ 13 'Ιουλίου 1878 μεταξὺ τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν 'Οθωμανῶν, τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ Πρωσσίας, τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, Βασιλέως τῆς Βοημίας κλπ. καὶ 'Αποστολικοῦ Βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλείσης τοῦ 'Ηνωμ. Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ 'Ιρλανδίας, Αὐτοκρατείας τῶν 'Ινδιῶν, τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς 'Ιταλίας καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν».²

Συνεπῶς τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Θράκης παρουσιάζει ἀπὸ τὸ 1878 μέχρι τὸ 1885 (ὁπότε προσηρτήθη βιαίως εἰς τὴν Βουλγαρίαν), μίαν ἐνδιαφέρουσαν ἰδιομορφίαν ἀπὸ διοικητικῆς, οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως. Τὸ παρὸν Κεφάλαιον πραγματεύεται κυρίως θέματα σχέσιν ἔχοντα μὲ τὰς μεταρρυθμίσεις, τὰ πραγματοποιηθείσας ὑπὸ τοῦ 'Οργανικοῦ Νόμου τοῦ 1879, ὁ ὁποῖος κατηρτίσθη ὑπὸ διεθνοῦς 'Επιτροπῆς εἰς ἐκτέλεσιν τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου.³

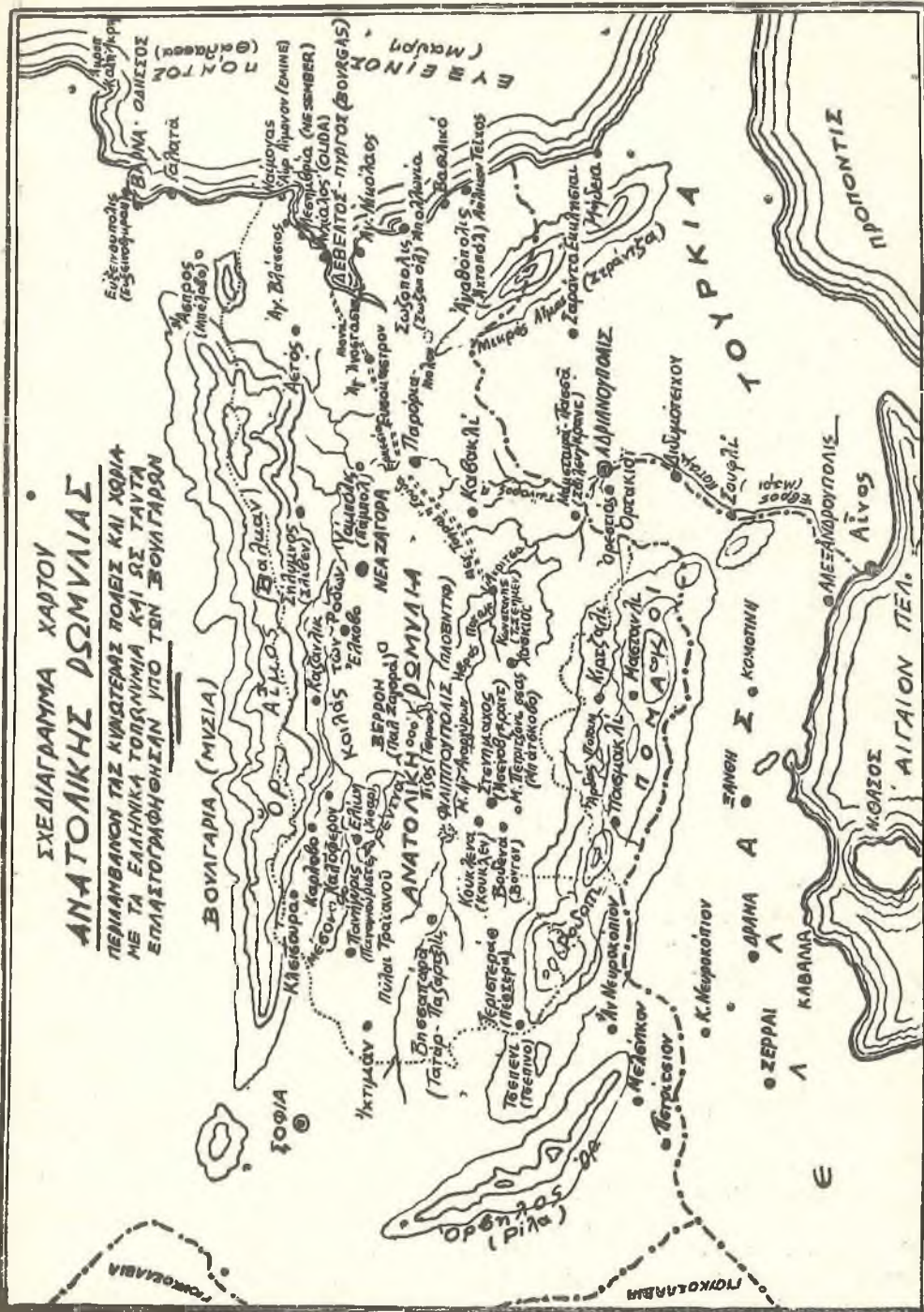
1. ὁ 'Ιω. Μαγκριώτης, Διμέτωπος 'Αγὼν τοῦ 'Ελληνισμοῦ ἐν Θράκῃ, 'Ανατ. ὑπ' ἀριθ. 163 τοῦ 36ου Τόμ. 'Αρχείου Θράκης & Λαογρ. Θεσσαυροῦ. ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἱστορομένην περίοδον ἡ 'Ανατ. Ρωμυλία κατακεῖτο ὑπὸ 150.000 'Ελλήνων, σελ. 34.

2. 'Οργανικὸς Νόμος 'Ανατ. Ρωμυλίας, ἔκδ. 'Ελλην. Μεταφρ. 'Αθαν. Νικολαΐδη, Φιλιππούπολις 1879, σελ. 1.

3. 'Ενθ' ἀνωτ. περιέχεται ἡ κατωτέρω βεβαίωσις τῆς συντακτικῆς 'Επιτροπῆς :
» 'Ημεῖς, ἐπίτροποι τῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραφασῶν τὴν συνθήκην τὴν συνομολογηθεῖσαν ἐν Βερολίνῳ τῇ δεκατῇ τρίτῃ 'Ιουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους, διακηρύττομεν καὶ βεβαιοῦμεν ὅτι ὁ 'Οργανικὸς Νόμος ὁ περιέχων » τοὺς προηγουμένους ὅρους συνετάχθη καὶ ἐπεψηφίσθη ὑπ' ἡμῶν συμφώνως πρὸς τὸ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΧΑΡΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΡΩΣΜΥΛΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΑΒΑΝΟΝ ΤΑΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ
ΜΕ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΚΑΙ ΩΣ ΤΑΥΤΑ
ΕΠΙΣΤΟΓΡΑΦΗΘΕΝΤΑΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

- ΠΛΗΚΟΥΠΟΛΙΣ
- ΑΓΑΘΟΥΠΟΛΙΣ
- ΑΓΧΙΛΑΟΣ
- ΒΕΡΟΝ (Βαγνινοβόλντ)
- Πλόβδιφ
- Δίφντ
- Όλιφ
- Σίφντ (Πλάσ)
- Ζαγίφ
- ΔΕΒΕΛΤΟΣ - ΠΥΡΓΟΣ = Μουρναβί
- ΕΥΣΕΙΟΥΠΟΛΙΣ = Βιχίτσοφφουερ
- ΙΑΜΠΟΛΙΣ = Γίφντ
- ΚΑΛΟΦΕΡΟΝ = Καλίφφ
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ = Τυρναβί - Σίφντ
- ΜΕΣΗΜΕΡΙΑ = Νουφντ
- ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ = Πανγυφίφ
- ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ = Πίφφ
- ΠΕΤΡΙΤΖΟΝΙΤΣΑ (Μονή)
- ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΣ
- ΣΟΖΟΠΟΛΙΣ
- Μάκντοφβα
- Σίφντ
- Δεφνιφφντ
- Σοφντ

Η. 2. Κατὰ τὰς διατάξεις (ἄρθρ. 15 καὶ 16) τῆς ἐν λόγῳ Συνθήκης, ὁ Σουλτάνος ἐπρονόει περὶ τῆς ἀμύνης τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν συνόρων τῆς Τοπαρχίας. Τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Ἄνατ. Ρωμιυλίαν παρὰ μόνον ὑπὸ εἰδικὰς συνθήκας καὶ ὄρους. Ἀπηγορεύετο ἢ χρῆσις ἀτάκτων στρατευμάτων, ὡς Βασιβουζούκων καὶ Κιρκασίων, πρὸς τήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως, ἢ πρὸς ἄμυναν τῆς Τοπαρχίας. Ἐπίσης δὲν ἐπετρέπετο ἐγκατάστασις ἀποικίας Κιρκασίων.⁴

Η. 3. 1. Ὁ Σουλτάνος ἀντεπροσωπεύετο εἰς τὴν Τοπαρχίαν ὑπὸ Γεν. Διοικητοῦ, Χριστιανοῦ, τὸν ὁποῖον διώριζε διὰ μίαν πενταετίαν τῇ συγκαταθέσει τῶν ὑπογραφασῶν τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου Δυνάμεων. Ἐπίσης διώριζε τῇ προτάσει τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Γεν. Γραμματέα Χριστιανόν, ἐντεταλμένον ν' ἀναπληροῖ τὸν Γεν. Διοικητὴν κωλυόμενον καὶ ν' ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν μέχρι τοῦ διορισμοῦ τοῦ διαδόχου του ἐν περιπτώσει θανάτου, παραιτήσεως ἢ σοβαρᾶς ἀσθενείας. Διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Γεν. Γραμματέως, ὁ Γεν. Διοικητὴς ὑπέβαλε εἰς τὸν Σουλτάνον κατάλογον τριῶν ὑποψηφίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Σουλτάνος ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἐντὸς μηνός· παρερχομένης τῆς προθεσμίας, ὁ Γεν. Διοικητὴς ἐδικαιούτο νὰ προβῇ ὁ ἴδιος εἰς τὸν διορισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐγγνωστοποιεῖ ἀκολούθως εἰς τὴν Πύλην.

Η. 3. 2. Ἡ ἀντιμισθία τοῦ Γεν. Διοικητοῦ ἀνήρχετο ἐτησίως εἰς 300.000 ἀργ. γρόσια. Ἐλάμβανεν ἐπίσης ἐτησίως δι' ἔξοδα παραστάσεως 100.000 ἀργ. γρόσια.

» ἄρθρον 18 τῆς εἰρημένης Συνθήκης.

Εἰς πίστωσιν τούτου ὑπεγράψαμεν τὸν παρόντα Ὁργανικὸν Νόμον καὶ ἐθέσαμεν

» ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἡμετέρας σφραγίδας.

» Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 14/26 Ἀπριλίου 1879, Δζεμαζιούλ ἐβέλ 1296.

(Ἵπαρχ.)

Ἀσσῆμ

Ἀβρῶ

Φὸν Βραουνσβέιγ

Καλάύ

Ρίγγ

Κουτουλή

Ἐρ. Δρουμμόνδ Οὐόλφ

Βερνόνης

Τσερετελέφ

4. Βασιβουζούκοι ἢ βασιβουζούκοι, (ἐκ τῆς τουρκ. λεξ. hac-boziuk σημαίνουσης κακοκέφαλος) ἄρπαγες καὶ ἀνυπότακτοι ἀπετέλουν τὸ μισθοφορικὸν ἱππικὸν τῶν Σουλτάνων. Τὸ 1855 ὁ Ὁμέρ πασᾶς τοὺς ἐνέταξεν εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν. 1876 - 1878 (θηριωδαίαι εἰς Βουλγαρίαν). Ἐστρατολογοῦντο κατὰ κανόνα εἰς Κουρδιστάν, Ἀλβανίαν καὶ ἄνω Αἴγυπτον. Κιρκάσιοι ἢ Τσερκέζοι ἢ Ἀδιγχαῖοι = λαὸς τοῦ Καυκάσου.

Η. 3. 3. Ὁ Γεν. Διοικητὴς διώριζε (τῇ ἐγκρίσει τοῦ Σουλτάνου), τοὺς διευθυντὰς τῶν διοικητικῶν κλάδων, τοὺς δικαστὰς τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου ὡς καὶ τοὺς Νομάρχας, ἐνῶ ὁ Σουλτάνος τοὺς Στρατηγούς, τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τῆς Πολιτοφυλακῆς καὶ τῆς Χωροφυλακῆς.

Η. 3. 4. Ἡ δικαιοσύνη ἀπενέμετο εἰς τὴν Ἀνωτ. Ρωμυλίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ὡς καὶ τῆς ἀμνηστείας.

Η. 4. 1. Ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία μετεῖχε τῶν γενικῶν βαρῶν τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας κατ' ἀναλογίαν τῶν 3)10 τῶν προσόδων τῆς· εἰς τὴν τελευταίαν ἀνῆκον τὰ τελωνεῖα, οἱ τηλεγράφοι, οἱ φόροι καὶ οἱ σιδηρόδρομοι, ὡς καὶ ἡ πώλησις πολεμικῶν ὄπλων καὶ πυρίτιδος.

Η. 4. 2. Τὰ ἐτήσια ἔσοδα τῆς Τοπαρχίας ὑπελογίζοντο, κατὰ μέσον ὄρον, εἰς 800.000 τουρκικὰς λίρας, αὕτη δὲ ὤφειλε διὰ τεσσάρων τριμηνιαίων δόσεων νὰ καταβάλλῃ εἰς τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ποσὸν τῶν 240.000 τουρκικῶν λιρῶν. Ἡ πρώτη δόσις ἐπληρῶνετο τὴν 1ην Ἰουνίου ἐκάστου ἔτους. Αἱ δόσεις κατεβάλλοντο εἰς τὸ ἐν Φιλιππουπόλει Ὑποσημα τῆς Ὄθωμανικῆς Τραπεζῆς. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς συστάσεως, ἡ Τοπαρχία δὲν μετέσχεν εἰς τὰ οἰκονομικὰ βάρη τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνῶ κατὰ τὸ δευτερον ἐπλήρωσεν 125.000 τουρκικὰς λίρας. Ἐγένετο δὲ συμφωνία ὅτι μετὰ τὴν παρέλευσιν 5 ἐτῶν τὸ ποσὸν τῶν 240.000 τουρκ. λιρῶν θὰ ἐπηυξάνετο κατὰ 20.000 Γ.Λ. κατ' ἔτος ἐπὶ ἑτέραν πενταετίαν, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὁποίας, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἀνατ. Ρωμυλία θὰ ἐπανεξήταζον τὸ θέμα.

Ἐπὶ πλέον τῶν 240.000 τουρκ. λιρῶν, ἡ Ἀνατ. Ρωμυλία κατέβαλλεν εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν Κυβέρνησιν ἑτέρας 5.000 τουρκ. λίρας, ἥτοι τὸ καθαρὸν προϊὸν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν.

Τὰ τελωνειακὰ δικαιώματα εἰσεπράττοντο ὑπὸ τῆς Τοπαρχιακῆς Διοικήσεως τῶν οἰκονομικῶν, συμφώνως πρὸς τὰς συνθήκας καὶ τὰ δασμολόγια τὰ ἰσχύοντα εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν.

Τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας, ὡς καὶ τὰ εἰσαγόμενα ὑπ' αὐτῆς, ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁμοίως καὶ τὰ προϊόντα ὄλων τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ τὰ εἰσαγόμενα ὑπ' αὐτῶν, ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως εἰς τὴν Ἀνατ. Ρωμυλίαν.

Τὰ εἰσοδήματα τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγραφείων συνεψηφί-

ζοντο. Ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐχορήγει εἰς τὸν Διοικητὴν τὰ ἀναγκαιούν διὰ τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Τοπαρχίας ποσὸν εἰδικῶν γραμματοσήμων· τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον προήρχετο ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν γραμματοσήμων, ἀπεδίετο εἰς τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἀνήκε εἰς τὴν Τοπαρχίαν καὶ ἐκάλυπτε τὰς δαπάνας τῆς διοικήσεως τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγραφεῖων τῆς.

Αἱ πρόσοδοι ἐκ τῆς Διεθνοῦς Τηλεγραφικῆς ἀνταποκρίσεως, ἀπεστέλλοντο εἰς τὴν Τηλεγραφικὴν Διοίκησιν τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν Τοπαρχίαν, ἡ πυρίτις καὶ τὸ ἄλας ἦσαν Μονοπώλια. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πυρίτιδα, ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἰδιώτας νὰ τὴν εἰσάγουν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἢ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Αὐτοκρατορίας ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας, χορηγουμένης δωρεάν. Ἡ πώλησις πυρίτιδος (παραγομένης ἀπὸ τὰ αὐτοκρατορικὰ ἐργοστάσια), ἐνηργεῖτο εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Τοπαρχίας, ἢ ὑπὸ μεταπρατῶν μὲ εἰδικὴν ἄδειαν.

Ὅμοίως δὲν ἐπετρέπετο εἰς ἰδιώτας ἢ εἰσαγωγῇ ἄλατος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατόπιν ἀδείας τῆς Τοπαρχιακῆς Κυβερνήσεως, ἐπετρέπετο ἢ ἐκμετάλλευσις ἀλυκῶν, λιμνοθαλασσῶν, ἀλατορυχείων, πηγῶν ἢ φρεάτων.

Εἰς τὰς ἐκμεταλλεύσεις τῶν ἀλατορυχείων ἐφηρμόζοντο οἱ γενικοὶ νόμοι καὶ κανονισμοὶ περὶ μεταλλείων. Τὸ εἰς τὴν Τοπαρχίαν παραγόμενον ἄλας, παρεδίετο εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ ὅπου διετίθετο εἰς τὴν κατανάλωσιν. Ἡ τιμὴ πωλήσεως δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὑπερβαίη τὸ κόστος παραγωγῆς πέραν τῶν 20 παράδων.⁵

Η. 4. 3. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀμέσοις φόρους, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν ἐξηκολούθησεν ἡ εἴσπραξις τοῦ βερν. 1. Τὰ ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν ἐκμεταλλευόμενα ἀκίνητα ἐπλήρωναν φόρον 4% ἐπὶ τῆς ἀξίας πωλήσεώς των, ἐνῶ τὰ ἐνοικιαζόμενα ἐπλήρωναν φόρον 4% ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματός των. Εἰσόδημα μὴ προερχόμενον ἐξ ἀκινήτου ὑπέκειτο εἰς φόρον 3%. Τὰ προϊόντα τῆς γῆς (δημητριακά, ὄσπρια, ὀπῶραι, λαχανικά, βάμβαξ, καπνός, ἄνθη ρόδων, σταφυλαί, χόρτον, ξύλα κλπ.) ὑπέκειντο εἰς Δεκάτην, εἰσπραττομένην εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα. Ὅταν ἡ Κυβέρνησις ἐπώλει τὸ προϊόν τῆς Δεκάτης, τὴν προτεραιότητα εἶχεν ὁ καλλιεργητής. Ἡ Διεύθυνσις τῶν Οἰκονομικῶν ἐφρόντιζεν, ὥστε οἱ ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν εἴσπραξιν τῆς δεκάτης ὑπάλληλοι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ χωρία κατὰ τὴν συγκομιδὴν. Οἱ κτηνοτρόφοι ἐπλήρωναν κατ'

5,6. Ὅργαν. Νόμος Ἀνατ. Ρωμυλίας 1879, σελ. 135.

ἔτος φόρον 4,5 χρυσᾶ γρόσια κατὰ κεφαλὴν προβάτου ἢ αἰγὸς καὶ 3 γρόσια κατὰ κεφαλὴν χοίρου. Ἐξηροῦντο τὰ κάτω τοῦ ἔτους. Εἰς περιπτώσιν ἐπιζωοτίας, ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ὀφειλέτας ὀλοκλήρου, ἢ μέρους τοῦ φόρου.

Η. 4. 4. Εἰς τοὺς ἐμμέσους φόρους⁷ ἀνήκεν ὁ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ. Ὁ εἰς τὴν Τοπαρχίαν παραγόμενος καπνὸς ἐδηλοῦτο εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ἐμμέσων Φόρων καὶ ἐκόπτετο εἰς ἐργοστάσια ἔχοντα εἰδικὴν ἄδειαν. Ὁ κομμένος καπνὸς ἐπλήρωνε δικαίωμα καταναλώσεως, ὡς ἔξῃς: Ὁ πρώτης ποιότητος γρόσια 30 κατ' ὀκᾶν, ὁ δευτέρας γρ. 25 κατ' ὀκᾶν, ὁ τρίτης γρ. 20 κατ' ὀκᾶν, ὁ τετάρτης γρ. 15 κατ' ὀκᾶν καὶ ὁ πέμπτης γρ. 10 κατ' ὀκᾶν. Χίλια σιγαρέττα ἐπλήρωναν τὸ αὐτὸ δικαίωμα καταναλώσεως ὡς μία ὀκᾶ καπνοῦ. Οἱ κατασκευασταὶ ὤριζαν τὴν τιμὴν τοῦ καπνοῦ, πρώτης ποιότητος. Δὲν τοὺς ἐπετρέπετο ὅμως νὰ πωλοῦν: ἄνω τῶν 100 γρ. κατ' ὀκᾶν τὴν δευτέραν ποιότητα, ἄνω τῶν 80 γρ. τὴν τρίτην ποιότητα, ἄνω τῶν 50 γρ. τὴν τετάρτην ποιότητα καὶ ἄνω τῶν 30 γρ. τὴν πέμπτην ποιότητα. Ὁ καπνὸς καὶ τὰ σιγαρέττα ἐτίθεντο εἰς τὴν κατανάλωσιν κατὰ δεσμίδας ἢ θήκας περιβεβλημένας μὲ ταινίας, ὅπου ἀνεγράφοντο ἡ ποιότης καὶ ἡ τιμὴ.

Τὸ δικαίωμα τῆς ἀδείας πωλήσεως ἀνήρχετο εἰς 30% ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου ἢ τῆς ἐνοικιαστικῆς ἀξίας τῶν ἀποθηκῶν ἢ τῶν καπνοπωλείων. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν οἱ καπνοπῶλαι κατετάσσοντο εἰς διαφόρους κατηγορίας κατὰ τὸ ἐνοίκιον ἢ τὴν ἐνοικιαστικὴν ἀξίαν τῶν ἀποθηκῶν ἢ καπνοπωλείων των. Ὁ ἐλάχιστος φόρος ὠρίζετο εἰς 200 γρόσια κατ' ἔτος. Οἱ ἐξ ἄλλοδαπῆς εἰσαγόμενοι καπνοὶ καὶ σιγάρα ἐπλήρωναν δικαίωμα εἰσαγωγῆς ἀνερχόμενον εἰς 75% ἐπὶ τῆς ἀξίας των.

Τὰ οἶνοπνευματώδη ποτὰ⁸ ἐπίσης ἐδηλοῦντο εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῶν Ἐμμέσων Φόρων. Οἱ βιομηχανοὶ οἴνου, ρακῆς ἢ ἄλλων οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν, ὑπέκειντο εἰς φόρον 10% ἐπὶ τῶν προϊόντων των, ἡ τιμὴ τῶν ὁποίων ὠρίζετο κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Η. 4. 5. Οἱ πωληταὶ οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐφωδιάζοντο μὲ ἄδειαν τῆς ἀστυνομίας καὶ ἄδειαν ἐπιτηδεύματος, χορηγομένην ἀπὸ τὸ Γραφεῖον Ἐμμέσων Φόρων (τὴν ὁποίαν ὄφειλαν ν' ἀνανεώνουν κατ' ἔτος). Διὰ τὴν ἐν λόγῳ ἄδειαν, κατεβάλλετο τέλος ὑπολογιζόμενον εἰς 25% ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου ἢ τῆς ἐνοικιαστικῆς ἀξίας τῶν ἀποθηκῶν ἢ τῶν

7, 8. Ὁργανικὸς Νόμος Ἀνατ. Ρωμυλίας σελ. 137, 138.

μεταπρατηρίων. Τὸ ἐλάχιστον ὄριον τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἦταν 200 γρ. κατ' ἔτος. Οἱ πωληταὶ ποτῶν κατετάσσοντο εἰς διαφόρους κατηγορίας, κατὰ τὸ ἐνοίκιον ἢ τὴν ἐνοικιαστικὴν ἀξίαν τῶν ἀποθηκῶν ἢ τῶν μεταπρατηρίων των.

Η. 4. 6. Τὰ ἐμπορικὰ ὀμόλογα, γραμμάτια ἢ τίτλοι, ὡς καὶ αἱ μετοχαί, ὑπέκειντο εἰς σ φ ρ α γ ι δ ὀ σ η μ ο ν 1/2%, ἐὰν δὲ αἱ πρόσοδοι ἑνὸς δήμου ἦσαν ἀνεπαρκεῖς, ἐπεβάλλοντο νέοι δημοτικοὶ φόροι, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου.⁹

Η. 5. Νόμισμα τῆς Τοπαρχίας ἦτο τὸ τῆς Αὐτοκρατορίας.

Η. 6. Αἱ συνθῆκαι, αἱ συμβάσεις καὶ οἱ διεθνεῖς συμβιβασμοὶ (συνομολογηθέντες ἢ συνομολογηθόμενοι μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν Ξένων Δυνάμεων), θὰ ἐφηρμόζοντο καὶ εἰς τὴν Ἄνατ. Ρωμυλίαν.

Η. 7. Κύρια γλῶσσαι τῆς Τοπαρχίας ἦσαν: ἡ Τουρκικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Βουλγαρικὴ, ἐπίσημος δὲ γλῶσσα ἡ Τουρκικὴ.

Η. 8. Νόμοι¹⁰ ὑπαγόμενοι εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τῆς Τοπαρχίας ἦσαν: οἱ ἀφορῶντες τὴν διοικητικὴν, δικαστικὴν καὶ οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν, οἱ περὶ τροποποιήσεως ὑπαρχόντων φόρων, οἱ δημιουργοῦντες νέους φόρους, οἱ περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ οἱ ἐγκρίνοντες τοὺς λογαριασμοὺς ληξιάσης χρήσεως, οἱ περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, οἱ περὶ τῶν δημοτικῶν φόρων, μεταλλείων, οἱ περὶ κανονισμοῦ τῶν ὑδάτων καὶ περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῶν δασῶν, οἱ περὶ τῆς ὁδοποιΐας, οἱ περὶ παρακωρήσεως, κατασκευῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεως σιδηροδρόμων πρὸς ὠφέλειαν τῆς Τοπαρχίας, ὡς καὶ πάντες οἱ νόμοι οἱ σχετιζόμενοι πρὸς τὰ δημόσια ἔργα, τὰ μὴ ἐκτελούμενα δι' ἐξόδων τῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ νόμοι περὶ γεωργίας, ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας, οἱ περὶ Πιστωτικῶν Καταστημάτων, οἱ κανονίζοντες τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πιστώσεων τῆς Τοπαρχίας, οἱ τῆς δικαστικῆς ὀργανώσεως, οἱ περὶ τῆς ἀνακρίσεως τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων καὶ περὶ τῆς διαδικασίας ἐνώπιον τῶν Πολιτικῶν Δικαστηρίων.

Η. 9. Ἡ Τοπαρχιακὴ Συνέλευσις¹¹ συνεκροτεῖτο:

9. Ὅργαν. Νόμος Ἄνατ. Ρωμυλίας 1879, σελ. 53 καὶ σ. 106 - 110.

10, 11. Ὅργαν. Νόμος Ἄν. Ρωμυλίας, ἐκδ. ἑλλην. μετὰφρ. Ἄθ. Νικολαΐδου. Φιλιππούπολις 1879 σελ. 4.

ΑΡΙΘ. ΚΑΤΑΛ. _____ ΑΡΙΘ. ΔΙΠΛ. _____

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΦΙΛΗΛΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ
ΖΑΡΙΦΕΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ

Κ. Γ. Ζαριφειδίου
Επιστάτης Μαθημάτων της Αλφειουπόλεως
τις διδασκώ... (The rest of the handwritten text is illegible due to fading and script style)

Επιβεβαιώσθητι τὴν 25ῃ Ιανουαρίου 1904

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΧΗΣ
[Signature]

Ο ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
[Signature]

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ
[List of teachers and their signatures]

Ἐκ τῶν μουφτιῶν, τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν πέντε χριστιανικῶν θρησκευμάτων, τὸν ἀρχιεπίσκοπον, τὸν πρόεδρον τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου, τὸν πρόεδρον τοῦ ἀνωτάτου συνεδρίου τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, τὸν ἀνώτατον ἐλεγκτὴν τῶν οἰκονομικῶν, ἀπὸ μέλη ἐκλεγόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ μέλη διοριζόμενα ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ.

Η. 10. 1. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας ἀπησχόλησεν ἰδιαιτέρως τὴν Τοπαρχίαν, ἣ ὅποια ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ διὰ νόμου κτηματολόγιον τῶν γεωκτησιῶν. Καθιέρωσεν ἑγγειον ἰδιοκτησίαν, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἤδη κατόχων ἢ δικαιούχων τῶν τὰς γαίας καὶ τὰ προσοδοφόρα ἀκίνητα (ἀφιερώματα ἢ βακούφια), τὰ ὅποια δὲν διεχειρίζοντο ἀπ' εὐθείας ἢ δὲν ἐνοικίαζον δι' ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα αἱ Κοινότητες (Μουσουλμανικαὶ ἢ μὴ), ὡς καὶ τὰ θρησκευτικά, σχολικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ καταστήματα (Μουσουλμανικὰ ἢ μὴ), ἐκ τῶν ὁποίων ἐξηρτῶντο. Οἱ κάτοχοί των ὅμως ὑπεχρεοῦντο ν' ἀποζημιώσουν τὰς ἐν λόγῳ Κοινότητας, τὰ σχολικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

Η. 10. 2. Ἡ ἀποζημίωσις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο κατὰ τὰς ἐξῆς διατυπώσεις καὶ ὅρους: Τὸ ποσὸν τῶν ἀποζημιώσεων, τῶν πληρωτέων εἰς τὰς Κοινότητας, σχολικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ καταστήματα (Μουσουλμανικὰ ἢ μὴ), ἔπρεπε νὰ ὀρισθῇ δι' ἕκαστον ἀκίνητον, κεφαλαιοποιουμένης τῆς ἐτήσιας ἐγγείου προσόδου του (οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ φύσις ἢ ἡ ὀνομασία τῆς προσόδου ταύτης) καὶ προστιθεμένης εἰς τὸ οὕτω κεφαλαιοποιηθὲν ποσὸν τῆς κατ' ἐκτίμησιν ἀξίας, τοῦ δικαιώματος τῆς ἀνακτήσεως τοῦ κτήματος ὑπολογιζομένου κατ' ἀναλογίαν τοῦ μεταβιβαστικοῦ δικαιώματος, τοῦ προβλεπομένου ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς Κοινότητος σχολικοῦ ἢ φιλανθρωπικοῦ καταστήματος, ἐν περιπτώσει ἀπαλλοτριώσεως διὰ κληρονομίας, πωλήσεως κλπ. τοῦ ἀφιερωμένου ἢ βακουφικοῦ ἀκινήτου.

Ἡ ἀποζημίωσις θὰ ἐτρογγυλεύετο, ὥστε τὸ συνολικὸν ποσὸν, ἐκφραζόμενον εἰς χρυσὰ γρόσια, θὰ ἠδύνατο νὰ διαιρεθῇ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 100.

Αἱ θρησκευτικαὶ Κοινότητες, σχολεῖα ἢ ἀγαθοεργὰ καταστήματα θὰ ἐλάμβανον μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἀποζημιώσεως (ἀνὰ τεμάχια 100, 500, 1.000 καὶ 10.000 χρυσῶν γροσίων), ἐνεχυρόγραφα τῶ φέροντι, ἔντοκα δυνάμενα νὰ διαπραγματευθοῦν εἰς ὅλα τὰ χρηματιστήρια τῆς Αὐτοκρατορίας.

Η. 10. 3. Εἰς ἐκάστην Νομαρχίαν θὰ ἐσχηματίζετο ἐπιτροπὴ προε-

δρευομένη ὑπὸ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου καὶ ἐπιφορτισμένη: 1) Νὰ καταγράψῃ τὰ ἀφιερωμένα ἀκίνητα ἢ βακούφια ὡς καὶ τὰ ποσὰ τῶν ὀφειλῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἦσαν βεβαρημένα, 2) νὰ ὀρίσῃ τὸ ποσὸν τῶν χορηγηθησομένων ἀποζημιώσεων ὑπὸ τύπον ἐνεχυρογράφου, εἰς τὰς θρησκευτικὰς Κοινότητας, Μουσουλμανικὰς ἢ μὴ, ὡς καὶ εἰς τὰ θρησκευτικά, σχολικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ καταστήματα Μουσουλμανικὰ ἢ μὴ, 3) νὰ προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τῆς πληρωτέας εἰσφορᾶς ὑπὸ τῶν κατόχων τῶν ἀπελευθερωθέντων ἀκινήτων.

Ἡ ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴ δὲν θὰ ἐλάμβανεν οὐδεμίαν ἀπόφασιν πρὶν ἀκούσῃ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπιτροπῆς ἡδύνατο νὰ ἀσκηθῇ ἔφεσις ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τοῦ Ἀμφισθητουμένου Διοικητικοῦ.

Η. 10. 4. Ἡ εἰσπραξις τῶν ἐτησίων εἰσφορῶν, τῶν πληρωτέων ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἀπελευθερωθέντων ἀκινήτων, ἢ πληρωμὴ τῶν τόκων τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ ἐνεχυρογράφων, ἢ ἐξόφλησις τῶν ἐνεχυρογράφων καὶ ἐν γένει τὰ μέτρα περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐδάφους, τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀνῆκον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς γενικῆς Διευθύνσεως τῶν Οἰκονομικῶν.

Η. 10. 5. Ἐπίσης ἡ Τοπαρχία μετέβαλεν εἰς ἔγγειον ἰδιοκτησίαν ἐλευθέραν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἤδη νομίμων κατόχων ἢ δικαιούχων, τὰς εἰς τιμαριθμικὰς εἰσφορὰς ὑπαγομένας γαίας καὶ ἄλλα ἀκίνητα. Μετερρύθμισε τὸ σύστημα τῶν ὑποθηκῶν ὡς καὶ τὸ σύστημα τῶν βιβλίων ἐγγραφῆς τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας.

Τὰ βιβλία ἔπρεπε νὰ περιλαμβάνουν τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ἐκάστου ἀκινήτου, ὡς καὶ μεταγραφὴν τῶν ἰδιοκτητικῶν αὐτοῦ τίτλων, τὰς ἐγγείους δουλείας καὶ ἄλλα διαρκῆ βάρη, ὡς καὶ τὰς ὀφειλάς, τὰς ἐπιβαρυνούσας τὸ ἀκίνητον λόγῳ τῶν ἐνεχυρογράφων τῶν ἐκδιδομένων πρὸς ἀπελευθέρωσίν του, προσέτι δὲ τὰ προνόμια ὡς καὶ τὰς ὑποθήκας, τὰς ἐπιβαρυνούσας ἕκαστον ἀκίνητον.

Η. 11. 1. Τὸ οἰκονομικὸν ἔτος ἤρχιζε τὴν 1ην Μαρτίου καὶ ἔληγε τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου.

Η. 11. 2. Εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τῆς Τοπαρχίας ἀνεγράφοντο τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα προεβλέπετο νὰ πραγματοποιηθοῦν κατὰ τὸ διάστημα ἐκάστου ἔτους. Τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Προϋπολογισμοῦ συντάσσεται ὑπὸ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν

αὐτὸν δύο μῆνας πρὸ τῆς παρουσιάσεως τοῦ Νομοσχεδίου εἰς τὸν Διοικητὴν, οἱ Διευθυνταὶ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν ἀπέστελλον τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα εἰς τὸν Διευθυντὴν τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Προϋπολογισμοῦ διηρεῖτο εἰς δύο μέρη: τῶν Ἑσόδων καὶ τῶν Ἐξόδων. Τόσον τὰ ἔσοδα, ὅσον καὶ τὰ ἔξοδα, ὑποδιηροῦντο εἰς τακτικά καὶ ἔκτακτα. Τὰ τακτικά ἔσοδα προήρχοντο ἐκ διαρκῶν πηγῶν εἰσοδημάτων, ἐνῶ τὰ τακτικά ἔξοδα ἦσαν τ' ἀπαραίτητα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τακτικῆς πορείας τῆς διοικήσεως. Τὰ τακτικά ἔσοδα καὶ ἔξοδα, διηροῦντο εἰς ὀριστικά καὶ κινητά. Τὰ ὀριστικά ἔσοδα καὶ ἔξοδα καὶ αἱ ὑποδιαιρέσεις των, τῶν ὁποίων ἡ προθεσμία ἔληγε μετὰ τὴν χρῆσιν, εἰς ἣν ἀνεφέρετο ὁ Προϋπολογισμός, ἀνεγράφοντο λεπτομερῶς εἰς τὰ σχετικὰ κεφάλαια καὶ ἐὰν ἀκόμη μερὶς τῶν ἐξόδων τούτων ἀνήγεται εἰς περίοδον τοῦ προηγουμένου ἔτους. Τὰ ἔσοδα κατεχωροῦντο εἰς τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατὰ τὰς ὀλικὰς των ποσότητας, ἄνευ ἀφαιρέσεως τῶν δαπανῶν, τῶν γενομένων πρὸς εἰσπραξίν αὐτῶν ἢ πάσης ἐτέρας δαπάνης, οἰασδήποτε φύσεως καὶ ἐὰν ἦτο αὕτη. Τὰ ἔξοδα κατεχωροῦντο μὴ ἐκκαθαρισμένα.

Ὁ Προϋπολογισμὸς περιελάμβανεν ἐπίσης δύο εἰδικὰ κεφάλαια, τὸ Ἀποθεματικὸν Κεφάλαιον καὶ τὸ Κεφάλαιον τῶν Ἀπροόπτων Ἐξόδων, διὰ τὰ δύναται ἡ Διοίκησις νὰ συμπληρώνη τὰς ἀνεπαρκεῖς πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἢ ν' ἀνταποκρίνεται εἰς ἀπρόοπτα ἔξοδα.¹² Εἰς τὸν ἐτήσιον Νόμον τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπεσουνάπτετο κατάλογος τῶν ἐξόδων τῶν δυναμένων νὰ δώσουν ἀφορμὴν εἰς πληρωμὰς ἐκ τοῦ Ἀποθεματικοῦ Κεφαλαίου.

Οὐδεμίαν πληρωμὴν ἐγένετο ἐκ τοῦ Ἀποθεματικοῦ Κεφαλαίου ἄνευ διατάγματος τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἐπίσης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ληφθοῦν ποσὰ ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τῶν Ἀπροόπτων Δαπανῶν, παρὰ μόνον κατόπιν Κανονισμῶν τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, προτάσει τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, μετὰ ἀπόφασιν τοῦ Ἰδιαιτέρου Συμβουλίου. Οἱ Κανονισμοὶ αὐτοὶ κατεχωροῦντο εἰς τὴν «Συλλογὴν τῶν Πράξεων τῆς Κυβερνήσεως» καὶ ἐδημοσιεύοντο εἰς τὴν ἐπίσημον ἐφημερίδα τῆς Τοπαρχίας, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν μετὰ τὴν καταχώρησίν των εἰς τὸ Τμήμα τοῦ Γενικοῦ Ἐλεγκτηρίου. Πληρωμαὶ ἐκ τοῦ Ἀποθεματικοῦ Κεφαλαίου ὡς καὶ ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τῶν Ἀπροόπτων Ἐξόδων ἔπρεπε νὰ δικαιολογηθοῦν ἀπὸ τὴν Τοπαρχικὴν Συνέλευσιν.

12. Ἐκ τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας, Φιλίπ. 1879 σελ. 101 - 103, 107, 141 - 153.

Ἐὰν διαρκούσης τῆς Συνόδου τῆς Τοπαρχιακῆς Συνελεύσεως, ἐξηκριβούτο ὅτι μὴ προβλεφθὲν ἔξοδον ἦτο ἀναγκαῖον, τὸ ἔξοδον τοῦτο ἐπετρέπετο διὰ νόμου.

Ἐὰν ὁ Ἴσολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων παρουσίαζεν ἄλλοιμμα, τὸ οἰκονομικὸν Νομοσχέδιον ἔπρεπε νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὰ μέσα ἰσορροπίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁ Διευθυντὴς τῶν Οἰκονομικῶν ἄφειλε νὰ καταθέσῃ εἰς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τυπωμένον τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐπομένου ἔτους, καθὼς καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ νομοσχέδια.

Τὸ νομοσχέδιον συνεζητεῖτο καὶ ἐνεκρίνετο πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰδιαιτέρου Συμβουλίου καὶ μετὰ κατετίθετο εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν.

Η. 12. Διὰ συμβολαίων, κατόπιν δημοσίου διαγωνισμοῦ, ἐπραγματοποιοῦντο αἱ προμήθειαι, μεταφοραί, ἀγοραί, πωλήσεις, ἐνοικιάσεις καὶ τὰ δημόσια ἔργα, τὰ ἀφορῶντα τὰς διαφόρους διοικήσεις καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῆς Τοπαρχίας. Διὰ τὴν ἐνοικίαν ἀγροτικῶν κτημάτων, κτηρίων, γεφυρῶν καὶ ἄλλων ἀκινήτων, ἔπρεπε τὸ σύνολον τῆς τιμῆς τοῦ ἐτησίου ἐνοικίου νὰ μὴ ὑπερέβαινε τὸ ποσὸν τῶν δύο χιλιάδων γροσίων, ἢ δὲ διάρκεια τοῦ συμβολαίου νὰ μὴ ἦτο ἀνωτέρα τῶν ἑξ ἑτῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰσπράξεις τῆς Τοπαρχίας, ὁ Διευθυντὴς τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ κεντρικὸς Ταμίης, οἱ Ταμίαι καὶ ὅλοι οἱ οἰκονομικοὶ ἔφοροι, ὡς καὶ οἱ ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως καὶ ἀποταμιεύσεως τῶν ἀμέσων ἢ ἐμμέσων φόρων ὑπάλληλοι, ἐφρόντιζον (ὑπὸ τὴν προσωπικὴν των εὐθύνην καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν δικαιοδοσιῶν των), διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ πλήρη καταβολὴν τῶν ποσῶν. Διὰ τὰ ἔξοδα τῆς Τοπαρχίας, οἱ Διευθυνταὶ ἐξέδιδον «τὰ ἐντάλματα τῶν ἐξόδων» ἐντὸς τῶν χρονικῶν ὁρίων, τῶν καθωρισμένων ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Οἱ Διευθυνταὶ ἐξέδιδον ἐντάλματα μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν εἴκοσι χιλιάδων γροσίων διὰ νὰ εἰσπραχθοῦν τὰ ἀναγκαῖα ποσὰ διὰ τὰς ἀγοράς, τὰς πραγματοποιηθείσας ὑπὸ τῆς Τοπαρχίας, ἢ διὰ τὰς δι' ἐπιστάσις πραγματοποιηθείσας ὑπὸ τῆς Τοπαρχίας ἐργασίας, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τὸ σύνολον τῶν ἐνταλμάτων μὴ ὑπερβῇ τὰ ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ ὀρισθέντα ποσὰ διὰ τὰς ἀγοράς ἢ τὰ ἔργα.¹³

Η. 13. Ἰδιαιτέρα μέριμνα ἐλαμβάνετο διὰ τὰ δάση τῆς Τοπαρχίας. Οἱ δασονόμοι ἔστελλον ἐτησίως, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Γεωργίας, τοῦ

13. Ὁργανικὸς Νόμος τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας σελ. 152 - 158.

Ἐμπορίου καὶ τῶν Δημοσίων Ἔργων Διεύθυνσιν, καταστάσεις τῶν ξυλεύσεων, διὰ νὰ τύχουν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἰδιαίτερου Συμβουλίου.¹⁴

Η. 14. Εἰς τὴν Τοπαρχίαν ἀνήκε τὸ δικαίωμα τῆς ἀ λ ι ε ί α ς εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς διώρυγας, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀναλάβει τὴν συντήρησιν. Παρεχῶρει δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο διὰ πλειοδοσίας κατόπιν διαγωνισμοῦ καὶ δημοσιότητος, ἢ δι' ἀδείας, ἐλλείψει ἐπαρκῶν προσφορῶν πρὸς κατακύρωσιν πλειοδοσίας.¹⁵

Η. 15. Ἡ Τοπαρχία διηρεῖτο εἰς 12 στρατολογικὰ διαμερίσματα, ἀντιστοιχοῦντα ἀνὰ δύο εἰς ἕκαστον νομόν. Ἐδραι τῶν ὡς ἄνω διαμερισμάτων ἦσαν διὰ τὸ 1ον καὶ 2ον ἡ Φιλιππούπολις, διὰ τὸ 3ον τὸ Τατάρ—Παζαρτζίκιον, διὰ τὸ 4ον τὸ Κάρλοβον, διὰ τὸ 5ον τὸ Καζανλήκ, διὰ τὸ 6ον τὸ Ἐσκί—Ζαγαρά, διὰ τὸ 7ον ἡ Σύλλιμνος, διὰ τὸ 8ον ἡ Ἰάμπουλις, διὰ τὸ 9ον τὸ Χερμανλί, διὰ τὸ 10ον τὸ Χάσκιοϊ, διὰ τὸ 11ον ὁ Ἄετὸς καὶ διὰ τὸ 12ον ὁ Πύργος.

Ἐπιμετοχὴ ἀρμοδίᾳ ἐμερίμνα διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς πολιτοφυλακῆς, καταβάλλουσα τὸν κυρίως μισθὸν καὶ τὰ παραμίσθια. Ἐλάμβαναν κατ' ἔτος οἱ Λοχαγοὶ 180 Λ.Τ., οἱ Ἰπολοχαγοὶ 144 Λ.Τ., οἱ Ἀνθυπολοχαγοὶ 120 Λ.Τ., οἱ Ἐπιλοχίαι 1.440 γρόσια, οἱ Λοχίαι 960 γρόσ. οἱ Δεκανεῖς 600 γρ., οἱ δὲ στρατιῶται 240 γρόσια.

Ἐπιμετοχὴ τῆς κορηγουμένης ὑπὸ τῶν Δήμων τροφῆς, οἱ στρατιῶται τῆς Πολιτοφυλακῆς ἐδικαιοῦντο ἀποζημιώσεως, καταβαλλομένης εἰς κρῆμα ὑπὸ τῆς Τοπαρχίας. (Διὰ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς 4 γρ. καὶ διὰ τοὺς δεκανεῖς καὶ ἐνωμοτάρχας 2,5 γρ. ἡμερησίως).

Η. 16. Ὁ Ὄργανικὸς Νόμος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας συνετάγη ὑπὸ τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς, θάσει τῆς ἀρχῆς ὅτι: «πλήρους ἰσότητος καὶ αὐτοδιοικήσεως ἰκανότητος πρέπει ν' ἀπολαύωσι πᾶσαι αἱ ἐν τῇ Τοπαρχίᾳ ἐγκατεστημέναι ἐθνότητες». Ἀτυχῶς ὅμως, ἡ ζωὴ τῆς ἡμι-αὐτονόμου ταύτης Ἐπαρχίας, ὑπῆρξε πολὺ σύντομος, λόγῳ τῆς βιαίας ἐνώσεώς της τὸ 1885 μὲ τὴν Βουλγαρίαν.

14, 15. Ὄργανικὸς Νόμος Ἀνατ. Ρωμυλίας 1879 σελ. 194 - 200.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην «Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ζωὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Θράκης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν», κατεβλήθη προσπάθεια, κατόπιν ἐπισταμένης ἀναζητήσεως, ἐνδελεχοῦς ἐρεύνης καὶ ἀναδιφήσεως ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων πηγῶν, νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι, τόσον ποιοτικῶς, ὅσον καὶ ἀπὸ πλευρᾶς πληθυσμιακῆς καὶ οἰκονομικῆς, ἐπρωτοστάτησεν ὁ Ἑλληνικὸς παράγων εἰς τὸν νευραλγικὸν Θρακικὸν κῶρον, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορουμένης περιόδου.

Διεπιστώθη ὅτι, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς δουλείας ἐπῆλθε πτώσις τοῦ βιοτικῆ καὶ πολιτιστικῆ ἐπιπέδου· ἡ ὕπαιθρος ἠρημώθη καὶ τὰ ἀστικά κέντρα ἐνεφάνιζον ἔκδηλον οἰκονομικὸν μαρασμόν, ἡ δὲ συνοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διεσπάσθη, κατόπιν τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς ὅλα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα Μουσουλμάνων ἀγροτῶν τῆς Ἀνατολῆς, μὲ σκοπὸν τὴν καταπίεσιν καὶ ἐξόντωσιν τῶν γηγενῶν «ραγιάδων».

Ἀπὸ τὰ μέσα ὅμως τοῦ 17ου αἰῶνος, χάρις εἰς τὴν ἀνάμειξιν τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσίας εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν ἐμποροίην τῆς ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὡς καὶ τὴν φιλοπρόδοτον πολιτικὴν ἰδιορατικῶν Τούρκων ἀξιωματούχων, ἐβεελιώθησαν οἱ ὄροι διαβιώσεως τοῦ θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδραστηριοποιήθη καὶ ἐπραγματοποίησεν ἀλματώδη πρόοδον.

Ἐκτοτε οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, ἐκλεγόμενοι κατὰ κανόνα διὰ ψηφοφορίας, εἰργάζοντο μὲ ἀπαράμιλλον ζῆλον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν, ἀντιληφθέντες δὲ ὅτι βασικὸς συντελεστής τῆς ἀνορθώσεως ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῆς Παιδείας, ἔδρυσαν σχολάς, ὅπου ἐδίδαξαν ἀξιόλογοι διδάσκαλοι, πολλοὶ τῶν ὁποίων εἶχαν μετεκπαιδευθῆ εἰς Εὐρωπαϊκὰ Πανεπιστήμια.

Οἱ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, ἐξ ἄλλου, ἰδρυθέντες Φιλεκπαιδευτικοὶ Σύλλογοι, εἰς πολλὰς Θρακικὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις, διὰ διαλέξεων, κοινωνικῶν συγκεντρώσεων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων, συνετέλεσαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν, ὡς καὶ τὴν τόνωσιν τῆς ἐθνι-

κῆς συνειδήσεως. Τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς ἐξυπηρετήσαν ἐπίσης καὶ τὰ ὑπὸ πολλῶν Φιλεκπαιδευτικῶν Συλλόγων ἰδρυθέντα Μ ο υ σ ε ῖ α, ὅπου διεσώθησαν καὶ ἐξετίθεντο ἐνδιαφέροντα τοπικὰ εὐρήματα ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς, ὡς καὶ Βυζαντινὰ ἔργα τέχνης, νομίματα κλπ. Πολλοὶ Σύλλογοι διέθετον ἐπίσης Βιβλιοθήκας καὶ Ἀναγνωστήρια.

Τὸ ἔργον τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Θράκης, ἰδίως κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὑπῆρξε πολὺπλευρον. Ἐκτὸς τῶν Σχολῶν, Συλλόγων καὶ Ἀδελφοτήτων, ἐλειτούργουν Ναοί, Νοσοκομεῖα, Γηροκομεῖα, Ὁρφανοτροφεῖα καὶ ἄλλα Εὐαγῆ Ἰδρύματα. Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἀξιοθαύμαστος αὐτῆ δραστηριότης τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων συνετελέσθη ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας, λόγῳ τῶν συνεχῶν διώξεων, ὡς καὶ τῆς βαρυτάτης φορολογίας, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλον αἱ ἐκάστοτε Τουρκικαὶ Κυβερνήσεις εἰς τοὺς «ραγιάδες».

Παρά τὴν καταθλιπτικὴν ὅμως φ ο ρ ο λ ο γ ί α ν, αἱ Θρακικαὶ Κοινότητες ὠργανώθησαν μὲ ἄριστον τρόπον, συντελέσασαι εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς ὀντότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς περιοχῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς π λ ο υ τ ο π α ρ α γ ω γ ι κὰς π η γὰς τῆς Θράκης, ἀνεφέρθη ὅτι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἐπὶ συνολικῆς ἐκτάσεως 4.000.000 ἑκταρίων, τὰ 476.222 (ἢτοι τὸ 12% περίπου τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας τῆς περιοχῆς), ἐκαλύπτοντο ὑπὸ γεωργικῶν καλλιεργειῶν. Ὑπερείχεν ἡ παραγωγή δημητριακῶν καὶ κυρίως σίτου. Οἱ ἄγροὶ ἐλιπαίνοντο μὲ ζωϊκὴν κόπρον. Οἱ ἀμπελώνες ἐξ ἄλλου ἐκάλυπτον ἑκτασιν 40.000 ἑκταρίων.

Ἐνῶ κατ' ἀρχὰς τὰ μέσα καλλιεργεῖας ἦσαν πρωτόγονα, ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρχισεν ἡ εἰσαγωγή ἐκ Γερμανίας, Αὐστρίας, Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ μηχανῶν.

Ὡς βασικαὶ ἀνασταλτικαὶ αἰτίαι τῆς προόδου τῆς γεωργίας ἀνεφέρθησαν: Ἡ ἔλλειψις Τραπεζῶν, τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄδικα καὶ καταπιεστικὰ μέτρα εἰς τοὺς Ἕλληνας καλλιεργητάς, αἱ πλημμύραι τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἀνασφάλεια.

Ἐτονίσθη συνάμα ὅτι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ὁ πραγματικὸς κυρίαρχος τῆς γῆς ἦτο ὁ Σουλτᾶνος, ὁ ὁποῖος διένεμε διὰ φερμανίων ἐκτάσεις εἰς Τούρκους ἀξιωματούχους, εἰς Τεμένη ἢ εἰς «ραγιάδες». Οὐ

σιαστικῶς ὅμως οἱ κτηματῖαι ἐστεροῦντο τῆς πραγματικῆς κυριότητος ἐπὶ τῶν γαιῶν των. Αἱ παρεχόμεναι εἰς τοὺς Ἑλληνας γαῖαι ἠκολούθουν διάφορα συστήματα ἐγγείων σχέσεων: τὸ συντροφικόν—τὸ καλογερικόν—τὸ τριτάρικον καὶ τὸ γαιόμορον.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας, πολλὰ «τσιφλίκια» περιῆλθον εἰς Ἑλληνας κτηματῖας, διότι οἱ Τοῦρκοι ἰδιοκτῆται των, νωχελεῖς καὶ στερούμενοι ἐπιχειρηματικῆς πνεύματος ἐνεπίστευον τὴν διαχείρισιν τῶν κτημάτων των ἢ τὰ ἐπώλουν εἰς «ραγιαδες».

Ἀνεφέρθη ἐπίσης ὅτι παραλλήλως πρὸς τοὺς τσιφλικούχους, συνυπῆρχον Ἑλληνες καὶ Τοῦρκοι μικροκτηματῖαι.

Ἀξιόλογα εἰς ποίότητα καὶ ποσότητα ἦσαν τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἐτονίσθη ὅμως ὅτι ἡ κτηνοτροφία θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιάζῃ μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν, διότι αἱ ἀπέραντοι θρακικαὶ πεδιάδες προσέφεροντο διὰ 4 πλάσιον ἀριθμὸν κτηνῶν. Ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἔστι καὶ ἐλλειπῆς ἀνάπτυξις τῆς Γεωργίας καὶ Κτηνοτροφίας ὡφείλετο ἀναμφιβόλως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πρωτοβουλίαν, ἐφ' ὅσον τὸ 50% τῶν παραγομένων προϊόντων προήρχετο ἀπὸ Ἑλληνικὰς χεῖρας, τὸ 40% ἀπὸ Τουρκικὰς καὶ τὸ 10% ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους μειονότητας.

Ἀπὸ τὸν 18ον αἰῶνα, οἱ Ἕλληνες ἐδημιούργησαν νέας σημαντικὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς διὰ τῆς σηροτροφίας καὶ τῆς καπνοκαλλιεργείας. Ἀντιθέτως, ἡ δασοκομία διενηργεῖτο ἀλογίστως, μὲ συνέπειαν τὴν καταστροφὴν μεγάλων δασικῶν ἐκτάσεων. Ἡ ἀλιεΐα ἀπησχόλει σημαντικὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν κατοίκων τῶν παραλίων περὸχῶν. Ὁ ὄρυκτὸς πλοῦτος, λόγῳ τῶν πρωτογόνων μέσων ἐξορύξεως ἔμενεν οὐσιαστικῶς ἀνεκμετάλλευτος.

Ὅτι συνέβη μὲ τοὺς πρωτογενεῖς παράγοντας τῆς Οἰκονομίας, τὸ αὐτὸ ἐπισημαίνεται καὶ διὰ τὴν Βιοτεχνίαν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας ἐπρωτοστάτησε τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, τὸ 70% τῆς παραγωγῆς, ἐκάλυπτον Ἑλληνικαὶ Βιοτεχνίαι. Χαρακτηριστικῶς ἀνεφέρθη ὅτι ἐκ τῶν ἔξι μεταξουργείων, τὰ πέντε ἀνήκον εἰς Ἑλληνας ἐπιχειρηματῖας, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περισσότερα βυρσοδεφεῖα. Τὰ 3)4 τῶν παραγομένων κεράμων καὶ πλίνθων, ὡς καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀμαξῶν, κατεσκευάζοντο ἀπὸ Ἑλλήνων. Τὰ δύο μεγάλα ἐργοστάσια παραγωγῆς οἴνων (τὸ ἓν εἰς Ραιδε-

στών και τὸ ἕτερον εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας), ἦσαν Ἑλληνικά. Γενικῶς αἱ περισσότεραι καὶ σημαντικώτεραι βιοτεχνίαι παραγωγῆς ὑφασμάτων, κλινοσκεπασμάτων, δερμάτων κλπ., ἦσαν ἐπιχειρήσεις Ἑλληνικάι.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐμπορίου οἱ Ἕλληνες διεδραμάτισαν πρωταρχικὸν ρόλον. Χαρακτηριστικῶς ἐτονίσθη ὅτι τὸ ἐμπόριον δημητριακῶν, διεξήγετο ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ νόμισμα εἰς τὰς συναλλαγάς, συχνὰ ὅμως καὶ ὁ ἀντιπραγματισμός. Συνήθως οἱ ἀσχολούμενοι μὲ αὐτὸ ἦσαν συγχρόνως καὶ ἰδιοκίτηται ἰσποφόρων, μὲ ἀνταποκριτὰς εἰς διαφόρους Εὐρωπαϊκοὺς λιμένας (Μασσαλίαν, Τεργέστην κλπ.). Τὰ κέρδη ἦσαν μεγάλα, ἀλλὰ ἄπειροι καὶ οἱ κίνδυνοι ἐκ τῆς πειρατείας, τῆς δολιότητος τῶν συναλλασσομένων, τῶν ἀθαιρεσιῶν τοῦ Κατακτητοῦ, τῆς ἀτελείας τῶν μεταφορικῶν μέσων κ.λπ.

Μετὰ τὴν Συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ, τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόρικὸν ναυτικὸν ἰσχυροποιήθη: Εἰς τὰς θαλασσίας μεταφορὰς γενικῶς, ἐκυριάρχει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχείον, πολλὰ δὲ Ἑλληνικά πλοῖα ἐνηολογοῦντο ὑπὸ ξένας σημαίας (Γαλλικὴν, Γερμανικὴν, Αὐστριακὴν, Ρωσικὴν). Ἀντιθέτως, ὅσον ἀφορᾷ τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον τοῦ ἐσωτερικοῦ, αἱ μεταφοραὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἐγίνοντο τόσον ὀδικῶς, ὅσον καὶ βραδύτερον σιδηροδρομικῶς, κυρίως ἀπὸ Τούρκους. Τὸ 30% τῶν μεταφορικῶν ἐπιχειρήσεων ἦσαν Ἑλληνικάι, τὸ 60% Τουρκικαὶ καὶ τὸ 10% ἄλλων μειονοτήτων.

Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, Θράκες ἔμποροι, συναλλασσόμενοι μὲ Ἕλληνας ἐμπόρους, ἐγκατεστημένους εἰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἀνέπτυξαν Τραπεζικὰς ἐργασίας. Ἰδρύθησαν οὕτως Ἑλληνικοὶ Τραπεζικοὶ Οἴκοι εἰς Βιέννην, Τεργέστην, Λειψίαν κ.λπ., οἱ ὅποιοι διεδραμάτισαν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὰς διεθνεῖς οικονομικὰς συναλλαγάς.

Οἱ ἐξαγωγεῖς ἐμπορευμάτων εἰς τὴν Εὐρώπην, Μ. Ἀσίαν, Ἀνατολὴν καὶ Ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἦσαν κυρίως Ἕλληνες, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ σημαντικώτεροι εἰσαγωγεῖς ξένων προϊόντων. Ὅμοίως τὸ καταναλωτικὸν κοινὸν τῶν βιομηχανικῶν εἰδῶν ἦτο, κατὰ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν, Ἑλληνικόν, διότι οἱ Ἕλληνες ἠγάπων τὴν πρόοδον καὶ ἐπέδιω-

κον τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων διαβιώσεώς των, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι, ἐκ φύσεως ρέποντες πρὸς τὴν νωχέλειαν καὶ τὴν δυσπιστίαν, δὲν ἐδείκνυον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ εἰσαγόμενα ἐξ Εὐρώπης βιομηχανικὰ προϊόντα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἀπὸ τοῦ 18ου κυρίως αἰῶνος, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐξηκριβωμένων πηγῶν, τὸ 70 %, τόσον τῶν βιοτεχνιῶν, ὅσον καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνῆκεν εἰς Ἑλληνας, τὸ 20 % εἰς Τοῦρκους μικροεμπόρους καὶ μικροεπιχειρηματίας καὶ τὸ 10 % εἰς τὰς ὑπολοίπους μειονότητες.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐλεῦθερα ἐπαγγέλματα, οἱ Ἑλληνες ἀντιπροσώπευον εἰς τὴν Θράκην τὸ 50 % περίπου, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι τὸ 40 % καὶ αἱ λοιπαὶ μειονότητες τὸ 10 %. Ὑπερτεροῦσαν οἱ Ἑλληνες ἰατροί, δικηγόροι καὶ ἐκπαιδευτικοί, ἐνῶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, στρατιωτικοί, μικροεπιχειρηματία, μικροπωληταί, ζαχαροπλάσται, μεταφορεῖς, ἀγωγιάται καὶ οἱ χειρόνακτες ἦσαν συνήθως Ὀθωμανοί. Ἐτονίσθη ἐπίσης ὅτι εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, μέχρι τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος, δὲν ὑπῆρχον ἀξιόλογοι Τραπεζικοὶ Ὄργανισμοί. Αἱ αὐθαίρετοι ἐπεμβάσεις ἐξ ἄλλου τῶν ἐκάστοτε Τουρκικῶν Κυβερνήσεων, ἐδυσχέραναν τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Ἐπειδὴ ἡ λήψις τόκου κατεδικάζετο ἀπὸ τὸ Κοράνι, οἱ δανειζόμενοι κατέφευγον εἰς ἰδιώτας, οἱ ὅποιοι ἐδάνειζον μὲ ἐπιτόκιον ἀπὸ 10—15 %, ὅταν ὑπῆρχεν ἐμπράγματος ἐγγύησις καὶ 25—30 %, εἰς περιπτώσεις μὴ ὑπάρξεως τοιαύτης. Σημειωτέον ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ γροσίου δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ εἰς ὅλας τὰς περιφερείας τῆς Θράκης, δι' αὐτὸ ἡ ἐργασία τοῦ ἀργυραμοιβοῦ ἦτο πολὺ ἐπικερδής. Τὸ Τουρκικὸν νόμισμα ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ Σουλτανικοῦ Ταμείου, ἡ δὲ ἐπίσημος τιμὴ του δὲν ἦτο σταθερά. Ἀξιοσημείωτον ἐπίσης εἶναι ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος ὑπῆρχε σπάνις νομισμάτων, μικρᾶς ἀξίας, δι' αὐτὸ πολλὰ Ἑλληνικὰ Κοινότητες τῆς Θράκης, ἠναγκάσθησαν νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἔκδοσιν χαρτίνων ὡς καὶ μεταλλικῶν συμβόλων, ἢ «ὕποκαταστάτων χρημάτων».

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Γένους δὲν ἀπουσίασεν ἡ Ἐκκλησία. Χάρις εἰς τὰ παραχωρηθέντα προνόμια (πολλὰ τῶν ὁποίων κατεπατήθησαν), αὐτὴ κατώρθωσε νὰ διαφυλάξῃ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ τὸ ποίμνιόν της, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς σκληρότητος τοῦ δυνάστου καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ.

Διὰ τῆς διατηρήσεως κτηματικῆς περιουσίας, αἱ Μοναὶ τῆς Θράκης

ἀνέπτυξαν οἰκονομικὴν αὐτοτέλειαν, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν διὰ ποικίλους κοινωφελεῖς σκοπούς, πὺ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, συντέϊναν εἰς τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ Φανάρι, ὃ Ἄθως καὶ πολλαὶ Θρακικαὶ Μοναί, δὲν ὑπῆρξαν μόνον τὰ προπύργια τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ λίκνα τῆς ἐλευθερίας, διότι ἦσαν τόποι συγκεντρώσεως καὶ καταφυγῆς ὄλων τῶν γενναίων ἀγωνιστῶν τῆς Μεγάλης Ἰδέας.

Εἰς τὴν μελέτην περιέχονται ἐπίσης πληροφορίες διὰ τὴν διοικητικὴν, οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ὀργάνωσιν τῆς βραχυβίου Αὐτονόμου Ἐπαρχίας τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας (1878—1885), ἡ ὁποία συνεστήθη διὰ τῆς εἰς Βερολῖνον συνομολογηθείσης τὴν 13.4.1878 Συνθήκης.

Οἱ Θράκες ὑπῆρξαν ἄξιοι θαυμασμοῦ δι' ὅσα ἐπέτυχαν μὲ τὴν ἐργατικότητα, ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν των. Παρὰ τὰς καταπιέσεις καὶ τὰς ὑπονομεύσεις τῶν κατακτητῶν καὶ τῶν ἐπιδόξων διαδόχων των Βουλγάρων, ἡ Θράκη διετήρησε εἰς τὸ ἀκέραιον τὸν Ἐθνικὸν της χαρακτήρα, ὥστε δικαίως ὁ Γάλλος Charles Vellay, εἰς τὴν μελέτην του *L' Irredentisme Hellénique* (1919) σελ. 93, νὰ ὑποστηρίξῃ: «Οἱ Ἕλληνες ἀντιπροσωπεύουν τὴν πολυπληθεστέραν κοινότητα, τόσον τῆς Μακεδονίας ὅσον καὶ τῆς Θράκης. Δὲν κατέχουν δὲ τὴν πρώτην θέσιν μόνον ἀριθμητικῶς: ἡ ἐνεργητικότης καὶ ἡ καλλιέργειά των τοὺς ἐξασφαλίζουν συντριπτικὴν ὑπεροχὴν, ὅχι μόνον ἔναντι τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων τῶν Τούρκων, τῶν κατοικούντων εἰς τὰς ἐν λόγω περιοχάς. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀναμφισβητήτως οἱ πραγματικοὶ κυρίαρχοι, τόσον εἰς τὴν Κοινωνικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ζωήν».

DAS WIRTSCHAFTS UND SOZIALLEBEN DER GRIECHEN IN THRAZIEN WAHREND DER TURKENHERRSCHAFT

ZUSAMMENFASSUNG

Aus meiner gegenwärtigen Arbeit über das Wirtschafts- und Sozialleben in Thrazien seit der Eroberung durch die Türken geht es hervor, dass das Griechentum sowohl qualitativ als auch bevölkerungs- und wirtschaftsmässig in diesem Raum der wichtigste Faktor gewesen ist.

Zunächst habe ich allgemein die Frage der **Bevölkerung** von Thrazien behandelt, um dann auf die Senkung des Lebensstandards während der ersten Jahren der Türkenherrschaft hinzuweisen. Das Hinterland war verwüstet und die städtischen Siedlungen wiesen einen deutlichen wirtschaftlichen Verfall auf. Was den Landbesitz anbelangt, wurde das Land in Form von Lehnsgütern an die türkischen höheren Beamten der Verwaltung verteilt. Andererseits wurde der Zusammenhang der griechischen Bevölkerung durch Ansiedlung von türkischen Völkern von niedrigem Zivilisationsniveau in allen wichtigen Stellen des Landes zersplittert. Die Unerdrückung der Unterworfenen war untrüglich und quälend.

Ich erwähne, dass nach der Eroberung von Konstantinopel durch die Türken viele Griechen nach Westen zogen und sich dort ansiedelten und die Kompanien gründeten, die dem unterjochten Griechentum in jeglicher Art und Weise geholfen haben. Die unter Joch gebliebenen Griechen hatten eine Menge von widrigen Verhältnissen zu überwinden. Während der ersten Jahrhunderten war die «häusliche Wirtschaft» und das Tauschgeschäft bei den lokalen Geschäften vorherrschend. Die Einwohner von Thrazien waren hauptsächlich in der Landwirtschaft, Viehzucht, Fischerei und Waldbau ebenso wie in den anderen Gebieten des griechischen Bodens tätig.

Nichts desto weniger seit der Mitte des 17. Jahrhunderts. Dank der progressiven Politik gewisser türkischen Würdenträger, aber auch dank dem Erscheinen des orthodoxen Russlands im politischen Leben

Europas und seinem Einfluss auf die Christen des Ostens wurden die Lebensbedingungen Griechentums in Thrazien besser geworden. Dadurch wuchs auch das griechische Bevölkerungspotential auf, so dass bei den Volkszählungen des 19. Jahrhunderts, die von den Türken durchgeführt wurden, diese die Tatsache der Ueberlegenheit des griechischen Elementes in Thrazien nicht verheimlichten. Dies ist klar auch in der Zeitfolge bis zum Frieden von Lausanne, wie es aus den angeführten Daten sowie aus denjenigen, die sich auf andere wirtschaftliche Kategorien beziehen, ersichtlich wird.

Das Zentrum aber von Thrazien, das Herz seines wirtschaftlichen Kreislaufes, Konstantinopel war das den Kern des Griechentums während der Türkenherrschaft darstellte, wo die Bevölkerung der nördlichen Bollwerke der Heimat eine übermenschliche Anstrengung gemacht hatte, um die wirtschaftliche und die kulturelle Wiederherstellung der Nation zu erzielen. Deshalb habe ich wirtschaftliche Auskünfte angeführt, die hauptsächlich den Schilderungen von Kaufleuten und Diplomaten entnommen wurden, die auch die übrigen städtischen Siedlungen von Thrazien während der Türkenherrschaft besichtigt hatten, womit ausserdem bewiesen wird, dass dieser reingriechische Raum nicht allein ein landwirtschaftliches Land darstellte.

Zweifellos war das griechische Element seit dem 17. Jahrhundert aktiviert. Durch die Entwicklung der Schifffahrt wurde der Verkehr der Griechen mit der europäischen Aufklärung erleichtert, die Güter hatten sich vermehrt, eine schnellere Beförderung derselben erzielt und das Bürgertum hatte sich reorganisiert.

Auf diese Weise waren thrakische Städte wie Adrianopel, Raedestos, Aenos, Philippoupolis, Saranta Ekklesiae, Komotini, Didymoteichon u.a. bedeutende Handelsplätze geworden.

Die **griechischen Gemeinden** von Thrazien bemühten sich während der Türkenherrschaft sehr intensiv zur Renaissance des Hellenismus beizutragen. Sie merkten, dass die wichtigste Bedingung dazu die Entwicklung eines entsprechenden Unterrichtsprogramms war. So gründeten sie viele Schulen, in denen bedeutende in europäischen Universitäten promovierte Gelehrten unterrichteten. Ausserdem wurden in verschiedenen Städten zahlreiche Institute gegründet, die durch Vorträge, Versammlungen und Theateraufführungen sowohl zur geistigen Entwicklung wie

auch zur Stärkung des nationalen Gefühls beigetragen haben. Diesen Zielen dienten auch die von vielen solchen Instituten eingerichteten Museen, in denen interessante Gegenstände aus älteren Zeiten ausgestellt wurden. Viele Vereine besaßen auch nennenswerte Bibliotheken und Lesesäle.

Die Bedeutung der griechischen Gemeinden, die im 19. Jahrhundert noch grösser wurde, was vielseitig. Ausser den Schulen, Vereinen und Bruderschaften wurden viele Kirchen, Krankenhäuser, Weisenheime und andere ähnliche soziale Einrichtungen gegründet.

Diese wundervolle Bemühungen erfolgten unter den schwierigsten Umständen, wegen der ständigen und verschiedenartigen Massnahmen und Steuer, durch die die jeweiligen türkischen Regierungen immer wieder versuchten, die griechische Bevölkerung unter Druck zu setzen.

Es wäre nicht zwecklos, glaube ich, wenn man noch dazu erwähnte, dass ein Merkmal des wirtschaftlichen Wohlstandes der griechischen Gemeinden von Thrazien aber auch der Neigung derselben zum kulturellen Aufstieg, die Tatsache darstellt, dass es im Jahre 1910 im Kreis von Adrianopel 760 Volks- und Mittelschullehrer gegeben hatte. Ferner gab es 409 griechische Schulen mit 34.859 Schülern, was durch offiziellen statistischen Angaben des Patriarchats von Konstantinopel (d.h. dass es 8 Schüler je 100 Einwohner gegeben hat) bestätigt und aus der nachstehenden statistischen Tabelle ersichtlich ist.

Wichtigste Stadt	Schüler	Einwohner
Adrianopel	9.154	114.425
Herakleia	6.881	86.012
Didymoteichon	4.580	57.250
Bizye	1.726	21.575
Maroneia	1.642	20.525
Agathoupolis	700	8.750
Xanthi	2.100	26.250
Ganochora	1.485	18.562
Ortakioy	1.406	17.575
Kallipolis	2.350	29.375
Elaiofyton	1.800	22.500
Aenos	1.035	12.938
Insgesamt :	34.859	435.737

Nun fragt man sich, unter welchen steuermässigen Verhältnissen standen damals die wirtschaftlich aktiven Griechen? Die Steuern waren beschwerlich und bedrückend für die Rajahs, während, was die Türken anbelangt, deren staatshaushaltsmässige Organisation hinkend war.

Es gab viele direkte und indirekte **Steuern**, die durch die Staatschatzkammer (Meri) und durch die besondere Schatzkammer des Sultans (Hasné) bestimmt waren. In erster Linie kamen in Thrazien die Grund und Boden betreffenden Steuern vor. Oft haben aber die örtlichen türkischen Verwaltungsbeamten Sonderabgaben auferlegt. Aus der Vergleichstabelle (Seite 102) geht hervor, dass die Hauptquelle von Reichtum in Thrazien die Landwirtschaft war, zumal die Grundsteuer, die Tierbestand-Steuer und die Zehnte 58,30 % der Gesamtsteuer des Gebietes während der entsprechende Durchschnitt für das Osmanenreich nur 42,85 % ausmachte.

Andererseits waren die griechischen Gemeinden mit der Befreiung von Gefangenen belastet.

Was die **primäre Produktion** anbelangt, haben wir folgendes anzumerken. Wie von Alex. Antoniadès berichtet, waren in Thrazien während der Türkenherrschaft bei einer Gesamtoberfläche von 4.000.000 ha 476.222 (d.h. ca. 12 % der Gesamtoberfläche) landwirtschaftlich bebaut. Es herrschte die Getreidekultur, vor allem von Weizen vor. Als hemmende Faktoren für die weitere Entwicklung der Landwirtschaft galten der Mangel an Banken, die Ueberschwemmungen des Euros-Flusses, die durch die Türken von Zeit zur Zeit getroffenen ungerichteten Massnahmen, die den griechischen Landwirten zu Lasten auferlegt waren. Die Aecker unterscheideten sich in Raubgutland und in fernegelegenes Ackerland. Die Düngung erfolgte mit Tierdüngemitteln. Die Weinberge nahmen eine Oberfläche von 40.000 ha. Grundsätzlich waren die in der Landwirtschaft angewandten Arbeitsverfahren primitiv. Seit dem Ende des 19. Jahrhunderts hat man mit der Einfuhr von landwirtschaftlichen Geräten bzw. Maschinen aus Deutschland, Oesterreich, den Vereinigten Staaten, sowie aus dem freien Griechenland begonnen.

Wie vorerwähnt, war der Sultan während der Türkenherrschaft, der wirkliche Herr des Landes und verteilte es durch Fermane an die türkischen Würdenträger, an Moscheen bzw. an die «Rajahs» Tatsächlich waren aber die Grundbesitzer keine wirkliche Herren ihrer Länder, da sie über kein anderes Recht verfügten ausser dem zur Eintreibung von Steuern, die ihnen der Sultan als Gegenleistung für

Militärdienstleistungen überliess. Das an die Griechen eingeräumte Land war nach verschiedenen Normen bestimmt und dabei waren verschiedene Verhältnisse angewandt: das gemeinschaftliche, das mönchenmässige, das tertiäre und das des Landteilens.

Wegen der Unfähigkeit der türkischen Grossgrundbesitzer gingen viele Grossgrundbesitze in Thrazien während der letzten Jahre der Türkenherrschaft in die griechischen Hände über. Ausser den Grossgrundbesitzer gab es griechische und türkische Kleingrundbesitzer.

Die türkischen Bauern in Thrazien waren jedoch weniger arbeitssam und weniger sparsam als die griechischen Kleingrundbesitzer und ihre Grundstücke waren viel kleiner und weniger rentabel, und deshalb war ihr Einkommen bescheiden.

Die Tier- bzw. Viehzucht in Thrazien war auf das äusserste entwickelt, obwohl die Grösse des Landes mit Rücksicht auch auf die weiten Ebenen, sogar ein Vierfaches an Tieren ernähren konnte.

Es ist unbestritten, dass die Entwicklung der Landwirtschaft und der Viehzucht in Thrazien den Griechen zu Gute zu schreiben ist, wenn man berücksichtigt, dass 50 % der Produktion des Landes von Griechen, 40 % von Türken und 10 % von den übrigen Minderheiten bereitgestellt war.

Seit dem 18. Jahrhundert haben die Griechen von Thrazien eine zusätzliche Reichtumsquelle durch die Entwicklung der Seidenraupenzucht erworben. So, während im Jahre 1888 die Zehnte aus der Seidenraupenproduktion F.F. 336.000 beträgt, war der Zehntendurchschnitt zwischen den Jahren 1905 - 1910 auf ca. 2 Mill. FF gestiegen.

Auch die **Tabakkultur** wurde in hohem Grade entwickelt. Im Jahre 1911 wurden im Kreis von Adrianopel 6.001.169 Kg. ausgezeichneter Qualität produziert.

Was den **Waldbau** anbelangt, so war dieser unvernünftig getrieben und auf diese Weise kam es zur Zerstörung von grossen Waldflächen.

Bedeutenden Einnahmen brachte auch die **Fischerei**.

Die Ausgrabung der wertvollen **Mineralien** erfolgte auf primitive Weise. Nennenswert ist, dass natürliche Heilquellen in Thrazien recht häufig sind.

Wie bekannt, verabscheuten und befürchteten die Türken die

Modernisierung. Dagegen verbesserten sich die Griechen wegen des dauernden Verkehrs mit den mehr entwickelten Völkern Europas sowohl kulturell als auch wirtschaftlich. Auf diese Weise wurde die **Wirtschaft** zu einer Mischwirtschaft geworden (häuslich-handelsmässig-städtisch).

Bei dem aufwärtigen Kurs der Entwicklung des Handwerks standen an der Spitze die Griechen. Seit der Mitte des 17. Jahrhunderts wurden die 70% der **Handwerksproduktion** durch griechische Kleinbetriebe gedeckt. Kennzeichnend erwähne ich: aus den sechs Seidenfabriken waren die fünf in Händen von griechischen Unternehmern und ebenso die meisten Gerbereien. 3/4 der erzeugten Dachziegel und Mauersteine sowie 3/4 der Militärwagen wurde von Griechen hergestellt. Aus den elf Walzenmühlen von Thrazien zehn waren in griechischen Händen. Die zwei grossen Weinraffinerien (eine in Raedestos und eine in Saranta Ekklesiae) waren griechisch. Im allgemeinen, die meisten und bedeutendsten Kleinbetriebe für die Erzeugung von Stoffen, Bettzeug, Leder usw. waren griechisch.

Aber auch bei der Entwicklung des Handels spielten die Griechen die bedeutendste Rolle. Nach dem Frieden von Küçük Kainarji (1774) hat sich die griechische Handelsmarine bedeutend vergrössert. Viele griechische Schiffe segelten unter der russischen Flagge im Schwarzen Meer und hatten dieselben Privilegien genossen, die die Pforte an Russland abgetreten hatte. Auf diese Weise haben sich die Handelsgeschäfte vielfach vermehrt.

Was den Getreidehandel anbelangt, dieser war ausschliesslich in griechischen Händen.

Im Aussenhandel war bei den Geschäften die Währung verwendet, oft aber kam es zum Tauschgeschäft. Des öfteren waren diejenige, die im Aussenhandel tätig waren, gleichzeitig auch Eigentümer von Segelschiffen mit Agenturen in vielen Häfen Europas (Marseille, Venedig, Triest u.a.). Die Gewinne waren gross, aber unendlich viele waren auch die Gefahren: Piraten, Hinterlist der Geschäftspartner, Willkür der Eroberer Türken, Unvollkommenheit der Transportmittel usw.

Bei den Seetransporten herrschte das griechische Element und viele griechische Schiffe segelten unter fremden Flaggen (französischer, deutscher, österreichischer, russischer). Dagegen waren im Inneren des Landes die Transporte von Handelsgütern sowohl durch das Strassennetz als auch, später, mit der Eisenbahn, hauptsächlich von den Türken ausgeführt. Die 30 % der Speditions- bzw. Trans-

Ποδιά Σαρακατσάνισας με έντονη βυζαντινή επίδραση.
(Ἐκ τῆς συλλογῆς Ε. Φιλιππίδη)

port-Unternehmungen waren griechisch, 60 % türkisch und 10 % von anderen Minderheiten.

Es muss desweiteren erwähnt werden, dass seit dem 18. Jahrhundert thrasische Handelsleute, die im Geschäfte mit griechischen Handelsleuten in europäischen Ländern standen, haben auch Bankgeschäfte entwickelt. Auf dieser Weise wurden griechische Bankhäuser in Wien, Triest, Leipzig und anderen Städten gegründet, die eine bedeutende Rolle im internationalen Geschäftsverkehr gespielt haben.

Wie die Exporteure nach Europa, Kleinasien, Osten und freien Griechenland hauptsächlich Griechen waren, so auch die wichtigsten Importeure von ausländischen Waren. Auch die Abnehmer von industriellen Erzeugnissen und die Endverbraucher waren zum grössten Teil Griechen, weil die Griechen progressiv waren und nach Besserung ihrer Lebensverhältnisse suchten, während die Türken von Natur aus Neigung zur Trägheit hatten und gar kein Interesse für die industriellen Produkte zeigten, die aus Europa eingeführt wurden. Aus diesem Grunde (hauptsächlich seit dem 18. Jahrhundert, wie es aus glaubwürdigen Quellen hervorgeht) waren 70 % der handwerklichen aber auch der Handelsunternehmungen griechisch 20 % unter, türkische Kleinhändler und Kleinunternehmer, während 10 % in den Händen der übrigen Minderheiten waren.

Schliesslich, was die anderen freien Berufe anbelangt, haben die Griechen in Thrazien ca. 50 %, die Türken 40 % und die übrigen Minderheiten 10 % vertreten. So waren hauptsächlich die Griechen, die den Beruf des Arztes, des Rechtsanwalts, des Professoren ausübten, während die Türken Staatsbeamte, Militär Kleinunternehmer, Kassierer, Konditoren, Spediture, Maultiertreiber, Arbeiter usw.

Voraussetzung des Handels und im allgemeinen der Wirtschaft in ihrer Entwicklung war das Vorhandensein einer Währung und eines Kreditwesens. Während der Türkenherrschaft gibt es bis Ende des 18. Jahrhunderts keine Bankanstalten, während die willkürlichen Interventionen der jeweiligen türkischen Regierungen die Geschäfte im allgemeinen erschwerten.

Die **Finanzierung** erfolgte durch Privatleute, und der Zinssatz war 10 - 15 % bei vorhandener sachlicher Sicherheit und 25 - 30 %, wenn eine solche Sicherheit nicht gegeben war.- Desweiteren führte ich an, dass die Kaufkraft des Groschens nicht dieselbe in allen Kreisen von

Thrazien und daher der Beruf des Geldwechslers sehr gewinnreich war. Die türkische Währung wurde von der Schatzkammer des Sultans⁸ herausgegeben, und ihr offizieller Preis war nicht stabil. Merkwürdig ist auch, dass um das Ende des 19. Jahrhunderts die kleine Geldeinheiten selten waren. Viele Gemeinden von Thrazien mussten, Papiersymbole bzw. **Ersatzgeld** herausgeben

Beim Wirtschaftsleben aber waren die griechischen Gilden an der Spitze führend. Letztere hatten auch humanitäre und kulturelle Ziele.

Bei dieser Gesamtstellung der Wirtschaft der Nation war auch die **Kirche** gar nicht abwesend. Auf Grund von durch den Sultan gewährten Privilegien, hat sie es bewerkstelligt, den christlichen Glauben zu bewahren und in sehr vielen schwierigen Umständen ihre Gemeinde von Christen aufzumuntern.

Dadurch dass sie über unbewegliches Vermögen verfügten, haben die Kloster eine wirtschaftliche Unabhängigkeit entwickelt, die für verschiedene Wohlfahrtszwecke angewendet war, welche sei es direkt, sei es indirekt, zu dem Aufstieg des Lebensstandards und des kulturellen Niveaus des Griechentums beigetragen haben. Wie bekannt, Fanarion, Athos und viele thrazische Klöster, wichtige Bollwerke des Christentums, waren auch die Wiegen der Freiheit, weil sie ja als Durchgangs- und Sammelstellen der tapferen Kämpfer der Freiheit dienten.

Die Thraker sind einer Bewunderung würdig wegen allem was sie durch Arbeitsamkeit, Geduld und Beständigkeit erlangt haben.

Sie haben ihren Raum verwertet, und zwar trotz der Unterdrückungen der Eroberer und derer Nachfolger, der Bulgaren, ist es ihnen gelungen, den nationalen Charakter von Thrazien unversehrt zu erhalten, so dass mit Recht der französische Forscher Charles Vellay folgendes behauptet hat: «Die Griechen stellen die grösste Gemeinde sowohl von Mazedonien als auch von Thrazien dar. Sie sind an der ersten Stelle nicht nur zahlenmässig. Ihre Aktivität und ihre Kultur sichert ihnen eine unbestrittene Ueberlegenheit nicht nur Bulgaren sondern auch den Türken selbst gegenüber, die in den fraglichen Gebieten wohnen. Es ist unbestritten, dass die Griechen die tatsächlichen Herrscher sowohl im Bezug auf Kultur als auch im Bezug auf die Wirtschaft sind».

SUMMARY

ECONOMIC & SOCIAL LIFE OF THE GREEKS IN THRACE UNDER OTTOMAN RULE

As I state in my above study, greek population had been, for a long time, not only the most numerous and civilized, but also the far more prosperous, in the area.

However, during the 15th and 16th centuries, standards of living, fell vertically, in Thrace. Fertile lands had been deserted, or neglected and formerly thriving towns declined. This, mainly, because Ottoman Authorities, for reasons of security, settled the country with backward and bigoted moslems, brought there from Anatolia, in order to split, the dangerous continuity of the «rayah» territory, into small and isolated, from each other, spaces, barren for the most part. Every valuable expanse of land as well as every paying employment were given to the new settlers. Thus, the enslaved natives, had to fight against great odds. Naturally, a long period of darkness and poverty resulted.

Towards the middle of the 17th century, owing to a liberal policy adopted by some open-minded officials of the Ottoman Empire, on one hand and on the other to Russias concern about the fate of the Orthodox Christians in Near East, life conditions began to improve all over Thrace. The population increased rapidly and so did its activities.

Henceforth, the **Greek Communities** aiming always to the fulfilment of their national aspirations, had to work very hard. What they cared first was education. A great number of new school were built and able teachers were engaged to teach in them. In many cases, learned professors, of greek origin, were invited, from european universities, to impart their knowledge to the youth.

Further-more, these established Educational Societies orga-

nised lectures, theatrical performances and other social manifestations, for the purpose of raising the intellectual level of the Greeks.

A number of communities founded even museums where, antiquities, as well as objects of byzantine art were exhibited. Over and above, they also erected churches, and created brother hoods. These latter were entrusted with the care of libraries, hospitals, homes for the aged, orphan asylums and the like. All that, of course, even in the 19th century, in spite of heavy taxation imposed and cruel persecution inflicted by the ruler.

During the whole period of ottoman domination and by the standards of that time, **agriculture** and **farming**, in general, were well enough developed in Thrace. At a total area of 15.625 sq.miles, 12 % of the surface of land, i.e. 1864 sq. miles approximatively, were cultivated with cereals, mainly wheat. The only substance, used then as fertilizer, was manure. Agricultural practices and implements were rudimental. Nevertheless, things changed since, the Thracians late in the second half of the 19th century, began to import machinery and tools from the U.S.A., Germany, Austria and independent Greece.

It is to be noted, on this occasion, that agricultural progress was also hindered by deficient banking organization, Hevros river overflows and the severe economic restrictions layed upon Greek cultivators by the ottoman governments. Besides, as the Sultan had been the unique possessor of lands, he distributed land-properties to mosques and to individuals, Turks or Greeks either (the latter had not, in reality, the ownership). So, for instance, the State paid no salaries to the officers of the army, because they, having become themselves landlords, had the right to collect the taxes of their own lands.

Little by little, and mainly near the end of the 19th century, thanks, on one hand to the various systems of cooperation adopted by the Greeks and on the other, to the incapacity of Moslem land-owners to keep their own, the greater number of farms (tsiflikia) in Thrace, changed hands and passed to the property of Greek land-owners. There were, yet, serf people, but also, among them, free labourers, cultivating their own fields.

Stock-farming has been flourishing in Thrace. However, it is generally admitted, that live stock, which could be fed in its wide plains, owed to be four times as much.

Taking into consideration that 50 % of the whole yield (agriculture and farming), is to be ascribed to the Greeks and only 40 % to the Turks, one can easily support that Greeks were the chief contributors to the rural effort in Thrace.

Among other lucrative activities of parallel or even greater importance, we pick up : **silk** production, **tobacco** growing and trading of both (especially from the 18th century). **Fishing** as well as **forestry** were then prosperous, though the latter had been insufficiently organized (a great number of woods had been destroyed).

Minerals, another wealth of thracian «substratum», were also lavishly exploited, as being excavated by primitive methods.

Last but not least, Thrace has in its soil, many mineral springs (spa). Some of them, of very ancient fame, are, as yet, used for cure purposes.

Already, since the 18th century, 70 % of **manufactured goods** were produced by greek factories. Among 6 of them, 5 belonged to Greeks. Equally, 3/4 of earthen ware (pottery), military carriages, clothing, bed-spreads and other pieces of handiwork were also products of greek handicraft.

Greek women, in Thrace, were famous for their skillfulness; a lot of hand-made lace, such as «tsevredes» (byzantine origin of handicraft), needleworks, Knitted and woven garments were exported abroad.

— The majority of cereal merchants were Greeks. So were the importers and exporters of other goods, in general, hence we may say that, trade in Thrace, was dominated by Greeks (70 %).

— In their large proportion, Greek **merchants**, were sailing-shipowners and had sale-agents in various european ports as Marseille, Venice, Trieste etc.

Realised profits were very high, but so were risks run (piracy, various intrigues, economic restrictions imposed by Ottoman Governments, deficiencies in land-transport and the like).

At that time, the greek merchant navy, was predominating, in the Mediterranean. Many greek tradingvessels (merchantmen) flied flags of foreign nationalities (French, German, Austrian or Russian). Transportation of goods by caravans, across the country, were, usually, made

by ottoman companies (60 %). Greek «Karabatzides» (travelling-merchants) carried goods abroad : in Vienna, Leipzig, Odessa and other towns (30 %). Since the second half of the past century (19th, a French Railway Company undertook the conveyance of goods in Thrace, almost along the west bank of the river «Hevros».

By that time, one could easily observe the striking difference existing between the two elements, Greeks and Turks, living in Thrace. The former liked progress. That was obvious from their preference to imported manufactures, in contrast with the mass of the Turks, which, being backward and suspicious, could not be accustomed with anything new.

The 50 % of the Greek inhabitants of Thrace, were busy in **learned professions**, such as clergy, medicine, law, teaching etc., while, the relatively few Turks, who happened to be educated, were civil servants or army officers.

In the whole of the Ottoman Empire, till the end of the 19th century, banking organization was almost absent. Consequent on this, commercial transactions were extremely difficult. Towards the middle of the above century, many greek merchants of Thrace, were led to the solution of the problem, by beginning **bank exchanges** with greek banks established abroad : Trieste, Vienna, Leipzig etc. Meanwhile, private businessmen (especially Jews) borrowed money at high rates of interest (10 - 15 %, when property was given as guarantee, otherwise, the rate rose from 25 - 30 %). Owing to the fact that the «piastre» had not the same value everywhere in the Empire, money lending became a very profitable business.

It has been ascertained also, that the piastre, issued by the «Hasne» (Sultans treasury) had seldom a fixed official value. That because of Sultans «manceuvres» according to their own needs of the moment. A terrible inflation, due to the deficient economic policy of the Ottoman Empire, followed.

About the end of the 19th century, coins of low value became so scarce, that many Greek Communities, in Thrace, in order to face the conjuncture, were obliged to issue «symbols» which were used as «money substitutes».

The Greek Orthodox Church led the Greek Nation, in all its struggles against Ottoman rule. The Monasteries of Thrace, offered, their

protective asylum, as well as their material assistance, to all those fighting for independence. «Phanar», «Mount Athos» together with the above-mentioned Monasteries, had been not only the ramparts of Christendom, but also the cradles of freedom.

On this occasion, allusion has been made to the «Philhellenism» of Europe and the U.S.A.

In this study, it has also been described the administrative, economic and social organization of Eastern Romylia (1878-1885), created by the Congress of Berlin.

In conclusion, we may support that the Thracians deserve much praise for their achievements. In spite of Ottoman oppression and Bulgarian malevolence, they did not surrender. They have asserted their rights, over the land of their Ancestors, so well, that Charles Vellay has written in this subject :

«On voit par ce tableau, que, les musulmans mis à part, les Grecs représentent l'élément de beaucoup le plus nombreux de la population de la Macédoine et de la Thrace. Mais ce n'est pas seulement par le nombre, qu'ils occupent la première place. Leur activité et leur culture leur assurent une prédominance considérable, non seulement sur les Bulgares, mais encore de toute cette région au point de vue intellectuel et économique.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΚΡΙΤΑΣ Τ. "Άγιον Όρος, (Ό φρουρός τής Όρθοδοξίας). Άθήναι, 1972.
- ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ ΜΥΡΤ. : Έπιγραφαι Φιλιππουπόλεως, Θρακικά Τόμος 2ος (1929).
- » Θράκη και ή Μητρόπολις αύτης Φιλιππούπολις.
 - » Θρακικά, Τόμος 2ος (1929).
 - » Δύο έγγραφα έκ Φιλιππουπόλεως του 19ου αιώνος, Θρακικά Τ. 3, (1929).
 - » Τά αρχεία του έν Φιλιππουπόλει έσναφίου τών άμπατζήδων, Άρχ. Θρακ. και Λαογραφικού Όησαυρού Τόμος 3ος (1936 - 37).
 - » Περί τής γλώσσης τών Θρακών, Θρακικά, Τόμ. 4ος.
 - » Περί τής Όρησκείας τών Θρακών, Θρακικά Τόμ. 4ος.
 - » Περί τής Μονής τής Κοιμήσεως τής Όπεραγίας Θεοτόκου Πετριτσονιτίσσης, Θρακικά, Τόμ. 7ος.
 - » Κώδιξ Νικηφόρου Φιλιππουπόλεως, Θρακικά, Τόμος 12ος (1939) 13ος, (1940) 14ος και 15ος, (1940) και 16ος (1941).
 - » Κώδικες Άνατ. Θράκης, Θρακικά, Τόμος 18ος (1943).
 - » Τά Άρχεία του έν Φιλιππουπόλει έσναφίου τών Τεκτόνων, Άρχείον Θρακικού και Λαογραφικού Όησαυρού (1935).
 - » Συμβολή εις τήν Όστορίαν του έν τή Β. Θράκη Όλληνισμού, Άρχείον Θρακικού και Λαογραφικού Όησαυρού, Τόμος 8ος (1941 - 2).
- Χ. ΒΑΜΒΑΚΑ - ΑΛ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗ. : Άρχείον Θράκης.
- ΒΑΛΑΒΑΝΩΦ Μ. : Έκθεσις περί τής Μονής Πετριτσονιτίσσης (Βατσκόβου) Σόφια 15-9-1894, Μετάφρασις Μ. Όποστολίδου, Θρακικά, Τόμος 9ος (1938).
- ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Α. : Όστορία του Νέου Όλληνισμού, 1964 τ. Α+Β.
- ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ Ι. : Ό Φιλική Όταιρεία, ό Καποδίστριας και ή ρωσική πολιτική, έκδ. Όταιρ. Μικεδ. Σπουδών Θεσ/νίκη 1968.
- ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Β. : Ό Πόλη μας, Άρχείον Θρακ. Λαογρ. Όησαυρού, Τ. 33 1967.
- ΒΟΥΡΝΑΣ Τ. : Φιλική Όταιρεία, έκδ. Τ. Δραγοπούλου, Άθήναι.
- ΒΟΥΡΑΖΕΛΗ-ΜΑΡΙΝΑΚΟΥ Ε. : Αί έν Θράκη Συντεχνίαι τών Όλλήνων κατά τήν Τουρκοκρατίαν, Θεσ/νίκη 1950, έκδ. Όταιρ. Μικ. Σπουδών.
- ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ - ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ Δ. : Ό Κωνσταντινούπολις, 1869.
- ΓΑ-Ι-ΤΑΝΟΥ-ΓΙΑΝΝΙΟΥ Μ. : Ό έπαρχία Δέρκων, Θρακικά, Τόμος 12ος (1939).
- ΓΕΔΕΩΝ Μ. : Χρονικόν του Πατριαρχικού Όίκου και Ναού έν Κωνσταντινουπόλει (1884).
- » Κανονικι διατάξεις, έπιστολαί, λύσεις, θεσπίσματα τών άγιων Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως, Τόμος 1ος (1888) και Τόμος 2ος (1889).

- » Ἀλληλεγγύη συντεχνιῶν, Νέος Ποιμὴν (περιοδ.) ἔτος Α' τεύχ. 6, Κωνσταντινούπολις (1919).
- » Ἑορτολόγιον Κωνσταντινουπόλεως Προσκυνητοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Κωνσταντινούπολις (1904).
- » Εἰδήσεις ἐκ Κωδικῶν Θρακικῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Παιδευτοῦ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, Τόμος 27ος (1907).
- » Φιλάνθρωποι Διατάξεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, Τόμος 8ος (1887 - 8).

ΓΕΡΜΙΔΗΣ Α. : Τὰ Γανόχωρα, Θρακικά τ. 46ος, 1972 - 73.

ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓ. : Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως, Θρακικά, Τόμος 29ος (1958).

ΓΡΙΣΠΟΣ Π. : Ἐπιστημονικὸς Προσδιορισμὸς Φυτωνυμιῶν Α. Θράκης, Θρακικά. Τ. 44 (1970).

ΔΕΔΕ-ΜΙΧΑΗΛ Μ. : Ἀνθρώπινος Χαρακτήρας τοῦ Συνεργατισμοῦ, Ἀθήναι. (1965)
Τὸ Ἀναστενάρι, Θρακικά, Τ. 46ος (1972 - 73).

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Κ. : Θρακικά Ἐγγραφα χειρόγραφα ὑπάρχοντα εἰς Γενικὸν Ἀρχεῖον Κράτους, Ἀνάτυπον Τ. 33 Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ Ἰνστιτούτου.

ΕΣΠΕΡΟΣ : (περιοδικὸν) ἐκδ. Λειψίας, 1881.

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΓΡ. : Ἡ Παιδεία ἐν Διδυμοτείχῳ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Ἀνάτυπον Τ. 20 - 22, Ἀρχεῖον Θρακικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἰνστιτούτου (1955).

ΖΑΓΚΛΗΣ Δ. : Πόλεις Ἀρχαίας Θράκης, Θρακικά, Τόμος 34ος.

ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ Δ. : Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία 324 - 1071, Ἀθήναι, 1969.

» Ἡ Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Τουρκοκρατία, Ἀθήναι, 1954.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ μετὰ στατιστικῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. ἐκδ. Νομ. Ἀδριανουπόλεως, 1871.

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ Δ. : Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν τ. Ι, 1885.

ΚΟΜΝΗΝΗ ΑΝΝΑ : Ἀλεξιάς CSHB, I - II ἐκδ. L. Schopen-A. Reiffersheid Bonn, 1839 - 1878.

ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ Φ. : Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς Τ. 2ος Ἀθήναι (1948).

ΚΟΥΡΙΑΛΑΣ Ε. : Ὁ Καβαλλάρης Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ἀγιογραφίᾳ καὶ Λαογραφίᾳ, δημώδης τύπος ἐν Θράκῃ (1957).

» Ἱστορία τοῦ Ἀσκητισμοῦ, Θεσ/νίκη (1929).

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Γ. : Συμβολὴ εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν Ἱστορίαν Θράκης. Τὸ Διδυμοτεῖχον καὶ ἡ Ἀδριανούπολις μετὰ τὸν ΙΔ αἰῶνα, Θρακικά, Τόμος 2ος (1929).

ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ Β. : Τὸ ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου στὸ 18ο αἰῶνα, Ἀθήναι, 1972.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ. : Θεσσαλονίκια Μελετήματα.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΣΤΙΛΙΑΝΩΝ : Τὰ Βόρεια Ἐθνολογικὰ ἔθρια τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐκδ. Ἑταιρ. Μακεδ. Σπουδῶν Θεσ/νίκη 1946.

» Ἡ Δ. Θράκη καὶ οἱ Βούλγαροι, Ἀθήναι 1919.

» Ἡ Θράκη κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, 1946.

ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΣΤ. : Περιγραφὴ Ἀδριανουπόλεως, Θρακικά Τόμ. 2ος. (1929).

- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΔΡΙΣΤ.: "Ένα έθιμο Τολμηρό και Μιά Γραφική Συνήθεια
Σ' ένα χωριό τής Αν. Θράκης, Έταιρ. Θρακικών Μελετών, Αθήναι 1961.
- ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗΣ Ν.: "Η Λαϊκή Χειροτεχνία στα νησιά του Μαρμαρά. Έλληνική
Λαϊκή Τέχνη, Ε.Ο.Ε.Χ. 3/1971.
- ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γ.: Περί τών παρ' ήμιν άγιασμάτων τής Θράκης. Άνακον. εις
Έταιρ. Μεσαιωνικής Έρεύνης Κωνσταντινουπόλεως.
» Άπό Άδριανουπόλεως εις Λουλέ - Βουργάζ Θρακικά Μελετήματα Τόμος Α'
1911.
» Μελέται περί Άδριανουπόλεως, Θρακικά Τόμος Α. σ. 282 - 311.
- ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ ΕΥΑ.: "Έγγραφα Άγ. Όρους τής Μεγάλης Έλληνικής Έπαναστάσεως,
Αθήναι 1966.
- ΛΟΥΓΙ-ΖΟΣ ΚΩΝ. (Όικον): "Ιστορία Καλλιπόλεως Άν. Θράκης, Θρακικά Τ. 25/1956.
- ΛΟΥΚΑΤΟΣ ΣΠ.: "Έλληνες και Φιλέλληνες τών Ινδιών κατά τήν Έλλην. Έπανά-
στασιν. Αί έλληνικαί παροιμίαί τής Καλλιούττας και τής Δάκκας. "Η Φιλελλη-
νική Έταιρεία τής Καλλιούττας Αθήναι 1965.
- ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ Ι.: Πολιτιστικά Σημειώματα Νομού Σαράντα Έκκλησιών, Άρχεϊόν
Θράκης, άνάτ. Τόμου 34ου (1969).
- ΜΑΜΕΛΗΣ Γ.: "Η Προσφορά τών Θρακών εις τήν Έπανάστασιν του 1821, έκδ.
Έταιρ. Μακεδ. Σπουδών Θεσ/νίκη 1971.
» "Η Άδριανούπολις Έθνική Έπαλις και Πνευματική Έστία επί Τουρκοκρα-
τίας, Θεσ/νίκη 1971.
- ΜΑΜΩΝΗ Κ.: Τρεις Κώδικες τής Έπισκοπής Μετρών και Αθύρων, άνάτυπον 21ου,
Τόμου Θρακικού και Λαογραφικού Γλωσσικού Όησαυρού (1956).
- ΜΑΝΑΚΑΣ Δ.: Διδυμότειχον, Θρακικά, Τόμος 27ος (1958).
- ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ Φ.: Πόλις και Νομός Ραιδεστού, Θρακικά, Τόμος 24/1955.
- ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ Μ.: Γράμματα Πατριαρχών και Μητροπολιτών του 16ου αϊώνος έκ του
Άρχεϊου τής έν Βενετία Άδελφότητος, Όησαυρίσματα Τ. 5ος 1968.
» Συλλογή άνεκδότων έγγραφων άναφερομένων εις τούς έν Βενετία Μητροπολι-
τας Φιλιδελφείας, Βενετία, Όησαυρίσματα Τ. 6ος, 1969.
- ΜΟΥΚΑΝΟΣ ΔΗΜ. Δ.: "Η Συμβολή του Πρωταγόρου εις τήν Άρχήν του Έπο-
κειμένου, Θρακικά, Τ. 43, 1969.
» "Η Έννοια του Μύθου εις τήν Άρχαίαν Θράκην, Θρακικά, Τ. 45, 1971.
» "Ο Άλεξάνδρινος Γραμματικός, Διονύσιος ό Θράξ, Θρακικά, Τ. 46, 1972 - 73.
- ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΥ ΧΡ.: Σαράντα Έκκλησίαί Άν. Θράκης, άνάτυπον έκ του 3ου Τόμου
(1967) Έταιρ. Θρακ. Μελετών.
- ΜΟΑΤΣΟΣ ΤΡ.: Τό Βενετικόν Προξενείον - Κρήτης επί Τουρκοκρατίας, Βενετία, Όη-
σαυρίσματα Τ. 6ος, 1969.
- ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.: Λαϊκή Άρχιτεκτονική Βεροίας "Έκδοτ. Τ.Ε.Ε. Αθήναι 1967.
- ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Β.: Πατριαρχική Άλληλογραφία Θράκης, Θρακικά, Τόμος 2ος
(1929).
» "Ένα Λύνα, Θρακικά Τόμος 2ος (1929).

- » Περὶ τῶν ἐν Αἴνῳ σχολείων, Δελτίον Ἱστορικῆς Ἐθνολ. Ἐταιρίας, Τόμος 2ος (1885).
- » Τὰ ἐσνάφια, ζῆτοι ρουφέτια Θεσ/νίκης, ἀνάτ. ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου Θεσσαλονίκης (1932).
- ΝΑΛΤΣΑΣ ΧΡ. : Φίλιππος Β' ὁ Μακεδών, ὁ ἐνωτὴς τῶν Ἑλλήνων, ἐκδ. Ἐταιρ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσ/νίκη 1970.
- » Ἡ Ἀνατ. Ρωμυλία (ἡ κατάληψις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ὁ ναυτικὸς ἀποκλεισμὸς τῆς Ἑλλάδος 1885 - 1886) ἐκδ. Ἐταιρ. Μακεδ. Σπουδῶν, Θεσ/νίκη 1963.
- ΝΤΟΚΟΣ ΚΩΝΣΤ. : Μιὰ ὑπόθεσις Πειρατείας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, Θησαυρίσματα Τ. 2ος 1963, Βενετία.
- ΞΗΡΑΔΑΚΗ ΚΟΥΛΑ : Παρθεναγωγεῖα, Δασκάλειες τοῦ Ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, Τ.Α' καὶ Β'.
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ. : Βιβλιοκρισίαι, Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου (1940 - 50).
- ΟΡΓΑΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ Ἀνατολ. Ρωμυλίας ἐκδ. Ἑλλην. Μεταφρ. Ἀθ. Νικολαΐδης, Φιλιππούπολις 1879.
- ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κ. : Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Τόμος 5ος. 1930, Ἀθῆναι
- ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΧΡ. : Λαογραφικὰ Σουφλίου Θρακικά, Τ. 45 (1971).
- ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΠΟΛΥΔ. : Ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν ἐκ τῶν κωδικῶν τῆς ἱερᾶς Μητρ. Ἀδριανουπόλεως, Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Θησαυροῦ, Τόμος 1ος.
- » Οἱ ὀνομασίαι στὶς Σαράντα Ἐκκλησίαις, Θρακικά, Τόμος 5ος.
- » Γλωσσάριον Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Θρακικά, Τόμος 4ος.
- ΠΑΣΠΑΤΗΣ Α. : Ὑπόμνημα περὶ τοῦ Γραικ. Νοσοκομείου τῶν Ἑπτὰ Πύργων, Ἀθῆναι (1862).
- ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ Ἱστορία Κων/πόλεως (1464 - 1588) ἐκδ. Βόννης.
- ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤ. : Οἶκον. Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος (Θεσ/νίκη - Ἀθῆναι), (1972).
- ΡΟΔΟΟΙΝΟΥ Ν. : Κουλπανάδικα, Θρακικά, Τ. 4ος (1933).
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ ΣΠ. : Πόλεις καὶ Θέσμια τῆς Θράκης καὶ Ἰωνίας, Τόμος 1ος Ἀθῆναι (1929).
- ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ΑΧ. Ἱστορικὸν καὶ Γεωγραφικὸν Λεξικὸν τῆς Θράκης, Ἐκδ. Ἐταιρείας Θρακ. Μελετῶν (1963). Ἀθῆναι
- ΣΑΡΡΟΣ Δ. : Συνθηματικὰ Γλῶσσαι, Λαογραφία, Τόμ. Ζ' (1923).
- ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ. : Ἡ Θράκη ἐκδ. (1922).
- ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Κ. : Ζένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα, Ἀθῆναι 1972, 1973.
- ΣΙΤΑΡΑΣ ΑΠ. : Ἡ Μάδυτος, Ἐκδοσις Σωματείου Μαδυτιῶν «Ὁ Ἑλλήσποντος» (1971). Ἀθῆναι
- ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ Γ. : Τὸ 21 καὶ ἡ Ἀλήθεια.
- ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ ΒΛ. : Ἡ Θράκη, ἀνάτυπον ἐκ τοῦ 22ου Τόμου τοῦ Ἀρχείου Λαογραφικοῦ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ (1957).

- ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Μ. : 'Αναμνήσεις από την Α. Θράκη, Θρακικά, Τόμος 18ος (1943).
- ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Ε. - ΣΑΡΑΝΤΗΣ : 'Από τὰ 'Αγίσματα τῆς Θράκης, Θρακικά, Τόμος 18ος, (1943).
- » Φυτὰ τῆς Θράκης, Θρακικά, Τόμος 2ος.
- ΣΥΛΑΜΙΑΝΑΚΗΣ Γ. : 'Ο 'Άγιος Μηνᾶς Συμβολή εἰς τὴν 'Ιστορίαν.
- ΤΣΑΚΩΝΑΣ Δ. : Εἰσαγωγή εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν 'Αθήναι 1971.
- » Κοινωνιολογία τοῦ Νεοελληνικοῦ Πνεύματος 'Αθήναι 1972.
- » Εἰσαγωγικά Μαθήματα Κοινωνιολογίας 'Αθήναι 1972.
- ΤΣΕΛΕΜΠΗ ΕΒΑΙΓΙΑ : ἐκ τοῦ Seyahetname, μετάφρ. Γ. Σπαθάρη, Θρακικά Τόμοι 4, 5, 7, 9.
- 'ΤΟΥΡΑΙΔΗΣ Γ. : 'Η Θράκη ἐν τῇ ποιήσει τοῦ 'Εννίου ΘΡΑΚΙΚΑ Miscellanea Thracia in «Thebaidem» P. Painsi slati ΘΡΑΚΙΚΑ Τ. 46/1972 - 3.
- ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Ν. : 'Η Συμβολή τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς 'Ελευθερίας, 'Αθήναι 1953.
- ΦΙΑΛΜΩΝ Γ. : Δοκίμιον 'Ιστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς 'Εταιρίας (1834).
- ΦΙΑΠΠΙΔΗΣ Δ. - Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ, Γεωγραφία Νεωτερικῆ περὶ τῆς 'Ελλάδος (1791) ἔκδοσις 'Ερμῆς 'Αθήναι 1970.
- ΧΛΩΡΟΣ Γ. : Τουρκοελληνικὸν Λεξικόν, Κωνσταντινούπολις (1899).
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Α. : 'Υποδείγματα ἑλληνικῆς Διακοσμητικῆς, ἔκδ. ΠΥΡΣΟΣ, 1929.
- ΧΟΥΜΑΝΙΔΗΣ Α. : Μαθήματα 'Ιστορίας Οἰκονομικοῦ Βίου. (1969).
- » Περὶ τῆς Οἰκονομίας καὶ Ναυτιλίας τῶν τριῶν Νήσων 'Υδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (1972).
- » Οἰκονομικὴ 'Ιστορία τῆς 'Ελλάδος, ἔκδ. 'Εθνικοῦ Κέντρου Κοινων. 'Ερευνῶν, 'Αθήναι 1973.
- ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Μ. : Σαράντα 'Εκκλησίαι 'Ανατολικῆς Θράκης, 'Ανάτυπον ἐκ τοῦ 33ου Τόμου τοῦ 'Αρχείου Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἐπιχειρηματοῦ (1967).
- ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Α. : Τὸ ἐπαρχιακὸν Βιβλίον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ αἱ Συντεχνίαι ἐν Βυζαντίῳ (1935).
- ΨΙΛΛΑΚΙΣ Γ. : 'Ιστορία τῆς Κρήτης, Χανιά (1909), Τόμος 3ος σελ. 1 - 22.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ALEX. ANTONIADES : La Puissance de l'Hellénisme et le Role économique des Grecs en Thrace, Paris 1919
- ARTEMIS, Lexikon der alten Welt, Zürich - Stuttgart 1965
- N. BIANCONE : Ethnographie et Statistique de la Turquie d'Europe et de la Grèce, Paris 1876
- WILHELM BARTH - MAX KEHRING - KORN : Die Philhellenenzeit von der Mitte des 18. Jh. bis zur Ermordung Kapodistrias am 9.10.1831, München 1960
- ERICH BAYER : Die Griechen in Sæculum Weltgeschichte, Herder, Bd 2 Freiburg - Wien 1962
- G.M. BERSANETTI, Studi sull'imperatore Massimino il Trace, 1965, Brockhaus Enzyklopädie 1966
- A. CAMARIANO - GIORAN : Les academies Princières de Bucarest et de Jassy et leurs Professeurs of Institute Balkan Studies, Thessaloniki 1974
- H. COVEL : Περιηγήσεις ΘΠΑΚΙΚΑ TOM. 10ος & 12ος
- CH. DIEHL : L'Origine du regime des Thèmes dans l'Empire Byzantine, 1896 Études Byzantines 1905
- D. DUMONT : Le Balcan Θρακικά, Τόμ. 16ος 1941
- R. DREUX : Voyage en Turquie et en Grèce, édit. Pernot, Paris
- P. ENEPEKIDES : Beitrage zur kulturellen & politischen Geheimtätigkeit der Griechen in Wien vor dem griechischen Aufstand, Berlin 1960
- H. FRANCOTTE, H. GUMMERUS : RE 9, 2 (1916) Industrie & Handels
- EUGENIO GARIN : Die Kultur der Renaissance, Propyläen Weltgeschichte T6 - 1964
- F. GEICHELCHHEIM : RE 16, I (1933)
- G.E. von GRUNEBAUM : der Islam, Propyläen Weltgeschichte Berlin - Frankfurt Wien 1963
- J. HAMMER PURGSTALL : 'Ιστορία τής 'Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Μετάφρ. εις τήν ελληνικήν Κ. Σ. Κροκιδῶ Τ. 5ος 'Αθήναι 1874.
- G. HERING : Okumenisches patriarchat und europäische Politik 1620 - 1938 Wiesbaden 1968.
- J. HASEBROECK : Griech .Wirtschafts & Gesellschaftsgeschichte 1931

- WOLFGANG HELCK: der Ostmittelmeerraum, Sæculum Weltgeschichte, Freiburg - Basel Wien Bd. I 1965.
- J. G. Herder: Zur Philosophie der Geschichte, Berlin 1952.
- ALFRED HEUSS: Hellas, Propyläen Weltgeschichte, Berlin - Frankfurt - Wien Bd. III 1962
- EDGAR HÖSCH: Literaturbericht über die Geschichte Neugriechenlands 1453 - 1945 in Historische Zeitschrift, Sonderheft 5 herausgegeben von W. Kienast, München 1973
- L. HOUMANIDES: Staatswirtschaft & Handel in Byzanz, in Scripta Mercaturæ, München 1972
- C. JIRECEK: Geschichte der Bulgaren, Prag 1876
- N. JORGA: Geschichte des Osmanischen Reiches I Gotha 1908
- N. KAZAROW: Ein neues Relief des dreiköpfigen Reiters in Archiv für Religionswissenschaften T. XXXIII
- DER KLEINE PAULY Bd I Stuttgart 1969
- RICHARD KONETZKE: Ueberseeische Entdeckungen & Eroberungen Propyläen Weltgeschichte 6 Bd 1964
- K. KRUMBACHER: 'Ιστορία Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας (1879 - 1900) μετάφρ. Γ. Σωτηρίου.
- W.M. LEAKE: Travels in Northern Greece, London 1835
- A. LIPPOLD: im Bonner H.A. Colloquium 1966/67, 1968
- FRANZ MAIER: Tradition & Wandel: über die Gründe der Widerstandskraft, von Byzanz, Historische Zeitschrift München, Bd 248, Heft 2 April 1974
- GEN. MALLETERRE, J. REINACH, A. BERL, S. SARTIAUX: La Grèce devant le Congrès, Paris 1919
- S. MAYER'S: Konversation Lexikon
- MAYER'S: Reisebücher, Türkei, Rumanie, Serbien 6. ed. Leipzig - Wien 1902
- L. MONTAGNE: Letters of London 1861 Θρακικά, T. 1
- J. OEHLER: RE 12 (2) 1925
- G. OSTROGORSKY: Geschichte des bysantinischen Staates, München 1963
- BASILIKE PAPULIA: Ursprung & Wesen der «Knabenlese» im osmanischen Reich, München 1963
- L. PETIT: Typikon de Pakourianos Gr. pour le Monastère de Petritzos en Bulgarie 1904
- H. von REINERS: Reise im Jahre 1793 Θρακικά, T. 1
- M. ROSTOVITZ: Gesellschafts & Wirtschaftsgeschichte der Hellenistischen Welt 1955
- BERTHOLD RUBIN: Byzanz, Propyläen Weltgeschichte - Summa Historica, Berlin - Frankfurt - Wien 1965

- ST. RUNSIMAN : Das Patriarchat von Konstantinopel, München 1970
- FRITZ SCHACHERMEYR : Ursprung & Hintergrund der griechischen Geschichte, Propyläen Weltgeschichte, Berlin - Frankfurt - Wien Bd4 1962
- E. SCHURE : Les Grands Initiateurs, μετάφρ. 'Ελληνική Ε. 'Ανδρουλιδάκη έκδ. ένωμ. 'Εκδόσεις 'Αθήναι 1962.
- N. SVORONOS : Le Commerce de Salonique en XVII Siècle, Paris 1956
- S. THRUPP : The Gilds, The Cambridge Economic History of Europe T. III 1963
- N. TODOROV, L. DINEV, L. MELNICHKI : Bulgarie 1969
- A. VASSILIEF : 'Ιστορία Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ελληνική μετάφρ. ΠΑΠΥΡΟΥ Τόμ. 1ος και 2ος.
- A. VIQUESNEL : Voyage dans la Turquie d'Europe, description physique et geologique de la Thrace, Paris 1868
- EKKEHARD VOLKL : die griechische Kultur in der Moldau während der Phanariotenzeit (1711 - 1821) in SOF 26 (1967)
- D. A. ZAKYTHINOS : La Commune Grecque, Les conditions historiques d'une decentralisation administrative, Hellenisme contemporain 1948
- A. ZLATARSKY : 'Ιστορία του Μεσσιωνικού Βουλγαρικού Κράτους ΘΡΑΚΙΚΑ Τ.Ι. 1928.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ
ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

A

Ἄβδηρα 14, 17, 24
Ἄβιοι 22
Ἄβρότονον 17
Ἄγαθούπολις 176
Ἄγγλία 157, 170
Ἄγορανόμοι 24
Ἄγροφύλακες 55
Ἄγχιαλος 181
Ἄγωγιᾶται 167
Ἄδριανούπολις 26, 27, 28, 30-33,
39, 48, 50, 62, 64-73, 150-153,
168, 172, 183, 184, 223
Αἴλιανός 15
Αἴνος 14, 17, 26, 73, 161, 164, 168,
174, 175, 183, 198, 222
Ἄλας - ἄλυκαί 25, 93, 230
Ἄλέξιος Κομνηνός Α' 30
Ἄλιεία 131, 135, 238
Ἄμπελουργία 119, 122
Ἄμφίπολις 14
Ἄντιπραγματισμός 25, 123
Ἄντίσπορον 112
Ἄποικισμός 22, 33
Ἄποικιακὰ εἶδη 169
Ἄπολλωνία 14
Ἀργιλλοπλαστική 151
Ἀρπαλίκια 111, 113
Αὔστρια 169

B

Βακούφια 37, 49, 104, 234, 235
Βάμβαξ 119, 230

Βενετία - Βενετοὶ (Ἐνετοὶ) 30, 31,
156, 157, 158, 162, 163
Βεργκι 91, 230
Βησσαρίων 200 - 203
Βιζύη 119
Βιλαέτι 53
Βιταλιανός 28
Βούλγαροι 29, 32
Βυζάντιον 14, 17
Βυρσοδεψεία 151

Γ

Γαιόμορον 105
Γαλλία 156, 157, 161, 170, 173,
174
Γάνος—Γανόχωρα 173, 174, 224
Γενήτσαροι 29
Γενάδιος Σχολάριος 204
Γενουᾶται 19, 25, 31
Γερμανία 31, 176
Γιαούρτι 152, 155
Γότθοι 11
Γρόσιον 124, 184—189

Δ

Δανεισμός 57, 105
Δασμοὶ 156, 157, 191
Δασσοκομία 25, 30, 130, 131, 237.
Δεδέ-Ἀγάτς 50, 150, 168
Δεκάτη 90, 91, 111, 125
Δημογέροντες—Δημογεροντία 53, 55
Δημόσια Μαθήματα 82
Διδυμότειχον 174, 181

Διοικητική διαίρεσις Θράκης 25-28
 Διομολογήσεις 156—157
 Δουλοπαροικία 25, 104
 Δουλεμπόριον 160, 162
 Λωδεκάρα 54

E

Ἐγγειος Ἰδιοκτησία 104, 234, 235
 Ἐβρος (ποτ.) 27, 32, 168, 169, 174
 Ἐγνατία 18
 Ἐλαιοτριβεία 150
 Ἐλλήσποντος 13, 16
 Ἐνδυμασία 9, 21, 103, 124
 Ἐξωχώραφα 112
 Ἐμπόριον 157, 158
 Ἐπιγραφαὶ 43, 81
 Ἐπίμορτος 107
 Ἐριουργία 142
 Ἐφοροδημογεροντία 54
 Εὐαγῆ Ἰδρύματα 54, 64
 Εὐξείνιος Πόντος 14, 27

Z

Ζάππειον 61
 Ζαρίφεια Διδασκαλεία 62
 Ζεῖρὰ 21
 Ζάκχαρις 155

H

Ἡμερομίσθια—Μισθοὶ 108, 155, 156, 228
 Ἡράκλεια 14, 32, 172
 Ἡρόδοτος 13

Θ

Θεραπεῖανὰ 144
 Θρακικαὶ φυλαὶ 14
 Θρακικὴ γλῶσσα 15

I

Ἰαματικαὶ πηγαὶ 139—140

Ἰμβρος 161
 Ἰουλιανὸς 23
 Ἰσπανία 157, 160, 161
 Ἰταλία 160, 169
 Ἰχθυοτροφεία 132
 Ἰωαννίτης 32

K

Καλαθοπλεκτικὴ 148
 Καλλικράτεια 152, 172
 Καλλίπολις 14, 32, 33, 150, 167, 172, 173, 183
 Κανονναμὲ 105
 Καπνὸς 128—130, 231
 Καρακατσαναῖοι 125
 Κεραμοποιία 152
 Κεσσάνη 150, 174, 182, 183
 Κιλίμια 142
 Κοιλὸν, βλ. Μέτρα καὶ Σταθμὰ
 Κομοτηνὴ 150
 Κοράνιον 90
 Κοτύλαι 152
 Κουρσάροι 160—164
 Κουκουλαγορὰ βλ. Σηροτροφία
 Κτηνοτροφία 25, 30, 122—125
 Κύπρος 158
 Κύριλλος Λούκαρις 210
 Κωνσταντινούπολις 30—33, 50, 150, 152, 155, 156, 168, 172, 173, 176, 184

Λ

Λῆνος βλ. Μέτρα καὶ Σταθμὰ
 Λινέλαιον—Λινέλαιοτριβεία 150

M

Μάδυτος 150
 Μάκρη 165, 166, 170, 171
 Μακροχώρι (Δέρκων) 180
 Μαχραμάδες 145
 Μελίπαστα 132
 Μεταλλεία 23, 25, 138, 139
 Μεταξουργεία 144

Μέτρα καὶ Σταθμὰ 195—6

Μήδεια 176

Μητροκαμίαι 53

Μισθοὶ 56, 57

Μονοπώλια 93, 102, 230

Μουατζιρ 45

Μουδύρης 53

Μουσέλμηδες 103

Μουχτάρης 53, 55

Μοναὶ 220—224

Μποῦρλοι 148

Μύλοι 149, 150

N

Ναυπηγεῖα 158

Ναυτικὸν (ἐμπορ.) 165—167

Νιάμα 112

Νομίσματα 184—195

Νομομηχανικοὶ 50

Νομοφύλακες 24

Ξ

Ξάνθη 183

Ξωμάχοι 108

O

Οἰκοτεχνία 144—148

Οἰκονομικοὶ λειτουργοὶ 24

Ὀρκετὸς πλοῦτος 23, 25, 138, 139

Π

Παιδεία 57—64

Παιδομάζωμα 35

Πειραταὶ—Πειρατεία 18, 158—
161

Περιοδικὰ—Ἐφημερίδες 75

Πισᾶται 31

Πνευματικοὶ Ἀρχηγοὶ Μειονοτή-
των 51

Πούσουλα 172

Πόχη 133

Προξενεῖα 50

Πυρκαῖαι 49, 50

P

Ραιδεστός 75, 167, 171, 172

Ροδέλαιον—ροδόσταγμα 119, 152

Ρυμοτομία 49, 50

Ρωμυλία Ἀνατ. 32, 226—238

Ρωσία 25, 157 158, 164, 169,
170

Σ

Σάλι 168

Σαμοθράκη 15, 22

Σαράντα Ἐκκλησίαι 34, 35, 41, 50,
73, 150, 151, 168, 176, 183

Σαπωνοποιία 151

Σαρακατσαναῖοι βλ. Καρακατσα-
ναῖοι

Σατζάκια 40

Σερβέτα 124

Σηλυβρία 17, 18, 24, 30, 152, 173

Σημαῖα εὐκαιρίας 158

Σηροτροφία 125—128

Σησαμέλαιον 150

Σίτος 29, 114—117

Σουλτᾶρες 124

Σουργκί 182

Σουρίκι 168

Σουφλί 169, 182

Σπάρτακος 17, 18

Σπέντζα 93

Στενήμαχος 73

Σύλλυμος 151

Σύλλογοι Φιλεκπαιδευτικοὶ 66

Σύμβολα 191—193

Συστήματα ἐγγείων σχέσεων 105

T

Τάπητες 142, 143

Ταρσανάδες 158

Τιμαὶ γαιῶν 111

Τιμαὶ εἰδῶν 144, 155

Τιμαὶ νομισμάτων 190

Τοκογλυφία 191

Τουγράφ 185

Τσακῆλι 150

Τσεβρές 144—148
 Τσαφλίκια 105—108
 Τσορμπατζής 108
 Τυπογραφείον 210
 Τύρνοβον 176

Υ

Υγειονομική Υπηρεσία 51
 Υφαντά 148

Φ

Φανάρι—Φαναριώται 211—213
 Φέρραι 174, 182
 Φιλιππούπολις 23, 26, 27, 31, 32,
 51, 62, 168, 181, 183, 238
 Φορολογία 55, 90—94, 230—232,
 235

Χ

Χρυσοκεντητική 148
 Χρυσοχοϊά 152

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ
ΕΙΚΟΝΩΝ — ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Σελίς
Εικόν	8
Χάρτης Πόλεων Ἀρχαίας Θράκης	17
Χάρτης Θράκης κατὰ τὸν Ν. Σοφριανὸν	34
Ἡ ἄλωσις τῆς Κων)λεως (μικρογραφία)	36
Πίνακες πληθυσμοῦ Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως	40
Πίνακες πληθυσμοῦ Βιλαετίου Κων)λεως	52
Στατιστικὸς Πίναξ σχολῶν Βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως	63
Στατιστ. Πίναξ σχέσεως μαθητῶν καὶ κατοίκων Βιλαετίου Ἀδρ)λεως	64
Τὸ Τέμενος Σελμιεῖ Ἀδριανουπόλεως	65
Ἐπιγραφαὶ	80
Πίνακες ἐσόδων - ἐξόδων Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ	84
Πίνακες προσόδων καὶ δαπανῶν Δ)νσεως ἐμμέσων φόρων Ν. Ἀδρ)λεως	98
Συγκριτικὰ Οἰκονομικὰ στοιχεῖα Νομ. Ἀδρ)λεως (ἐτήσιαι πρόσοδοι - ἐτήσιαι δαπάναι - πληθυσμὸς 1870)	101
Συγκριτικὸς Πίναξ ποσοστῶν ἐπὶ καταβλ. φόρων	102
Πίνακες χωρίων καὶ ἀγροτ. κτημάτων Βιλαετίου Ἀδρ)λεως	109
Στατιστικὴ σιτηρῶν καὶ διαφ. ἀγροτ. προϊόντων Βιλ. Ἀδρ)λεως	115
Διαγράμματα διακυμάνσεως τιμῶν ἄρτου καὶ σίτου	118
Γεωργικὰ ἐργαλεῖα	119
Πίνακες διατρεφομένων ζώων κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα	122
Διάγραμμα διακυμάνσεως ἐτησίας παραγωγῆς κουκουλιῶν	126
Πίναξ παραγωγῆς κουκουλιῶν κατὰ τὸ 1910 καὶ 1911	126
Πίναξ παραγωγῆς καπνοῦ εἰς τὸ Βιλ. Ἀδρ)λεως κατὰ τὸ 1911	130
Πόχη («Κούρη - ἀγζί»)	133
Γεωργικὰ ἐργαλεῖα	136
Ἐργαλειὸς	143
Πίναξ ἐμφαινῶν παραχθέντα ὑφάσματα καὶ λοιπὰ προϊόντα ἐριουργίας κατὰ τὸ 1870	144
Θρακικὸς τσεβρὲς	146

Σαρακατσάνικα κεντήματα	147
Τὸ ἀρτοφόριον τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως	153
Σύλλογὴ ρόδων	154
Σκάφος αἰχμαλωτισθὲν ὑπὸ πειρατῶν	159
Δίπλωμα Φιλικῆς Ἐταιρείας τοῦ Ἄντων. Βιζβίζη	165
Πίναξ ἐμφαίνων τὰ εἰς διαφόρους θρακικοὺς λιμένας προσεγγίζοντα πλοῖα	167
Πίναξ ἐμφαίνων τὰ συγκεντρωθέντα δέρματα καὶ ἔρια εἰς Θράκην κατὰ τὸ 1910	173
Σφραγὶς Κοινότητος Ἐβρου	175
Πίναξ ἐμφαίνων τὴν χρονικὴν διάρκειαν μεταφορᾶς ἔμπορευμάτων μεταξὺ τῶν κυριωτέρων θρακικῶν πόλεων	177
Πίναξ πραγματοποιηθεισῶν ἐξαγωγῶν ἐκ τοῦ Ν. Ἀδρ)λεως κατὰ τὸ 1911	178
Τουρῶς ἢ τουρᾶς	185
Διάγραμμα σχέσεως τιμῆς γροσίου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Γαλλικὸν φράγκον, ἀπὸ 1775 ἕως 1829	187
«Σύμβολον» 5 παραδῶν Ἐκκλησίας Μαρωνίας	192
Πίνακες κεφαλαίων ἀποθ. Τραπεζῶν Νομ. Ἀδρ)λεως τὸ 1871	196
Πίναξ Συγκριτικῶν Οἰκον. στοιχείων Νομ. Ἀδριανουπόλεως (Πληθυσμὸς - οἰκίαι - Κεφάλαια - Ἀποθ. Τράπεζαι)	197
Πρώτη σελὶς χειρογράφου Ἐπιστολῆς Βησσαρίωνος πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας	203
Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1726—1806)	212
Ἑλληὺ Ἱερεὺς	214
Πτυχίον Διδασκαλείου Ζαπτείου Κων)λεως	217
Θρακικοὶ Κώδικες	221
Σχεδιάγραμμα Χάρτου Ἀνατ. Ρωμυλίας	227
Ποδιὰ Σαρακατσάνισσας (Σύλλογὴ Κας Ε. Φιλιππίδου)	251

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- Σελ. 18 ὑποσ. 23, Verlag
» 89 ἀνάγν. ΘΡΑΚΙΚΟΤ
» 125 ὑποσ. 19, ἀνάγν. La Grèce
» 143 ἀνάγν. ἐργαλειός
» 145 ὑποσ. 15, ἀνάγν. ἐνθ'
» 163 ὑποσ. 53, ἀνάγν. Consolato
» 173 στ. 3, ἀντὶ 1970 ἀνάγν. 1910
» 174 ὑποσ. 72, 73, ἀνάγν. Physique
» 199 ἀνάγν. Ἀδριανουπόλεως
» 213 ὑποσ. 15α, ἀνάγν. roumaine
» 222 στ. 2 ἀντὶ Ἀπόσιον ἀνάγν. Ἀπάσιον

Τυπογραφεῖον: Ε. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ & Σία
Ἀγριεῖου 23 — Τηλ. 524.728 — Ἀθήναι